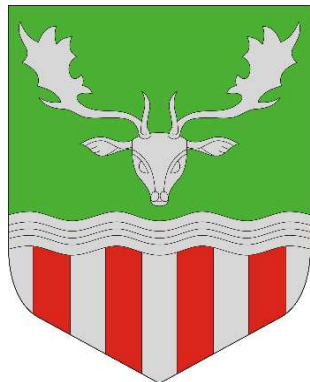

**Tamási Város Integrált Településfejlesztési
Stratégiájának felülvizsgálata**

MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

(Egyeztetett tervezet, előterjesztésre)

2025. február

TARTALOM

1	Helyzetfeltáró munkarész	5
1.1	Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	5
1.2	Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések	13
1.3	Területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	19
1.4	Szomszédos települések hatályos szerkezeti/rendezési terveinek Tamási fejlesztését befolyásoló megállapításai	27
1.5	Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása	29
1.6	A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata, a hatályban lévő településrendezési eszközök	34
1.7	A település társadalma.....	37
1.8	A település humán infrastruktúrája, közszolgáltatások	59
1.9	A település gazdasága	66
1.10	Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere.....	78
1.11	Településüzemeltetési szolgáltatások.....	87
1.12	A táji és természeti adottságok és örökség, jellemző tájkarakter, zöldinfrastruktúra.....	89
1.13	A zöldfelületi rendszer vizsgálata	95
1.14	Az épített környezet vizsgálata.....	98
1.15	Közlekedés.....	109
1.16	Közművesítés.....	117
1.17	Környezetvédelem.....	126
1.18	Katasztrófavédelem.....	135
1.19	Ásványi nyersanyag lelőhely.....	139
1.20	Városi klíma	139
2	Helyzetelemző munkarész.....	143
2.1	A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése.....	143
3	Helyzetértékelő munkarész.....	150
3.1	A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis	150
3.2	Vizsgálati térképek: problématérkép/értéktérkép.....	153
3.3	Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek	153
	A munka készítői	159

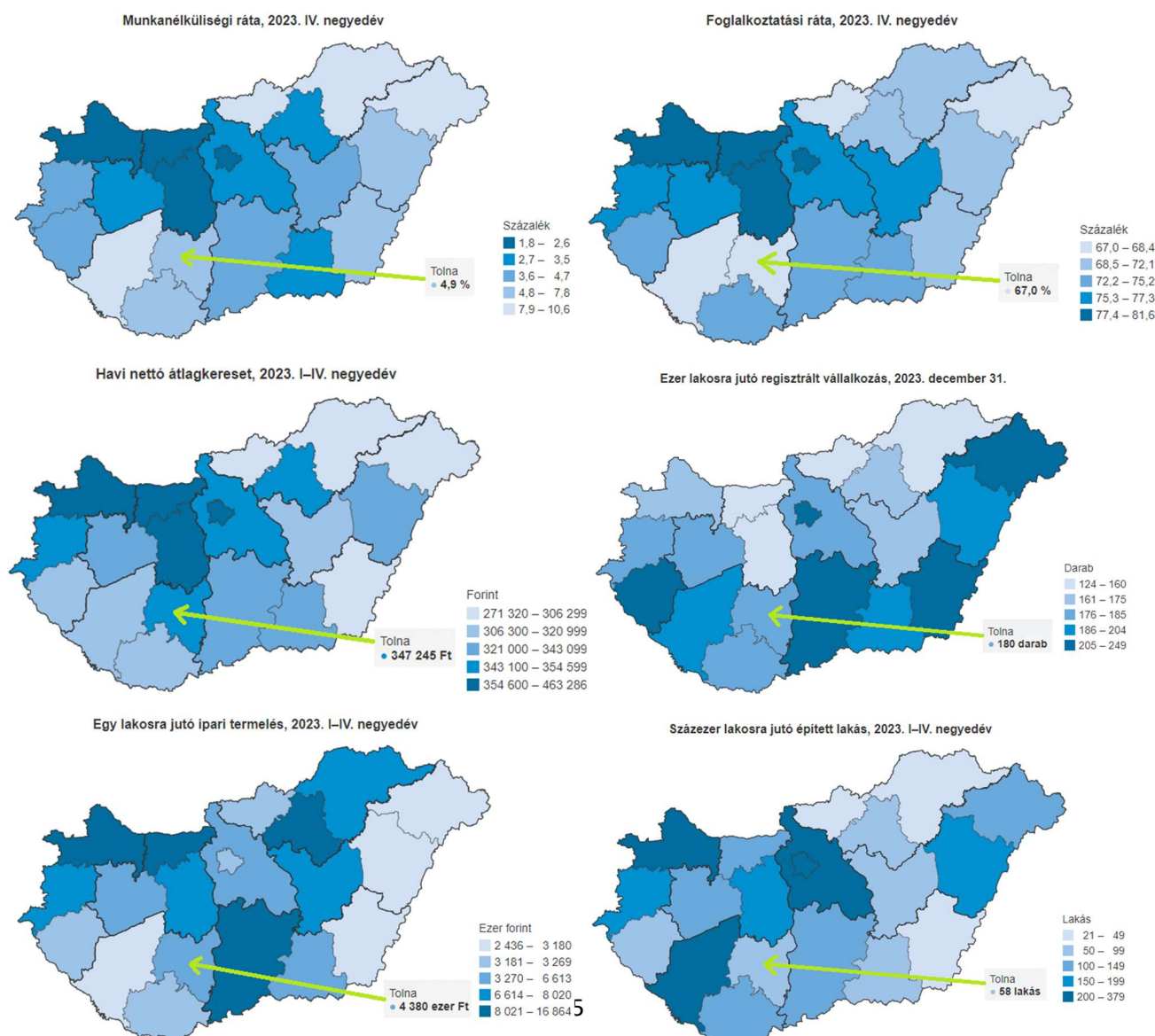
1 HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

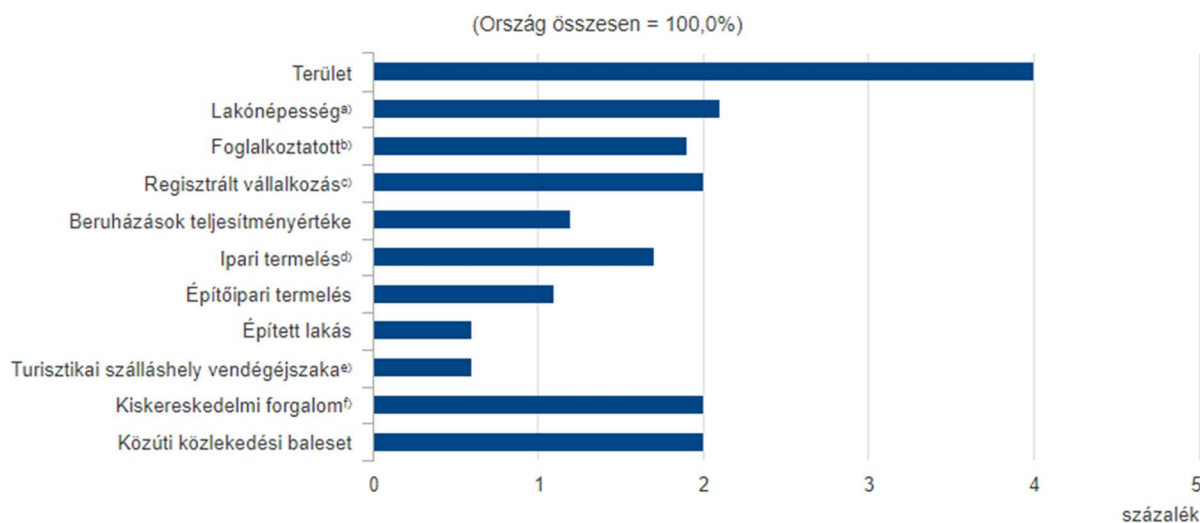
1.1.1 A város helye a településhálózatban

Tamási a Dél-dunántúli régióban, Tolna vármegyében található, mely elsősorban aprófalvas, kistelepüléses, relatíve fejletlen városhálózattal rendelkező térségként jellemezhető. Az aprófalvas térszerkezetet jól bizonyítja, hogy a dél-dunántúli régiót összesen 656 település alkotja, amelyből csupán 41 (6,25 százalék) rendelkezik városi jogállással. Ennek következményeként városi lakosság részaránya a régiók rangsorában Észak-Magyarország után Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb, a lakosságnak ugyanis nagyságrendileg csak 55 százaléka él városokban (főként kisvárosokban), mely leginkább a társadalmi–gazdasági életében, a lakossági szolgáltatások biztosításában meghatározó szerepet betöltő megyeszékhelyeken koncentrálódik (Pécs, Szekszárd, Kaposvár).

1. ábra: Tolna vármegye jellemzői országon belüli térségi összehasonlításban
(Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/234/index.html>)

2. ábra: Tolna vármegye helye az országban a statisztikai adatok függvényében

a) 2023. január 1-jén. b) 2023. IV. negyedévében. c) 2023. december 31-én. d) A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján. e) Módszertani változás: lásd Módszertan. Forrás: Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ). f) A vármegyei és regionális adatok a csomagküldő és internetes kiskereskedelem, valamint a piaci és egyéb, nem bolti kiskereskedelem adatait nem tartalmazzák.

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/234/index.html>

A fenti ábra rövid szöveges kiegészítése:

- 2023-ban Tolna vármegyében az élveszületések (1700) és a halálozások (3000) száma is elmaradt az előző évitől.
- A foglalkoztatási (67,0%) és a munkanélküliségi ráta (4,9%) egyaránt romlott, mindkettő értéke kedvezőtlenebb volt az országos átlagnál (75,0%, illetve 4,5%). A foglalkoztatási ráta ebben a vármegyében volt a legalacsonyabb.
- A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete 2023-ban 347 ezer forint volt, 9,27%-kal több az egy évvel korábbinál. Az összeg növekedési üteme elmaradt az országos átlagtól (14,2%).
- Az ipar teljesítményének értéke hazai viszonylatban nem volt jelentős és a telephelyi adatok alapján az ipari termelés 11%-kal mérséklődött. A vármegyei székhelyű építőipari szervezetek teljesítménye 53, a beruházások volumene 26%-kal visszaesett, utóbbiban meghatározó szerepe volt a feldolgozóiparnak és az építőiparnak. Az átadott lakások száma (58) nőtt az előző évi (37) alacsony bázishoz képest.
- A turisztikai szálláshelyeken a vármegyék többségéhez hasonlóan kevesebb vendégéjszakát töltöttek el a vendégek, mint egy évvel korábban, a külföldi vendég-éjszakák száma ugyanakkor nőtt. A kiskereskedelmi forgalom volumene az országosnál (-8,1%) kisebb mértékben (-8,0%) csökkent.

Ebben a jellemzően országos átlag alatti mutatókkal rendelkező fejlettségi környezetben található Tamási. A város helyzetének vizsgálatát régiós és vármegyei vonatkozásban is elvégeztük, az alábbiak szerint:

A dél-dunántúli városhálózat gerincét tizenegy 10–30 ezer fő közötti lakosságú kisváros alkotja. Igaz, Tamási lélekszáma 10 ezer fő alatti (2022. októberi népszámlálási adatok alapján 7.637 fő, TeIR 2022.12.31.-i adat szerint 7.591 fő), mégis a megyén belüli kiterjedt vonzáskörzete és relatíve kevésbé

periférikus földrajzi pozíciója miatt kiemelt jelentőségű térségi központként (járásszékhelyként) tekinthetünk rá. Mindez Tamási státuszára minden szempontból pozitív hatást gyakorol.

A Dél-Dunántúlon elhelyezkedő tízezer főnél kisebb népességű városok (Tamásin kívül 26 település) ellátó intézményrendszere – Tamásihoz viszonyítva – erősen hiányosnak mondható, a nem konvencionális szolgáltatásokat a lakosok kénytelenek máshol igénybe venni, míg az infrastrukturális hiányosságok miatt ezen kisvárosok megközelíthetőségének minősége is kedvezőtlenebbnek ítéltető.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a kisvárosok hálózata mellett Tamási környezetében az aprófalvas, városhiányos területek (mint például Tolna vármegye középső részének vidékei és a Somogyi-dombság) szintén számos tényező mentén determinálják Tamási fejlesztési kilátásait. A régió településhálózatának körülbelül 55 százalékát kitevő aprófalvakban ugyanis a lakosságnak hozzávetőlegesen 10 százaléka él, mely kifejezetten periférikus gazdaságföldrajzi környezetet teremt Tamási közvetlen szomszédságában, ahol a falvak nagyságrendileg 30%-a (a Tamási járásban pedig mintegy 47%-a) 500 fő alatti lakossággal rendelkezik. (Ehhez viszonyítva a Duna-menti területeken ugyanakkor jóval népesebb települések helyezkednek el, itt ugyanis 500 fő alatti település nem található, az átlagos népességszám pedig két és félszerese a belső területek átlagának).

Tolna vármegyét 6 járás alkotja: a Bonyhádi, Dombóvári, Paksi, Szekszárdi, Tamási és a Tolnai, melyek székhelytelepüléseinek mindegyike országosan átlagos méretű járásszékhelynek számít. Ebből következik, hogy települési szinten Tolna vármegyében nincs egyetlen erős centrum.

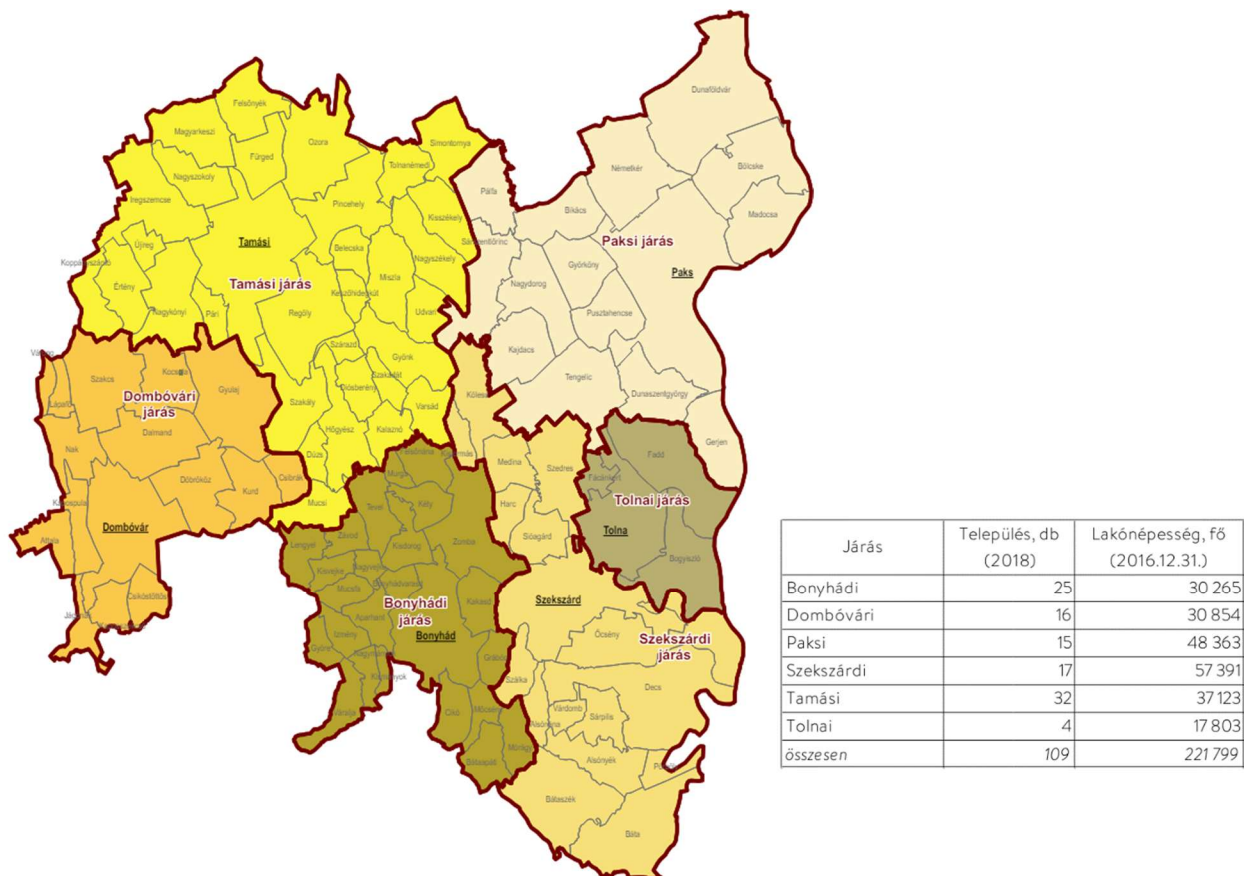
Tolna vármegye nyugati két járása (a Dombóvári és a Tamási) a Dunántúl legnagyobb belső perifériájának része, így jelentős fejlettségi különbségek figyelhetők meg a vármegye keleti feléhez képest. A két járásszékhely – Dombóvár és Tamási – egyértelmű központjai járásaiknak.

A Tamási járás teljes területe a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség részét képezi, ami komplex fejlesztési programmal érintett terület. A Tamási járás ugyan a Balatonhoz legközelebb fekvő Tolna vármegyei térség, azonban kedvező hatást érdemben nem gyakorol rá.

A Tolna vármegyei járasok közül a legtöbb település (32 db) a Tamási járásban található, melyek egyben a város társadalmi és gazdasági vonzaskörzetét is jelentik. A járásszékhely státusz miatt az összes járási hatókörű igazgatási, oktatási, egészségügyi stb. szervezet is Tamásiban található, mely a város gazdasági és társadalmi pozícióit tovább erősíti.

A járás területén emellett Gyöng és Simontornya nyújt még városi jellegű szolgáltatásokat, illetve Hőgyésznek és Pincehelynek van még korlátozottabb jellegű, kiegészítő térségi szerepköre. Tekintettel arra, hogy a járásban összesen három 2000 főnél népesebb falu (Hőgyész, Irgszemcse, Pincehely) található, ezért a járásban lévő három várost (Tamási, Simontornya, Gyöng) tehát egy dominánsan „kisfalvas” (2000 lakos alatti) térség öleli körbe.

3. ábra: Tamási és járásának elhelyezkedése Tolna vármegyén belül (2018)

Forrás: TelR

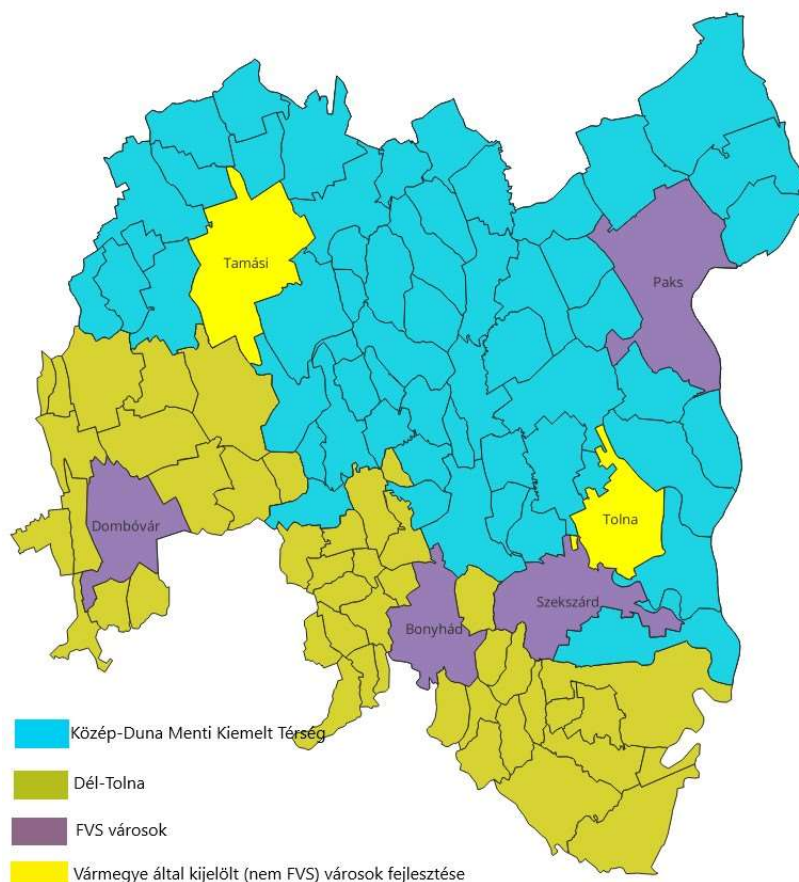
1.1.2 Térségi és települési kapcsolatok

Tamási városa jelentős szerepet tölt be a térségi és települési kapcsolatok hálójában, melyek gazdasági, társadalmi és kulturális dimenziókban egyaránt fontosak. Tamási környezete és elhelyezkedése miatt aktív résztvevője a Dél-Dunántúl térségi kapcsolatainak. Nemcsak a vármegye egyik legfontosabb központja, hanem a környező kisebb falvak és városok számára is létfontosságú szolgáltatásokat biztosít. Egyrészt gazdasági szempontból, hiszen Tamási számos munkalehetőséget kínál, másrészt kulturális és oktatási központként is jelentős.

Fontos kiemelni, hogy Tolna vármegye négy másik vármegyével szomszédos (Baranya, Bács-Kiskun, Fejér, Somogy), melyek közül háromnak van százezer főnél nagyobb lélekszámú vármegyeszékhelye (Kecskemét, Pécs, Székesfehérvár), amelyek vonzáskörzetei Tolna vármegye egyes részeire is kiterjednek, mint ahogy a tolnai vármegyeszékhelynél nagyobb közeli városok (Baja, Dunaújváros, Kaposvár) hatásai is. A legerősebb kapcsolatok között említett a Tamási-Siófok tengely is, de Budapest elszívó hatása is erősen érvényesül főként a felsőoktatás és munkaerőpiac területén. Ezekben a viszonylatokban alapvetően egy külső centrum bír vonzó hatással Tolna vármegyei településekre, térségekre.

Tamási város vármegyei jelentőségét bizonyítja, hogy a 2021-27 közötti Európai Unió programozási időszakban – a Tolna Vármegyei Önkormányzat döntése alapján – Bonyhád, Dombóvár, Paks, Szekszárd és Tolna városok mellett Tamási esetén is elérhetővé vált a fenntartható városfejlesztés eszközének alkalmazása. Ez alapján Tamási 2022-ben elkészítette Fenntartható Városfejlesztési Stratégiáját (FVS) és TOP Plusz Városfejlesztési Programtervét (TVP), mellyel egy „védett”, Tamási számára allokált TOP Plusz fejlesztési forráskeret felhasználására lett jogosult. Az OP tárgyalások során azonban az FVS körbe kijelölt városok köre Tolna vármegyében csökkentésre került, Tolna és Tamási városok kikerültek az FVS körből, de az érintett városokra eredetileg tervezett teljes forráskeret összege – kissé más formában ugyan, de – megmaradt: a Tolna vármegyei Integrált Területi Program (ITP 4.0) forrásallokációs táblájában önálló új oszlopban „Fejlesztési cél - Vármegye által kijelölt (nem FVS) városok fejlesztése forrásfelhasználási mód” alatt került rögzítésre.

4. ábra: Forrásfelhasználási módok Tolna vármegyében a 2021-2027 közötti fejlesztési ciklusban

Forrás: Tolna vármegye Integrált Területi Programja 4.0

A járasszékhely gazdasági szerepét igazolja, hogy Tamási számos munkalehetőséget kínál. A nagyságrendileg 4700 helyben foglalkoztatott közel 44 százaléka más településről jár be rendszeresen Tamásiba dolgozni. Óriási fejlődésként könyvelhető el, hogy a naponta bejáró foglalkoztatottak száma az előző (2011-es) népszámlálási adatokhoz képest több, mint a duplájára, arányuk pedig a helyben foglalkoztatottak számán belül 16%-kal nőtt, míg a helyben lakó és helyben dolgozók száma nagyságrendileg nem változott.

1. táblázat: A Tamásiban foglalkoztatott népesség (fő)

Népszámlálás éve:		2011	2022
Foglalkoztatottak száma		3 492	3 611
ebből:			
	A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma	2 659	2 645
	A más településre dolgozni járó foglalkoztatottak száma	833	966
A helyben foglalkoztatottak száma		3 655	4 671
ebből:			
	A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma	2 659	2 645
	A naponta bejáró foglalkoztatottak száma	996	2 026

Forrás: KSH – 2022 évi népszámlálási adatbázis

Ezzel Tamási a bejáró ingázók aránya alapján a tolnai járasszékhelyek között Szekszárd, Bonyhád és Paks után a 4. legnagyobb ingázási bázissal rendelkezik.

Tekintettel Tamási járásközpont státuszára, a városban több központi adminisztratív, pénzügyi és jóléti funkció, illetve közfeladatot ellátó intézmény tömörül (pl. járási hivatal, járásbíróház, ügyészség, közjegyző, rendőrség, adóhivatali kirendeltség, államkincstári kirendeltség, közműszolgáltatók kirendeltségei, pénzintézetek, bevásárlóközpontok). A helyben elérhető szolgáltatásoknak köszönhetően a város és a környék lakossága számos fajsúlyos hivatali ügyet és jóléti fogyasztási szükségletet helyben tud intézni, mely a város élhetőségéhez nagymértékben járul hozzá. Ezzel együtt regionális, illetve vármegyei szerepkörrel a város nem rendelkezik, vagyis a magasabb színvonalú oktatási, adminisztratív és ellátó-jellegű szolgáltatásokat leginkább Pécsen, Szekszárdon és Dombóváron (kórházi ellátás) lehet igénybe venni.

1.1.3 Területi lehatárolás, a várostérség lehatárolása, bemutatása

A Tamási vonzáskörzetében elhelyezkedő települések eltérő intenzitással kapcsolódnak a városhoz. A város társadalmi és gazdasági vonzerejének perspektívájából alapvetően egy nyugat–keleti megosztottság azonosítható a járáson belül. A járás nyugati részében elhelyezkedő települések erősebben kötődnek a járasszékhelyhez, míg az elsődleges vonzáskörzetbe a délnyugati szomszédságban fekvő két település (Nagykónyi és Pári) tartozik, amelyek gyakorlatilag minden funkció terén Tamásihoz integrálódnak (Pári 1984-től 2006 októberéig Tamási részét képezte). Ezen kívül a járás távolabbi, főként keletebbre és délebbre elhelyezkedő települései egy valamivel gyengébben vonzott, másodlagos térséget alkotnak. Ezek a falvak többnyire a járási alközpontokként működő másik két város (Gyöngyös és Simontornya) felé gravitálnak. A leggyengébb kapcsolódás a Tamástól legtávolabb fekvő, legdélebbi településeken észlelhető, ahol Tamási gravitációs ereje megoszlik Bonyháddal.

A várostérség gazdasági és társadalmi jellemzőit a város és környező települések közötti kapcsolatok és függőségek határozzák meg. Tamási a térség egyik legfontosabb gazdasági és szolgáltatási központja, mely vonzza a környező falvak és városok lakosságát. A várostérség együttműködik a környező településekkel és régiós szervezetekkel a gazdasági és társadalmi fejlődés érdekében. Az infrastrukturális fejlesztések és a közös projektek elősegítik a várostérség prosperitását és fenntartható fejlődését a jövőben.

Egy-egy funkció szempontjából egy adott város eltérő nagyságú vonzáskörzettel rendelkezhet. Tamási funkcionális várostérségének meghatározásakor az FVS módszertani előírásokat alkalmaztuk, mely arra fókuszál, hogy azoknak a településeknek a körét azonosítsa, amelyekre Tamási a legtöbb funkció szempontjából érdemi vonzóhatást gyakorol.

A város vonzáskörzetének megállapításához elsősorban a különböző, főként (köz)szolgáltatások által ellátandó települések körét, a járáson belül a szinte kizárólag Tamásiban elérhető szolgáltatásokat, illetve a 2022-es népszámlálás ingázási adatait vettük figyelembe. Mindezek alapján Tamási, mint járásszékhely, különböző funkciói révén a járás valamennyi településére vonzerőt gyakorol.

Összességében kijelenthető, hogy Tamási, mint járásközpont, a járásban közigazgatási szempontból jelentős térszervező erővel bír, ezen felül az alap- és középfokú oktatás, az egészségügy és a foglalkoztatás területén is jelentős vonzó hatással rendelkezik.

A város különböző funkciójához kapcsolódó területi lehatárolásokat az alábbi táblázatban szemléltetjük:

2. táblázat: Területi lehatárolás ellátott funkciók szerint

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
A.) Kötött	közigazgatási egység	járásközpont	A Tamási járás Tolna vármegye nyugati felében helyezkedik el, székhelye Tamási. Területe 1 020 km ² , jelenlegi népessége 35.784 fő, népsűrűsége pedig 35 fő/km ² . Területén három város (Tamási, Gyöngyös és Simontornya) és 29 község található.	Belecska, Diósberény, Dúzs, Értény, Felsőnyék, Fürged, Gyöngyös, Hőgyész, Irgaszemcse, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kisszékel, Koppányszántó, Magyarkeszi, Mészla, Mucsi, Nagykónyi, Nagyszékely, Nagyszokoly, Ozora, Pári, Pincehely, Regöly, Simontornya, Szakadát, Szakály, Szárazd, Tamási, Tolnanémedi, Udvari, Újireg, Varsád
	közös önkormányzati hivatal	nem releváns	nem releváns	-
B.) Rugalmas	agglomerálódás	agglomerációs központ	A KSH 2014-ben elvégzett lehatárolása alapján Tamási nem tartozik a településszerkezetben meghatározó szerepű agglomerációk, agglomerálódó térségek, nagyvárosi településegységek körébe.	-
	foglalkoztatás	vonzásközpont	A KSH <i>Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon</i> c. tanulmánya (2017) 84 munkaerőpiaci körzetet határol le, mely körbe Tamási is beletartozik. A város ingázási vonzása nagymértékben nőtt a 2011-es népszámlálási adatokhoz képest.	Értény, Koppányszántó, Újireg, Nagykónyi, Pári, Fürged, Felsőnyék, Pincehely, Tolnanémedi, Keszőhidegkút, Udvari, Szárazd, Szakály, Dúzs, Varsád, Szakadát

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
funkcionális		A 2022-es friss adatok alapján a nagyságrendileg 4700 helyben foglalkoztatott közel 44%-a más településről jár be rendszeresen Tamásiba dolgozni. A népszámlálási adatok alapján Tamási foglalkoztatási vonzáskörzetét 16 település alkotja.	
	szolgáltató központ	Tamási több mint 230 kiskereskedelmi üzlete széleskörű kínálatot biztosít a helyi és környékbeli lakosságnak, az alapszintű ellátáson felül is sok kiskereskedelmi funkció megtalálható: heti piac, bankfiókok, több szakáruház. Tamási egyúttal a legjobb ellátottsággal is büszkélkedhet, vagyis minden 36. lakosra jut egy üzlet. Az üzletek szempontjából Tamási számára nem jelent konkurenciát a járás egyetlen települése sem, hiszen a járáson belül messze a legnagyobb értékkel rendelkezik. A rangsorban a járásszékhely után követő Simontornya esetében a kiskereskedelmi üzletek száma alig haladja meg a hatvanat.	-
	szolgáltatói hálózati központok	Az alap- és középfokú egészségügyi ellátásban a járás településeinek csak kisebb része rendelkezik háziorvossal, gyógyszerházzal és járóbeteg-szakellátással együttesen (Tamási mellett Értény, Gyönk, Hőgyész, Iregszemcse, Nagykónyi, Pincehely és Simontornya). Tamási kórházzal nem, de rendelőintézzettel és mentőállomással rendelkezik, azaz a középfokú ellátás széleskörűnek mondható. Ezzel párhuzamosan az önkormányzat a Tamási és a Városkörnyéki Önkormányzatok Szociális Integrációs Központján keresztül a járás szociális ellátását is biztosítja.	A DÁM Önkormányzati Társulás alapítói: Belecska, Diósberény, Értény, Felsőnyék, Fürged, Iregszemcse, Keszőhidegkút, Kisszékely, Koppányszántó, Magyarkeszi, Miszla, Nagykónyi, Nagyszékely, Nagyszokoly, Ozora, Pári, Regöly, Szakadát, Szakály, Szárazd, Tolnanémedi, Udvari, Újireg, Varsád
fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat	Tamási városa közműellátási szempontból is központi szerepet játszik, a vízellátást, szennyvízelvezetést és -tisztítást is több környező településnek biztosítja. A Dunántúli Regionális Vízmű (DRV) Zrt. Tamási Üzemeltetési Üzemvezetőség a járás húsz települését látja el ivóvízzel (sőt a járáson kívüli Pálfát és Somogydörögcsét is), ezek közül Tamásit és Simontornyát pedig szennyvízelvezetéssel is. A járás többi települése az Egyesült Regionális Önkormányzati Víziközmű (ERÖV) Zrt. Gyönki, illetve Hőgyészi Üzemigazgatóságához tartozik. Tamásiban a hulladékszállítást a Vertikál Közszolgáltató Nonprofit Kft. végzi. Tamási víziközmű-agglomerációja (a DRV Tamási Üzemeltetési Üzemvezetőséghez, illetve az ERÖV Gyönki és Hőgyészi Üzemigazgatóságához tartozó települések).	Koppányszántó, Értény, Nagykónyi, Újireg, Pári, Nagyszokoly, Magyarkeszi, Felsőnyék, Fürged, Ozora, Pincehely, Tolnanémedi, Simontornya, Belecska, Nagyszékely, Kisszékely

1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia készítésének kereteit számos fejlesztéspolitikai dokumentum meghatározza, melyekhez igazodni, illeszkedni szükséges. Tamási esetében négy fejlesztéspolitikai stratégiai alapidokumentumot veszük alapul.

1.2.1 EU 2027 stratégia

Az Európai Unió 2020-2027-es időszakra vonatkozó stratégiája a közösségi szakpolitikákat és költségvetést, valamint a tagállamok kapcsolódó eszközeit az alábbi célok megvalósulásának veti alá:

- **Versenyképesebb és intelligensebb Európa:** Az intervenciók tervek az Intelligens Szakosodási Stratégiára épülnek, amely meghatározza a kis- és középvállalkozások (kkv) fejlesztését, a kutatást, fejlesztést és innovációt (K+F+I), a digitalizációt és az ezekhez kapcsolódó képzési területek fejlesztési irányait.
- **Zöldebb Európa:** A környezetvédelmi és klímacélok elérését a gazdaságilag és környezetileg fenntartható energiatermelés, biztonságos hálózatok, intelligens megoldások, megújuló és bővülő közmű kapacitások és tisztább városi közlekedés elősegítésével támogatja.
- **Jobban összekapcsolt Európa:** A tervezett beavatkozások összhangban állnak a Nemzeti Közlekedési Stratégiával és az EU Fenntartható és Intelligens Mobilitási Stratégiájával.
- **Szociálisabb és befogadóbb Európa:** Célja a gyarapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes társadalom alapjainak erősítése.
- **A polgárokhoz közelebb álló Európa:** Prioritásként kezeli a területi különbségek csökkentését és a térségek és települések fejlesztését, ezen belül is a helyi adottságokra és vonzerőkre építő, tematikusan és térben integrált, összehangolt turisztikai fejlesztések támogatását.
- **Igazságos átmenet:** azokra a térségekre és ágazatokra összpontosít, amelyeket a leginkább érint a klímavédelmi célú gazdasági átmenet, tekintettel szénelapú energiahordozóktól való függőségükre. A stratégia főként azon területekre és ágazatokra összpontosít, amelyeket a leginkább érint a klímavédelmi célú gazdasági átmenet, figyelembe véve szénelapú energiaforrásoktól való függőségüket.

A városok hozzájárulása a fentiekben megfogalmazott fejlesztési célokhoz elsődlegesen szimbolikus lehet. Mindazonáltal az EU átfogó fejlesztési irányvonalait a tagállamok, beleértve a városokat és településeket, valamint minden egyes állampolgár helyi és egyéni teljesítményei alapján kell megvalósítani.

Az EU stratégia optimális és valószínű megvalósítása érdekében minden szereplőnek saját képességei és adottságai szerint kell hozzájárulnia a legmegfelelőbb területeken.

1.2.2 Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

„Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg. Ezek alapján kijelöli a 2014–2020-as fejlesztési időszak nemzeti, szakpolitikai súlypontjait.” A nemzeti jövőkép szerint Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, versenyképes gazdasággal, amely biztonságos megélhetést nyújt lakosságának és a fenntartható erőforrás-használatra épül. Ennek következtében a népesség növekedni fog, a közösségek megerősödnek, és az életminőség, valamint a környezeti állapot javul.

A jövőkép szerint 2030-ra az ország majdnem két évtizede fenntartható fejlődést mutat, a gazdasági teljesítmény és a foglalkoztatás jelentősen bővül. A patrióta gazdaságpolitika mellett az ország gazdasági teljesítménye és GDP-je jelentősen növekszik, ami helyi és térségi szinten is fokozatos, mérhető életminőség-javulást eredményez.

A nemzeti jövőkép elérése érdekében az OFTK 4 hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt, valamint 13, az átfogó céloknál egyenként jóval szűkebb tárgykörű ágazati és területi specifikus célt fogalmaz meg. Az átfogó célok a gazdasági és társadalmi fordulatot célozzák meg, az alábbiak szerint:

- értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés,
- népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom,
- természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme,
- térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Az OFTK vármegyei szinten a következő fejlesztési irányokat jelöli ki Tolna vármegyére nézve, melyek Tamási számára is iránymutatást adnak:

- Innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése működő tudásbázisokkal, a Paksi Atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása.
- Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás), mezőgazdasági termékek feldolgozása, piaci értékesítése; a biotermelés ösztönzése, az agrármarketing tevékenység fejlesztése.
- Közúti és vasúti közlekedés infrastruktúra fejlesztése, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével.
- A termálvízkincs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása.
- A turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása (termál- és gyógyturizmus: Hőgyész, Tamási; vadászturizmus: Gyulaj Erdészet; tájjellegű és kulturális turizmus; vízi turizmus: a Sió-csatorna fejlesztése; horgászturizmus: horgásztavak; borturizmus: Tolnai borvidék).
- Szekszárd, mint vármegyei fejlesztési pólus központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítése és a vármegye városainak képessé tétele az innováció befogadására.

A Tamási járás településszerkezetében dominánsak az aprófalvak, amely jelentős kihatással van a város által ellátott központi funkciók fejlesztésére is. Az OFTK a következő, Tamási fejlesztési stratégiája szempontjából is releváns megállapításokat teszi az „*Aprófalvas térségek fejlesztése*” kapcsán:

- A napi munkába járás, ingázás igényeihez maximálisan illeszkedő akadálymentes és fenntartható közösségi közlekedés fejlesztése, a hiányzó térségi kapcsolatok kiépítése különösen a zsáktelepülések esetében.
- A helyi népesség szociális, egészségügyi, adminisztrációs igényeinek minél kevesebb utazással történő kielégítése, rendszeres mobil szolgáltató rendszerek kiépítésének támogatása.
- A helyben élő tehetséges fiatalok mentorálása. Hosszú távú programmal szükséges őket segíteni taníttatásuk és elhelyezkedésük során. Helyben maradási és letelepedést segítő programokkal az értelmiség helyben tartásának segítése.
- Helyi közösségek kialakulásának, fejlesztési programjaik közös kidolgozásának segítése, a kultúrához való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása, kulturális örökség megőrzése.
- Az aprófalvak falusi turizmushoz, öko- és aktív turizmushoz kapcsolódó infrastruktúrájának és a kapcsolódó szolgáltatások kínálatának térségileg összehangolt fejlesztése.

AZ OFTK az alábbi, Tamási készülő stratégiájában is meghatározó, főbb területpolitikai irányokat és teendőket határozza meg:

- Hálózati szemlélettel működő, valamint települési adottságokat és lehetőségeket egyaránt figyelembe vevő területi tervezési folyamat kialakítása, amely decentralizált térszerkezet kialakulását és hálózatos térszerkezetet eredményez.
- Városhálózati megközelítés, a térszerkezet funkcionális fejlesztése.
- A város–vidék együttműködése, a kölcsönös előnyökön nyugvó, együttműködésekben alapuló kapcsolatrendszer kialakítása.
- Hatékonyan és fenntarthatóan működő gazdasági térszerkezet megvalósítása az adott térség valós potenciáljainak, igényeinek és kitörési lehetőségeinek felismerésével.
- Periférikus térségek felzárkóztatása a helyi adottságaik figyelembevételével.
- Hátrányos helyzetű – különös tekintettel a leromlott városrészekben koncentrálódó – társadalmi csoportok szociális, oktatási és lakhatási helyzetének javítása, fejlesztése.

1.2.3 Tolna Vármegyei Területfejlesztési Program

A Tolna Vármegyei Területfejlesztési Program célja, hogy kijelölje Tolna vármegye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyekre a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt érdemes fektetni.

A vármegye jövőképe („**Itthon Tolnában**”) 2030-ra célként fogalmazza meg, hogy a Tolna vármegyei emberek boldogok, elégedettek legyenek; aktívan, egészségesen és egészséges környezetben éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt; és ezáltal otthonuknak tekintsék Tolna vármegyét. A koncepció három terület fejlesztését kiemelt fontosságú átfogó célként jelöli meg, ezek: a gazdaságfejlesztés, a humán erőforrás-fejlesztés és a vidékfejlesztés. Az átfogó célokhoz fejlesztési területenként 2–4 stratégiai cél kapcsolódik, amelyek kifejtése főként általános irányokat fogalmaz meg, néhány külön említi Tamásit is, míg más alábbiakban kiemelt fejlesztési terület a település fejlesztési irányjaival áll szoros összhangban:

Gazdaságfejlesztés:

- Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása iparáganként és termékpályánként
 - o Széles körű, gazdasági célú vállalkozói együttműködések (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna vármegyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve termékpályánként
 - o Dombóvár és Tamási központtal mezőgazdasági célú K+F bázis kialakítása a Kaposvári Egyetem szakmai együttműködésével
 - o Energetikai K+F bázis kialakítása Paks és Tamási központokkal: Pakson a mérnöki szaktudás hasznosítása egyéb energetikai célú beruházások megvalósítására
- Piacképes, hagyományosan jelen lévő ipari ágazatok, valamint a kiemelten magas kézimunka igényű könnyűipari tevékenységek fejlesztése
 - o A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségenként.
 - o A már működő ipari parkok és ipari övezetek fejlesztése, különös tekintettel az ágazati igényeket kiszolgáló infrastruktúrafejlesztésre, a városok és vonzáskörzetük igényeire épülő inkubáció- és szolgáltatásbővítés az ipari parkokban

- A vármegye természeti erőforrásainak, táji, természeti és épített környezeti értékeinek megismertetése, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása
 - o Helyi turizmus versenyképessége
 - o Országos jelentőségű védett természeti területek: Feltáratlanok a vármegyében az országos hírű, de célállomásként még nem eléggé keresett védett területek. Ezekhez látogató- és információs központok kialakítása, valamint a terület bejárhatóságának és megközelíthetőségének biztosítása szükséges (pl. Gyulaj, a Pacsmagi-tavak) A védett természeti területek turisztikai szempontból rendkívül jó lehetőséget biztosítanak a vármegye számára. A csodálatos természeti környezetben biztosíthatók a minőségi, a mai kor követelményeinek megfelelő vadász-, horgász-, öko- és lovasturizmust kiszolgáló létesítmények és az igényeket kielégítő szolgáltatások.
 - o A termál- és gyógyturizmus új vármegyei központjainak kialakítása: Két jelentősebb létesítmény működik a megyében, egyik Dombóváron a másik Tamásiban. Míg az előbbi magas színvonalú szálláslehetőséggel és egészségügyi szolgáltatással is bír, az utóbbinál az akadálymentes megközelíthetőség és használat az, ami nemzetközileg is egyedülálló. Ez utóbbi esetében a közeli kemping és egyéb szálláshelyek továbbépítése preferálható, valamint igen széles körű marketing-tevékenység szükséges az országos és a nemzetközi turisztikai vérkeringésbe való bekapcsolódáshoz. Tamási számára egy várható nemzetközi szintű vasúti (és közúti) megközelíthetőség kiépítése óriási előrelépést jelentene. A szálláslehetőségek mennyiségi és minőségi fejlesztése Tamási esetében indokolt.
 - o Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése: A kerékpáros turizmus igényeinek kielégítése érdekében kiemelten fontos az alábbi szakaszokon a kerékpáros közlekedés feltételeinek megteremtése és a már kiépített szakaszok összekapcsolása és további fejlesztése: Szekszárd–Tolna–Fadd-Dombori, Tamási–Dombóvár–Orfű–Pécs, Dombóvár–Kaposvár. A megvalósítandó fejlesztések a turisztikai célok túl a hivatásforgalom szempontjából is jelentősek.
- Vállalkozások versenyképességének erősítése
 - o Vállalkozások foglalkoztatási képességének erősítése
 - o Vállalkozások tőkéhez jutási lehetőségeinek szélesítése

Humánerőforrás-fejlesztés:

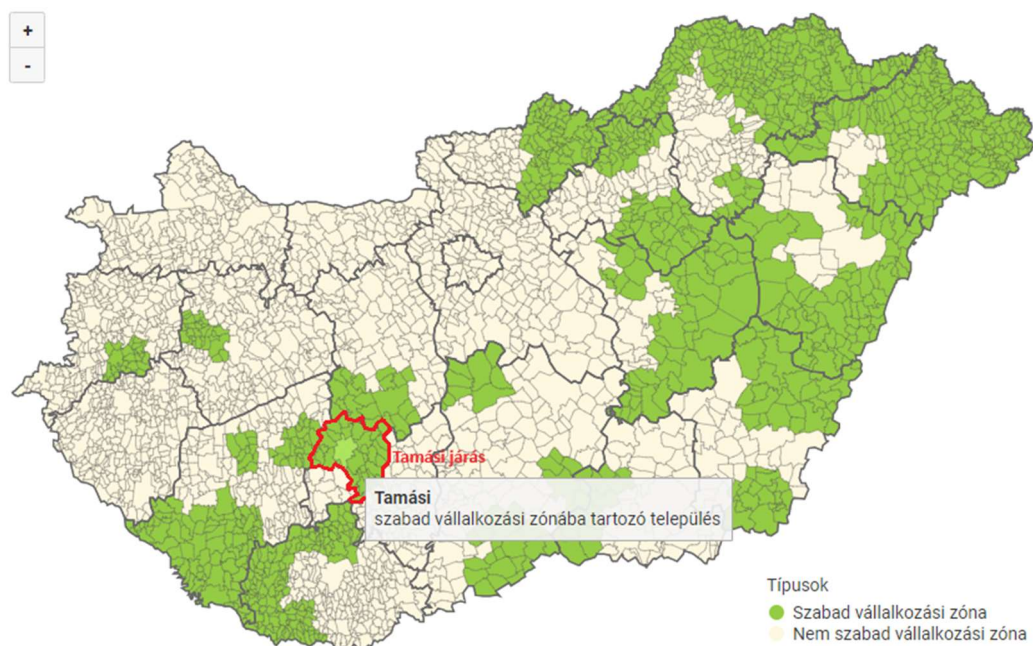
- Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása és a helyi közösségek megerősítése
 - o A gazdasági igényekhez igazított, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakítása, a szakképzési lehetőségek bővítése és a fiatalok képességeinek kibontakoztatása
 - o Felnőttképzési (műszaki szakképzési) központok létrehozása a vármegyében
 - o Szociális ellátórendszer fejlesztése
 - o Civil szféra megerősítése a vármegyében
 - o Helyi identitás és kulturális élet fejlesztése közösségi terek és programok létrehozásával, közösségfejlesztő szakemberképzés indításával
 - o Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok munkához jutásának elősegítése
- A kedvezőtlen demográfiai folyamatok negatív hatásainak mérséklése
 - o Fiatal vállalkozók támogatása, vállalkozásösztönzés
 - o Kulturális, sport és szabadidős–rekreációs lehetőségek bővítése városokban
- Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése

Vidékfejlesztés:

- Nagy hozzáadott értékű mezőgazdasági termékek előállítása, feldolgozása, piaci értékesítés és agrármarketing
- Vidéki életminőség javítása és a rurális térségek népességmegtartó képességének elősegítése
 - o Vidékiek jellegű városok fejlesztése
 - o Helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítás

Tolna vármegye Területfejlesztési Konceptiója a vármegyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre is fejlesztési célrendszert határoz meg. Tamási „A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása” területegységhez sorolható. Tolna vármegyében a Tamási járás területe szabad vállalkozási övezetté vált, mely területen gazdaságélénkítő támogatások várhatóak.

5. ábra: Szabad vállalkozási zónába tartozó települések

Forrás: https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_egyeb_teruletilehatarolasok

A koncepció a területfelhasználás alapelveit is rögzíti, bemutatva, hogy a vármegye térszerkezete nem kiegyensúlyozott. Tamási tekintetében fontos, hogy ahhoz, hogy az autópályától távolabbi, gazdaságilag elmaradott Tamási járás - amely a vármegye csaknem egyharmadát teszi ki - elsősorban apró- és kistelepüléseinek további gazdasági és társadalmi leszakadását mérsékeljük és felzárkóztatását elősegítsük, szükséges új, hatékony térségfejlesztési eszközöket alkalmazni. A már megépült és az országos tervben (OTrT) szereplő közlekedési hálózat szerint Tamási térségének összeköttetése a vármegye székhellyel és a vármegye fejlettebb keleti részeivel alapvetően nem változik.

A koncepció összegzésként négy prioritást határoz meg. Az 1. prioritás (Vármegyei komplex térségfejlesztési programok) a területi részegységekre meghatározott célokat tömöríti, míg a 2–4. prioritás (2. Gazdaság; 3. Környezet, energetika, közlekedés; 4. Társadalom) a koncepció három átfogó céljához kapcsolódik.

1.2.4 Tolna Vármegyei Előzetes Integrált Területi Program 2021-2027

Tolna vármegye 3.0 verziójú Integrált Területi Programját (ITP) a Kormány a 1196/2023. (V.15.) sz. Korm. határozatával fogadta el. Jelen ITS megalapozó vizsgálat készítésekor a 4.0 verziójú (2024.02.09.) ITP minőségbiztosítás és társadalmasítás alatt állt, azonban a benne foglalt - Tamásit érintő – előirányzott módosítások miatt a vizsgálatkor ezt a verziótartalmat vettük figyelembe.

Tolna vármegye Integrált Területi Programjának átfogó céljait a Tolna vármegyei Területfejlesztési Kon koncepció, illetve annak helyzetértékelése során megfogalmazott fejlesztési irányok határozzák meg, valamint azok a vármegyei sajátosságok (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek), amelyek közvetlen beavatkozásokat igényelnek:

- **A1 Gazdaságfejlesztés** – A vármegye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése;
- **A2 Humánerőforrás-fejlesztés** – Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió;
- **A3 Vidékfejlesztés** – A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése.

A stratégiai (specifikus) célok az átfogó célok alapján kerültek meghatározásra az ITP-ben:

- S1 Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködése létrehozásával iparáganként, termékpályánként;
- S2 Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése;
- S3 A vármegye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása;
- S4 Vállalkozások versenyképességének erősítése;
- S5 Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban;
- S6 A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése;
- S7 Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése;
- S8 Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel;
- S9 Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése;
- S10 A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna vármegyét érintő területének fejlesztése.

Ezen túl a területi célrendszerben a területi jellegzetességek és a területi szereplők szempontjából kerültek kijelölésre a területi célok (T1-T9), továbbá az átfogó és a specifikus célok elérése érdekében az öt fejlesztési prioritás (P1-P5).

„Tamásit érintően kiemelendő a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség fejlesztése, melynek jelentős, nagy területet érintő társadalmi, gazdasági, infrastrukturális és környezeti hatásai lesznek. A Kiemelt Térség része a teljes Tamási járás is, melynek fejlettségi szintje elmarad a vármegyei és országos átlagtól, ezért az ottani települések felkészítése a Paksi atomerőmű-bővítési beruházásra, illetve az ahhoz való kapcsolódásuk elősegítése miatt a pályázati értékelési szempontok között prioritást fognak élvezni a Tamási járás települései.”

„A Tamási járás a leghátrányosabb, a Dombóvári járás a hátrányos helyzetű térségek közé sorolt, így az ebben a két járásban található települések a felzárkóztatás jegyében prioritizáltak. A Tamási járás szabad vállalkozási zóna minősítéssel is bír”.

A turisztikai potenciál a Tamási járásban magasabb, mint amit a jelenlegi kihasználtsága mutat, így a 2021-2027 közötti fejlesztési ciklusban kiemelten kezelendők a térség turisztikai fejlesztései (főként az öko- és gyógyturisztikai területen).

Tolna vármegye esetében az ITP 1.0-hoz képest Tolna és Tamási városok kikerültek az FVS körből. Az érintett városokra tervezett teljes forráskeret összege a forrásallokációs táblában önálló új oszlopban „Fejlesztési cél - Vármegye által kijelölt (nem FVS) városok fejlesztése forrásfelhasználási mód” alatt került rögzítésre.

6. ábra: Tamási TOP Plusz forráskerete a 2021-2027 fejlesztési ciklusban

	Tervezett forrásfelhasználás		Összesen
	Tamási	Tolna	
Élhető települések TOP_Plusz-1.2.1	1 105 000 000 Ft	2 133 327 946 Ft	3 238 327 946 Ft
Belterületi utak fejlesztése TOP_Plusz-1.2.3	450 000 000 Ft	515 000 000 Ft	965 000 000 Ft
Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése TOP Plusz 2.1.1	407 061 611 Ft	- Ft	407 061 611 Ft
Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése TOP Plusz 2.1.3 (kombinált)	- Ft	- Ft	- Ft
Helyi humán fejlesztések TOP_Plusz-3.1.3-23	14 990 000 Ft	15 000 000 Ft	29 990 000 Ft
Gyermekevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése TOP_Plusz-3.3.1	300 000 000 Ft	550 723 664 Ft	850 723 664 Ft
Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése TOP_Plusz-3.3.2	400 000 000 Ft	486 000 000 Ft	886 000 000 Ft
Helyi gazdaságfejlesztés TOP_Plusz-6.1.1	- Ft	620 000 000 Ft	620 000 000 Ft
Helyi és térségi turizmusfejlesztés TOP_Plusz-6.1.3	300 000 000 Ft	- Ft	300 000 000 Ft
	2 977 051 611 Ft	4 320 051 610 Ft	7 297 103 221 Ft

Forrás: Tolna vármegye Integrált Területi Programja 4.0

1.3 Területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

1.3.1 Országos tervehierarchia és összefüggései

A tervehierarchia legmagasabb szintjén az Országos Területrendezési Terv (a továbbiakban: OTTrT) áll, amelyet az országgyűlés először a 2003. évi XXVI. törvénnyel alkotott meg, és 2008-ban, valamint 2013-ban, módosított, majd 2018-ban a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény keretében a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervével és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervével közös jogszabályban alkotott újjá, a törvény második részeként. Ezen belül továbbra is az OTTrT határozza meg az ország egyes térségeinek térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, ill. erőforrások védelmére. Az OTTrT az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában.

A térségi, illetve megyei területrendezési tervek hivatottak a térségi területfelhasználási kategóriák és övezetek kijelölésére, az országos területfelhasználási kategóriák, övezetek figyelembe vételével, azok pontosításával.

Tamási város Tolna megyében található, amely megyére vonatkozó területrendezési tervet Tolna Megye Közgyűlése először a 1/2005. (II. 21.) számú rendelettel fogadott el és a 2/2012 (II. 17.) számú

rendelettel módosított, majd a hatályos OTrT elkészültét követően Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének a Tolna megye területrendezési tervéről szóló 8/2020.(X.29.) önkormányzati rendeletével alkotott újjá.

A területrendezési ajánlásokat – amelyek többek között a településrendezés számára iránymutatást tartalmaznak a megyei területrendezési terv elhatározásainak érvényre juttatása érdekében – legutóbb a 49/2020 (X. 29.) határozattal fogadta el a Közgyűlés.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) kormányrendelet szerint a településrendezési tervekben igazolni kell a tervezett fejlesztések területi terveknek való megfelelését.

A Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény 6. § (3) bekezdése szerint „az országos területfelhasználási kategóriákra vonatkozó szabályoknak a kiemelt térség vagy a megye területére vetítve, a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási szabályoknak a település közigazgatási területére vetítve kell teljesülniük”. Fenti előírás következtében településrendezési terv készítés esetén az összhangot a területfelhasználási kategóriák és a megyei övezetek tekintetében a vonatkozó megyei területrendezési tervvel, az országos övezetek tekintetében az OTrT-vel is kell biztosítani.

A 2018. évi CXXXIX. törvény szerint a településrendezési tervek készítése során:

3. § (1) E törvény, valamint e törvény felhatalmazása alapján a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozása tárgyában elfogadott miniszteri rendelet rendelkezéseit alkalmazni kell a vármegyei területrendezési terv, a településfejlesztési terv és településrendezési terv készítése és módosítása, valamint a településképi rendelet módosítása során, továbbá az építésügyi hatósági eljárásokban.

(2) A vármegyei területrendezési terv, valamint a településrendezési terv e törvényben meghatározott előírásoknál szigorúbb követelményeket megállapíthat.

(3) A vármegyei területrendezési terv rendelkezéseit – a 91. §-ban foglaltakra is tekintettel – alkalmazni kell a településrendezési terv és a településképi rendelet készítése és elfogadása során.

(4) A településrendezési terv e törvényben meghatározott előírásoknál szigorúbb követelményeket megállapíthat.

A törvény szerint továbbá:

17. § (1) A 4/4., 4/6. és 4/11. melléletekben szereplő országos műszaki infrastruktúra-hálózatok elemeit és az egyedi építményeket az ott felsorolt, a térbeli rend szempontjából meghatározó települések közigazgatási területét érintve, az országos, a kiemelt térségi és a vármegyei szerkezeti terv, valamint a településrendezési terv figyelembevételével, az engedélyezési eljárás során felmerülő ágazati szempontok és követelmények miatt szükséges korrekciókkal kell megvalósítani.

(2) A 4/1–4/3. melléletekben szereplő országos műszaki infrastruktúra-hálózatok elemeit és az egyedi építményeket az ott felsorolt, a térbeli rend szempontjából meghatározó települések közigazgatási területét – térség esetén a megjelölt település közigazgatási területét vagy annak 10 km-es körzetét – érintve, az országos, a kiemelt térségi és a vármegyei szerkezeti terv, valamint a településrendezési

terv figyelembevételével, az engedélyezési eljárás során felmerülő ágazati szempontok és követelmények miatt szükséges korrekciókkal kell megvalósítani.

(3) A 4/5. és 4/7–4/9. mellékletekben szereplő országos műszaki infrastruktúra-hálózatok elemeit és az egyedi építményeket az ott felsorolt, a térbeli rend szempontjából meghatározó települések közigazgatási területét – térség esetén a megjelölt település közigazgatási területét vagy annak 25 km-es körzetét – érintve, az országos, a kiemelt térségi és vármegyei szerkezeti terv, valamint a településrendezési terv figyelembevételével, az engedélyezési eljárás során felmerülő ágazati szempontok és követelmények miatt szükséges korrekciókkal kell megvalósítani.

1.3.2 Tamási az Országos Területrendezési Tervben

Tamási alapvetően a rajta keresztülhaladó közutakkal és kerékpárutakkal jelenik meg az OTrT-ben, mégis a legfontosabb országos gyorsforgalmi út- és vasútpályák elkerülik a várost. A Terv 1/1. számú melléklete tartalmazza a gyorsforgalmi utakat, amelyben a tervezett gyorsforgalmi utak között már nem szerepel a Pécsét Dombóváron és Tamásin keresztül Székesfehérvárral (így az M6-ot az M7 autópályával) összekötő M65 autópálya építése. Ugyanakkor a járásszékhelyet két fontosabb közút és kerékpárútvonal is érinti:

1. Tamási két, a 6. és a 7. számú főutakat összekötő főút metszéspontjában helyezkedik el:

- a 61. számú Dunaföldvár–Tamási–Dombóvár–Kaposvár–Nagykanizsa főútvonal, illetve
- a 65. számú Szekszárd–Tamási–Siófok főútvonal

2. Az OTrT-ben az országos kerékpárút törzshálózat két eleme is érinti Tamási városát (a térképen rózsaszín pöttyözött vonallal).

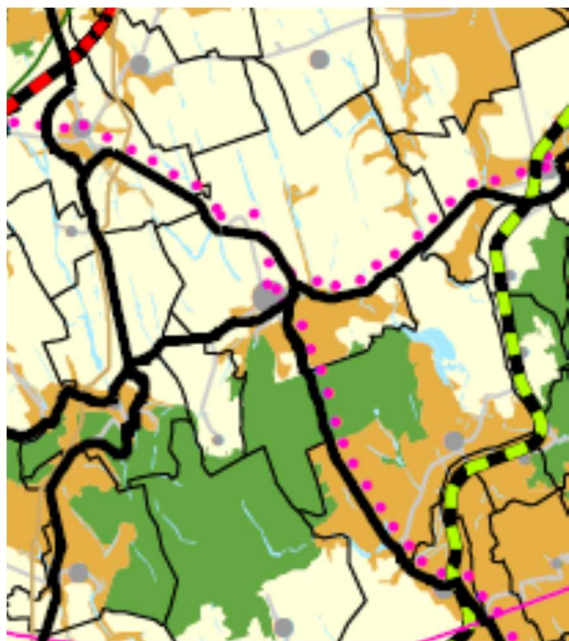
- a 61. számú, Bugacpusztaháza–Soltvadkert–Kiskőrös–Dunapataj–Solt–Dunaföldvár–Simontornya–Tolnanémedi–Tamási útvonalon haladó Közép-magyarországi kerékpárút végpontja
- a Balatont Péccsel összekötő 72. számú, Szántód–Kőröshegy–Tamási–Hőgyész–Bonyhád–Mecseknádasd–Pécsvárad–Pécs–Újpetre útvonalon haladó Külső-somogyi kerékpárút egyik állomása

Tamási közigazgatási területe az OTrT szerkezeti

tervén az erdőgazdálkodási térség, a mezőgazdasági térség, a vegyes területfelhasználású térség, továbbá a vízgazdálkodási térség országos területfelhasználási kategóriájába sorolt.

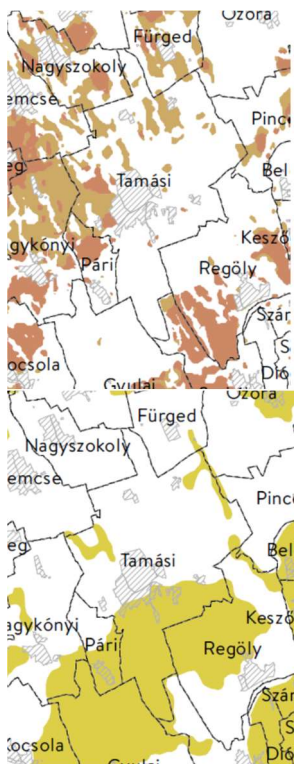
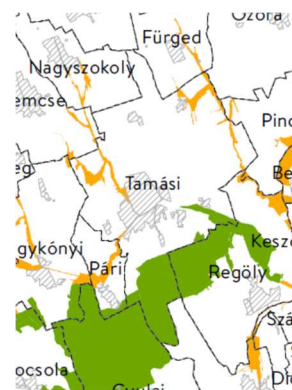
A város területe a további tervlapokon a következő, az OTrT-ben rögzített övezetekbe tartozik bele:

1.31-1 ábra: Tamási az OTrT Országos Szerkezeti Tervlapján

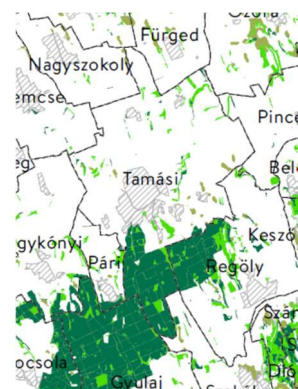

Forrás: Országos Területrendezési Terv – TelR

- országos ökológiai hálózat magterülete (a külterület déli része, illetve a Koppány-patak városba vezető szakasza);
- országos ökológiai hálózat ökológiai folyosója (a Tamási-víztárolók és a Fürgedi-patak menti területek);

- kiváló termőhelyi adottságú szántóterület (jelentős kiterjedésű a külterület északi felében)
- jó termőhelyi adottságú szántóterület (vízfolyások mentén)
- kiváló termőhelyi adottságú erdők övezete (jellemzően a külterület déli részén);
- erdők övezete

- tájképvédelmi terület övezete (nagyobb egybefüggő területen a város déli részén, illetve vízfolyások völgyeiben, mint az Ireg-patak és a Tamási-víztárolók, a Cseringáti-patak menti állóvizek, a Kecsegei-árok, illetve a várost északkeletről szegélyező Halastavak)
- vízminőség-védelmi terület övezete (Fornádpusztá környékén)

1.3.3 Tamási a Tolna vármegyei területrendezési tervben

A megyei TrT Térségi Szerkezeti Terve összességében öt térségi területfelhasználási egységet különböztet meg, ezek mindegyike meg is jelenik Tamási területén (1.3-2. ábra).

- *Tamási a tervezett térségi közlekedési hálózatokban*

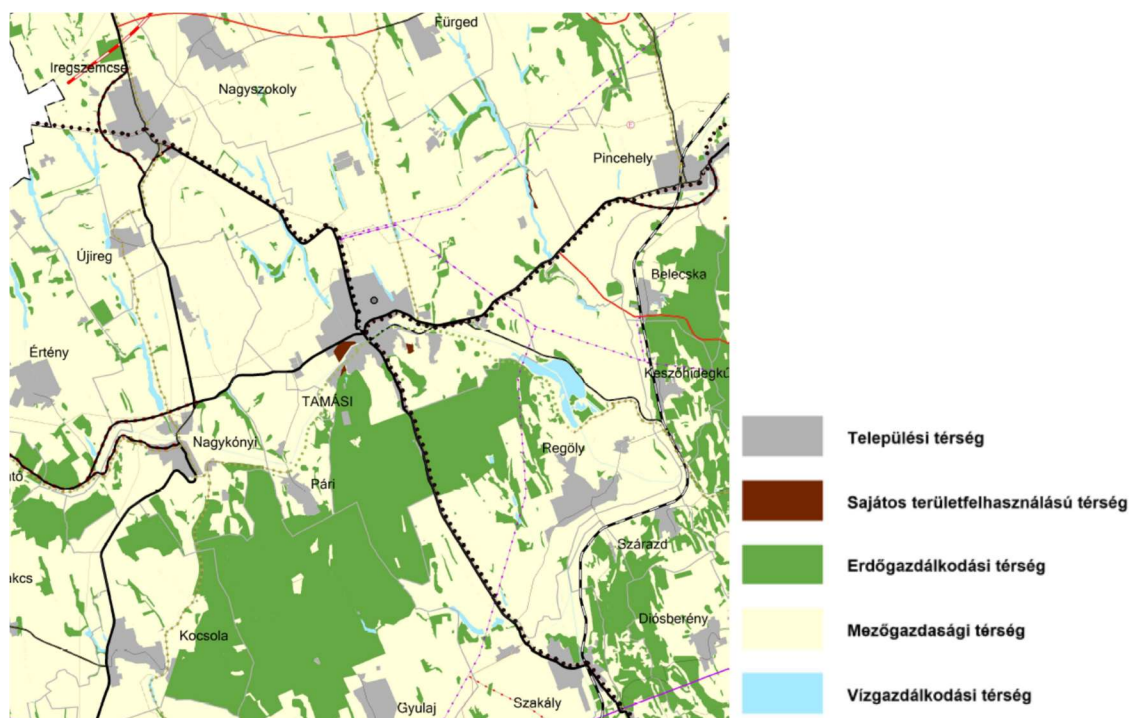
A város a területrendezési tervben¹ fontos szerepet kap a közlekedési és közműhálózatok tekintetében is.

- A terv szerint továbbra is a város központján halad keresztül a 61. és a 65. számú főútvonal.
- Kikerült azonban a térségi jelentőségű mellékúthálózat bővítésének a korábbi tervben még tervezett Paks–Nagydorog–Tamási szakasza, a 6232 j. út felhasználásával), és ennek részeként a Belecska–61. sz. főút, illetve a Miszla–Sárszentlőrinc közötti szakaszok is.

¹ Tolna Megye Közgyűlése a 8/2020.(X.29.) számú rendelettel fogadta el.

- Megváltozott a korábbi tervekhez képest a térségi jelentőségű kerékpárút-hálózat is. A OTTrT-nél már említett 61. és 72. számú országos jelentőségű Közép-magyarországi és Külső-somogyi

1.3-2. ábra: Tamási térségi területfelhasználási kategóriái a megyei szerkezeti terven

Forrás: Tolna megye Területrendezési Terve Térségi Szerkezeti Terv, 2019.

kerékpárutakon kívül kikerült a tervből a felhagyott vasútvonal mentén végigfutó módon tervezett Dombóvár–Kocsola–Pári–Tamási–Felsőnyék kerékpárút, valamint a Duna-part felé, részben felhagyott vasútvonalon végigfutó Törökkoppány–Nagykónyi–Tamási–Keszőhidegkút–Gyöngyös–Kölesd–Tengelic kerékpárút, bekerült viszont helyettük a 26. Nagykónyi - Tamási - Regöly - Gyöngyös – Kölesd kerékpárút, valamint a 9. Tamási – Felsőnyék kerékpárút-szakasz.

- *A települési térséghez tartozó területek Tamásiban*

A települési térség területe értelemszerűen a város beépített és beépítésre szánt területeit foglalja magában. Tamásiban mind városias, mind pedig a hagyományosan vidéki települési térségek megtalálhatók. Előbbi maga a város központi belterülete, utóbbiba a külterület egyes beépített részei (Szemcsepuszta, Fornádpuszta, Kecsepuszta és Adorjánpuszta) tartoznak. Az OTTrT rendelkezései alapján a települési térségek szabályozása során az alábbi irányelvek érvényesítése irányadó a megyei TrT szerint:

- A Duna-völgy és a megye többi része közötti, beépítéstől mentes („zöld folyosó” jellegű) kapcsolatok fenntartása;
- A vidéki jelleg sajátos eleme a viszonylag nagy számú kertes mezőgazdasági térség. Ezek települési térséggé nyilvánítása kerülendő, javasolt olyan integrált vidékfejlesztési stratégiákat kidolgozni, melyek e kertes mezőgazdasági térségek elsődleges gazdálkodási célú hasznosítását megtartják. Biztosítani kell ugyanakkor a területi feltételeket olyan tevékenységekhez, melyek a tájértékek megőrzése mellett a lakosság „több lábon állását” egy diverzifikált vidékgazdaság feltételeit biztosítják. Tamási kertes területein elkerülhetetlenül megjelenő szuburbanizációs törekvéseknek csak a legmagasabb infrastrukturális és építészeti–településépítészeti–tájépítészeti arculati

követelmények teljesítése mellett szabad – strukturált módon, a belvárosra gyakorolt hatásokat is figyelembe véve – teret engedni. A borvidékekhez tartozó településeken a szőlőtermesztés támogatása, a legjobb termőhelyek megőrzése alapvető cél.

- *Sajátos területfelhasználású térségek*

A műszaki infrastruktúra, valamint a nem települési területekhez és települési funkciókhoz kapcsolódó egyedi építmények területe és szükséges védőterületük tartoznak ebbe a kategóriába. A terv országos és térségi jelentőségű egyedi építményt nem nevesít közvetlenül Tamási területén, ugyanakkor a város települési területeihez csatlakozóan három olyan sajátos területfelhasználású térségi területet is kijelöl, amelyek meghaladják az 5 hektárt.

- *Erdőgazdálkodási térség*

Tamási–Gyulaj körzete egyike a módosított megyei rendezési terv rendkívül visszafogottan és pontosan kijelölt erdőgazdálkodási területfelhasználási térségeknek. Tamásiban a déli külterületeken egy nagyobb, illetve három kisebb területen (Szarkahegy, a belterülettől keletebbre kisebb vízfolyás mentén, illetve Kecsegei-árok–Fürgedi-patak mentén) koncentrálódnak erdőgazdálkodási egységek.

Mivel az erdők környezetvédelmi jelentősége meghatározó (erózió érzékeny területek talajvédelme, a levegő minőségének és a települési környezet védelme), ezért a TrT szerint ösztönözni kell a települések – kiemelten a városok – közvetlen környezetében az erdőterületek növelését. Ennek keretében a következő intézkedéseket javasolja a TrT:

- Ösztönözni kell a honos erdőállományok megőrzését, a tájidegen erdőállományok fokozatos cseréjét honos erdőállományokra, és az állandó erdőborítást biztosító természetközeli erdőgazdálkodást.
- A megye területén az erdős térségek a „bakancsos” turizmus célterületei. Ezért az erdők közjóléti funkcióját is hangsúlyozni kell. A megye városainak, kirándulóközpontjainak, üdülőhelyeinek térségében az erdők turisztikai célú feltárását ösztönözni kell.
- A természetvédelmi oltalom alatt nem álló erdők fenntartása és erdőtelepítés a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módszerek figyelembe vételével javasolt. Támogatni kell ezen erdőállományok esetében a természetes, illetve természetszerű erdők kialakítását.
- Tolna megyében fontos az erdőterületek vadgazdálkodási, vadász turisztikai jelentőségének hangsúlyozása is. Az erdők mozaikosságának összefüggő erdőrendszerré fejlesztése a vadeltartó képességet növelheti.

- *Mezőgazdasági térség*

A déli részek kivételével a város közigazgatási területének legnagyobb részén egybefüggő területen találhatók mezőgazdasági térségek. A terv leszögezi, hogy a megyében a termőhelyi adottságok a mezőgazdasági árutermelés szempontjából az országos átlagnál kedvezőbbek, és ahhoz, hogy a tájgazdálkodásában a mezőgazdaságnak a jövőben is meghatározó szerepe legyen, a jó minőségű termőföldek védelmét biztosítani kell. Azt a következő eszközökkel kívánják elérni:

- A termőföldek felaprózódásának megakadályozása és a jó minőségű termőföldek művelésből való kivonásának megakadályozása.
- A mezőgazdasági birtokközpontok, majorok mezőgazdaságtól eltérő célú hasznosításának megakadályozása érdekében biztosítani kell a hagyományos funkciójuknak megfelelő fejlesztési lehetőségét, új birtokközpontok kialakításának településrendezési feltételeit.
- A szántóföldi növénytermesztésre kevésbé alkalmas területeken a gyümölcstermesztés, gyepgazdálkodás és ezzel összefüggő állattenyésztés elősegítése.

- A mezőgazdasági tájhasználat prioritását hangsúlyozza a Térségi Szerkezeti Terv a megye nyugati részén Tamásitól északra lévő árutermelő gazdálkodásra kedvező, lankás, dombvidéki térség kiemelkedő értékű részein.
- A természetvédelmi oltalom alatt álló, az ökológiai hálózat részét képező, egyben a Natura 2000 területeken lévő mezőgazdasági területeket a településrendezés eszközeiben korlátozott használatú mezőgazdasági területfelhasználási egységbe célszerű besorolni. Itt a gazdálkodást össze kell hangolni a természetvédelmi, ökológiai érdekekkel: biztosítani kell a védett természeti értékek megőrzését, a biológiai sokféleséget, a védett növénytársulásoknak a megőrzését. Olyan építmények kialakítása javasolt, amelyek a védett területek fenntartását szolgálják, a védelmi célokkal összhangban vannak. A gyepterületek, fás legelők fenntartását extenzív legeltetési állattartással indokolt fenntartani.
- A környezetkímélő biogazdálkodás ösztönzése érdekében támogatni kell az integrált, kímélő jellegű talajművelési, tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi eljárások alkalmazását.
- Meg kell akadályozni a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációját, a vízerózió, defláció okozta károkat. Ennek érdekében a meglévő külterületi fasorokat, mezsgyéket meg kell őrizni, és a tájkép változatosságát is növelő, a talaj védelmét biztosító és vízháztartási viszonyait javító mezővédő erdősávokból, fasorokból álló zöldfolyosó hálózat kialakítását ösztönözni kell.
- A mezőgazdasági területek megközelíthetősége érdekében a külterületi dűlőutak rendszeres karbantartásáról, legalább az egyes határrészek megközelítését szolgáló fő feltáró utak stabilizálásáról, a vízelvezető árkok tisztán tartásáról gondoskodni kell.

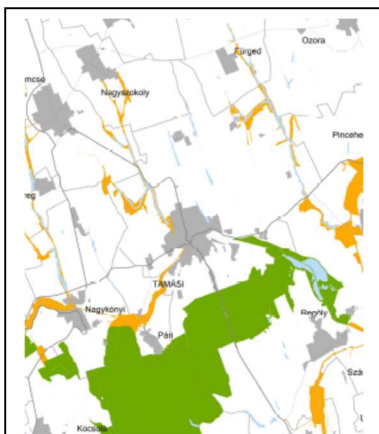
• *Vízgazdálkodási térség*

Tamási külterületén több terület is a vízgazdálkodási térség besorolás alá esik: Iregpatak, Tamási-víztárolók, Szentmártoni-patak, Cseringáti-patak, a Kecsegei-árok, valamint a Fürgedi-patak). A TrT szerint kisebb természetes vízfolyások, patakok esetén javasolt kerülni a mesterséges medrek kialakítását, és célszerű törekedni a meglévő mesterséges medrek és közvetlen környezetük természetközeli átalakítására (településen belül is). A meglévő kisvízfolyások vonalának revitalizációja lehetőséget ad az élővilág terjeszkedésére, újabb, kisebb léptékű (helyi jelentőségű) ökológiai folyosók kialakulására, a települési környezet javítására. A TrT javasolja, hogy a településrendezési tervek készítésekor:

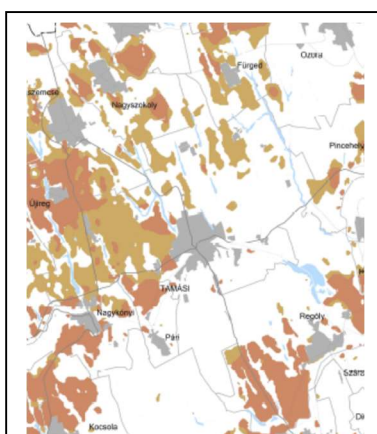
- a települések csapadékvíz-elvezetési tervét is készítsék el,
- határozzák meg a vízgyűjtők várható távlati terhelését,
- építsék be a területet érintő vízgyűjtő gazdálkodási tervek településrendezéssel összefüggő javaslatait és intézkedéseit.

• *Térségi övezetek általi érintettség*

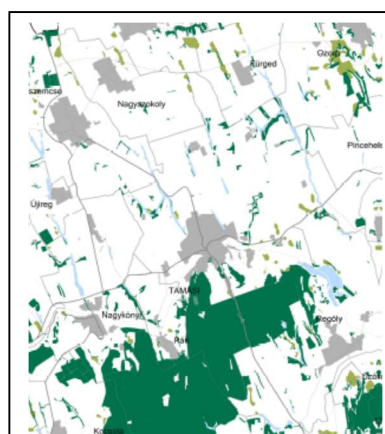
Tamásiban a legtöbb típusú érintettség fennáll, amelyekre a megyei területrendezési terv részletes ajánlásokat is megfogalmaz. Az egyes tervlapokon feltüntetett, a várost érintő tartalmakat az alábbi ábrarészlet tartalmazza.

Országos ökológiai hálózat
magterülete és ökológiai
folyosó;

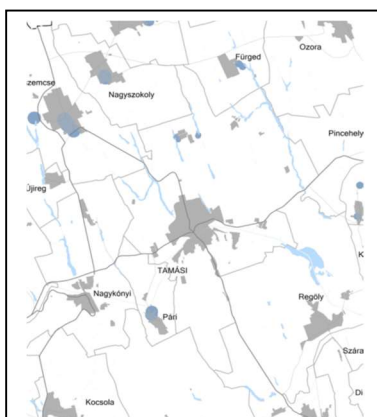
Kiváló és jó termőhelyi
adottságú szántóterület

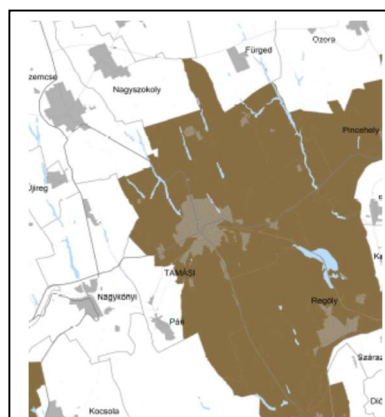
Erdők és erdőtelepítésre
javasolt területek

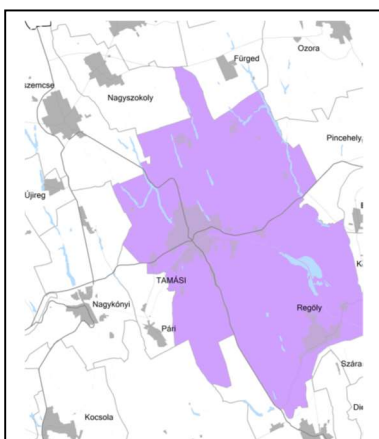
Tájképvédelmi terület

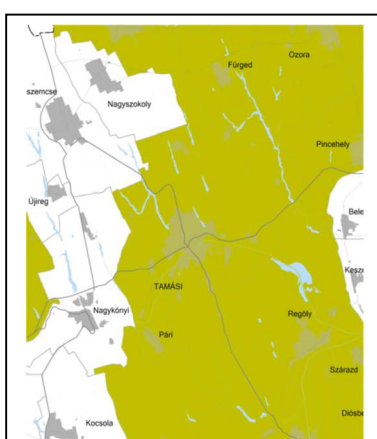
Vízminőség-védelmi terület

Földtani veszélyforrás által
érintett település területe

Innovációs-technológiai
fejlesztés támogatott
célterülete

Turisztikai fejlesztések
támogatott célterülete

Az egyes területfelhasználási térségtípusok, a térségi övezetek, és bizonyos tematikus szempontok számára a megyei önkormányzat közgyűlése 49/2020. (X.29.) közgyűlési határozatának mellékletében ajánlásokat fogalmazott meg. Határozatként ezek alkalmazása nem kötelező, de tanulmányozásuk és értelemszerű alkalmazásuk kedvező lehet a települési tervek készítése során.

1.4 Szomszédos települések hatályos szerkezeti/rendezési terveinek Tamási fejlesztését befolyásoló megállapításai

Tamási városát tizenegy település határolja, ezek Gyulaj kivételével (Dombóvári járás) a Tamási járáshoz tartoznak.

1.4.1 Pári

Pári településszerkezeti tervét 2010-ben készítette a Virányi Építész Stúdió Kft., a Pagony Kft., a KÉSZ Kft. és a Heckenast & Heckenast Bt., amelyet a falu képviselőtestülete a 67/2010. (XI. 4.) számú határozattal hagyott jóvá. A helyi építési szabályrendeleteket elfogadó rendeletszám: 10/2010. (XI. 5.). A Párihoz tartozó 039/2 hrsz-ú szántóterület eredetileg a tamási kommunális szennyvíztisztító telep szennyvíziszapjának lerakására kijelölt ingatlan volt, a folyékony kommunális hulladék kezelését és utóhasznosítást azonban a város más úton oldja meg. Pári villamosenergia-ellátása 20 kV-os középvezetési hálózatról, fogyasztói transzformátor állomásokon keresztül történik, amelynek bázisa a tamási 120/20 kV-os alállomás.

1.4.2 Nagykónyi

Nagykónyi módosított településszerkezeti tervét 2020-ban készítette a Meridián Mérnöki Iroda Kft., amelyet a falu képviselő testülete a 2021-ben határozattal hagyott jóvá. A terv nem tartalmaz Tamási települést befolyásoló megállapításokat.

1.4.3 Iregszemcse

Iregszemcse településszerkezeti tervét 2020-ban készítette a ColoLine Tervező Iroda Kft., amelyet a falu képviselőtestülete a 16/2021. (III. 10.) sz. határozattal hagyott jóvá. A terv nem tartalmaz Tamási fejlesztését közvetlenül befolyásoló megállapításokat.

1.4.4 Nagyszokoly

Nagyszokoly településszerkezeti tervét és helyi építési szabályzatát utoljára 2021. júniusában módosították, ami a 2011-ben elfogadott terv és szabályzat kisebb módosítása kapcsán mindkét eszköz teljeskörű felülvizsgálatával, korszerűsítésével járt. A terv nem tartalmaz Tamási fejlesztését közvetlenül befolyásoló megállapításokat.

1.4.5 Magyarkeszi

Magyarkeszi településszerkezeti tervét 2007-ben készítette a Meridián Mérnöki Iroda Kft, amelyet a falu képviselőtestülete az 1/2007. (II. 19.) számú határozattal hagyott jóvá. A helyi építési szabályrendeleteket elfogadó rendelet száma: 1/2007. (II. 20.) volt. A helyi építési szabályzatot 2016-ban módosította az önkormányzat, szintén a Meridián Kft. közreműködésével, a 11/2016 (XI. 10.) rendeletével változtatta meg. A terv nem tartalmaz Tamási fejlesztését közvetlenül befolyásoló megállapításokat. A teljes tervcsomag az azóta bekövetkezett jogszabályi változásoknak megfelelően 2022. óta a ColoLine Kft. szervezésében felülvizsgálat alatt áll, 2024-ben megtörtént a tervek partnerségi egyeztetése, így a közeli jövőben a hatályos tervállomány változása várható.

1.4.6 Fürged

Fürged módosított településszerkezeti tervének alapját 2009-ben a Völgyzugoly Műhely Kft., amelyet 2014-ben módosított. Az alapot a falu képviselőtestülete a 48/2009 (VI. 17.) számú határozattal hagyta jóvá, módosítva 16/2014. (IV. 17.). A helyi építési szabályrendeleteket elfogadó rendeleetszám: 8/2009. (VI. 22.), módosítva: 3/2014. (IV. 22. A településrendezési eszközöket – szintén a Völgyzugoly Kft. közreműködésével – az önkormányzat 2020-ban módosította. Ezen belül a településszerkezeti terv módosítását a 3/2020. (III. 26.) határozattal, a helyi építési szabályzatát pedig a 3/2020. (III.31.) önkormányzati rendelettel fogadta el. A terv továbbra sem tartalmaz Tamási fejlesztését közvetlenül befolyásoló megállapításokat.

1.4.7 Ozora

Ozora településszerkezeti tervét 2004-ben készítette a Civitas Bt., amelyet a falu képviselőtestülete a 50/2005. (XI. 16.) számú határozattal hagyott jóvá. A helyi építési szabályrendeleteket elfogadó rendeleetszám: 9/2005. (XI. 17.). A terv nem tartalmazott Tamási települést befolyásoló megállapításokat. A teljes tervcsomag teljeskörű felülvizsgálata 2020-ban készült el a Meridián Kft. szervezésében. A településszerkezeti terv a 202/2020.(XII.01.) sz. önkormányzati határozattal, a helyi építési szabályzat pedig a 10/2020.(XII.14.) önkormányzati rendelettel került elfogadásra. A terv továbbra sem tartalmaz Tamási fejlesztését közvetlenül befolyásoló megállapításokat.

1.4.8 Pincehely

Pincehely módosított településszerkezeti terve alapjának jóváhagyó önkormányzati határozat száma: 102/2003. (XII. 22.). Az alapot 2014-ben módosították, melyet a Meridián Mérnöki Iroda Kft. készített, és a falu képviselőtestülete az 39/2014. (VII. 14.) számú határozattal hagyott jóvá. A helyi építési szabályrendeleteket elfogadó rendeleetszám: 10/2003. (XII. 31.). A tervcsomag újabb módosítása 2021-ben következett be, amikor a Balaton vízlevezető rendszerének korszerűsítése miatt a településszerkezeti tervet a 35/2021.(XII.16.) sz. határozattal, a helyi építési szabályzatot pedig a 21/2021.(XII.17.) önkormányzati rendelettel módosították. A terv továbbra sem tartalmaz Tamási fejlesztését közvetlenül befolyásoló megállapításokat.

1.4.9 Regöly

Regöly módosított településszerkezeti tervét 2004-ben készítette a Civitas Bt., amelyet a falu képviselőtestülete a 12/2005. (IX. 15.) számú határozattal hagyott jóvá. A helyi építési szabályrendeleteket elfogadó rendeleetszám: 9/2000. (V. 10.). A tervcsomagot 2021-ben a Meridián Kft. közreműködésével felülvizsgálták és korszerűsítették. Ennek keretében a településszerkezeti tervet a 66/2021. (XII. 16.) határozattal, a helyi építési szabályzatot pedig a 14/2021. (XII. 17.) önkormányzati rendelettel alkották újra. A terv nem tartalmaz Tamási fejlesztését érdemben befolyásoló megállapításokat.

1.4.10 Szakály

Szakály településrendezési tervcsomagját – a térség sok más településéhez hasonlóan – a Meridián Kft. készítette el 2001-ben. A tervezés folyamata abban különbözik a szomszédos településektől, hogy Szakály mindaddig nem rendelkezett semmilyen településrendezési tervvel, így ebben az esetben nem korábbi tervek újragondolásáról, hanem új terv elkészítéséről volt szó. A településszerkezeti tervet a község képviselő-testülete 1/2021. (I. 14.) határozatával, a helyi építési szabályzatot pedig az 1/2021.

(I. 15.) önkormányzati rendelettel hagyta jóvá. A terv nem tartalmaz Tamási fejlesztését érdemben befolyásoló megállapításokat.

1.4.11 Gyulaj

Gyulaj településszerkezeti tervét 2002-ben készítette a Pécsépterv Stúdió Kft., amelyet a falu képviselőtestülete a 27/2002. (VII. 18.) számú határozattal hagyott jóvá. A helyi építési szabályrendeleteket elfogadó rendeletszám 9/2002 (VII. 15.) volt, ezt módosította a 6/2012. (IX. 26.) önkormányzat rendelet. A 9/2016 (X.26.) önkormányzati rendelet ugyanakkor hatályon kívül helyezte mindkét korábbi rendeletet. Azóta sem a Lechner Központ dokumentumtára, sem pedig a Nemzeti Jogszabálytár önkormányzati rendeleltára, sem pedig az önkormányzat honlapja nem tart nyilván a községre sem hatályos, sem készülő településrendezési tervet.

1.5 Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása

1.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

A „*Tamási Város Településfejlesztési Koncepciója 2030*” elnevezésű fejlesztési dokumentum 2017-ben készült (készítői: 5T Építészeti és Városfejlesztési Kft. és MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.). A jövőkép megfogalmazásához górcső alá vette a város előtt álló gazdasági, társadalmi, környezeti és térségi kihívásokat és ezekre reagálva határozta meg a hosszútávú víziót, mely szerint **„Tamási a helyi erőforrások sokoldalú, innovatív és integrált hasznosításán alapuló gazdaságfejlesztés és ezzel összhangban növekvő társadalmi jólét városa”**.

Vízionált jövőkép

- Tamási intelligens és vonzó, hatékonyan működő és minőségi kínálatot nyújtó, javuló népességmegtartó és népességvonzó képességgel rendelkező kisváros
- Tamási a helyi erőforrásokra alapozó, fenntartható, innovatív és versenyképes gazdasággal bíró, gazdaságilag stabil és önellátó város
- Komplex geotermikus megújuló energetikai K+F bázis
- Tamási a település természeti erőforrásaihoz jól illeszthető, sokszínű, átfogó kínálatú, szervezett turisztikai szolgáltatásoknak otthont adó város, kiemelt jelentőséggel bíró termál- és gyógyvízkészletre épülő fürdő-, gyógy- és egészségturizmussal

Kiemelten fontos vízió emellett, hogy Tamási az eddigi, fenntarthatóságra épülő törekvéseit szem előtt tartva és azt kiegészítve, a digitális lehetőségeket kihasználva egy **kreatív-digitális „okosváros”**-sá válik.

Térségi szerepére tekintettel a város vízionált jövőképe:

- Az országos jelentőségű közlekedési fővonalakhoz csatlakozó járásszékhely
- Fontos kerékpárút-hálózati csomópont
- Járáson túlmutató térségi szerepkörrel és szervező erővel rendelkező járásszékhely
- Egészségturisztikai tengely társaközpontja a Dombóvárral együtt alkotott nyugat-tolnai egészségturisztikai tengelynek
- A járás helyi erőforrásokra alapozott foglalkoztatási központja

A településfejlesztési koncepcióban mindezek mellett településfejlesztési elvek is rögzítésre kerültek, melyet mindennemű fejlesztési tevékenység (stratégiaalkotás, tervezés, megvalósítás, fenntartás) szem előtt kell tartani:

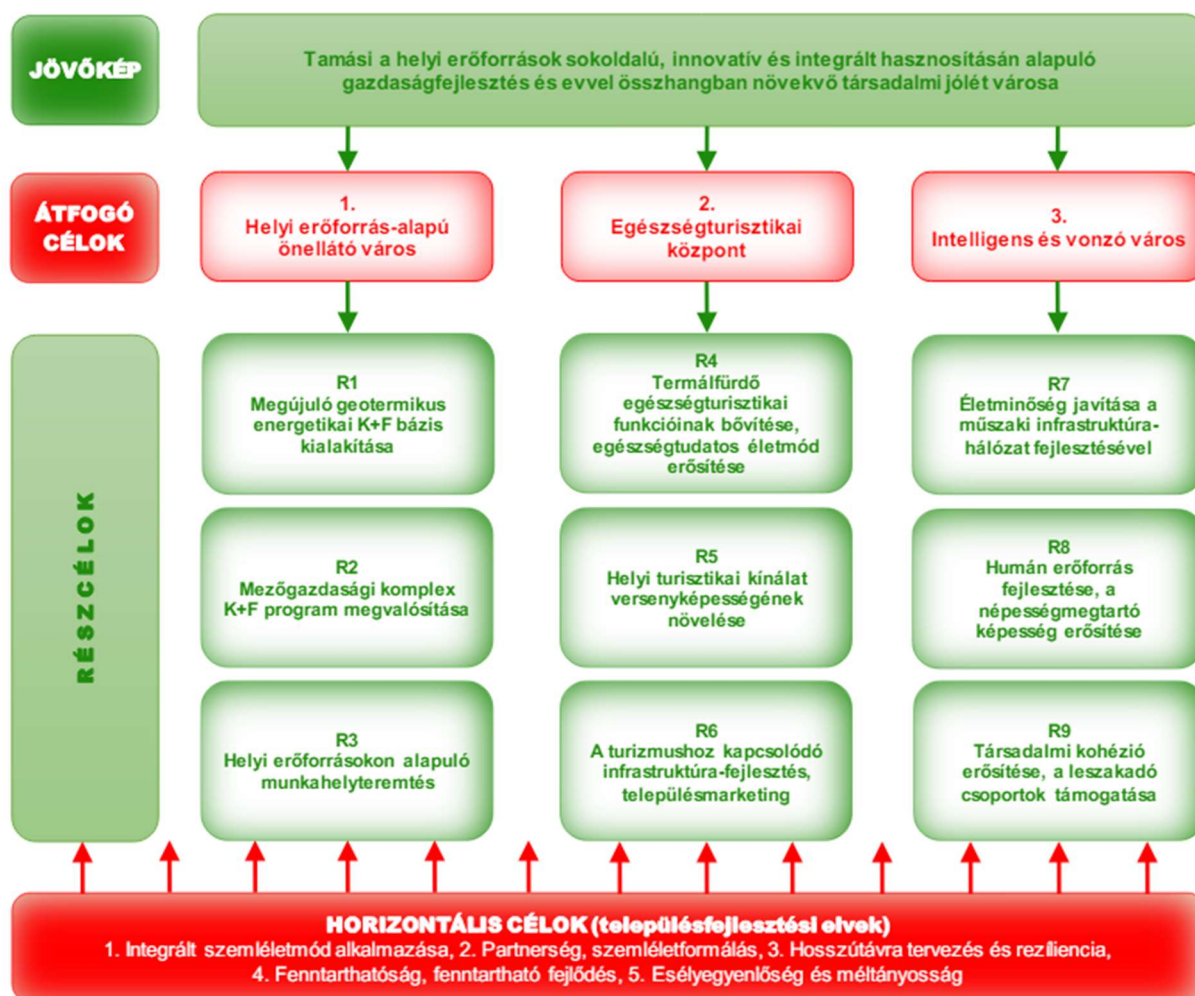
Településfejlesztési elvek

- Integrált szemléletmód alkalmazása
- Partnerség, szemléletformálás
- Hosszútávra tervezés és reziliencia
- Fenntarthatóság, fenntartható fejlődés
- Esélyegyenlőség és méltányosság

A hatályos Településfejlesztési Koncepció célrendszere

A 2030-ig terjedő időszakra irányt mutató alábbi célrendszert a Koncepció következő módosításáig és/vagy az új településterv elkészítéséig minden fejlesztési dokumentum, terv készítése során szükséges figyelembe venni.

7. ábra: Tamási jövőképe és fejlesztési célrendszere a hatályos településfejlesztési koncepció szerint

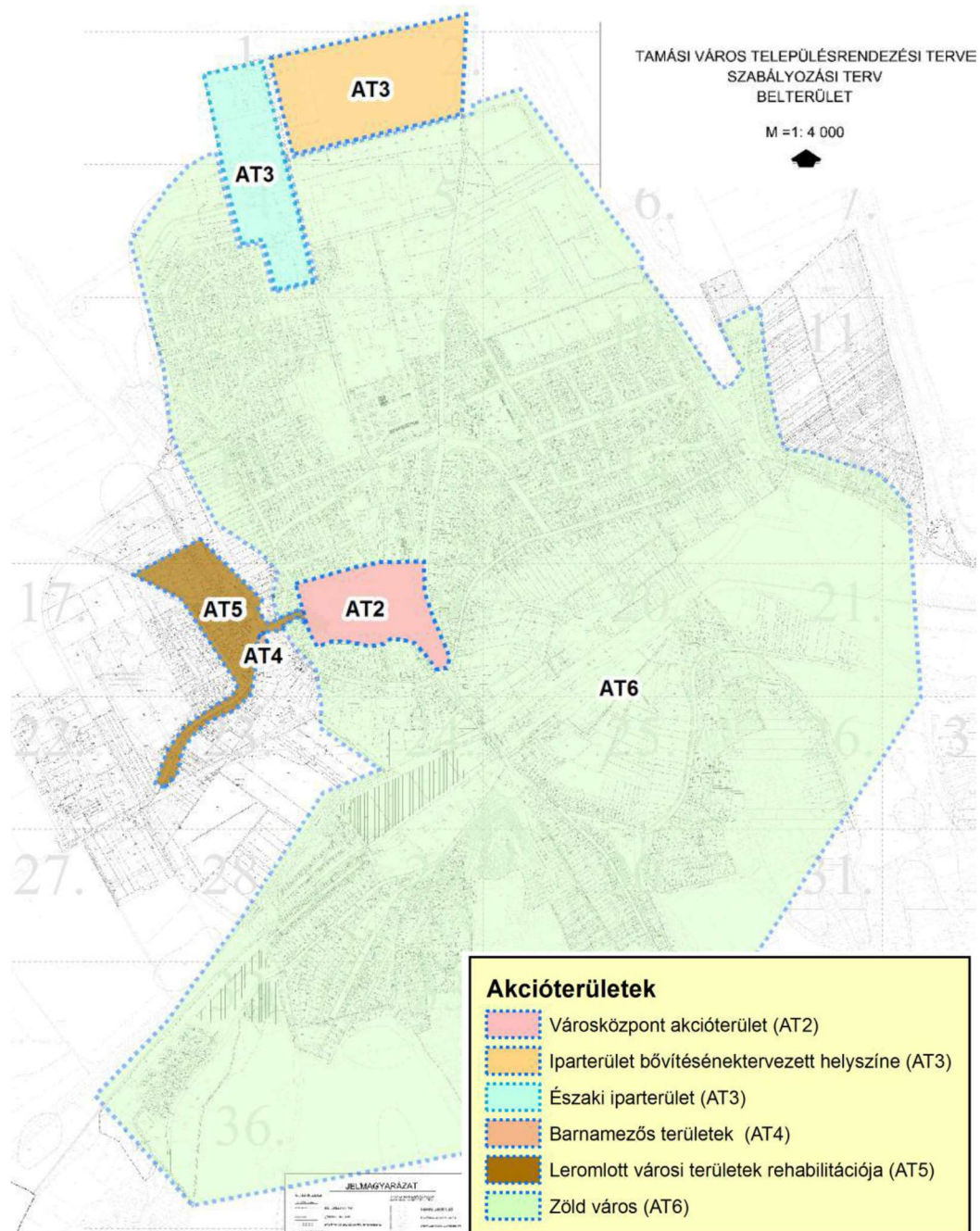
Forrás: Tamási Város Településfejlesztési Koncepciója 2030

A koncepció a továbbiakban rögzíti a további tervezési feladatokhoz szükséges kiinduló adatokat, ezen belül

- meghatározza a stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatokat, majd
- a meghatározott területigényes elemek alapján, javaslatot tesz a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és
- a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra,
- bemutatja a település örökségi értékeit és védettségeit,
- javaslatokat tesz azok védettségére, és értékalapú, fenntartható fejlesztésére.

Összefoglalja továbbá a megvalósítás és a monitoring eszköz- és intézményrendszerét, javaslatot tesz a változások nyomon követésének és a felülvizsgálatnak a rendjére.

Javaslatot tesz a továbbtervezés során figyelembe veendő akcióterületekre, a következők szerint

1.5.2 Tamási gazdasági programja 2020-2025

A 21019. évi választást követően az MSB Kft. által összeállított, és a képviselő-testület által elfogadott dokumentum szerint a következő hat évben Tamási stratégiai célja az, hogy a város lakosai és a város térsége számára biztos megélhetést, átlagot meghaladó jövedelmeket, vonzó települési környezetet kínáljon, a gazdasági szervezetek számára kiszámítható és támogató környezetet biztosító, környezeti-gazdasági-társadalmi szempontból fenntartható várossá váljon.

A célok elérése érdekében a város gazdaságfejlesztése érdekében a dokumentum a következő aktivitásokat foglalja rendszerbe:

I. A foglalkoztatást és a jövedelemtermelést szolgáló intézkedések

1. Gazdaságfejlesztési célt szolgáló zöld- és barnamezős területek vásárlása, fejlesztése
 - 1.1. Ingatlan-akvizíciók
 - 1.2. Ipari Infrastruktúra-fejlesztés
 - 1.3. Csarnokprogram
2. Turizmusfejlesztési
 - 2.1. Fürdőhöz kapcsolódó szálláskapacitás fejlesztése, komplex gyógyhely-fejlesztés
 - 2.2. Aktív- és vadászturizmus fejlesztése (Gyulaj), kapcsolódó kereskedelmi szálláshely-fejlesztés (volt 2-es iskola)
 - 2.3. Kulturális- és gasztró turizmus
3. Helyi gazdaság, rövid ellátási láncok (REL)
4. A foglalkoztatást támogató további intézkedések, a humán erőforrás-kapacitás javítása
 - 4.1. Óvodai és bölcsődei kapacitás bővítése, minőségjavítása, a szociális ellátórendszer fejlesztése
 - 4.2. Munkába járást támogató intézkedések: munkásjárat, hivatásforgalmú kerékpárút

II. A közfeladatellátás hatékonyságának és minőségének a javítása

1. A geotermális energia további hasznosítása
2. Intelligens közvilágítás
3. Intézményi energetikai akciók
4. A város iparterületét kiszolgáló napenergia-kapacitás létesítése

III. Lakhatási körülmények, települési infrastruktúra gazdaságfejlesztési fókuszú fejlesztése

- 1a. Önkormányzati telekprogram
2. a Minőségi bérlet-állomány fejlesztése
3. Munkásszállás létesítése
4. A települési infrastruktúra fejlesztése
 - 4.1. Közterületek állapotjavítása
 - 4.2. Városközpont rehabilitáció

4.3. Barnamezős területek revitalizációja

5. Kulturális, rekreációs- és sport-fejlesztések

6. Közlekedési infrastruktúra fejlesztése (új csomópontok kialakítása), parkolási rendszer

7. Tamási, az Intelligens Város (smart-city)

7.1. Intelligens középületek

7.2. Intelligens város-üzemeltetés

7.3 Egyéb digitális (smart) fejlesztések

IV. A fejlesztéspolitika támogató feltételei

1. Ingatlankataszter létesítése, térinformatikai fejlesztések

2. Befektetés-támogató munkacsoport, ügynökség létrehozása a Hivatalban

3. Befektetői Kerekasztal

A fenti célrendszer elérése érdekében a program összesen 125 projektet fogalmaz meg, ami – tekintettel arra, hogy egyes tételek önmagukban is jelentős eszköztárat és sok munkabefektetést igénylő feladatok, mint – meglehetősen ambiciózus vállalásnak tűnik, érdekes lehet az új választásokat követő új programkészítés során számbavenni azok teljesülését.

1.5.3 A hatályos integrált településfejlesztési stratégia megállapításai

Tamási integrált településfejlesztési stratégiáját (ITS) először 2016-ban, azaz még a településfejlesztési koncepciót megalapozóan készítette el a Terra Studio Kft. koordinációjával létrejött tervező csapat, amely 2018-ban – azaz a TFK jóváhagyását követően az ITS módosítását is tervezte.

Az ITS jövőképe, valamint középtávú átfogó céljai, megegyeznek a településfejlesztési koncepcióéval, és a városi szintű tematikus céljai is megegyeznek a koncepcióban részcéloknak nevezett célokkal:

Jövőkép	Tamási a helyi erőforrások sokoldalú, innovatív és integrált hasznosításán alapuló gazdaságfejlesztés és ezzel összhangban növekvő társadalmi jólét városa.		
Középtávú átfogó célok	1. A helyi erőforrásokra alapozó, fenntartható, innovatív és versenyképes, több lábon álló, a foglalkoztatottak megtartásával és bővítésével szinergikusan fejlődő helyi gazdaság erősödjön	2. A helyi turisztikai és rekreációs potenciál kihasználásával a város a nyugat-tolnai egészségügyi turisztikai tengely társ-központi szerepkörét töltse be	3. A műszaki és humán ellátórendszereit megfelelő minőségben működtető, intelligens és vonzó város tartsa meg népességét, erősítse a helyi társadalmi kohézióját
Városi szintű tematikus célok	T1: Megújuló geotermikus energetikai K+F bázis kialakítása	T4: Termálfürdő egészségügyi turisztikai funkcióinak bővítése, egészségtudatos életmód erősítése	T7: Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra-hálózat fejlesztésével
	T2: Mezőgazdasági komplex K+F program megvalósítása	T5: Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	T8: Humán erőforrás fejlesztése, a népességmegtartó képesség erősítése
	T3: Helyi erőforrásokon alapuló munkahelyteremtés	T6: A turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztés, településmarketing	T9: Társadalmi kohézió erősítése, a leszakadó csoportok támogatása

A dokumentum a továbbiakban a kilenc tematikus célhoz tartozóan összesen 58 tematikus programot, intézkedést fogalmaz meg. Ezek a beavatkozások tartalmukban sok helyen emlékeztetnek a gazdasági programban megfogalmazott intézkedésekhez, ugyanakkor – hasonlóan a gazdasági programban írott a megfogalmazás konkrétságának hiányában inkább al-részcéloknak nevezhetők, mint végrehajtandó intézkedéseknek, megteendő aktivitásoknak. Ennek megfelelően ebben az esetben is indokolt lehet a szükséges beavatkozások olyan újrafogalmazása, amely megvalósítható, végrehajtható aktivitásokat, valamint monitorozható indikátorokat rendel a széles körben elfogadott célokhoz. Területi célokat, ilyen programokat a stratégia nem tartalmaz

Az ITS az akkor hatályos előírásoknak megfelelően vizsgálja a stratégiai célok és a programok összefüggésrendszerét, továbbá részletezi a kulcsprojektek, hálózatos projektek és akcióterületi

projektek, továbbá az akcióterületeken kívüli, de a település egésze szempontjából lényeges fejlesztések tennivalóit.

Sajátossága az anyagnak, hogy amíg a kulcsprojekteknek nevezett pontok többségükben inkább részcéloknak tekinthetők, a hálózatos, akcióterületi és akcióterületen kívüli projektek esetében erősen keverednek a célokhoz hasonló és az akcióorientált megfogalmazású tételek, ezeknél gyakoribb a konkrétabb, ezért könnyebben megindítható pontok aránya.

Tamási város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) 2016-ban készült, majd az új településfejlesztési koncepció elkészítése után 2018-ban több ponton módosításra került, de alapvetően a város 2014-2020 közötti időszakra tervezett fejlesztéseinek lehetséges megvalósítási kereteit tartalmazza, emiatt komplex, átfogó felülvizsgálatra szorul. Ezt erősíti a 2022-ben végzett népszámlálás ténye is, miszerint az új adatokkal átfogó módon szükséges frissíteni a meglévő dokumentumokat. Erre reagálva készül jelen új megalapozó vizsgálat is, majd ennek helyzetértékelő szintézisére építve az ITS felülvizsgálata. Így a korábbi ITS-ben szereplő fejlesztési döntéseket, megállapításokat jelen pontban részletezni – elévültségük okán - nem tartjuk szükségesnek.

Az ITS előkészületben lévő felülvizsgálatának a feladata az, hogy egyrészt csökkentse a z áttekinthetetlenül és megvalósíthatatlanul nagyszámú beavatkozás számát, ugyanakkor azokat úgy formálja át, hogy valóban segítse a továbblépést a fejlesztés egyes szakterületein.

1.5.4 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Tamásiban nincsenek hatályos településfejlesztési és/vagy az Étv. (1997. évi LXXVIII. tv.) 30/A. §-a szerinti településrendezési szerződések.

1.6 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata, a hatályban lévő településrendezési eszközök

Tamási város településrendezési eszközeit a 2005. óta létező, többször módosított, legutóbb a pécsi ST Kft. által tervezett, 57/2021. (IV.09) határozattal jóváhagyott Településszerkezeti Terv, valamint a szintén 2005. óta többször módosított, legutóbb a 15/2021. (IV.9.) önkormányzati rendelettel elfogadott a Helyi Építési Szabályzat, valamint az annak mellékletét képező Külterületi Szabályozási Tervét és Belterületi Szabályozási Tervét alkotja. A tervdokumentumok közül különösen a szabályozási tervek viszonylag gyakran módosulnak a felmerülő beruházói, településfejlesztési igények kapcsán, az aktuális módosítások általában megtalálhatóak Tamási város hivatalos honlapján².

A nyilvánosan elérhető dokumentumok szerint a szoros törvényi kötöttségek alapján készülő településszerkezeti tervben és a helyi építési szabályzatban is előfordulnak olyan hiányosságok, amelyek ellehetetlenítik annak jogszerű használatát. A teljesség igénye nélkül ilyennek mondható például a lakótelepek tervi megjelenítése, hiszen a településszerkezeti terv egyes belvárosi utcatorokat és a tömbtelkes-úszótelkes, többszintes – 4-5 szintes – lakótelepek egyes épületeit és azok úszótelkeit is a középmagas – azaz általában 10 szint körüli magasságú – nagyvárosi lakóterületek számára fenntartott kategóriába sorolja a kisvárosi lakóterület tömbönkénti alkalmazása helyett, ugyanakkor az egyes övezetekre vonatkozó előírásokat tartalmazó Helyi Építési Szabályzat semmilyen előírást nem tartalmaz nem a nagyvárosi lakóterület építési övezetére, sem pedig a nagyvárosi lakóterület építési

² <http://www.tamasi.hu/>

övezetére, sem pedig az tömbtelkek zöldterületeire alkalmazott Kb-Kt elnevezésű – általában a beépítésre nem szán, fásított közterekre alkalmazott – övezetre vonatkozóan. Tekintettel a rendezési tervek tekintetében 2024. őszétől beálló jelentős jogszabályi változásokra, indokolt lesz a településrendezési terv olyan szellemű felülvizsgálata, amely gondot fordít a hasonló anomáliák kiszűrésére.

1.6.1 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai

A településszerkezeti terv – összhangban az országos és a megyei, térségi szintű tervekkel – hosszú távra meghatározza Tamási fejlődésének térbeli irányait, lehetőségeit, korlátait, kialakítja a településszerkezet fejlesztésének újabb elemeit.

A lakóterületek alakításának alapelvei

A **nagyvárosias lakóterület** sűrű beépítésű, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, jellemzően 12,5 m-es építménymagasságot meghaladó lakóépületek elhelyezésére szolgál. (telepszerű, többszintes lakótelepek). Ugyanakkor a városban nincsenek sűrű beépítésű nagyvárosias lakóterületei, így ennek a területfelhasználási módnak az alkalmazása hibásnak mondható.

A **kisvárosias lakóterület** sűrű beépítésű, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, jellemzően 12,5 m-es építménymagasságot meg nem haladó lakóépületek elhelyezésére szolgál. (történelmi városközpont; Alvég; a történelmi város pereme; többszintes, többlakásos társasházak övezete)

A **kertvárosias lakóterületek** elsősorban laza beépítésű, összefüggő nagy kertes, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, 7,5 m-es építménymagasságot meg nem haladó lakóépületek elhelyezésére szolgál.

A **falusias lakóterület** legfeljebb 7,5 m-es építménymagasságú lakóépületek, a mező- és erdőgazdasági építmények, továbbá a helyi lakosság ellátását szolgáló, nem zavaró hatású kereskedelmi, szolgáltató és kézműipari építmények elhelyezésére szolgál.

Központrendszer, az intézményellátás fejlesztésének alapelvei (vegyes terület):

A **településközpont vegyes terület** több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, lakó és olyan helyi települési szintű igazgatási, kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó, szálláshely szolgáltató, egyházi, oktatási, egészségügyi, szociális épületek, valamint sportlétesítmények elhelyezésére szolgál, amelyek alapvetően nincsenek zavaró hatással a lakófunkcióra.

A **központi vegyes terület** több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, elsősorban központi igazgatási, kereskedelmi, szolgáltató gazdasági épületek elhelyezésére szolgál.

Üdülőtérület alakításának alapelvei:

Az **üdülőtérület** elsősorban üdülőépületek elhelyezésére szolgál.

A gazdasági területek alakításának alapelvei:

A **kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület** elsősorban nem jelentős zavaró hatású gazdasági tevékenységi célú épületek elhelyezésére szolgál.

Az **ipari gazdasági terület** olyan gazdasági célú ipari létesítmények elhelyezésére szolgál, amelyek más beépítésre nem szánt területen nem helyezhetők el.

Különleges területek (turizmus, sport, rekreációs stb.) alakításának alapelvei:

A **különleges terület**be azok a területek tartoznak, amelyek a rajtuk elhelyezendő építmények különlegessége miatt (helyhez kötöttek, jelentős hatást gyakorolnak a környezetükre, vagy a környezetük megengedett külső hatásaitól is védelmet igényelnek) és más beépítésre szánt terület-felhasználású területektől eltérnek (pincés területek, hulladékkezelő és -lerakó területek, bányaterületek, zöldfelület jellegű különleges területek, közlekedési és közműépítmények területei, mezőgazdasági üzemi területek, kistermelői állattartásra szolgáló területek, állatmenhely területe).

Közlekedési terület alapelvei:

A **közlekedési és közműelhelyezésre szolgáló terület** az országos és helyi közutak, a kerékpárutak, a gépjármű várakozóhelyek (parkolók), a járdák és a gyalogutak, mindezek csomópontjai, vízelvezetési rendszere és környezetvédelmi létesítményei, a közforgalmú vasutak, vízi és légi közlekedés, továbbá a közművek és a hírközlés építményeinek elhelyezésére szolgál.

Zöldterület-fejlesztés alapelvei, követelményei:

A **zöldterület**ként lehatárolt területek funkcionális és zöldterületi fejlesztésére, illetve rekonstrukciójára, valamint új ipari parkok, kertek létesítésére csak kertépítészeti tervek alapján van lehetőség.

Erdőterület kialakításának alapelvei:

Az **erdőterületeken** az erdő rendeltetésének (védelmi, gazdasági, egészségügyi– szociális, turisztikai) megfelelő építmények helyezhetők el az OTÉK 28.§(3)-(4) bekezdésében foglalt korlátozások szerint.

Mezőgazdasági terület:

A **mezőgazdasági területen** a növénytermesztés, az állattenyésztés és a halászat, továbbá az ezekkel kapcsolatos termékfeldolgozás és –tárolás, valamint turisztikai hasznosítás építményei helyezhetők.

Vízgazdálkodási terület:

A területfelhasználási egységbe az OTÉK szerinti vízgazdálkodási területek tartoznak. A területen építményeket elhelyezni csak a **vízgazdálkodási** szempontok figyelembevételével – külön jogszabályban foglaltak szerint – lehet.

Természetközeli terület:

A **természetközeli területek** a város mocsár és nádas művelési ágban nyilvántartott területei. A természetközeli területeken épületet elhelyezni nem lehet.

1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megvalósult elemei

A város beépítésre szánt, de még nem beépített területei kétféleképpen jelennek meg a településszerkezeti tervben (tszt). Vannak olyan területek, amelyek a tszt-ben meglévő területfelhasználásuként kerültek jelölésre, mert a telekalakítás, közművesítés megtörtént, de ténylegesen még éppen csak megkezdődött a terület beépítése, nagy számú telek áll még üresen.

A másik megjelenési forma esetében a tervezett területfelhasználásokként jelölt területeken még semmilyen fejlesztés nem kezdődött meg. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az így jelölt területek bármikor, a tulajdonosok szándékától függően, a települési önkormányzat közreműködése nélkül

felhasználhatók. Az ilyen területek tényleges felhasználása, beépítése kizárólag a tulajdonosok döntésén múlik.

Vannak olyan területek is, ahol tartalék lakóterületek lettek kijelölve, azonban a szabályozási terv még mezőgazdasági területként jelöli. Ezen területek átminősítésére csak akkor van szükség és lehetőség, ha a szabályozási terv szerinti beépítésre szánt területek elfogynak.

Minden, ma még termőföldön megvalósítani szándékozott fejlesztés gátja lehet, hogy korábban sok olyan területet vontak ki a művelésből, ahol még nem valósult meg semmilyen beruházás. Tamási város belterületén jelenleg 58 db, összesen 5,2 ha nagyságú beépítetlen földrészlet van. Tekintettel arra, hogy az elmúlt húsz évben a városban évi 1-5 közötti lakás épült, hasonló tempó esetén ez a telekállomány 10-50 évre biztosíthatja az igényeket a belterületi lakó- és üdülőépületek építéséhez, egyéb fejlesztési igények kielégítéséhez szükséges területi igényeket, ezért a tervezési időszakra újabb termőterületek beépítési célra történő kijelölését csak rendkívül indokolt esetben tartjuk elfogadhatónak. Amennyiben a város vonzereje lényegesen növekedne, és felgyorsulna a lakásépítés üteme, a rendezési tervek módosításával indokolt a szükséges újabb telekállomány kijelölése.

Az Építők útjával párhuzamosan, attól északabbra az előző rendezési terv még kijelölt új, beépítésre szánt kertvárosias lakóterületeket, de ez végült igény hiányában nem épült be. A 2014-ben elfogadott rendezési terv már erre reagálva mezőgazdasági területként jelöli meg a területet. Az Illyés Gy. utcában a rendezési terv hasonlóan beépítési céllal tervezett lakótelkeket jelölt ki, amelyek korlátozott érdeklődés miatt csak részben kerültek beépítésre. A jelenleg hatályos rendezési terv már kijelöli a tervezett kerékpárutakat is, amelyek várhatóan rövid időn belül meg is fognak valósulni.

1.6.3 A hatályos helyi építési szabályzat

A hatályos helyi építési szabályzatot jelen formájában a 15/2021 (IV. 9.) önkormányzati rendelettel alkotta meg Tamási Város képviselő-testülete. A szabályzat az akkor hatályos előírásoknak megfelelően, sok szempontból körültekintően határozza meg a helyi sajátosságoknak megfelelő építési szabályokat. Mellékletei között – a korábbi szakmai szokásoknak megfelelően – külön tartalmazza a kül- és a belterületek szabályozási tervét, ami elsődlegesen a papíralapú munka során jelenthet előnyöket. Sajátos előnye a szabályzatnak, hogy kijelöli a város barnamezős területeit is, ami az ehhez csatlakozó kedvezmények elérése érdekében lehet előnyös az ilyen fejlesztésekben érdekeltnek.

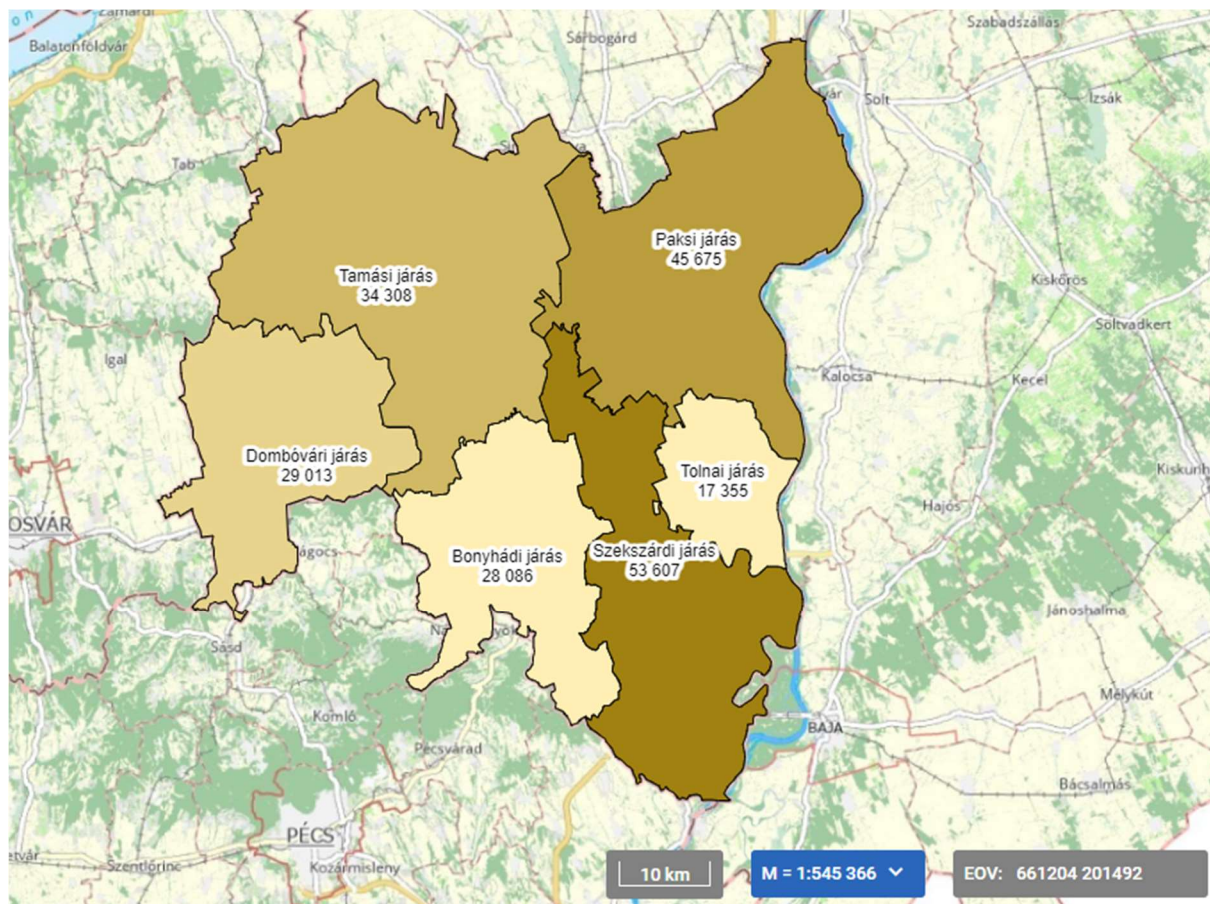
1.7 A település társadalma

1.7.1 Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel

Tamási város a Tolna vármegyében elhelyezkedő Tamási járásban található. A 6 járás közül a harmadik legnépesebb járás. Ellenben a 6 járásszékhely közül Tamási város a legkisebb népességszámmal rendelkezik, amely a vármegye lakosságának körülbelül 3,46 százalékát teszi ki. Népsűrűsége alapján, amely 67,8071 fő/km², szintén a legritkábban lakott járási központ Tolna vármegyében. Ugyanakkor a Tamási járáson belül a város a legnagyobb lakosságszámmal rendelkező település.

Tamási lakossága az elmúlt évtizedekben ingadozott, de általánosan csökkenő trend figyelhető meg. A Tamási járás néhány településén az utóbbi években népességyarapodás figyelhető meg, de mindezek ellenére 2011-es évet leszámítva a lakosságszám folyamatos csökkenést mutat.

8. ábra: Tamási járás népességének alakulása Tolna vármegyében

Forrás: TEIR

A KSH által közzétett statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a város lakó- illetve állandó népességének száma a korábbi trendeknek megfelelően folyamatosan csökken. Ennek következtében – a TeIR adatsorok szerint - 2011 és 2022 között Tamási lakónépessége 8.407 főről 7.591 főre, míg az állandó népességszáma ugyanezen időszak alatt 8.558 főről 7.875 főre esett vissza. Ez mindkét mutató esetében az elmúlt évtizedben demográfiai fogyást eredményezett.

A népszámlálási adatok szerint a város népességszáma a 11 év alatt (2011-2022 között) 8,5%-kal csökkent.

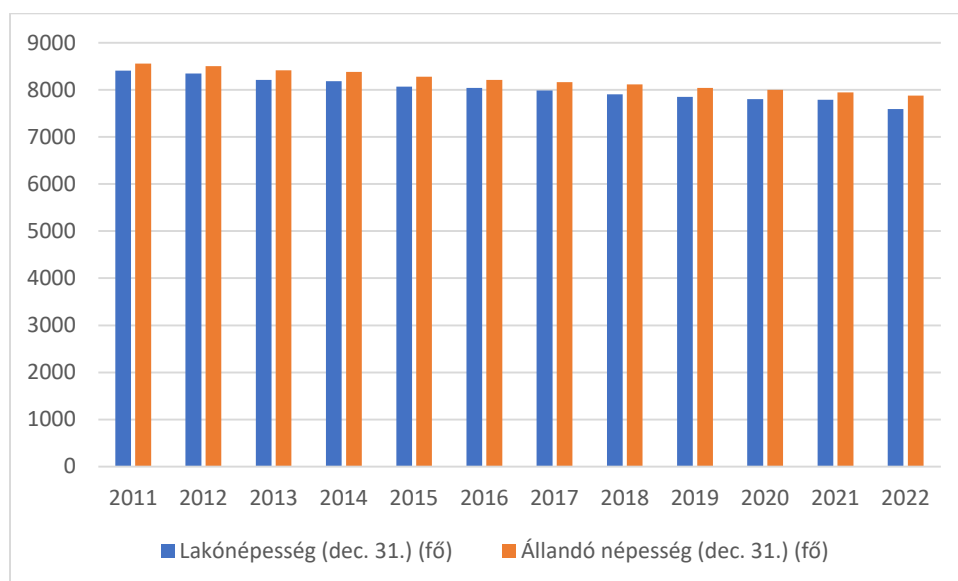
3. táblázat: Tamási népességszáma népszámlálási adatok alapján (2011 és 2022)

Népszámlálás éve:	2011	2022
Tamási népességszáma* (fő)	8 349 fő	7 637 fő

Forrás: <https://nepeszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis>

*A népszámlálási lakónépesség fogalma igazodik a nemzetközileg elfogadott népszámlálási módszertanhoz. A nemzetközi rendeletek és ajánlások ugyanis a népességszámnak nem a hivatalos bejelentésen (vagyis a lakcímkártyán) alapuló, hanem a tényleges lakóhely szerinti megállapítását írják elő. Ezért van eltérés a lakónépesség, az állandó népesség és a népszámláláskor mért népességszám adatai között.

9. ábra: Tamási lakónépességének és állandó népességének alakulása 2011-2022 között

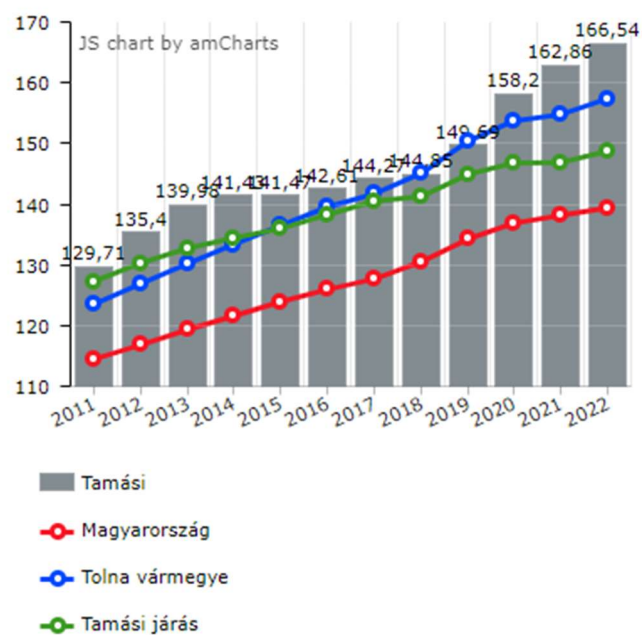
Forrás: TelR adatok alapján saját szerkesztés

Tamási kedvezőtlen demográfiai helyzetének hátterében alapvetően két fő tényező áll: a város negatív természetes szaporulata, azaz a lakosság folyamatos elöregedése, valamint – bár kisebb mértékben – az elvándorlás és a negatív migrációs egyenleg jelensége. A TelR adatai szerint a lakosság öregedési tendenciája egyre nyilvánvalóbb. Az öregedési index, amely a 100 fő 0-14 éves korú népességre jutó 65 év feletti lakosok számát mutatja, 2011 és 2022 között 129,71 főről 166,54 főre emelkedett. Tehát eleve magasabb az idős népesség száma, de ez még tovább változott kedvezőtlenül, hisz ez több, mint 28%-os (közel 37 fős) növekedés. A Tamási járásban az index 2011-ben 127,28 fő volt és 2022-re 148,69 főre emelkedett, ami 16,82%-os (21,4 fős) növekedést mutat.

Ezt a tendenciát az alacsony születésszám okozza, a fiatalok elvándorlása pedig tovább nehezíti, hiszen sok fiatal a nagyobb városokban vagy külföldön keres jobb életkörülményeket, munkalehetőségeket, ezért nem Tamásiban fog családot alapítani. A város számára komoly kihívást jelent, hogy megtalálja a módját a fiatalabb generációk helyben tartásának és a születésszám növelésének (pl.: új munkahelyek teremtése és a színvonalas oktatási lehetőségek biztosítása).

Az idősebb korosztályok lakosságon belüli aránya tehát emelkedik, miközben a fiatalabb korosztályoké csökken. Ez a tendencia azt jelzi, hogy az elöregedő népesség és az alacsony születésszámok következtében a fiatalabb generációk egyre kisebb arányban vannak jelen és a társadalom összetétele egyre inkább idősödik. Ennek megfelelően a 0-14 éves korosztály létszáma csökkenő tendenciát mutat, míg a 65 éves és idősebb korosztályé növekszik. Tamási a magyar társadalom általános elöregedési folyamatához képest fokozott mértékű népességvesztéssel és elöregedéssel küzd még akkor is, ha öregedési indexének mértéke és annak növekedési üteme elmarad a Tolna vármegyei járásközpontok átlagától. Különösen fontos a 20-29 év közötti fiatal korosztály létszámának erőteljes csökkenése, ami – a munkaerőpiaci „derékhad” jelentő 30-50 éves korosztályok fogyatkozása mellett – azt jelzi, hogy a pályakezdő fiatalok számára a város és környéke nem kínál megfelelő életkörülményeket, ezen belül főként a megfelelő jövedelmet biztosító, a magasabb képzettségűek számára is vonzó munkahelyek hiányoznak, és ehhez a járásközponti szerepből származó tisztviselői pozíciók egyre kevésbé nyújtanak kellő hátteret.

10. ábra: Tamási öregedési indexe alakulásának viszonyulása 2011-2022 között (fő)

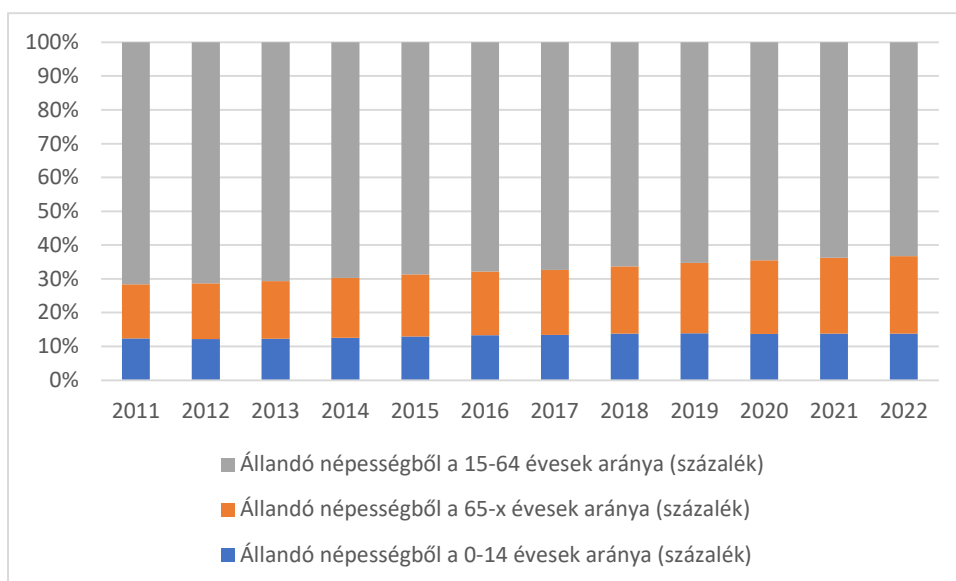

Forrás: oeny.hu TeIR tabló (riport)

Megjegyzés: Az öregedési mutató 100 fő 15 évnél fiatalabb lakosra jutó 65 évnél idősebb lakos számát mutatja

Tamási város demográfiai helyzete összességében kedvezőtlenebbül alakult, mint a járás átlaga. Míg a 0-14 évesek aránya Tamásiban némi növekedést mutatott, a 65 év felettiek aránya ennél nagyobb mértékben emelkedett, ami az öregedési index jelentős növekedésében is megmutatkozik. A járás egészére nézve a fiatalok aránya stabilabb és az idősek aránya is kisebb mértékben nőtt. Ezek az adatok alátámasztják, hogy Tamási város fokozott előregedéssel küzd. Tamásiban a 65 év feletti korosztály aránya jelentősen nőtt, a 2011-ben mért 16,02%-ról 2022-re 23%-ra emelkedett, ami közel 7%-os növekedést jelent. Ezzel szemben a Tamási járásban ugyanez az arány 2011-ben 17,7%, 2022-ben 21,3% volt, ami mindössze 3,6%-os növekedést jelent.

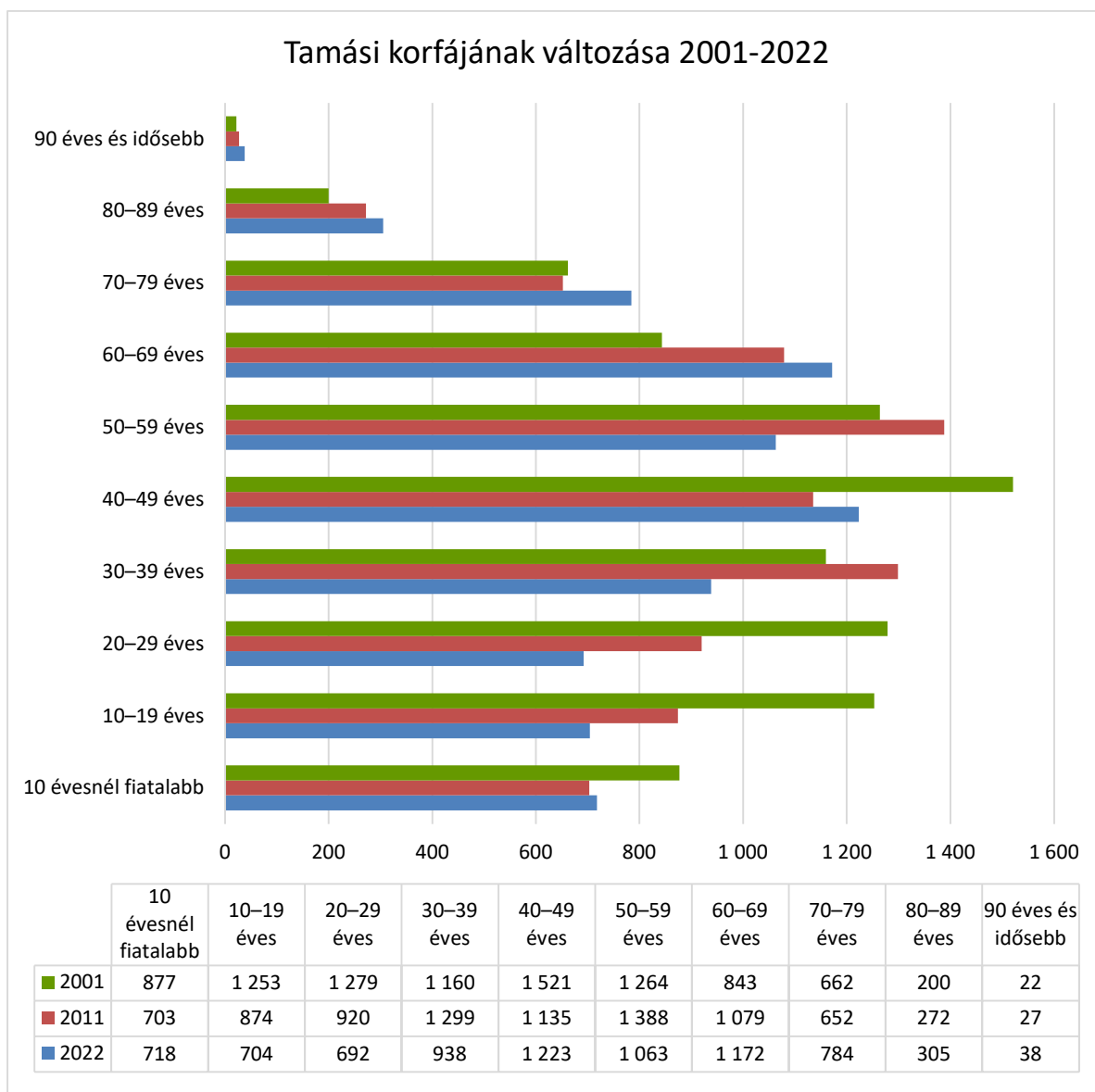
11. ábra: Állandó népesség kor szerinti megoszlása Tamásiban 2011-2022 között

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés, 2024. május

Az elöregedés hatásai messze túlmutatnak a demográfiai mutatókon. A munkaerőpiacon is érezhetőek ezek a változások, hiszen a csökkenő számú fiatal munkaerő miatt nehezebb lesz a gazdasági növekedést fenntartani.

12. ábra: Tamási lakosságának korfája 2001-2022 (fő)

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés, 2024. május

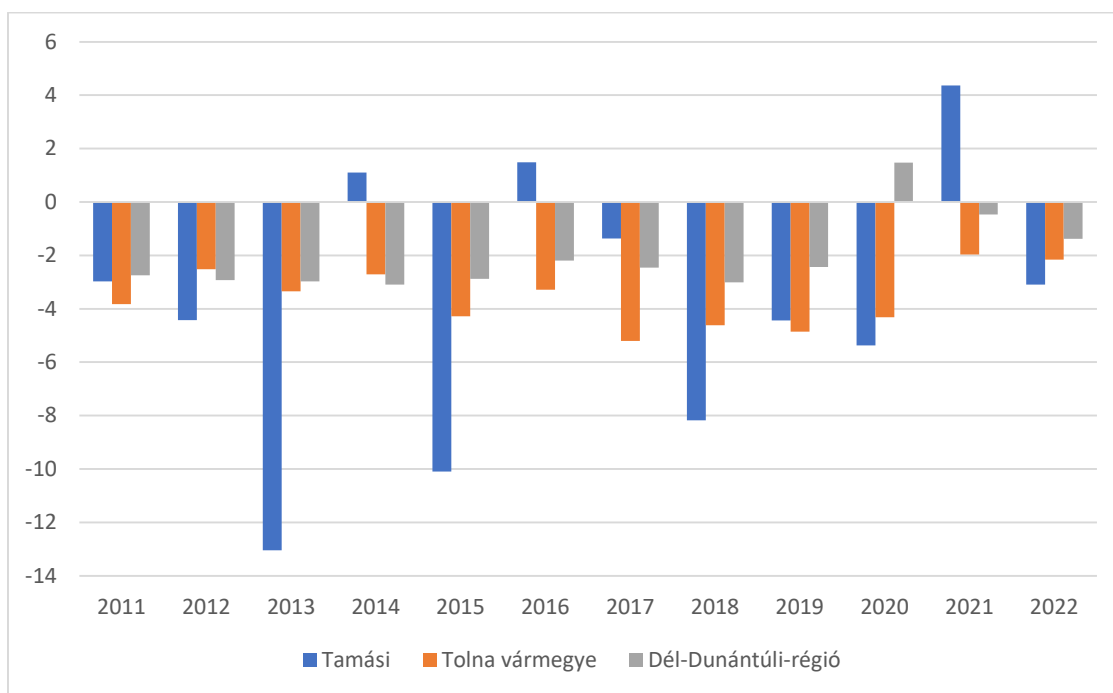
A TEIR adatai alapján megfigyelhető, hogy Tamási városában a természetes szaporodás és fogyás mutatója (ezzeléleben kifejezve) évente változik. A negatív számok azt jelzik, hogy az adott évben a halálozások száma meghaladta az újszülöttek számát, ami a lakosság csökkenését eredményezte. Az évek során, 2011 és 2022 között ingadozott a természetes szaporodás és fogyás mutatója. Voltak olyan évek, például 2011, 2021 és 2022, amikor nagyobb volt a természetes fogyás mértéke, azonban olyan időszakok is előfordultak, mint például 2013 és 2016, amikor kifejezetten alacsony mértékű volt a halálozások száma. Érdeemes megfigyelni, hogy 2012-től kezdődően Tamási kedvezőbb helyzetben van ezen mutató alapján, mint Tolna vármegye vagy a Dél-Dunántúli régió. Az adatok alapján mind Tamási városában, mind pedig a járásban komoly kihívásokkal szembesülnek a demográfiai egyensúly

megőrzése és a lakosságszám stabilizálása terén. A negatív természetes szaporodás és fogyás azt mutatja, hogy a város és a környező mikrorégió lakossága tendenciájában csökken.

Tamási demográfiai változásának másik jelentős tényezője az elvándorlás, különösen a negatív belföldi vándorlási különbözet befolyásolja negatívan a demográfiai trendeket. Bár ez a jelenség a fokozódó előregedési tendenciához képest mérsékeltebb, mégis jelentős szerepet játszik a város lakosságszámának csökkenésében. A KSH adatok alapján megfigyelhető, hogy Tamási és járása, Tolna vármegye és a Dél-Dunántúli régió egyaránt negatív belföldi vándorlási egyenleget mutat az évek során. Ez azt jelenti, hogy több ember hagyja el ezeket a területeket, mint amennyi odaköltözik. Tamási belföldi vándorlási egyenlege változó képet mutat az évek során. Például 2013-ban kiugró, -13,05 fő volt, ami 2014-ben +1,1 főre javult. Ez azt jelenti, hogy ez évben kevéssel több ember költözött be, mint amennyi elhagyta a várost. Tolna vármegye és a Dél-Dunántúli régió belföldi vándorlási egyenlege is általánosságban negatív, ezek a területek is Tamásihoz hasonló tendenciát mutatnak.

2022-ben a vándorlási különbözet mértéke Tamásiban -3,09 fő, ami meghaladja a vármegyei (-2,16 fő) és a régiós (-1,38 fő) értéket. Az adatok alapján megállapítható, hogy a belföldi vándorlás negatív hatással van Tamási lakosságszámára és gazdaságára, mivel a város és a régió lakossága tendenciájában csökken.

13. ábra: A belföldi vándorlási különbözet alakulása Tamásiban, a vármegyében és a régióban 2011-2022 között (fő)

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés, 2024. május

Jellemzően Tamási városát azok a fiatal egyetemisták és pályakezdő fiatalok hagyják el, akik számára a felsőoktatási és foglalkoztatási téren Tamási kevésbé versenyképes perspektívát és vonzerőt nyújt. A fiatalok elvándorlása jelentős negatív hatással van a helyi társadalom megújulására és a fiatal generációk újratermelődésére.

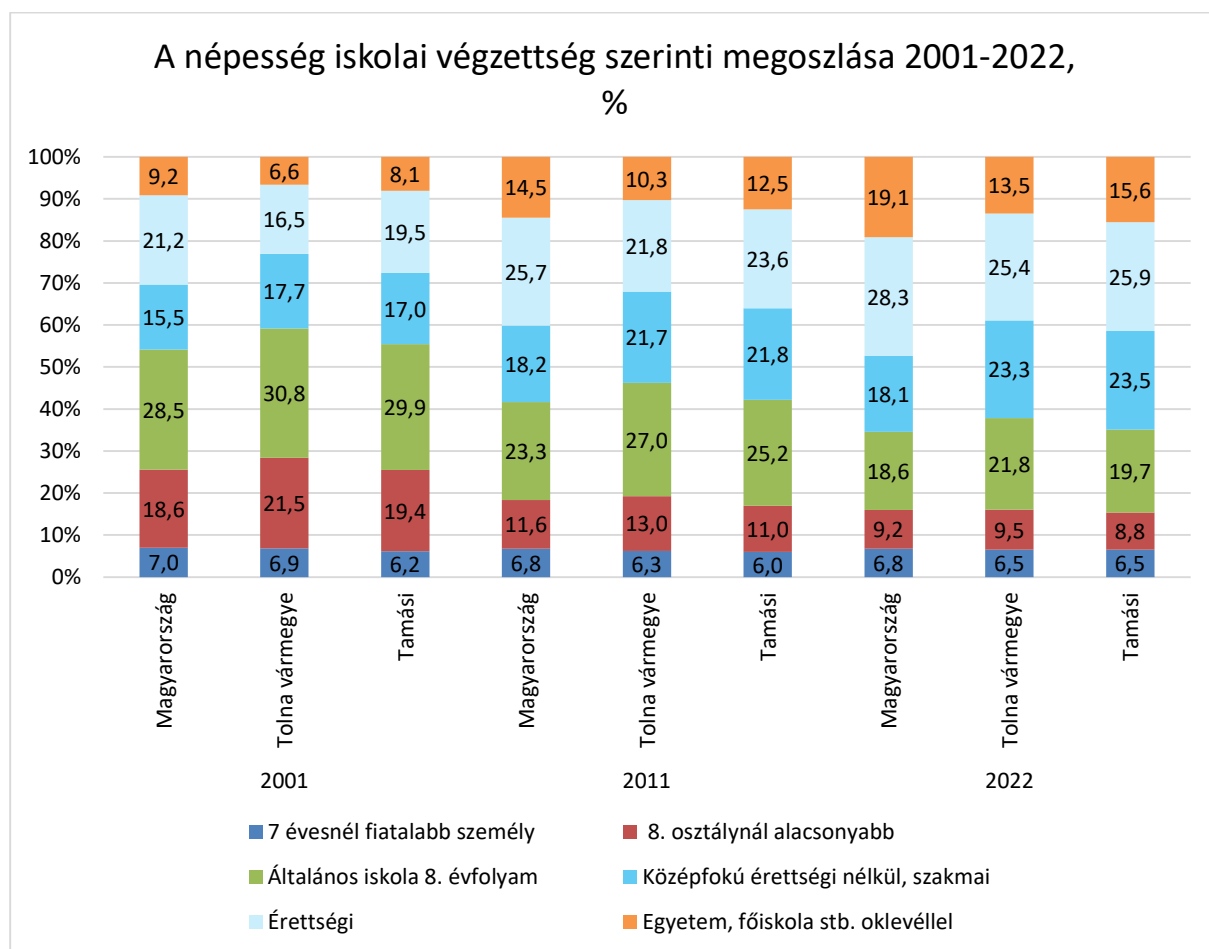
A nemzetiségeket tekintve a népesség jelentős része magyarnak vallotta magát, de előfordulnak még a településen német, cigány (roma) és egyéb nem hazai nemzetiségek is. A népesség több, mint 5%-a nem válaszolt a „nemzetiségi hovatartozás” kérdésére a 2022-es népszámlálás során. Vallás alapján a katolikus és a „nem válaszolt” személyek aránya közelít egymáshoz, ezeket választották a legtöbben.

Szintén nagy számban fordulnak elő a „vallási közösséghez, felekezethez nem tartozó” lakosok Tamásiban.

1.7.2 Képzettség

A Tamási adatok elemzéséhez először is megfigyelhetjük az egyes kategóriákban bekövetkezett változásokat az elmúlt három népszámlálási évben. Az alacsonyabb iskolai végzettségűek száma 2001 óta országosan és a megyében is jelentősen csökkent, ami azt jelentheti, hogy a tanulási lehetőségek vagy az oktatási rendszer fejlődése pozitív hatással volt a végzettségi szintekre. A csak általános iskolát végzettek száma is jelentősen csökkent, ami azt jelenti, hogy többen folytatják tanulmányaikat a középfokú, majd annál magasabb szintű oktatásban. A „Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel” (korábban: szakmunkás bizonyítvánnyal) és az érettségivel rendelkezők száma ugyanakkor folyamatosan növekedett. Míg 2001-ben a lakosság több, mint fele legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezett, addig 2022-re ez az arány 28% körüli értékre, tehát mintegy 22%-kal csökkent. További jelentős pozitívumként említhető, hogy az „Egyetemet, főiskolát stb. végzettek” aránya is dinamikusan – a 8,1%-ról 15,6%-ra – emelkedett az utóbbi közel 20 évben. A felsőoktatásban részt vevők, és azt eredményesen elvégzők száma tehát szignifikánsan megnőtt.

14. ábra: Magyarország, Tolna vármegye és Tamási népességének megoszlása a legmagasabb befejezett iskolai végzettség alapján (2001, 2011, 2022)

felsőoktatásban végzettké, azonban kedvezőtlen, hogy a diplomások aránya a városban jóval alacsonyabb az országos átlagnál, ami a jövedelmi viszonyokban is megmutatkozik.

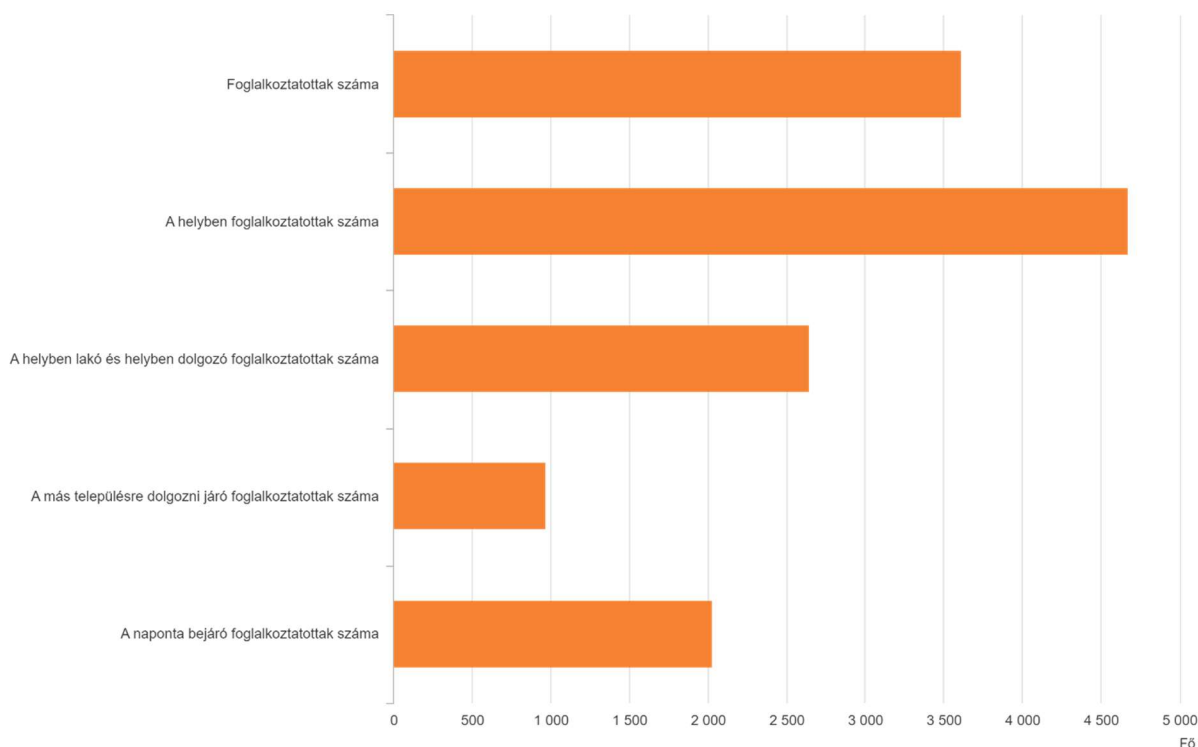
1.7.3 Foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

Tamásiban a foglalkoztatottak száma 2011-ben a 8.349 fős népességből 3.492 fő (41,83%) volt, amely a 2022-es népszámlálás időpontjára – a 7.637 fős népességből - 3.611 főre (47,28%) emelkedett. Tehát nem csak abszolút értékben, de a népesség %-ában is növekedés, fejlődés mutatkozik. Ebből a helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma 2011-ben 2.659 fő, 2022-ben 2.645 fő. Ennek fényében kijelenthető, hogy 2022-ben a más településre dolgozni járó foglalkoztatottak (966 fő) aránya a foglalkoztatottakon belül 26,75%, ami 2011-ben (833 fő) 23,85% volt, tehát majdnem 3%-os a növekedés. Ha ezen ingázók arányát a teljes népességhez viszonyítva vizsgáljuk, akkor is hasonló (2,7% körüli) arányt kapunk. Ez így önmagában a helyi foglalkoztatás negatív irányú változását jelentené.

Amennyiben ehhez hozzávesszük a Tamásiban helyben foglalkoztatottak (tehát nem csak a Tamásiban élő, hanem a városba bejáró foglalkoztatottak) számát, akkor a foglalkoztatási tendencia már pozitívabb képet mutat. A helyben foglalkoztatottak összlétszáma ugyanis a 2011-es 3.655 fő értékről 2022-re 4.671 főre, tehát 1016 fővel, közel 28%-kal növekedett. A más településről naponta bejáró foglalkoztatottak száma ezen belül 2011-ben 996 fő volt, ami 2022-re - dinamikus ugrással - több, mint kétszeresére, azaz 2.026 főre (103,4%-kal) emelkedett.

15. ábra: Foglalkoztatott népesség Tamásiban 2022-ben (fő)

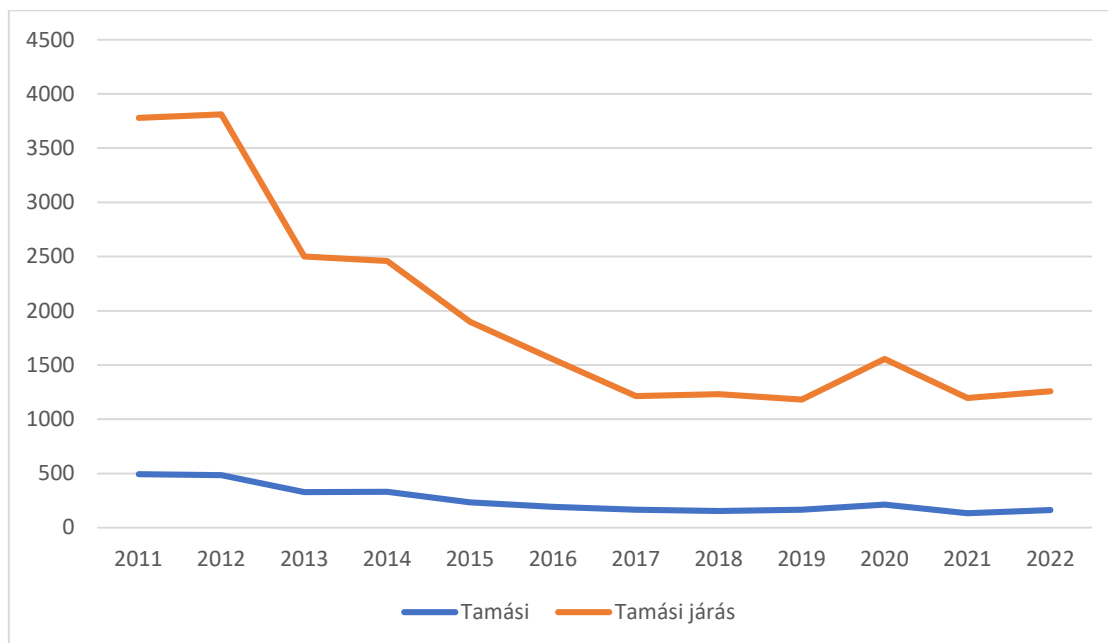
A foglalkoztatott népesség, 2022
Tamási

Forrás: <https://nepeszamlalas2022.ksh.hu/>

Tamási vonatkozásában a rendelkezésre álló adatok alapján a munkaerőpiaci helyzet elemzése több szempontból történhet: a nyilvántartott álláskeresők száma, a 180 napon túli álláskeresők aránya, az életkor vagy éppen az iskolázottsági szint alapján.

16. ábra: Nyilvántartott álláskeresők számának alakulása 2011 és 2022 között (fő)

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

2011 és 2022 között általánosan csökkenő tendencia figyelhető meg a nyilvántartott álláskeresők számában. Ezzel szemben viszont 2020-ra egy jelentősebb emelkedés volt tapasztalható a járásban, ami a COVID-19 világjárvány negatív hatásaival magyarázható. 2021 és 2022 között az adatok stabilizálódni látszanak, bár a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők számában megfigyelhető némi növekedés ezen időszakban is. 2011-től 2022-ig tehát folyamatosan csökkent az összes nyilvántartott álláskereső száma, a TEIR adatai alapján konkrétan 493 főről 163 főre esett vissza. Ez pozitív tendencia, ami a munkaerőpiac javulását tükrözi.

A tartósan, 180 napon túli álláskeresők száma szintén csökkenő trendet mutatott 2012 és 2017 között, azonban 2017-től 2020-ig egy jelentősebb emelkedés volt fellelhető, több mint kétszeresére ugrott a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma. 2020 tehát egy választó év volt, 2021 és 2022 között a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma stabilizálódni látszik, de összességében 21%-os mértékben emelkedett a létszámuk.

A 25 év alatti nyilvántartott álláskeresők aránya szintén 2011 és 2021 között csökkenő tendenciát mutatott, 19,3%-ról 10,4%-ra mérséklődött, majd 2022-ben újra nőtt, 12,3%-ra.

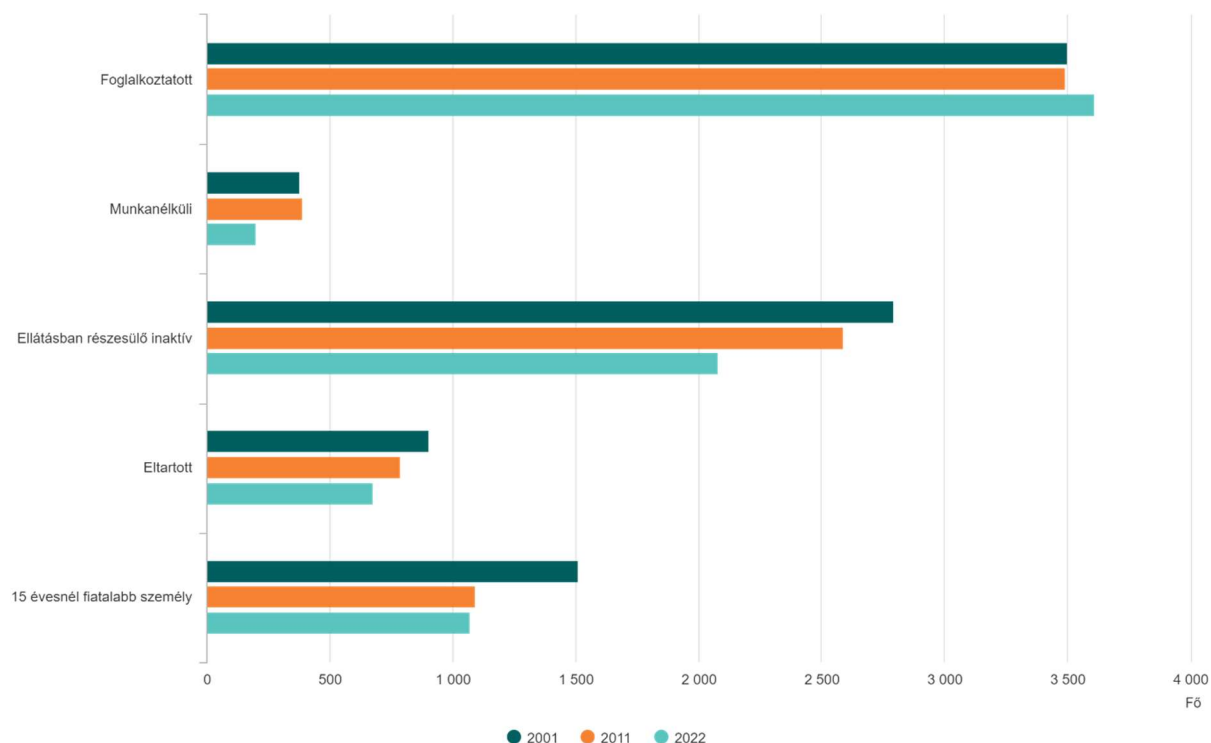
A 45 év feletti nyilvántartott álláskeresők aránya általában növekedett, a 2011-ben mért 34,3%-ról 2021-re 54,8%-ra, majd 2022-ben arányuk visszaesett 46,6%-ra.

Bár a 25 év alatti álláskeresők aránya csökkent, 2022-ben növekedés látható. Ez alátámaszthatja a vándorlási egyenleg alakulását is. A 2020-as növekedés és az azt követő ingadozások rávilágítanak a COVID-19 járvány munkaerőpiaci hatásaira.

A következő ábra Tamási gazdasági aktivitását mutatja meg a népszámlálások éveire vonatkozóan. Az adatok a következő kategóriákra oszlanak: foglalkoztatott, munkanélküli, ellátásban részesülő inaktív, eltartott, 15 évesnél fiatalabb személy. Az adatok alapján 2022 évre a foglalkoztatottak száma meghaladta a 2001-es és a 2011-es szintet mindemellett, hogy a népességszám csökkent. A munkanélküliek száma folyamatosan csökkent az elmúlt két évtizedben. Az ellátásban részesülő inaktívak száma jelentősen csökkent, ami pozitív változás lehet a munkaerőpiaci aktivitás

szempontjából. Az eltartottak száma szigorúan monoton csökkenő tendenciát követ. A 15 évesnél fiatalabb személyek száma viszont sajnos szintén sokat csökkent az évek során.

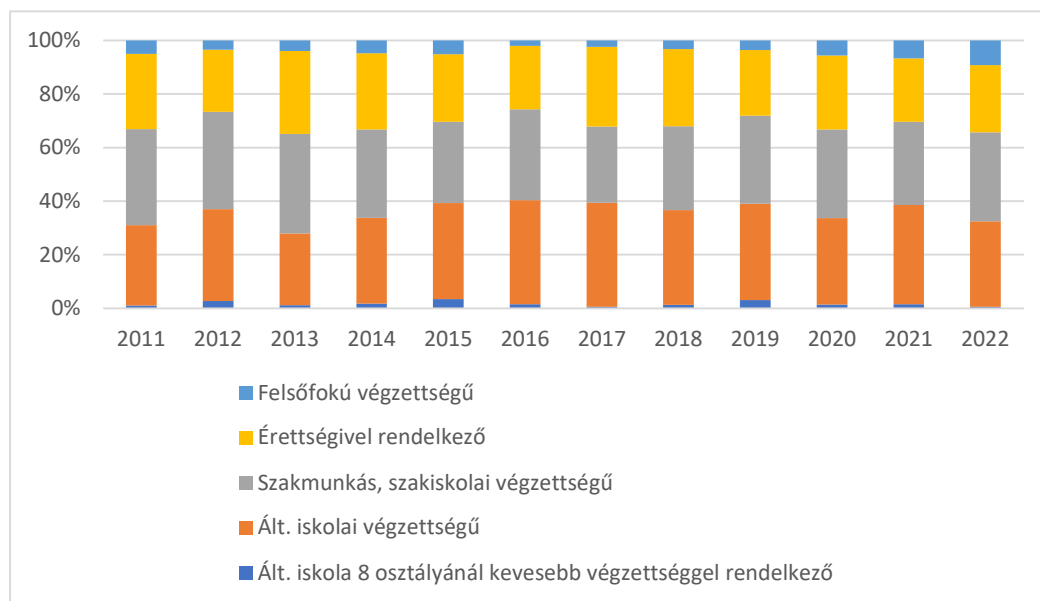
17. ábra: A Tamási népesség gazdasági aktivitása a népszámlálási években (fő)

Forrás: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/>

A legfeljebb 8 általános iskolát végzett nyilvántartott álláskereső arányának alakulása Tamásiban ingadozó. A mutató a legmagasabb arányt 2016-ban éri el, amikor az általános iskolai végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskereső aránya 40,31% volt. A legkisebb arány 2013-ban volt (27,96%). Az arányok viszonylag magasak, gyakran 30% fölött maradnak a vizsgált időszakban. Az arányok változását befolyásolhatják gazdasági, munkaerőpiaci és demográfiai tényezők is.

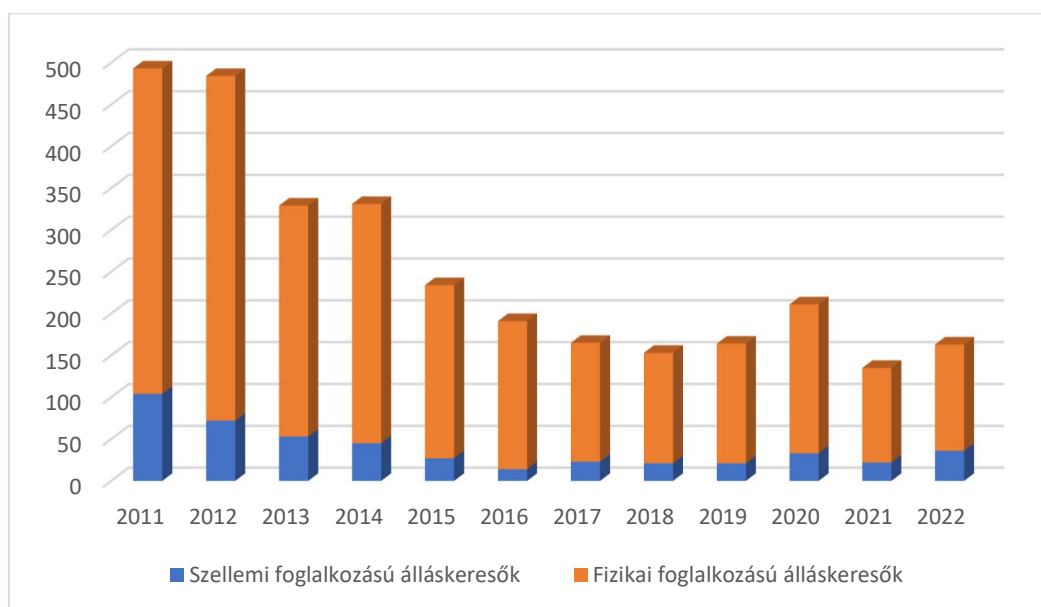
18. ábra: Álláskereső végzettség szerinti megoszlása Tamásiban (fő)

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés, 2024. június

A nyilvántartott álláskeresők tekintetében a rendelkezésre álló TeIR adatok alapján általánosan elmondható, hogy minden évben 60% feletti a legfeljebb szakiskolai végzettségű vagy ennél alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező álláskeresők aránya. Legkisebb számban a főiskolai, valamint az egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők fordulnak elő Tamási városában, viszont mivel a diplomás álláskeresők aránya az elmúlt években, azaz 2016 és 2022 között jelentősen – 4-ről 15 főre –, és ugyanakkor a szellemi foglalkozású álláskeresők száma is érdemben – 14-ről 36 főre – nőtt, ez azt mutatja, hogy a város gazdaságának szerkezete inkább az alacsony képzettségű munkavállalókra épül, ami a jövő szempontjából kedvezőtlen tendencia, így érdemi változtatást igényel.

19. ábra: Nyilvántartott álláskeresők megoszlása a foglalkozás típusa szerint (fő)

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés, 2024. június

A nyilvántartott álláskeresők számának rohamos ütemű csökkenése 2017-ben megállt, innentől kezdve 165 fő átlaglétszám körül mozog. Közfoglalkoztatotti létszámadat 2017-től áll rendelkezésre a TeIR-ben: e mutató tekintetében folyamatos, de egyre kisebb mértékű csökkenés figyelhető meg.

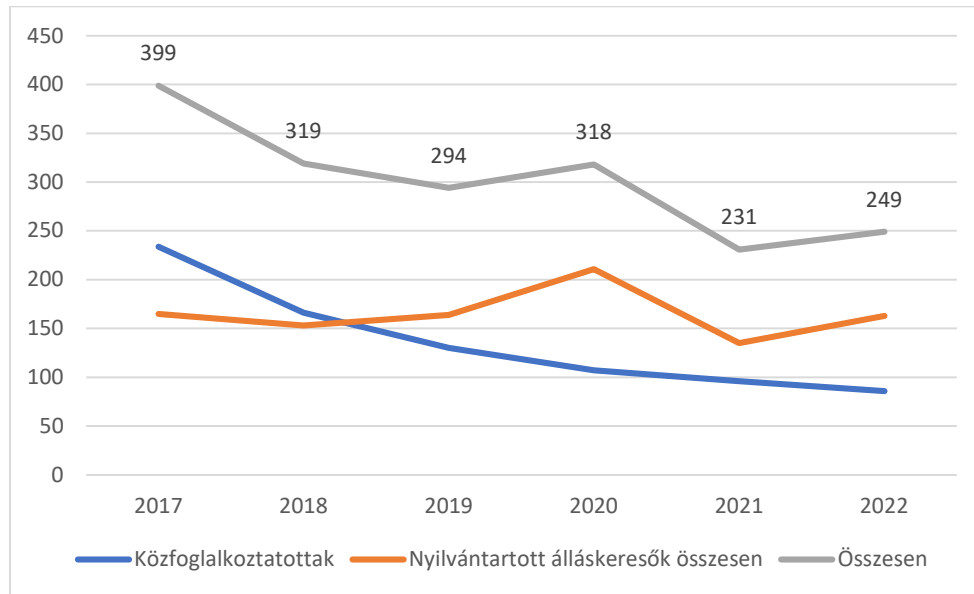
Miután közfoglalkoztatott többek között olyan személy is lehet, aki álláskeresőként van nyilvántartva, de az álláskeresőként való nyilvántartása a közfoglalkoztatási jogviszonya miatt szünetel, így érdemes e két mutató összesített változását is vizsgálni: a nyilvántartott álláskeresők és a foglalkoztatásukat elősegítő közfoglalkoztatási programban részesülők összlétszámának változása is csökkenő tendenciájú, a vonaldiagram íve a nyilvántartott álláskeresőkéhez hasonlít.

4. táblázat: Közfoglalkoztatotti létszám alakulása Tamásiban

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Közfoglalkoztatottak (fő)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	234	166	130	107	96	86
Nyilvántartott álláskeresők (fő)	493	484	329	331	234	191	165	153	164	211	135	163
ÖSSZESEN (fő)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	399	319	294	318	231	249

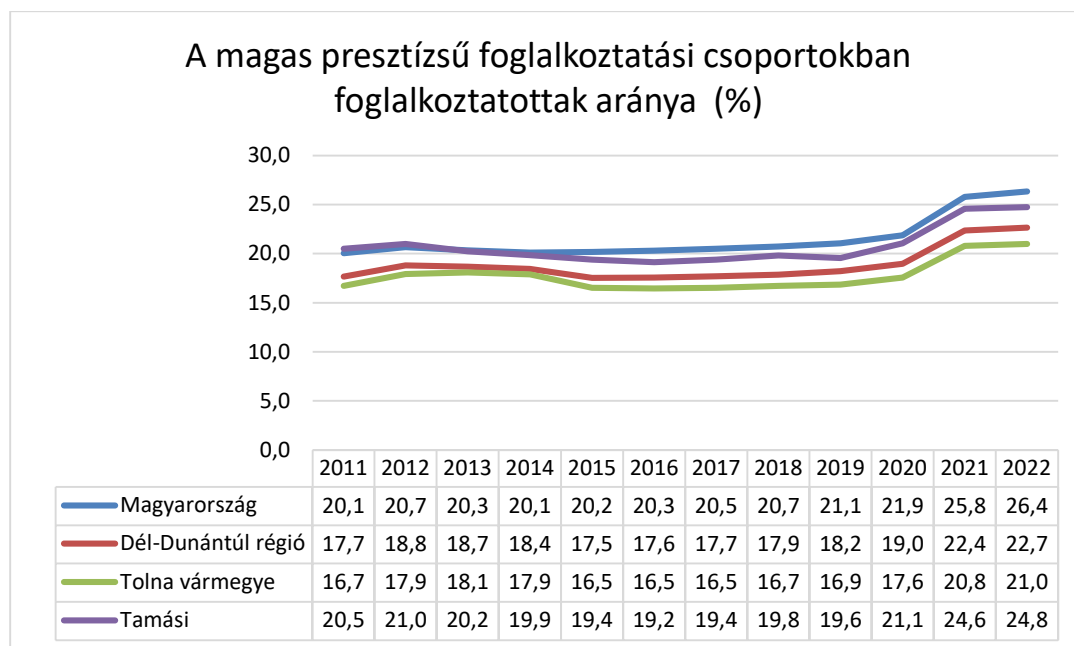
Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés, 2024. június

20. ábra: Közfoglalkoztatotti és nyilvántartott álláskeresői létszám összesítése 2017-2022 között

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés, 2024. június

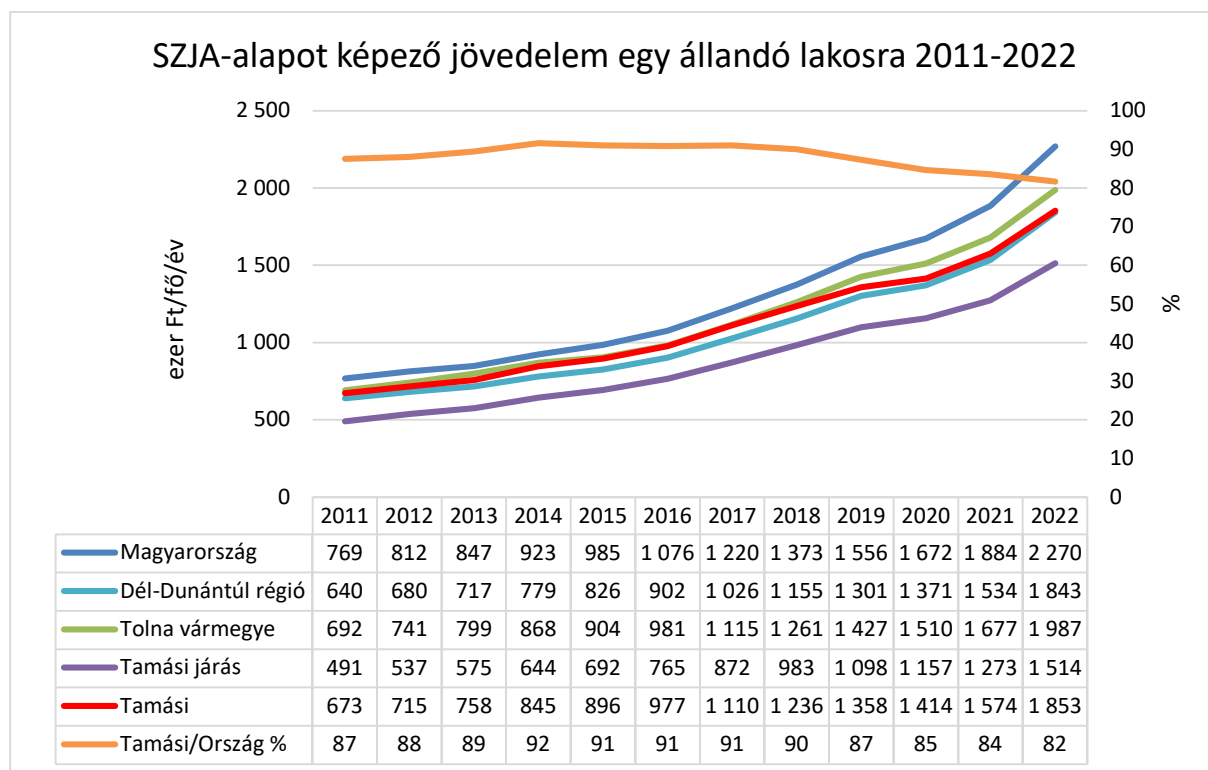
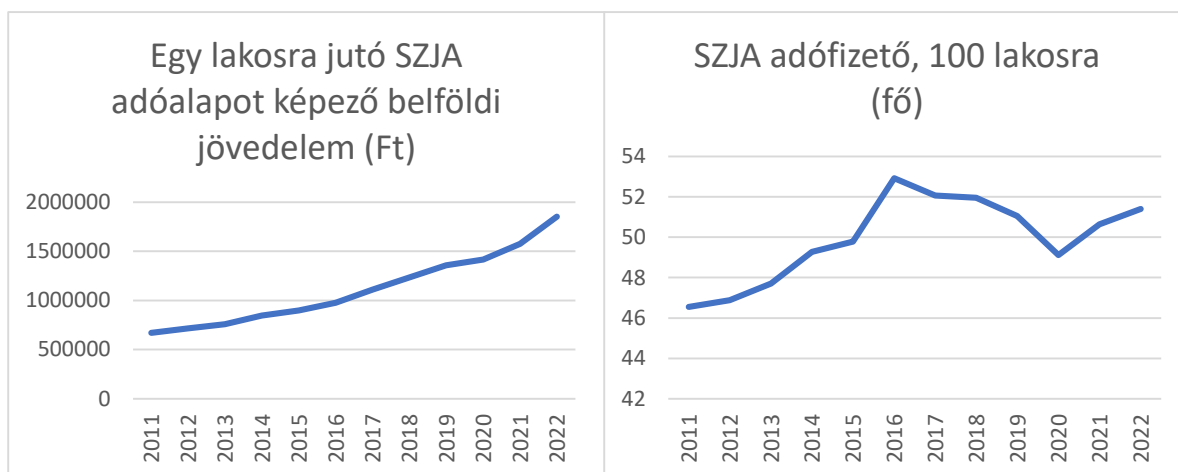
Tamásiban a magas presztízsű foglalkoztatási csoportokban (vezetői beosztásban, vagy felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásokban) foglalkoztatottak aránya (százalék) szintén növekvő tendenciát követ. Ez a mutató – feltehetően a viszonylag kis népességű város járásközponti szerepéből fakadóan – korábban is magas volt, nem csak Tolna vármegyei és dél-dunántúli, hanem az országos arányt is meghaladta. Ez a mutató, amely a 2011-ben mért 20,49%-ról 2022 évre 24,76%-ra emelkedett, továbbra is karakteresen mértékben meghaladja a járási adatot, sőt a vármegyei és a Dél-Dunántúli régió adatait is viszont kissé elmaradt az országos átlagtól. Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya (százalék) adataira vonatkozóan egyelőre csak 2011-re érhető el nyilvános információ, mely mára bizonyára elévült.

A TEIR adatok alapján 2011 és 2016 között folyamatos növekedés tapasztalható az SZJA adófizetők számában, 46,55 főről 52,93 főre. Ez pozitív trend, ami a foglalkoztatottság és a gazdasági aktivitás

növekedésére utalhat. 2017-től kezdve kisebb ingadozások figyelhetők meg. Az adófizetők száma 2017-ben enyhén csökkent, majd 2018-ban stabil maradt, 2019-ben tovább csökkent és 2020-ban elérte a minimumot (49,12 fő). Ezután ismét növekedett, 2022-ben elérve az 51,39 főt. A 2020-as csökkenés valószínűleg a COVID-19 járvány gazdasági hatásainak tudható be, ami miatt sok ember vesztette el munkáját vagy csökkent a foglalkoztatottság. Az egy lakosra jutó adóalapot képező jövedelem folyamatosan növekedett az évek során. 2011-ben 670.980,4 Ft volt, 2022-re pedig meghaladta az 1,85 millió Ft-ot (1.853.120,19 Ft). Ez több mint 2,75-szeres növekedést jelent.

21. ábra: Jövedelmi mutatók alakulása Tamásiban és területi összehasonlításban

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés, 2024. június

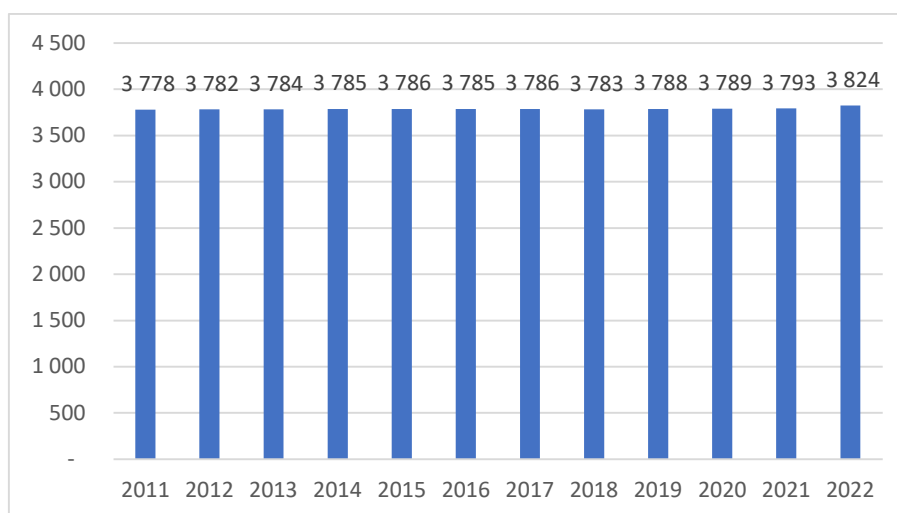
Összegezve mind az SZJA adófizetők száma, mind az egy lakosra jutó adóalapot képező jövedelem jelentős növekedést mutat az elmúlt évtizedben, ami pozitív gazdasági fejlődést jelez Tamásiban. Ezen

jövedelmi adatok a járás tendenciáihoz képest jóval magasabbak, viszont a vármegyei szintnél az egy lakosra jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem lassabban növekedett, az országos növekedési rátától pedig méginkább elmaradt az átlagos tamási SZJA-alap változása.

A lakásállomány folyamatosan nőtt 2011-2022 között, enyhe növekedést mutatva. 2022-ben ugyanis 3.824 db volt a város lakásállománya, ami így 2011-hez képest – 12 év alatt – csupán 46-tal nőtt, és ebből 31 lakással 2021-ben növekedett. Ugyanakkor a 100 lakásra vetített lakónépesség aránya folyamatosan csökkent az elmúlt években. Ez lehet a lakosság csökkenésének és a lakáskapacitás növekedésének együttes eredménye. 2011-ben ez a mutató 222,53 fő volt, míg 2022-re 198,51 főre esett vissza.

Az év folyamán épített új lakások száma 1000 lakásra vetítve elnevezésű mutató változó volt az elmúlt években. Kedvező viszont, hogy az alacsony komfortfokozatú lakások és lakott üdülők aránya 9,7%-ról 4,13%-ra esett vissza 2011 és 2022 között.

22. ábra: Lakások számának alakulása Tamásiban 2011 és 2022 között

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Ugyanezen időintervallumot vizsgálva az adatsorok szerint általában magas a közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, ugyanis közel 100%-os arányban vannak a lakások bekötve a közüemi ivóvízvezeték-hálózatba, kivéve az első néhány évet, ahol kisebb ingadozások tapasztalhatók.

A közcsonahálózatba bekapcsolt lakások aránya folyamatosan növekedett az évek során, 2017-től stabilan 80% feletti. Az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakásoknak nagy része rendelkezik közcsonahálózattal is.

A háztartási gázfogyasztók száma és az egy lakosra jutó villamosenergia mennyisége is általában növekedett az évek során. Távfűtéses lakások nem találhatók Tamásiban.

Össességében az adatok azt mutatják, hogy Tamási lakásállománya növekedett az elmúlt években, miközben a 100 lakásra vetített lakosság aránya csökkent. Emellett az új lakások száma változóan alakult az évek során. Ez a trendeknek megfelelően a város népességszámának változásaira és a lakásépítési kedvre/motivációra és támogatásokra is visszavezethető.

1.7.4 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Tamási évszázadokon át főként mezőgazdaságból élt, de az 1960-as években új fejezet kezdődött a város életében. Ekkor telepedtek le itt az üzemek, gyárak leányvállalatai, amelyek lendületet adtak az ipar fejlődésének. Ennek ellenére a mezőgazdaság sem maradt le, különösen a déli lejtők ideális feltételeket teremtettek a szőlő- és gyümölcsstermesztésnek. 1984-ben - a város történetében negyedszer - városi rangot kapott. Azonban a rendszerváltozás utáni évek új kihívások elé állították Tamásit. A privatizáció, az ipari nagyüzemek széthullása és a földterületek elosztása jelentős átalakulást hozott a helyi társadalomban. Számos társas és egyéni vállalkozás jött létre, amelyek segíthettek volna enyhíteni a munkanélküliség és a foglalkoztatási problémák miatt kialakult nehézségeket, amelyek főként a cigányságot és a nőket érintették.

A munkanélküliség és az eladósodás jelentős kihívásokat jelentenek a város számára. Különösen a hátrányos helyzetű, munkanélkülivé vált, alacsony jövedelmű, idős vagy több gyermekes családokat érintik súlyosan. Ezek a családok különösen veszélyeztetettek a lakhatás elvesztése és a hajléktalanság szempontjából, különösen akkor, ha nem tudják fizetni a köz- és közműszolgáltatásokat. Az elvándorlás aránya is növekedett az utóbbi években, különösen a fiatalok körében, ami tovább súlyosbítja a helyzetet.

A közfoglalkoztatás átalakítása következtében 2011. január 1-jétől megszűnt a közmunkaprogram, a közcélú munka és a közhasznú munkavégzés, melyeket az egységes közfoglalkoztatás rendszere váltott fel. Az önkormányzat – akár intézményein keresztül is - kiemelten fontosnak tartja, hogy minden elérhető közfoglalkoztatási módozattal segítse az e téren hátrányban szenvedő helyi lakosság foglalkoztatását. Együttműködik a Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztályával annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetű embereknek is munkalehetőséget biztosítson és támogassa őket képzéseken való részvételükkel annak érdekében, hogy könnyebben elérhessék a munkát.

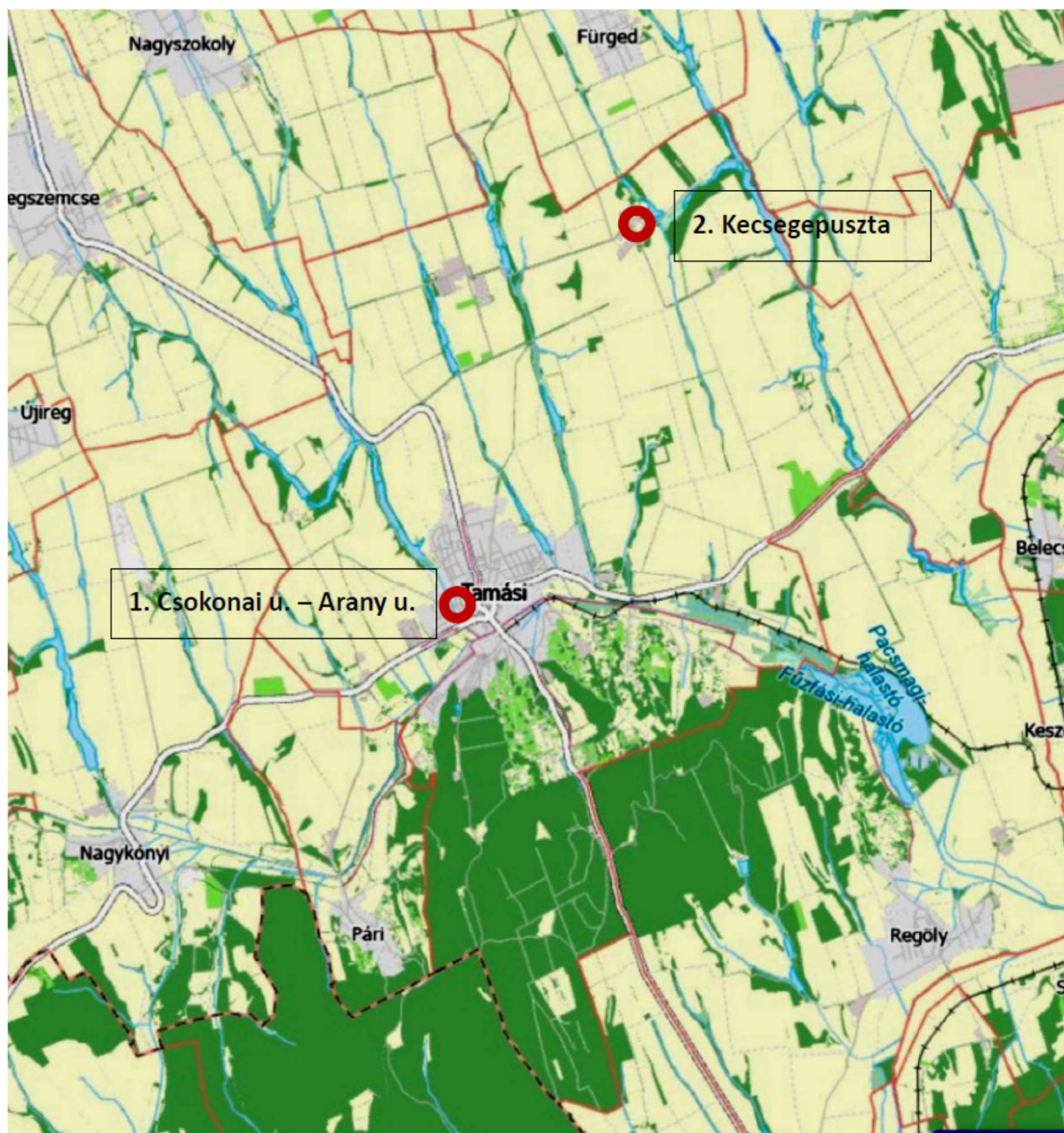
A valóságban a mélyszegénységet gyakran azonosítják a cigánysággal, de fontos megérteni, hogy bár van átfedés a két csoport között, de nem minden mélyszegénységben élő ember roma származású, ugyanakkor a cigányok nagyobb arányban élnek súlyosabb körülmények között az erősen hátrányos helyzet, a társadalmi kirekesztés és diszkrimináció miatt.

Tamásiban korábban kialakult egy szegregátum Kosbán és Újvárhegyen, amely a város délkeleti részén, a Rác-völgyi árok mentén és a 65. számú út vonalán helyezkedik el. Ez a terület széles és enyhén hullámos, szőlővel beültetett dombhátakkal rendelkezik, és folyamatosan lakott területté vált. A TÁMOP -5.3.6-11/1 kódszámú „Komplex telepprogram” projekt az említett szegregátumban valósult meg, 24 hónap (2013. április 1. – 2015. március 31.) alatt. A komplex beavatkozási terv tartalmazott szociális, közösségfejlesztési, oktatási, egészségügyi, képzési és foglalkoztatási tevékenységeket, így – az ott létesült közösségi intézményekkel együtt –lényeges hatással bírt a korábbi szegregátum lakossága integrációjára.

1.7.5 Szegregátumok, szegregációval veszélyeztetett területek

A 2022-es népszámlálási adatok alapján Tamásiban szegregátum már nincs, azonban a városban két szegregációval veszélyeztetett terület található: egy belterületi (Csokonai Vitéz Mihály u. - Arany János u. - névtelen u.) és egy külterületi (Kecsegepuszta) településrész.

A szegregációval veszélyeztetett területek Tamásiban

Forrás: saját szerkesztés a KSH 2022. évi népszámláláson alapuló adatszolgáltatása alapján.

A szegregációval veszélyeztetett területek viszonyai 2022-ben a következőkkel voltak jellemezhetőek.

Az 1. sz. szegregációval veszélyeztetett területen, amelyet a Csokonai Vitéz Mihály u., Arany János u. és egy névtelen utca határol, a szegregációs mutató értéke 32,3%.

A terület belterületen, a központ közvetlen szomszédságában található. A lehatárolt telektömb lakosainak száma 2022-ben 51 fő volt (ami éppen 1 fővel haladja meg a szegregációs mutató 50 fős határértékét), ők 17 magántulajdonú családi házban éltek a területen. A lakónépességben belül a gazdaságilag nem aktívak aránya 66,7% volt, és az aktív korúak 48,4%-a nem rendelkezett rendszeres munkajövedelemmel.

A lehatárolt területen a közmű-infrastruktúra kiépített, az épületállomány heterogén: többségében megfelelő állagú, rendezett, összközműves ingatlanok jellemzik, de áll itt néhány felújításra szoruló, leromlott állapotú épület is. Minden utca és járda kiépült, a közvilágítás rendezett, a szemétszállítás heti rendszerességgel megoldott.

ábra: Tamási 1. számú szegregációval veszélyeztetett területe

Forrás: KSH, a 2022-es népszámlálás adatai alapján (Tamási_vesz_01)

1. **szegregációval veszélyeztetett terület:** Kecsegepuszta (külterület) szegregációs mutató értéke 30,7%.

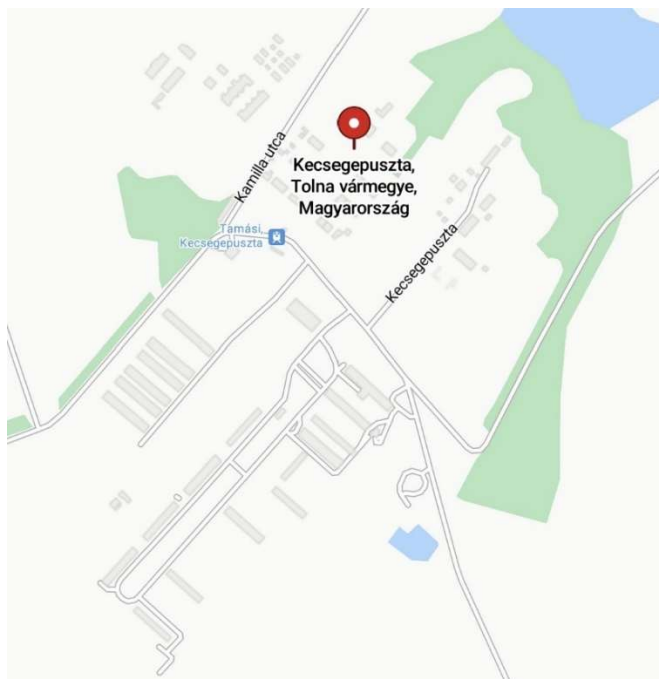
Tamási 2. számú veszélyeztetett területe, a 19. század második felében egy egykori Esterházy-majorság központjaként önálló települést alkotó Kecsegepuszta, amely a város központjából mintegy 8,5 km távolságra fekszik. A területen 61 lakásban a 2022-es népszámlálás idején 106 fő lakott, ebből a gazdaságilag nem aktív népesség aránya 58,5% volt, és az itt élők 45,3%-a nem rendelkezett rendszeres munkajövedelemmel. Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya 14,8% volt.

A területen hiányos az infrastruktúra: a buszmegállón túl (a buszmegállóig épített infrastruktúra van) nem rendelkezik szilárd útburkolattal, kiépített ivóvíz- és gázhálózattal. A területen található házak rossz műszaki állapotúak, régi építésűek, de komfortosak, illetve félkomfortosak. Kecsegepuszta tömegközlekedési eszközökkel történő megközelítése elfogadhatónak mondható, napi 10 buszjárat közlekedik ide, bár az ott lakók nagyrészt saját gépjárművel közlekednek. A szemétszállítás a központi részekén rendezett, a szennyvízgyűjtés egyedileg megoldott, a vízhálózat kiépített, de még nincs a városi rendszerre rákötve, így a lakosok jelentős része saját házi víznyerő helyét használja. A közvilágítás fejlesztésre szorul (bár a sok magánút miatt csak körülményesen megoldható). Tamási és Fornádpuszta, valamint Kecsegepuszta között régi probléma a helyi közút fejlesztése, felújítása, amely hátráltatja a területek szerves együtt dolgozását.

A szegregációval veszélyeztetett terület felszámolása, az áldatlan lakásviszonyok megszüntetése rövid távon a magántulajdonú ingatlanok magas aránya, a szociális bérlakások hiánya, az ott élők száma és anyagi korlátai miatt nem lehetséges. Az önkormányzatnak itt a humán szolgáltatások – pl. az iskolába

járás körülményeinek fejlesztésére, az ott élők életminőségének és munkaerőpiaci kompetenciáinak javítására indokolt koncentrálnia, ehhez célszerű keresnie pályázati és egyéb fejlesztési forrásokat.

..... ábra: Tamási 2. számú szegregációval veszélyeztetett területe 2. (Kecsegepuszta)

Forrás: KSH, a 2022-es népszámlálás adatai alapján (Google Maps)

... táblázat: Tamási Város és szegregációval veszélyeztetett területeinek részletes adatai:

Mutató megnevezése	Tamási összesen	1. számú veszélyeztetett terület (Csokonai Vitéz Mihály u. - Arany János u. - névtelen u.)	2. számú veszélyeztetett terület (Kecsegepuszta)
Lakónépesség száma	7637,0	51	106
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	14,0	21,6	13,2
Lakónépességen belül 15-64 évesek aránya	62,6	60,8	70,8
Lakónépességen belül 65 évesek vagy annál idősebbek aránya	23,4	17,6	16,0
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-64 évesek) belül	13,0	41,9	48,0
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	19,8	-	-
Lakásállomány (db)	3824	17	61

Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	3,3	0,0	14,8
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-64 évesek) belül	27,6	48,4	45,3
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	6,4	32,3	30,7
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	72,4	51,6	54,7
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	33,1	29,4	47,8
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	7619		-
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	11,1	-	24,4
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	50,1	66,7	58,5
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	4,2	-	4,0
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	1,5	-	-
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	3,1	-	15,2
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	4,7	0,0	21,7

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (www.ksh.hu) Tamási_vez_30.xls egyedi

A fentebb lehatárolt területeken a gyermekek számának aránya magasabb vagy éppen megközelíti a városi átlagot. További jellemzők:

1. Alacsony iskolai végzettség: a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya magas (41,9% és 48%)
2. Külterületen élők számára a hiányzó infrastruktúra és lakhatási körülmények befolyásolják a munkavégzési lehetőségeket és az életminőséget.

A külterületi szegregációval veszélyeztetett területen élő gyermekek és idősek szociális, egészségügyi helyzete és szolgáltatásokhoz való hozzáférése elmarad a városi átlagtól.

A Helyi Esélyegyenlőségi Programban-ben azonosított problémák, melyek a szegregátumokra (A KSH-tól kapott anyagok alapján szegregációval veszélyeztetett területekre) is vonatkoznak, az alábbiak:

x. táblázat: a szegregációval veszélyeztetett területeken élő gyermekek legfontosabb problémái

Probléma	Fejlesztési lehetősége
A külterületen vagy szegregált területeken lakó gyermekek számára hátrányt jelent a távolság és közlekedés megoldatlansága, nehezen éri el őket utazó gyógypedagógus, nehezen jutnak be az óvodába, iskolába.	Gyermekek számára biztosított szolgáltatások hozzáférhetőségének biztosítása
180 napnál régebben regisztrált munkanélküliek szociális hátrányainak fokozódása	A munka világába történő visszakerülést segítő ismeretek és készségek szinten tartása, fejlesztése, mentális állapot óvása
Kompetencia hiányok a roma népesség körében, foglalkoztatás akadályoztatottságának fő oka.	Kompetencia fejlesztést célzó programok, tevékenységek az éritett célcsoport részére
Nem áll rendelkezésre megfelelő adat a mélyszegénységben élő gyermekek számáról	Felmérés elvégzése a mélyszegénységben élő gyermekek számáról. A helyzetfeltárásból adódóan lehetőség nyílik a szociális hátrányok enyhítésére, a változások követésére a potenciális partnerek bevonásával
Idősek elmagányosodásának megelőzése, visszafordítása	Az elmagányosodás megelőzése érdekében aktivitást megőrző programok szervezése
Idős, beteg emberek ápolása, gondozása	Az idős, segítségre, ápolásra szoruló emberek részére bentlakásos szociális intézmény kialakítása pályázati forrásból
Nők számára nem áll rendelkezésre krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatás a városban	Törekvés a krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások biztosítására, anyaatthon kialakítása, pályázati forrásból erre szolgáló épület építése

Forrás: Tamási, Helyi Esélyegyenlőségi Program, 2023

1.7.6 Települési identitást erősítő tényezők

A település a jövőjét csak a múltjára alapozva tudja jól építeni. A hagyományok nélküli településekkel, az öntudat, tartás és büszkeség nélküli társadalommal szinte bármit meg lehet tenni. Tamási igen gazdag és sokszínű történelmi és kulturális örökséggel rendelkezik, amely jelentős szerepet játszik a település identitásának és az itt élő emberek kötődésének megerősítésében.

A város középkori eredetű városi jellege máig megfigyelhető az épített örökségében, például a városháza, a bíróság és a rendőrség épületeiben, valamint a Kossuth Lajos tér környékén található polgárházakban. A német lakosság hagyományai is gazdagítják a város kulturális életét.

Bár a paraszti hagyományok már az I. világháború után elhalványultak, néhány régi tornácos ház és a helytörténeti gyűjtemény emlékeztetnek a múlt szokásaira és életmódjára. A Könnyű László Városi

Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény kulcsfontosságú szerepet játszik a helyi múlt megőrzésében és megismerésében.

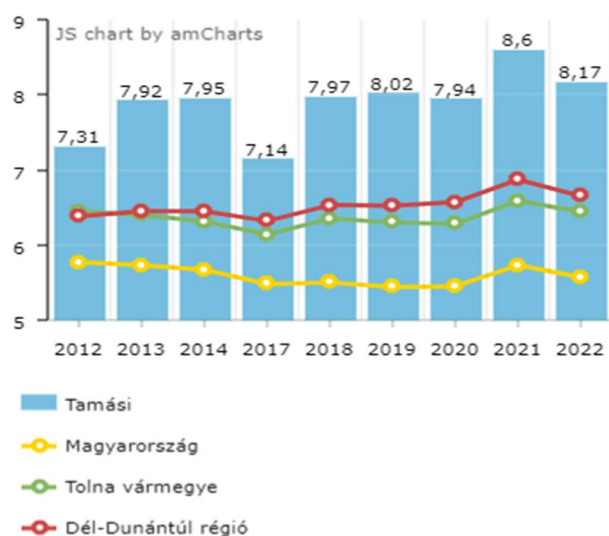
A város kulturális intézményei, mint például a Kultúrák Háza, lehetőséget teremtenek a múlt és a helyi hagyományok bemutatására. Azonban az intézmények fejlesztése és bővítése szükséges lehet annak érdekében, hogy még több lehetőség nyíljon a látogatók számára, és hogy a település gazdag kulturális öröksége még jobban megmutatható legyen.

A tudományos kutatások, különösen a régészeti terepi kutatások, további lehetőségeket rejtenek a település identitásának kialakításában és megjelenítésében. Tamási már számos kiemelkedő személyiséget adott az országnak, akik érdemeikkel méltók az utókor tiszteletére és emlékezésére.

A TEIR adatok alapján látható, hogy a civil szervezetek száma 1000 lakosra vonatkoztatva változó volt az elmúlt hat év során Tamásiban: 2017-ben a civil szervezetek száma 1000 lakosra vetítve 7,1 volt, majd 2018-ban ez az érték 8-ra emelkedett. Ezt követően 2020-ban 7,9-re csökkent, de 2021-ben újra növekedett 8,6-ra és a legfrissebb adat pedig 2022, amikor 8,2 db civil szervezet működik 1000 lakosra vetítve. Általánosságban elmondható, hogy az adatok változékonyak, de a civil szervezetek száma átlagosan nőtt az elmúlt években. Azonban 2020-ban egy enyhe csökkenés volt tapasztalható. Megfigyelhető, hogy ezek az értékek meghaladják a vármegyei és az országos szinteket is.

23. ábra: Civil szervezetek száma 1000 lakosra (db) 2012-2022 között

(c) 2024 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Forrás: TEIR

Jelenleg a https://civil.info.hu/civil_szervezet_kereso/ alapján 73 civil egyesület működik Tamásiban. Ezeket a következő táblázat foglalja össze.

5. táblázat: Tamásiban működő civil szervezetek

Név	Adószám	Cím
Tamási Öregdiákok a Gimnáziumért Alapítvány	18789012-1-17	Tamási
"Tamási Szakképzéséért" Alapítvány	18852709-1-17	Tamási
Tehetségért- és Képességfejlesztésért Alapítvány	18852888-1-17	Tamási
Tamási Fúvós Egylet	18854330-1-17	Tamási

Tamási Helytörténeti Alapítvány	18858626-1-17	Tamási
Tolnai Borút Egyesület	18859397-1-17	Tamási
Regione et Religione Tamási Alapítvány	18859421-1-17	Tamási
Tamási Polgárőr Egyesület	18860579-1-17	Tamási
Tamási és Vidéke Ipartestület	19228400-1-17	Tamási
Tamási Kerékpáros Alapítvány	19232489-1-17	Tamási
Tamási Önkormányzati Tűzoltóság	18861862-1-17	Tamási
Tamási Környéki Gazdakör	18862186-1-17	Tamási
DÉL-DUNÁNTÚLI BOKKULTÚRA EGYESÜLET	18777169-1-17	Tamási
Parkerdő Tenisz Klub Tamási Egyesület	18857357-1-17	Tamási
Rászoruló Gyermekekért Alapítvány	19231268-1-17	Tamási
Hagyományápolással Tamási Kultúrájáért Alapítvány	18864195-1-17	Tamási
Tamási Nyugdíjas Rendőr Egyesület	18865309-1-17	Tamási
"Ifjú Muzsikuskokért" Alapítvány	18851045-1-17	Tamási
"Lányok a pályán" Alapítvány	18865598-1-17	Tamási
"Tamási Kerékpáros Club"	18863967-1-17	Tamási
"Közhasznú alapítvány a POMPE betegségben szenvedőkért"	18867569-1-17	Tamási
Operett Színház Egyesület	18222449-1-17	Tamási
Zöld Hangya Természet és Környezetvédő Egyesület	18649284-1-17	Tamási
Tamási Városkörnyék Közbiztonságáért Alapítvány	18850745-1-17	Tamási
TAMÁSI ART Alapítvány	18748424-1-17	Tamási
ColorPlay Tehetséggondozó Egyesület	18758526-1-17	Tamási
Tamási BringaSport Egyesület	18868474-1-17	Tamási
Tamási Szabadidő és Sport Egyesület	18868735-1-17	Tamási
Aranyszarvas Közhasznú Sport Egyesület	18020900-1-17	Tamási
Látássérültek Esélyegyenlőségéért Egyesület	18863022-1-17	Tamási
Tamási Önkéntes Tűzoltó Egyesület	18850460-1-17	Tamási
Tamási és Térsége LEADER Egyesület	18867459-1-17	Tamási
Tamási Autós Egyesület	18504406-1-17	Tamási
Blumenkranz Német Nemzetiségi Egyesület	19250825-1-17	Tamási
Tamási Állatvédő Egyesület	19294935-1-17	Tamási
TAMÁSI CARITAS Egyesület	18868508-1-17	Tamási
Tamási Kosárlabda Sport Egyesület	18863675-2-17	Tamási
TAMÁSI ENDURÓ ÉS MOTOCROSS EGYESÜLET	18298981-1-17	Tamási
Gazdakörök Tolna Megyei Szövetsége	18867480-1-17	Tamási
Magyarországi Pompe Egyesület	18408180-1-17	Tamási
Kapos-Koppány Térsége Fejlődéséért Alapítvány	18503924-1-17	Tamási
"Tamási Városért" Közalapítvány	18859139-1-17	Tamási
Civilek a Kultúráért és a Felzárkóztatásért Egyesület	18522622-1-17	Tamási
Tamási Waldorf Pedagógiai Alapítvány	18852682-1-17	Tamási
Iskola a Fenyves Alján Alapítvány	18852699-1-17	Tamási
A város Idős lakosságáért Alapítvány	18855984-1-17	Tamási
Győztesek Egyesülete	18902749-1-17	Tamási
Könnyű László Alapítvány	18858523-1-17	Tamási
Tamási és Környéke Mentő Alapítvány	18860108-1-17	Tamási

Tamási TAM-BAU Atlétikai Club Egyesület	18853841-1-17	Tamási
Tamási 2009 FC Egyesület	18868821-2-17	Tamási
Tamási Aranyalma Waldorf Egyesület	18945164-1-17	Tamási
Légzéssel a Lélekért Alapítvány	18945803-1-17	Tamási
Orosz nemzetiségi jogokért Alapítvány	18979309-1-17	Tamási
Tolna Megyei Életerő Sport Egyesület	19313771-1-17	Tamási
Tamási Széchenyi Vadásztársaság	19953621-1-17	Tamási
Tamási Kossuth Horgász Egyesület	19953834-2-17	Tamási
Tamási Íjász Egyesület	18903496-1-17	Tamási
Tamási Koppány Sportegyesület	19953346-1-17	Tamási
Sharity Adományszervező Alapítvány	19329006-1-17	Tamási
Közel a Segítség Alapítvány	19348591-1-17	Tamási
"TITA VÖLGYE"TERÜLET NÉLKÜLI VADÁSZTÁRSASÁG EGYESÜLET	19357551-1-17	Tamási
Mazsola Gyermeksziget Alapítvány	19361970-1-17	Tamási
Magyar Baromfi Szövetkezetek Szövetsége	18864229-1-17	Tamási
Tamási Harmonikások Kulturális Egyesülete	18293443-1-17	Tamási
Tamási Térsége Turisztikai Egyesület	18868625-1-17	Tamási
Tamási Kutyasport Egyesület	18298637-1-17	Tamási
Tamási Gimnáziumért Közalapítvány	18854608-1-17	Tamási
Tamási Fúvószenekarért Alapítvány	18852259-1-17	Tamási
Tamási Nyugdíjasok Egyesülete	18852785-1-17	Tamási
"Óvodásainkért" Alapítvány	18853470-1-17	Tamási
Tamási Kézilabda Club	18853858-2-17	Tamási
Aktív Tamási Közhasznú Egyesület	18259704-1-17	Tamási-Újvárhegy

Forrás: https://civil.info.hu/civil_szervezet_kereso/

1.8 A település humán infrastruktúrája, közszolgáltatások

A Tamásiban és a járásban élő lakosok életminőségét alapjaiban határozza meg a városban elérhető humáninfrastruktúra, illetve az általa biztosított közszolgáltatások (elsősorban az oktatás, egészségügy, szociális ellátás, sport és kultúra) színvonala. A város központi, térszervező szerepét jól szemlélteti, hogy Tamási – mint járásközpont – a járásban elhelyezkedő 32 település, valamint az itt élő, nagyságrendileg 35 ezer lakos számára nyújt ellátást, vagyis a város humáninfrastruktúrájának működése az egész térség fejlődési kilátásaira, jóléti helyzetére közvetlen hatást gyakorol.

1.8.1 Nevelés, oktatás

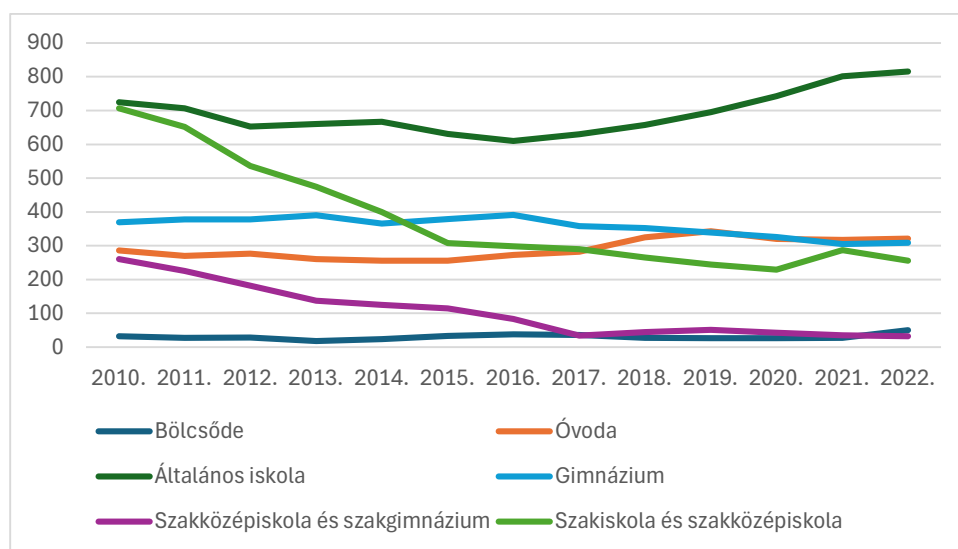
A város köznevelési rendszere Tamásiban teljes értékűnek nevezhető, vagyis a bölcsődei neveléstől a középfokú oktatásig minden szegmenst lefed. Iskolahálózatában az alábbi intézmények működnek:

- Tamási Aranyerdő Óvoda és Bölcsőde
- Tamási Waldorf Alapítványi Óvoda (magánintézmény)
- Tamási Aranyalma Waldorf Iskola
- Würtz Ádám Általános Iskola és AMI

- Tamási Béni Balogh Ádám Katolikus Gimnázium, Kollégium, Általános Iskola és Óvoda (egyházi intézmény)
- Tolna Megyei Szakképzési Centrum Vályi Péter Szakképző Iskola és Kollégium

Ezekben az oktatási intézményekben (a bölcsődét nem beleszámítva, ahol 5 csoportban összesen 51 gyermek ellátását tudják biztosítani, a járásban egyedüli feladatellátó intézményként) a KSH 2022-es kimutatásai szerint összesen 1735 óvodást és diákot regisztráltak, mely összességében 35%-os létszámcsökkenést mutat a 2010-ben regisztrált 2348 fős városi gyerek- és diáklétszámhoz képest.

8. ábra: Az egyes oktatási intézményi típusokba beíratott gyerekek és nappali tagozatos diákok száma 2010-2022 között (fő)

Forrás: KSH

A diákállományhoz kapcsolódó helyzetképet azonban jelentősen árnyalja, hogy Tamási, mint járásközpont, a környező településekről ingázó diákok esetében az utóbbi évek során egyre vonzóbb oktatási helyszíneként azonosítható, így a város diáklétszáma egyre csökken. Mindez jól szemlélteti, hogy a KSH adatai szerint 2010 és 2022 között az általános iskolai tanulók között az ingázók aránya 29 százalékról 36 százalékra emelkedett, míg a középfokú oktatásban résztvevő diákok esetében az ingázók aránya 2016-2022 között 58 százalékról 47 százalékra csökkent, ami arra utal, hogy Tamási nem csak a városban élő fiatalok, hanem a város környékén élő diákok tanulmányi színtereként funkcionál, mely Tamási oktatási pozíciót erősíti Tolna megyén belül, ez a helyzet azonban a középiskolánál – részben a kötelező iskolázási korhatár leszállítását követően – a bejáró diákoknál már kevésbé egyértelmű.

A Tamásiban működő középfokú oktatás kapcsán fontos megemlíteni, hogy egy szakképző intézmény is működik, mely 1989 óta Vályi Péter Szakképző Iskola és Kollégium néven végzi tevékenységét, jelenleg a Tolna Megyei Szakképzési Centrum intézményeként. Az intézmény oktatási profiljában számos ágazat (informatika, kereskedelem, gépészet, építőipar, turizmus-vendéglátás) megtalálható, mely a 3 és 5 éves szakmai oktatás eredményeként szakmai vizsgát, technikus végzettséget biztosít az itt végző diákok számára (valamint kizárólag érettségire történő felkészítés is folyik a technikum 12. és 13. évfolyamán). Ennek megfelelően az intézmény Tamási életében – mint egyedüli szakképző iskola – stratégiai szerepet tölt be, mivel a helyi munkaerőpiac szakképzett humánerőforrás iránti keresletét elsősorban a Vályi Péter Szakképző Iskola és Kollégium közreműködésével lehet

hatékonyan kielégíteni. Éppen ezért a szakképző intézmény szerepe nem csak a humáninfrastruktúra működésében, hanem a térségi foglalkoztatás erősítésében is kiemelt fontosságúnak tekinthető.

1.8.2 Egészségügy

A városi humáninfrastruktúra egészségügyi vetületei kapcsán összességében elmondható, hogy Tamásiban 2023-ban 4 praxisban 2 háziorvos (a másik kettő helyettesítésben), továbbá 2 gyermek-háziorvosi praxisban 2 gyermekorvos biztosítja az alapfokú egészségügyi ellátást. A városban a fogorvosi ellátást 2 fogorvos nyújtja, és a településen 3 gyógyszertár működik. Az egészségügyi alapellátás színvonalát nagymértékben javítja, hogy a rendelő épületét 2011-ben uniós támogatásból felújították (szigetelés, nyílászárócseré, lift, akadálymentesítés), valamint eszközállományát és informatikai rendszerét alapjaiban modernizálták, mely az intézet 1984-es létrehozását követően az első renovációs beavatkozásnak számít. A járóbeteg szakorvosi ellátásban ugyanakkor 2010-2023 között a megjelenési esetek száma 5883-ról 6103-ra nőtt, miközben a teljesített évi szakorvosi munkaórák száma ugyanitt 4680-ról 3380-ra csökkent, ami egyértelműen a megfelelő humán erőforrások hiányára vezethető vissza. Tamási számára ugyanakkor nagy kihívást okoz, hogy a színvonalas egészségügyi alapellátás mellett a város kórházzal nem rendelkezik, így az itt élő lakosok kórházi ellátását a várostól 35 kilométerre elhelyezkedő dombóvári Szent Lukács Kórház biztosítja. Mindez a betegek kórházi ellátásában, pontosabban a kórházi szolgáltatásokhoz való hozzáféréseben a városlakók számára számos nehézséget okoz, mely a városvezetés részéről szakpolitikai intézkedések meghozatalát teszi szükségessé. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy Tamásiban védőnői szolgálat működik, mely főként az óvodás és iskolás gyermekek egészségügyi védelmében, illetve a családvédelem terén biztosít alapszolgáltatásokat a lakosság számára.

1.8.3 Szociális ellátások

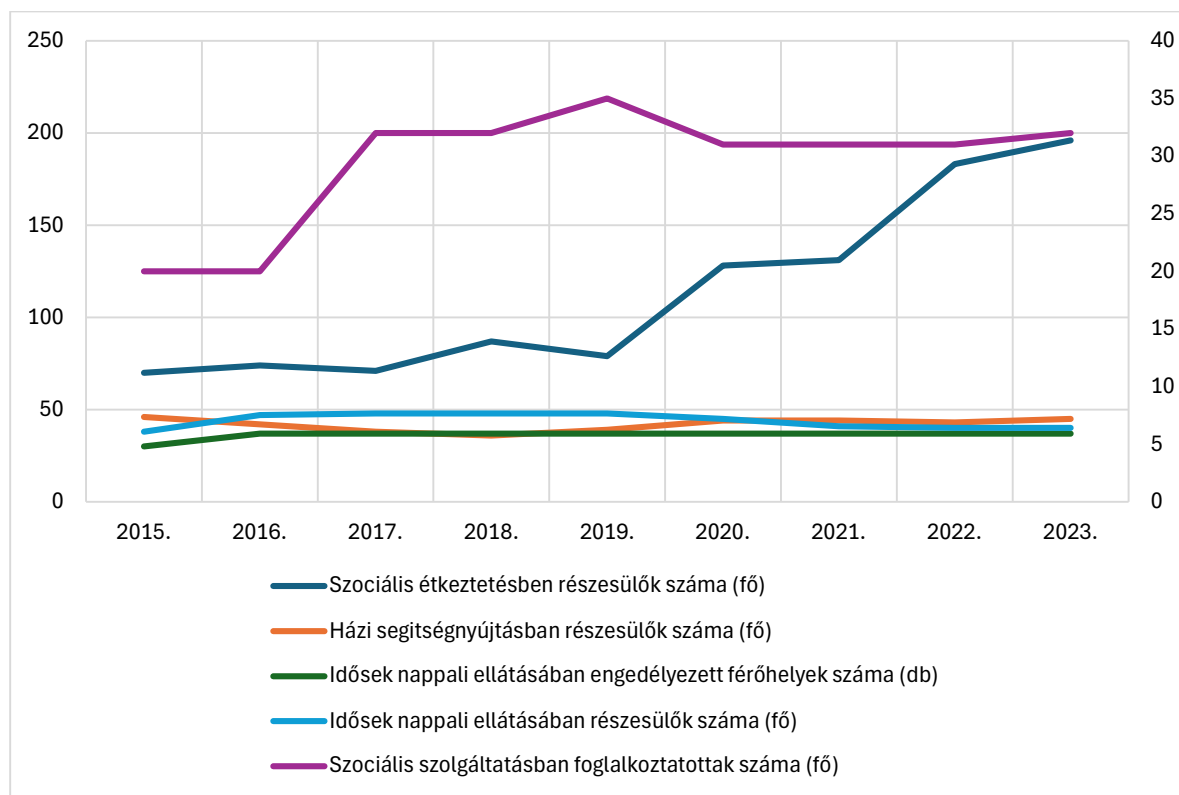
Az önkormányzat anyagi támogatásával működik a Tamási és a Városkörnyéki Önkormányzatok Szociális Integrációs Központja, melynek szociális profilja az alábbi típusú ellátások működtetését fedli le:

- család- és gyermekjóléti szolgálat
- család- és gyermekjóléti központ
- házi segítségnyújtás
- idősek nappali ellátása
- demens nappali ellátás
- szociális étkeztetés

Mindezek alapján fontos azonban hangsúlyozni, hogy a szociális integrációs központ csupán nappali szolgáltatásokat biztosít a jogosultak számára, tartós bentlakást lehetővé tevő szociális intézmény Tamásiban nem üzemel, így az ilyen jellegű intézmények (idősek otthona) csak a szomszédos településeken érhetők el (Koppányvölgye Idősek Otthona – Törökkoppány, lackner Aladár Evangélikus Szeretetszolgálat Idősek Háza – Nagykönyi, Gyöngy, Barnahátpuszt). A tamási szociális integrációs központ nappali ellátása számára összesen 38 férőhely kapacitás áll rendelkezésre, ugyanakkor a megállapodással rendelkező személyek száma 2021-ben 45 főt tett ki. A nappali ellátás mellett -2021-ben a központ átlagosan további 97 helyi lakos számára nyújtott szociális étkeztetést, valamint 42 fő számára biztosított házi segítségnyújtást, A nappali ellátáson felül 2019-ben a központ

további 128 helyi lakos számára nyújtott szociális étkeztetést, valamint 44 fő számára biztosított házi segítségnyújtást, mely az utóbbi években nagymértékben bővülő ellátotti kör miatt az intézmény számára fokozódó működtetési kihívásokat eredményez.

5. ábra: A szociális ellátás fő jellemzői Tamásiban

Forrás: KSH Statinfó, 2024.

1.8.4 Kultúra

Tamásiban a Városi Művelődési Központ a város és környéke kulturális és közösségi életének egyik legfontosabb színtere. A művelődési központ mindennapi feladatait jelenleg 6 fő látja el. Feladatai között az alábbiak szerepelnek:

- Művészeti csoportok gondozása
 - o Balett tánccsoport
 - o Őszirózsa népdalkör
 - o Pántlika néptánc együttes
 - o Alkotók közössége
 - o Foltvarrók, rongyhegesztő csoport
 - o Jamila hastánc csoport
- Klubrendezvények lebonyolítása
 - o Esthajnal nyugdíjas klub
 - o Baba–mama klub

- o Természetjáró csoport
- Civil szervezetek rendezvényeinek lebonyolítás
 - o Nyugdíjas egyesület
- Szakkör rendezvények
 - o Sakk szakkör
 - o Akvarell szakkör
- Kiállítások lebonyolítása
- Mozi vetítések
 - o Havonta 2 film kerül vetítésre
- Felnőtt és gyermek színház rendezvények megtartása

A művelődési ház mellett a Könnnyű László Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény szintén a kulturális élet egyik fontos színtere. Szolgáltatásai között szerepel az audio/video anyagok helyben használata, ill. kölcsönzése, DVD helyben használat, fénymásolás, folyóirat-kölcsönzés, gyerekfoglalkozások, helytörténet, információs keresés adatbázisban, internethasználat, kiállítás, házhozszállítás, könyvkölcsönzés, könyvtári óra, rendezvények, könyvtáriközi kölcsönzés, nemzetiségi ellátás, nyomtatás, olvasóterem, ODR könyvtár, számítógép, szkennelés, fax, folyóirat helyben használat.

Szintén a város központjában található a Tamási Galéria, ahol többek között Mednyánszky, Borsos Miklós, Vasarely, Dalí, Renior képeiből állandó tárlatot láthatnak a betérők. Emellett egész évben időszaki kiállításokon a képzőművészet csaknem valamennyi ágából rendeznek tárlatot.

A város turisztikai, kulturális programkínálata igen gazdag, 2022-ben összesen 138 kulturális rendezvény volt a településen, amelyen összesen 30 547 fő vett részt. A város összesen öt közművelődési intézményében 2022-ben 1 148 rendszeres közművelődési foglalkozást tartottak, a rendszeres művelődési formákban 849-en vettek részt.

A könyvtár könyvállománya 2022-ben 38.000 körül alakult, beiratkozott olvasóinak száma az elmúlt években 1100-1200 fő között változott, a kikölcsönzött kötetek száma pedig 12.000 körül alakult.

Tamási múzeumában évi 5-6 kiállítást rendeznek, amelyeket több százan látogatnak.

A városban kulturális civil szervezetei közül a legfontosabbak a Caritas, Hagymányápolással Tamási Kultúrájáért Alapítvány, a Csokonai díjas Tamási Koncert-Fúvószenekar, Nyugdíjas Egyesület. Egyházi felekezetek közül a katolikus, a református és az evangélikus felekezetek képviseltetik magukat.

Tamási Város Önkormányzata hosszabb távon és folyamatosan számít a non-profit szféra által nyújtott szolgáltatásokra, és egyben vállalja, hogy a feladatok ellátásához szükséges pénzügyi, szakmai, infrastrukturális segítséget biztosít a civil szervezetek számára. Civil Konceptióban rögzítette a civil szervezetekkel való együttműködést és a Civil Kerekasztal létrehozását.

1.8.5 Sport

Tamásiban meglehetősen élénk sportélet zajlik, mivel összesen 11 sportklub és sportegyesület, ill. civil szervezet működik: Aranyszarvas KHSE, Tamási 2009 FC, Tamási KC, Tamásik Kerékpáros Club,

Tamási Koppány SE, Tamásik Kerékpáros Alapítvány, Tamási Omega AC, Tamási Szabadidő és Sport SE, Tamási Kosárlabda SE, Fehér Szarvas Judo és Jiu-Jicu Szakosztály.

A városi rendezvények között is jelentős a sportesemények aránya. Kézilabda és kosárlabda mérkőzések, kerékpártúrák, gyalogostúrák, Tamási Kupa, teljesítménytúra, súlyemelőverseny, Tamási Október 23 Kupa, Mikulás Kupa Cyclo-cross és MTB verseny stb.

A városi sportrendezvények lebonyolítását az iskolák sportcsarnokai és tornatermei, valamint sportpályái biztosítják, amelyek az alábbiak:

- Würtz Ádám általános iskola szabványos sportcsarnok
- Vályi Péter Szakképző Iskola és Kollégium tornaterem
- Béri Balogh Ádám Gimnáziumi és Kollégium tornaterem
- Tamási városi sportpálya befogadóképesség: 300 fő
- Tamási Városi kerékpárpálya

A sportlétesítmények mellett termálfürdő is működik a településen, amelynek fejlesztésére DDOP-2.1.1/B-2f-2009 pályázat keretében 696 997 352 Ft támogatást nyert az „Ability Gyógyfürdő fejlesztése Tamásiban” című projekt.

1.8.6 Esélyegyenlőség biztosítása (HEP, Alapjogi Charta)

Tamási városa a helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján készítette el, mely jelenlegi formájában 2018 és 2023 között hatályos. Az esélyegyenlőségi programban beazonosított problémák mellett a következő tényekkel kell szembenéznie Tamási városának:

Célcsoport	Problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	Következtetések, fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Romák és / vagy mélyszegénységben élők	180 napnál régebben regisztrált munkanélküliek szociális hátrányainak fokozódása	A munka világába történő visszakerülést segítő ismeretek és készségek szinten tartása, fejlesztése, mentális állapot óvása
	Pályakezdő munkanélküliként eltöltött időszak kockázatainak csökkentése	Munka világával kapcsolatos szocializáció korrekciója
	Kompetencia hiányok a roma népesség körében, foglalkoztatás akadályoztatottságának fő oka.	Kompetencia fejlesztést célzó programok, tevékenységek az érintett célcsoport részére
	Nincs olyan program, amely az oktatásból kikerülő fiatalok munkaerőpiacra történő átlépését segíti.	Pályakezdők, fiatal munkanélküliek foglalkoztatási lehetőségeinek kidolgozása, pályaaorientációs tanácsadás a munkáltatók bevonásával
	Fiatalok foglalkoztatása és az oktatásból a munkaerő piacra való átmenet megkönnyítése	Oktatási intézmények és potenciális munkáltatók szolgáltatásainak és igényeinek összehangolása

	Szociális bérlakások számának alacsony száma	Szociális bérlakás építési program esetleges pályázati forrás igénybevételével
Gyermekek	Nem áll rendelkezésre megfelelő adat a mélyszegénységben élő gyermekek számáról	Felmérés elvégzése a mélyszegénységben élő gyermekek számáról.
	A helyzetfeltárásból adódóan lehetőség nyílik a szociális hátrányok enyhítésére, a változások követésére a potenciális partnerek bevonásával	Problémák beazonosítása rövid megnevezéssel Fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
	A külterületen, alacsony státusú lakóterületeken élő gyerekek számára hátrányt jelent a távolság és a közlekedés megoldatlansága, nehezen jutnak be az óvodába, iskolába	A külterületeken és alacsony státusú lakóterületeken élő gyerekek szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása
	A jelenlegi gyereklétszám ugyan lefedett védőnői kapacitással, de a növekvő gyereklétszámmal való tekintettel bővítése indokolt.	Védőnői szolgálat minőségi fejlesztése
	Nincs olyan program, amely a munkaerő megtartását a helyi oktatási-nevelési intézmények bevonásával és a helyi vállalkozások bevonásával ösztönözné.	Pályaorientációs program kidolgozása a helyi köznevelési intézményekben tanulók számára, helyi munkáltatók bevonásával. Idősek
Idősek	Elmagányosodás megelőzése, visszafordítása	Az elmagányosodás megelőzése érdekében aktivitást megőrző programok szervezése
	Idős, beteg emberek ápolása, gondozása	Az idős, segítségre, ápolásra szoruló emberek részére bentlakásos szociális intézmény kialakítása pályázati forrásból
Nők	Nem áll rendelkezésre krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatás a városban	Törekvés a krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások biztosítására, anyaoththon kialakítása, pályázati forrásból erre szolgáló épület építése
	A népességen belül magas a nők aránya	A jelenleg meglévő civil szervezetek tevékenységének bővítése a nők képviselésével, vagy esetlegesen női civil szervezet létrehozása

Fogyatékkal élők	A járdák, parkok nagy részén nem megoldott az akadálymentesítés	Akadálymentesítésre fordítható pályázati források feltérképezése, utak, járdák, közparkok felújítása, építése
	Fogyatékosokkal szembeni előítélet ismerethiány miatt	Fogyatékosokkal szembeni előítélet enyhítése
	Az egészségügyi ellátás javításra szorul a városban	Egészségügyi ellátás színvonalának javítása (sürgősségi ellátás biztosítása)

1.9 A település gazdasága

1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Tamási gazdasági profilját hagyományosan a feldolgozóipar és az alacsony innovációs intenzitású elektronikai tevékenységek határozzák meg. Ezen iparágak jellemzően alacsony hozzáadott értékű termelést folytatnak, főként betanított munkások alkalmazásával. Példák erre a lámpatestek és tartályok gyártása. A város gazdasági portfóliójának súlypontja jelenleg és a jövőben is a város északi területeinek potenciális ipari hasznosítására fókuszál.

Tamási gazdasági kihívása, hogy nem található a városban vármegyei szinten kiemelkedő jelentőségű vállalat, sőt, a 2000-es évek során több korábban meghatározó vállalat is leépült. Ennek ellenére a város jelentős szerepet tölt be a járás lakosságának foglalkoztatásában és a térség gazdasági aktivitásának fenntartásában. Azonban a helyi gazdasági tevékenységeket nagyban befolyásolta a 90-es évek privatizációs hulláma, amely során a külföldi tőkebefektetéseken alapuló gazdaságfejlesztés előtérbe került, ezáltal kiszolgáltatottá téve Tamási gazdasági jövőképét és torzítva a foglalkoztatás szerkezetét. Az időről időre bekövetkező leépítések a munkanélküliség növekedéséhez vezettek a térségben.

Pozitívként említhető, hogy Tamási és környéke kedvező mezőgazdasági adottságokkal rendelkezik, ami jelentős szerepet játszik a város és a környező települések gazdasági életében. Ugyanakkor a térség gazdasági potenciáljának kiaknázását nehezíti, hogy nem kapcsolódik szervesen a gazdasági-technológiai magterületeket kiszolgáló autópálya és vasúti infrastruktúrákhoz. Infrastruktúrája és gazdasági periférikus státusza miatt Tamási gazdasági hatása elsősorban a város környéki, jó közlekedési ellátottságú településeken érzékelhető.

A járás gazdasági helyzetét tovább árnyalja, hogy a közúthálózat sajátosságai miatt két részre osztható: a 61. és 65. sz. főutak mentén található, fejlettebb településekre, és a főutaktól távolabb eső, marginalizálódó falvakra. Tamási és a járás gazdaságfejlesztési stratégiáját ezen szempontok figyelembevételével kell megtervezni és megvalósítani a következő évek során.

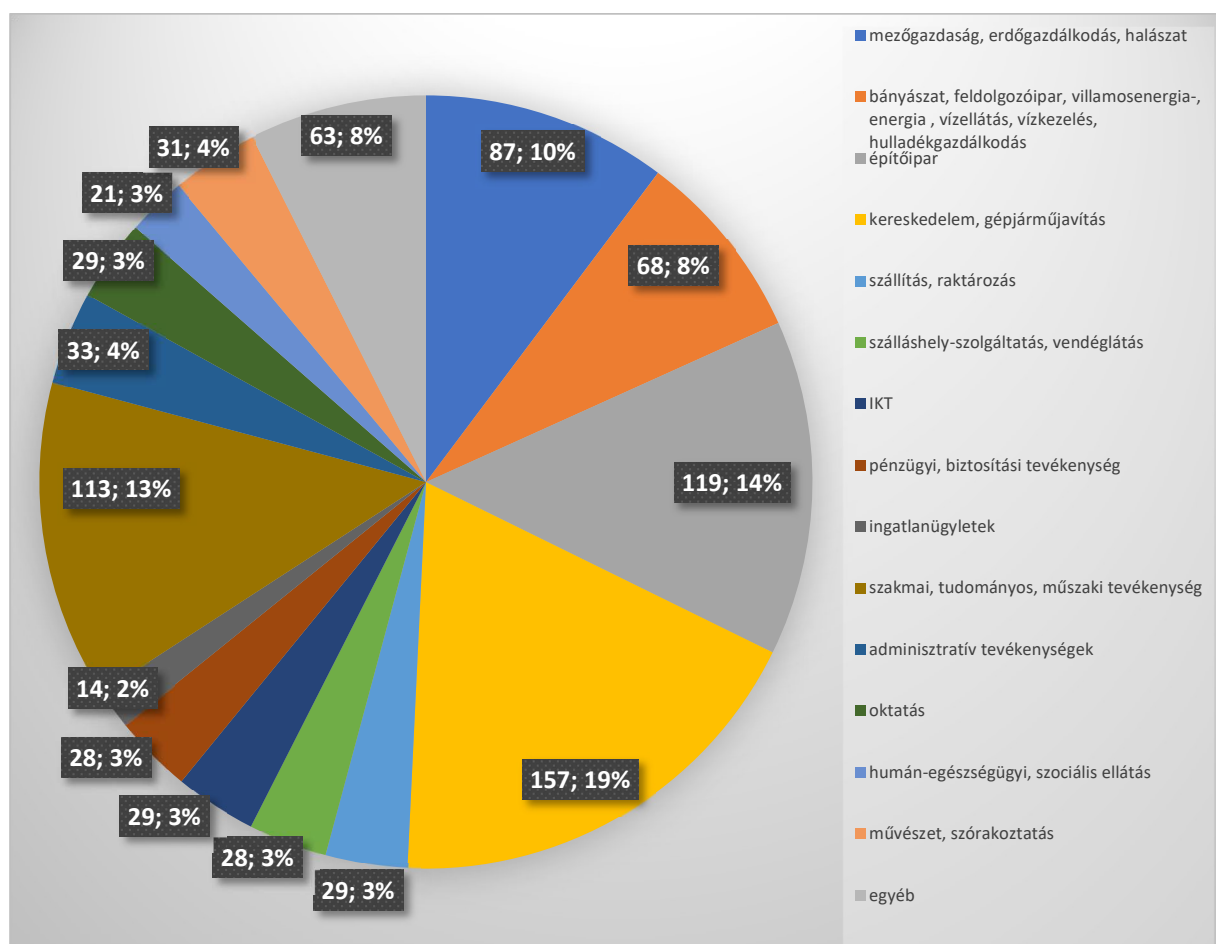
Tamási kisvárosként kisebb befektetési potenciállal rendelkezik, elérhetősége sem ideális. A munkaerőt a járás egész területéről a jelentősebb központok vonzzák. Ennek ellenére a város a helyi erőforrásokra támaszkodva, de térségi hálózatokba ágyazva (egészen a Balatonig) és a Közép-Duna menti Kiemelt Térség településeként a Paksi Atomerőmű fejlesztéshez kapcsolódva képzei el gazdasági jövőjét. A város célja, hogy a Dél-Dunántúl dinamikus zónáihoz húzzon, például észak felé Siófok és a Balaton déli partja, kelet felé pedig Paks és az erőműfejlesztés projektje irányába.

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Tamási gazdasági státuszának elemzése során elsőként a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által közölt adatok nyújtanak eligazodást. Ezen adatok alapján megállapíthatjuk a város legfontosabb makrogazdasági adottságait és mutatóit. 2021-ben Tamásiban összesen 849 működő vállalkozást tartottak nyilván, míg a regisztrált vállalkozások száma körülbelül 1500 volt. Ágazati bontásban a működő vállalatok közül kiemelkednek a kereskedelmi, építőipari és műszaki tevékenységekkel foglalkozó vállalatok, melyek száma rendre 157, 119 és 113, ezzel a vállalati szféra 19, 14 és 13 százalékát képviselve.

Ezzel szemben a magasabb hozzáadott értéket termelő, innovatív ágazatok, mint az információs és kommunikációs technológiák (IKT) vagy a pénzügyi szolgáltatások, csak minimális szerepet játszanak Tamási gazdaságában. Így a város gazdasági szerkezete továbbra is hagyományosnak mondható, főként agrártermelésre, feldolgozóipari tevékenységekre és a lakossági igények kiszolgálására épülő piaci és adminisztratív szolgáltatásokra épül.

24. ábra: A Tamásiban működő vállalatok megoszlása az egyes gazdasági ágazatok szerint (2021)

Forrás: KSH

Ami a város gazdasági életében szintén meghatározó **agrárium** pozícióit illeti, Tamásiban a **növénytermesztés** a legfontosabb mezőgazdasági tevékenység. A rendszerváltásig a termelőszövetkezet és az állami gazdaság sikeresen működött, de a rendszerváltás után a földterületek és mezőgazdasági üzemek magántulajdonba kerültek. A földterületek mintegy 10 százaléka és több nagyobb mezőgazdasági üzem külföldi vállalkozások tulajdonába került.

A gazdálkodó egységek számának csökkenésénél súlyosabb problémát jelentett a privatizáció következtében a mezőgazdasági vertikum szétesése. A mezőgazdasági vertikum különböző elemei, mint a növénytermesztés vetésforgója, a takarmánytermelés, az állattartás és a trágyázás, szorosan összefüggenek. Azonban a kis területen gazdálkodó, állatot nem tartó üzemeknél ez az egymásra épülés megszűnt, ami monokultúrák kialakulásához és a talajpusztulás fokozódásához vezetett. További problémát jelent a kisüzemek gépkapacitásának hiánya, illetve másutt a feleslege és kihasználatlansága. A kistermelők kiszolgáltatott helyzetben vannak a terménytárolás, szárítás és értékesítés terén is.

A járásban a gabonafélék fő felvásárlója a Cargill Zrt. (volt Agrograin Zrt.) Hőgyési telepe és a Concordia Állami Közraktár. Az olajosmagvak feldolgozója Martfűn található, míg a cukorrépa potenciális vevője a Kaposvári Cukorgyár. A kedvezőtlen piaci körülmények miatt az állattenyésztés volumene drasztikusan visszaesett, és a háztáji állattartás szinte teljesen megszűnt. Nagyobb állattartó majorok működnek Fornádon (szarvasmarha), Kecsegen (pulyka), Leokádiapusztán (sertés) és Szemcspusztán (ló), míg Cseringátpusztá és Adorjánpusztá telepein az istállók üresen romladoznak.

Tamási a Tolnai borvidék részét képezi, jelentős **szőlő- és gyümölcstermesztési** hagyományokkal. Korábban a termelészövetkezet Tuskóson nagyüzemi szőlőültetvényt és borfeldolgozó üzemet létesített. Tamásiban nagyságrendileg 500 szőlőskert található, a nagyobb termelők hegyközségbe tömörültek. A szőlő termőterületek csökkenőben vannak, mivel nehéz a szőlő és a bor értékesítése, a fiatalokban kevesebb a hajlandóság a szőlőmegtanulásra, és a szőlőhegyeken egyre több lakóház és üdülőtelek jelenik meg, csökkentve a szőlőterületet.

A térségben jelentős a **halászat** is, több vállalkozás működik Tamási halastavain.

Mindemellett Tamásiban kiemelt szerepet játszik az **erdőgazdálkodás**, amely elsősorban a Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. Tamási Erdészete keretében zajlik. A vállalkozás nettó árbevétele 2022-ben megközelítette az 2,2 milliárd forintot. Az erdőgazdaság 23 ezer hektáron gazdálkodik, ebből Tamási területén 1695 hektár található. Emellett Tamási területén még 496 hektár magánerdő is található.

Az állami erdők a város közigazgatási területének délnyugati részén helyezkednek el, a Gyulaji Vadrezervátum részeként, amely Tamásin kívül gyulaji, kocsolai és regölyi területeket is magában foglal. Az állami erdők zöme cseres-tölgyes, és kiemelkedő nevezetessége a világhírű dámvad-állomány. A magánerdők többsége akác, kisebb részben nemes nyár. A térségben, sőt az egész vármegye területén hiányzik a fafeldolgozó ipar, egy-két kisebb fűrészüzemet leszámítva. A kitermelt fák többségét ezért nagy távolságokra szállítják, így elesnek a fafeldolgozásból származó plusz jövedelemtől is.

A helyi gazdaság **ipari** aspektusait figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy Tamási jelenlegi ipari struktúrája meglehetősen egyoldalú és főként az alacsonyan képzett munkaerőre (betanított munkásokra) épül, ami gátolhatja a későbbi fejlődést és innovációt. A városban működő vállalkozások közül a Signify (egykori Philips) lámpatesteket előállító vállalkozás az egyik legmeghatározóbb helyi foglalkoztató, mely 2022-ben 28,2 milliárd forintos árbevétellel rendelkezett, illetve 363 főnek adott munkát. A helyi élelmiszerfeldolgozó ipar szerkezete hiányos és kapacitása szűk a térség mezőgazdasági termékeinek feldolgozásához. A Dámtej Kft. tejüzemének áttelepülése után az élelmiszeripar jelentősebb képviselője a Tamási Hús Kft. húsfeldolgozója maradt, amely 2022-ben éves nettó árbevétele 33,4 milliárd forintos árbevételt és nagyságrendileg 500 fős foglalkoztatást ért el. Ezen kívül Tamásiban működik az Ovivo Kft. (korábban Ramivo) tartálygyártó vállalat is, amely több mint 6,2 milliárd forint éves nettó árbevételt ér el 2022-ben.

Számos korábban jól működő vállalkozás azonban a 2000-es évek végén szűnt meg vagy épült le (Pasha, Philaxia, Stahl, kenyérgyár, stb.), mely a város gazdasági bázisát jelentős mértékben szűkítette.

Az ipari szereplőknek otthont adó ipartelepek a városban több helyen találhatók, egy részük lakóterületek közé ékelődik (pl. malom, kisvállalkozások, szolgáltatók). Fontosabb ipari csomópontnak nevezhető a város nyugati részén, a volt laktanya megüresedésével kialakított iparterület, valamint a város északi felén elhelyezkedő ipari zóna. Utóbbi fejlesztése érdekében az önkormányzat közel 185 millió forintos támogatás felhasználásával utat épített és újított fel, valamint egy transzformátorállomást hozott létre, ezzel segítve az ott működő és a betelepülő vállalkozásokat. Az északi iparterületen, ahol 26 vállalkozás több mint ezer embernek ad munkát, két autóipari alkatrészgyártó és egy asztalos üzem települt be (köztük a Signify és a Tamási Hús).

Ugyanakkor Tamási gazdaságfejlesztésének rövid- és középtávú kilátásait az önkormányzat rendelkezésére álló erőforrások, valamint a vagyongazdálkodás hiányosságai (pl. gazdasági értelemben vett belső periféria, ipari park hiánya, az önkormányzat nem rendelkezik saját tulajdonú kizárható földterületekkel) alapjaiban határozzák meg. Mindebből kifolyólag az önkormányzat a sikeres pályázati erőfeszítések útján megszerzett pénzügyi támogatásokat a település területén fellelhető erőforrások előremutató és fenntartható hasznosításának rendeli alá.

Tekintettel arra, hogy a térség **turisztikai** kínálatában a tamási **termálfürdő** kiemelt helyen szerepel, az ágazat helyi potenciáljai jelentős mértékben határozzák meg a helyi gazdaság fejlődésének irányát. Másképpen megfogalmazva a helyi termálforrások jelentette potenciálok miatt a turizmus sokrétű fejlesztése (termál-, gyógy-, aktív szabadidő-, kulturális- és gasztroturizmus) régóta meghatározza Tamási városfejlesztési törekvéseit. Mindebben hangsúlyozandó, hogy a 2014-2020 között elérhető uniós források felhasználásában az egyik legjelentősebb fókusz a turizmus fejlesztésére került (az agrárium mellett), ezzel kiemelt prioritáshoz jutva a város fejlesztésében. A turizmus tehát kiemelkedő szerepet játszik a város életében és gazdaságában, de további beruházásokra van szükség ahhoz, hogy a tágabb régióban versenyképes maradjon. Az egyre erősödő verseny arra készíti a turizmusra építő vállalkozásokat, hogy fejlesszenek és a minőség irányába mozduljanak el.

Ennek érdekében az önkormányzat összehangolt fejlesztések végrehajtását szorgalmazza, amelyek egyszerre építenek a turizmus és a helyi ipari termelés potenciáljaira. A turizmus kapcsán a programkínálat bővítése, színvonalának erősítése, valamint a kiszolgáló létesítmények (szállás, vendéglátás, rekreációs szolgáltatások infrastruktúrájának megteremtése) megépítése nevezhető elsődleges gazdaságfejlesztési törekvésnek. Ezen a törekvésen belül az önkormányzat egyik legfontosabb célkitűzése, hogy a város termálfürdőjének gyógyászati, élmény- és wellness funkciói erősödjenek. Mindebben fontos előrelépés, hogy a gyógyfürdő minősítés mellé a város 2021 júniusában megszerezte a gyógyhely minősítést is, ami a szolgáltatásfejlesztés mellett kiemelt turisztikai marketing lehetőségeket is biztosít Tamási számára.

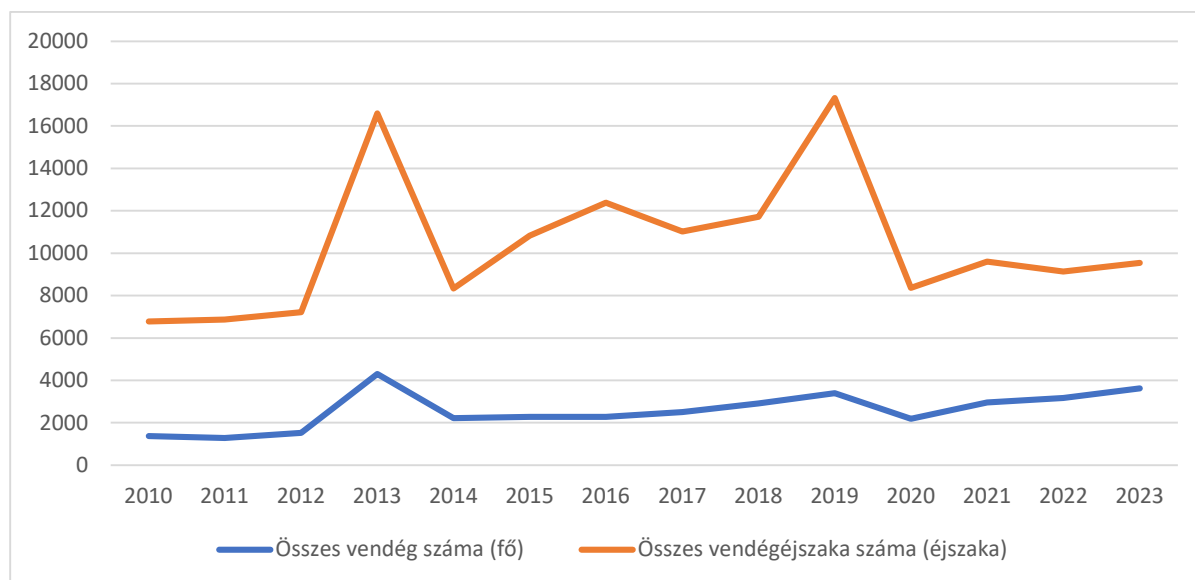
A helyi turizmus másik fejlesztési potenciálját a várost körülölelő **természeti környezet**, a **tolnai erdőségek** adják. A terület elsősorban dämavadállományáról híres, és európai hírű vadászati desztinációként tartják számon. A várostól délnyugatra, a termálfürdő közelében található a Tamási Parkerdő és Vadaspark, amely 20 hektáron terül el. Itt valósult meg a város fenntartható ökoturisztikai fejlesztése, a Dám Pont Ökoturisztikai Látogatóközpont, amely digitális és hagyományos eszközöket tartalmazó oktatóközpont és kiállítótér, jelentősen növelve a város turisztikai értékét.

A még kiaknázatlan ökoturisztikai potenciálok mellett az **egykori vasútvonalak** is kiváló lehetőséget biztosítanak kerékpárutak létrehozására, mivel ezeken a nyomvonalakon sem közúti kereszteződés,

sem jelentősebb szintkülönbség nem található. Az aktív turisztikai potenciálok kiaknázása érdekében a közelmúltban több **kerékpáros fejlesztés** is megvalósult Tamási területén: elkészült a Tamásit Párral összekötő 6 km-es, valamint a Tamási és Regöly közötti 10,4 km-es kerékpárút, amely a Pacsmagi-tavak mellett vezet, amelyek nemzetközi fontosságú vízimadár-élőhelyek. Ezek a fejlesztési törekvések Tamási számára a következő években is újabb lehetőségeket biztosítanak, így a turisztikai fókuszú településfejlesztés Tamási esetében hosszú távon is releváns marad.

A turisztikai fejlesztések indokoltságát az ide vonatkozó statisztikákkal is alátámaszthatjuk. 2014 és 2020 között a Tamásiban regisztrált vendégek és vendégéjszakák száma – nagyrészt a termálfürdő fejlesztésének köszönhetően – folyamatos növekedést mutatott (lásd x. ábra). A koronavírus járvány által okozott időszakos visszaesést követően azonban csak a vendégek száma zárkózott fel a válság előtti szinthez, a településen töltött vendégéjszakák száma ugyanakkor továbbra is elmarad a korábbi turisztikai intenzitástól, így a helyi vonzerők fejlesztése, új turisztikai szolgáltatások megvalósítása tekinthető indokoltnak.

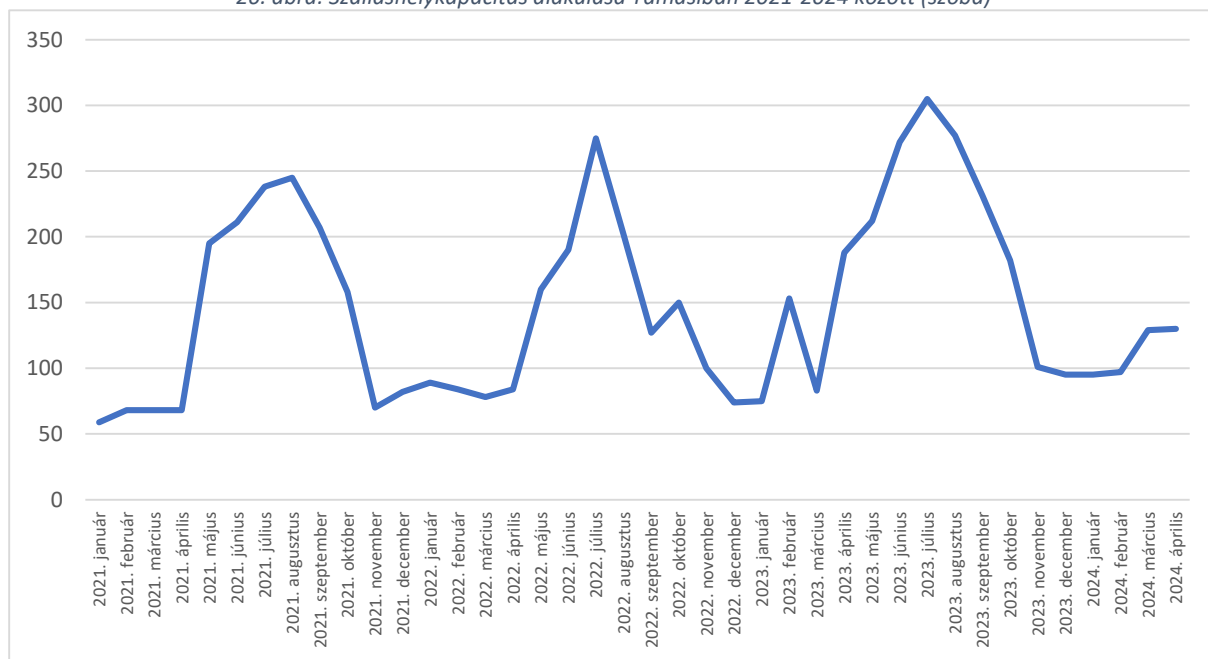
25. ábra: A Tamásiban regisztrált vendégek és vendégéjszakák száma 2010-2023 között (fő, éjszaka)

Forrás: KSH

A **turisztikai szolgáltatások** fejlesztését a Tamásiba elérhető szálláshelykapacitások is indokoltá teszik. Ha megvizsgáljuk az ide vonatkozó KSH statisztikákat, azt tapasztaljuk, hogy a koronavírus járványt követően – az azt megelőző trendekkel is összhangban – a helyben meglévő szálláshelykapacitások (szobaszámok) szezonálisan változó értéket képviselnek. Mindez azt jelenti, hogy főszezonban a szálláshelykapacitások száma elérhető a 250-300 szobát is, szezonon kívül azonban ez a mutató 50-100 szobára apad. Ebből egyértelműen arra következtethetünk, hogy a Tamási iránt jelentkező turisztikai kereslet egyértelműen szezonális hatások által determinált (szálláshelyszolgáltatók igazodnak a keresleti igényekhez), így a turizmusból származó hasznok csak az év egy szűk szegmensére koncentrálódnak. Éppen ezért, a turisztikai kereslet időbeli kiegyenlítése végett is célszerűnek nevezhető a termálfürdő és szolgáltatásainak fejlesztése, mely érdemben a főszezonon kívüli látogatók és vendégéjszakák számának erősítéséhez járulhatna hozzá.

26. ábra: Szálláshelykapacitás alakulása Tamásiban 2021-2024 között (szoba)

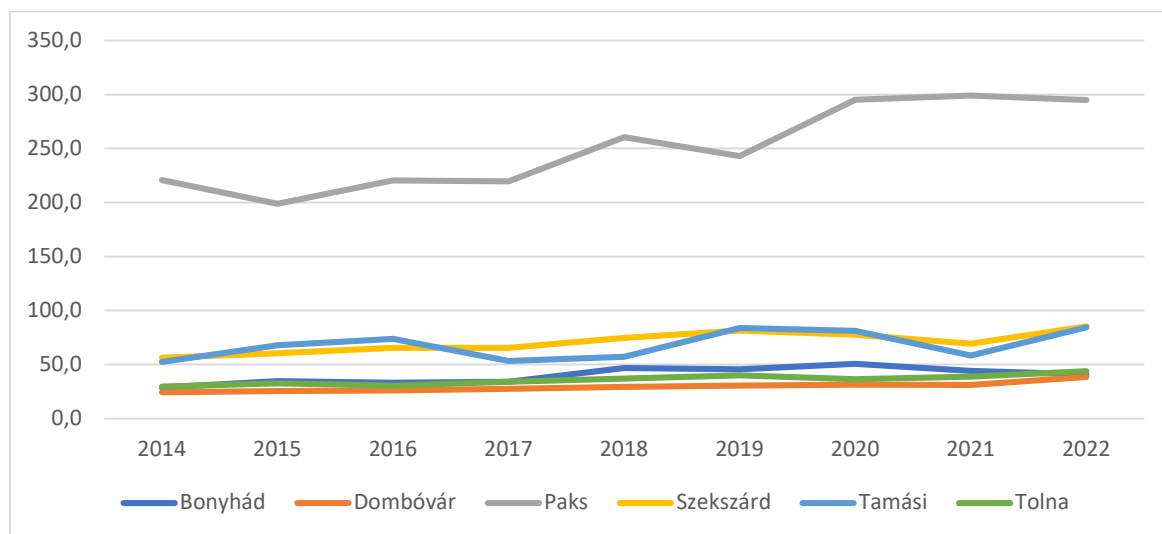

Forrás: KSH

A helyi vállalatok **foglalkoztatási** teljesítményét illetően a KSH 2020-as adatai alapján a Tamásiban regisztrált vállalatok 98 százaléka mikrovállalkozás (9 főnél kevesebbet foglalkoztató), ami 1526 vállalatot jelent. A kisvállalkozások (10-249 főt foglalkoztató) kategóriájába 28 vállalat tartozik, míg a középvállalkozások (250-499 főt foglalkoztató) körébe mindössze 3 vállalat sorolható (Signify Hungary Kft., Tamási-Hús Kft., Kop-Ka Zrt.). Ezért a város gazdasági szerkezetében a mikrovállalkozások domináns szerepet töltenek be.

Tamási jövőbeli gazdaságfejlesztési és vállalkozástámogatási stratégiájában ezért kiemelt figyelmet kell fordítani a mikrovállalkozásokra. Ezen vállalati szegmens versenyképességének növelése érdekében fontos, hogy ezek a vállalkozások hatékonyabban bekapcsolódhassanak a térségi gazdasági értékláncokba, mind a foglalkoztatás, mind pedig az értékteremtés szempontjából.

27. ábra: Egy lakosra jutó iparüzési adó értékének alakulása a megye egyes városaiban 2014-2022 között (ezer Ft)

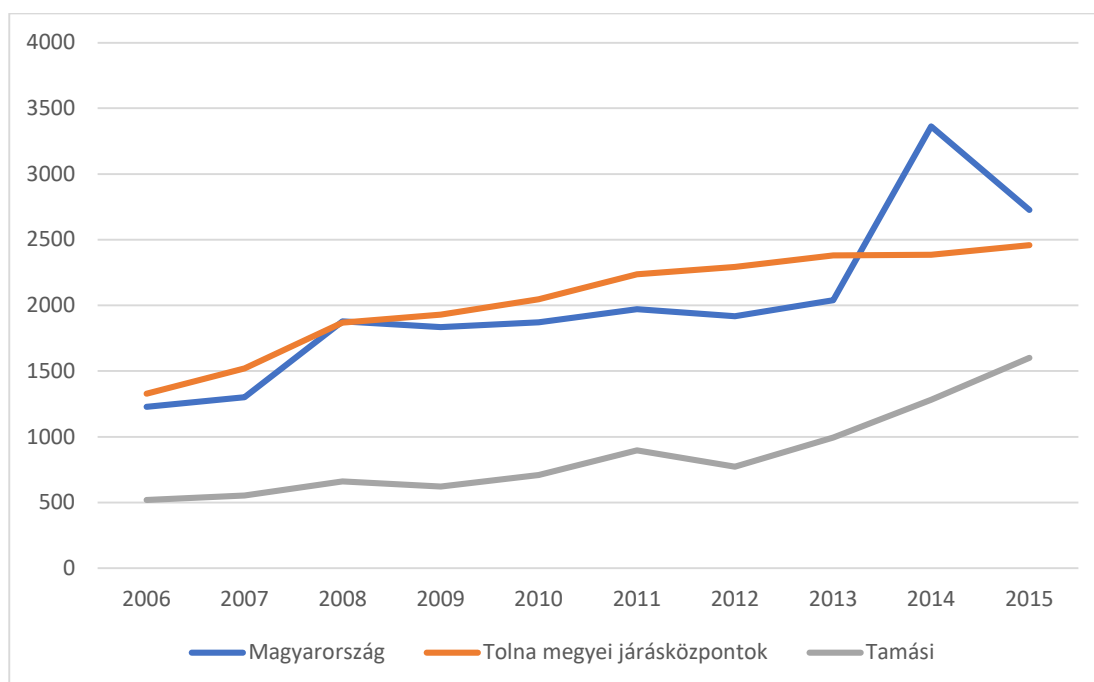

Forrás: KSH

Tamási gazdasági helyzetének részletesebb elemzéséhez érdemes megvizsgálni a városban működő gazdasági szereplők által előállított, egy főre jutó bruttó hozzáadott értéket a TeIR adatai alapján. Ez a mutató egyértelműbb képet nyújt a város **gazdasági versenyképességéről**. Az egy főre jutó iparűzési adóval ellentétben ebben az összehasonlításban jóval kedvezőtlenebb helyzet rajzolódik ki.

A legutóbbi mért évben, 2015-ben Tamásiban az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték 1,6 millió forint volt, míg Tolna vármegye és Magyarország átlaga 2,46 illetve 2,73 millió forintot tett ki. Ez azt jelzi, hogy Tamási gazdasági versenyképessége és termelékenysége elmarad a vármegyei és az országos szinthez képest. Ez a relatív elmaradottság hangsúlyozza a város gazdasági felzárkózásának és az innováció-vezérelt gazdaságfejlesztésnek a szükségességét.

28. ábra: Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (1000 Ft)

Forrás: TeIR

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzeléseik

Az előző fejezetben megállapítottuk, hogy Tamási gazdasági szereplői relatíve alacsony hozzáadott értéket állítanak elő, azonban a város egy főre jutó fajlagos iparűzési adója a Tolna vármegyei járásközpontok között az egyik legmagasabb. Tamási gazdasági helyzetét nehezíti, hogy csak kevés vállalat képes jelentős profitot realizálni, így az adózás utáni eredmény nagyban függ ezen vállalatok teljesítményétől és hozzáadott értékétől.

Ez jól szemlélteti, hogy 2020-ban Tamásiban mindössze egy vállalat (Signify) érte el az 1 milliárd forintot meghaladó adózott eredményt, míg a többi TOP10 éves árbevételű vállalat esetében az adózás utáni eredmény jelentősen elmaradt ettől a szinttől. Ennek következtében a város adóbevételei egy szűk vállalati körre koncentrálnak, ami növeli az önkormányzat kitettségét ezen vállalatok teljesítményének irányába.

A gazdasági stabilitás biztosítása érdekében a városvezetés kiemelt hangsúlyt helyez a **meghatározó vállalatokkal** való kooperáció erősítésére, beruházásaik ösztönzésére, valamint termelő kapacitásaik helyben tartására.

6. táblázat: TOP10 éves árbevétellel rendelkező vállalat Tamásiban (2022)

Sorszám	Vállalat neve	Ágazat	Éves árbevétel (Mrd Ft)	Adózott eredmény (Mrd Ft)	Foglalkoztatottak száma (fő)
1.	Tamási-Hús Kft	élelmiszeripar	33,4	1,2	501
2.	Signify Hungary Kft	elektronika	28,2	0,318	363
3.	Kop-Ka Zrt.	élelmiszer kiskereskedelem	6,8	0,258	359
4.	Ovivo Hungary Kft.	fémartályok gyártása	6,2	0,082	78
5.	Tam-Bau Kft.	építőipar	3,9	0,201	85
6.	Kiss Épületgépész Kft.	víz- és gázszerezés	2,9	1,07	39
7.	Gyulaj Zrt.	erdészet	2,2	0,047	85
8.	Csepregi és Társa Kft.	fémipar	1,2	0,149	18
9.	Pech Tibor János	kiskereskedelem	n.a.	n.a.	19
10.	metalPRO Hungary kft.	fémmegmunkálás	0,851	0,296	24

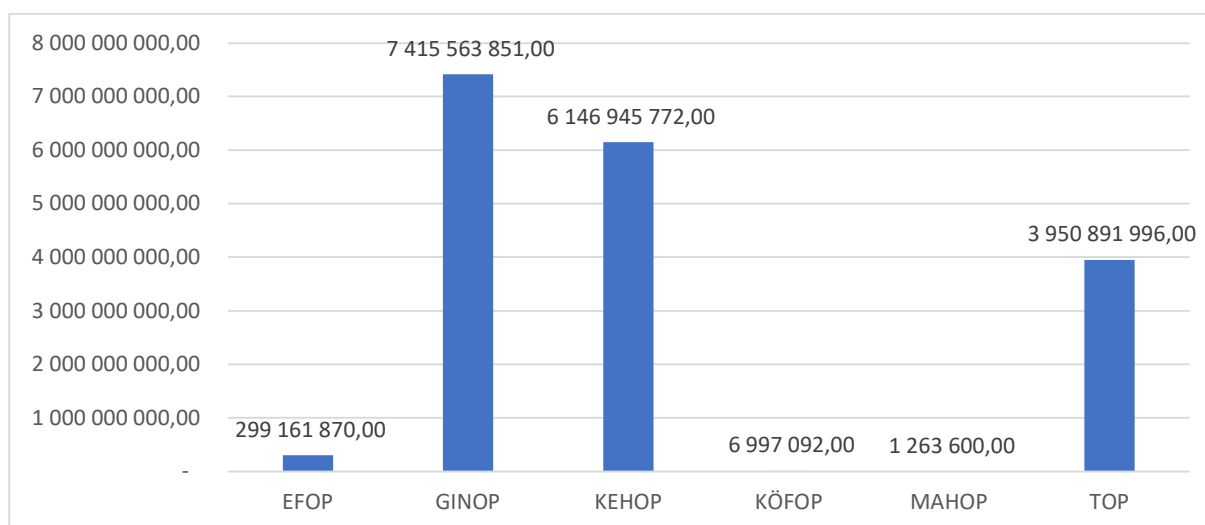
Forrás: OPTEN

Tamási gazdasági helyzetét nemcsak a stratégiailag meghatározó vállalatok, hanem **a városban felhasznált uniós források volumene** is jelentősen befolyásolja. Ezek a források különösen a helyi kis- és középvállalkozások (KKV-k) fejlődése szempontjából fontosak, mivel fejlesztéseiket és beruházásaikat nagyrészt ezen források segítségével tudják megvalósítani.

A 2014-2020-as uniós költségvetési időszak kimutatásai alapján Tamásiban összesen 17,8 milliárd forint értékű pályázati fejlesztés valósult meg. Ebből 41,6 százalékot, azaz 7,41 milliárd forintot a GINOP által finanszírozott közvetlen gazdaságfejlesztési beruházások tettek ki.

A fejlesztések között jelentős részarányt képviselnek az önkormányzat által megvalósított KEHOP és TOP településfejlesztési projektek is, amelyek 6,14 és 3,95 milliárd forintos összértékben a pályázati fejlesztések 34,5 és 22,1 százalékát alkotják. Az EFOP keretében Tamásiban csak nagyságrendileg 300 millió forint értékű humán erőforrás-fejlesztési projekt valósult meg, így a képzési relevanciájú projektek a települési fejlesztések összértékének mindössze 1,7 százalékát teszik ki.

29. ábra: Az egyes operatív program keretében megvalósult uniós projektek megoszlása a finanszírozás mértéke szerint, a 2014-2020-as fejlesztési időszak során (Ft)

Forrás: Széchenyi 2020 (palyazat.gov.hu)

A közvetlen gazdaságfejlesztési céllal felhasznált GINOP projekteket vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy a 7,41 milliárd forint összértékű GINOP fejlesztések keretében Tamásiban összesen 62 vállalkozói projekt részesült finanszírozásban. A források 40 százalékát, azaz 2,98 milliárd forintot azonban a 10 legnagyobb volumenű beruházás hasznosította, amelyek főként telephelyfejlesztési, technológiafejlesztési, kapacitásfejlesztési és energiahatékonysági céllal valósultak meg. Ezek a projektek elsősorban a fémipar, építőipar, mezőgazdaság, kereskedelem és vendéglátás területein koncentráltak.

Ez a forrásallokáció relatíve kiegyensúlyozottnak tekinthető más települések példáihoz képest. Az alábbi táblázat tartalmazza a 10 legnagyobb beruházási értékű GINOP projektet Tamásiban.

7. táblázat: A TOP10 GINOP projekt listája Tamásiban 2014-2020 között

Sorszám	Kedvezményezett neve	Projekt címe	Projekt költségvetése (Ft)
1.	Philips Lighting Hungary Kft.	Fényminőség fejlesztés az egészség és életminőség szolgálatában	963 476 210
2.	Garzon Bútor Zrt.	A Garzon Bútor Zrt. koronavírus-járvány szempontjából releváns egészségipari termékek előállítására irányuló kapacitásbővítő beruházása	495 543 000
3.	PHILIPS IPSC Tamási Kft.	Nagyteljesítményű, ellenálló, energiatakarékos LED technológiás fényforrás és lámpatest család gyárthatóságra történő kifejlesztése	410 080 798
4.	Garzon Bútor Zrt.	Kapacitásbővítés a Garzon Zrt.-nél	351 923 737
5.	FHL BJÖRN HUNGARY Ipari és Kereskedelmi Kft.	Komplex technológiai beruházás az FHL BJÖRN HUNGARY Kft.-nél	300 991 810
6.	RAMIVO Manufacturing Hungary Kft.	Innovatív, új feladatok ellátására alkalmas víztisztító-technológiai eszközök kifejlesztése a RAMIVO Manufacturing Hungary Kft.-nél.	137 756 498
7.	FÉMVILLSZER Lakatosipari Kft.	A FÉMVILLSZER Kft. kapacitásbővítő beruházása	110 277 000

8.	TAM-BAU Építőipari, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	A TAM-BAU Kft. termelési kapacitás bővítő beruházása 2017-2018.	99 616 000
9.	TAM-BAU Építőipari, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	Modern működési környezet kialakítása a TAM-BAU Kft.-nél	58 166 113
10.	PALLOS-BAU Építőipari és Kereskedelmi Kft.	Technológiai fejlesztés a Pallos-Bau Kft. telephelyén	52 384 859

Forrás: Széchenyi 2020 (palyazat.gov.hu)

A 2021-2027-es uniós költségvetési időszakban implementálás alatt álló GINOP Plusz operatív program keretében Tamási területén eddig 1,43 milliárd forint összértékben kezdtek el projekteket megvalósítani a helyi gazdasági szereplők, amelyek összesen 14 projektet érintenek. Az alábbi táblázatban szereplő 10 legnagyobb költségvetésű projekt alapján egyértelműen megállapítható, hogy az uniós finanszírozással megvalósuló helyi gazdaságfejlesztés fő fókuszja továbbra is a hatékonyságnövelésen, a telephelyfejlesztésen és az új eszközök beszerzésén van. Ezen a téren trendváltás nem azonosítható.

8. táblázat: A TOP10 GINOP Plusz projekt listája Tamásiban 2021-et követően

Sorszám	Kedvezményezett neve	Projekt címe	Projekt összköltsége (Ft)
1.	ZENITSERVER Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Technológiai korszerűsítés a Zenitsrever Kft.-nél	98 738 596
2.	HIDROPRESS Hidraulikajavító és Kereskedelmi Kft.	Technológiai modernizáció a Hidropress Kft.-nél	102 700 414
3.	Péti Zoltán egyéni vállalkozó	Péti Zoltán egyéni vállalkozó zöldterület-kezelési eszközbeszerzése	14 659 000
4.	SCHWALM PINCE Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	A SCHWALM PINCE Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. kapacitásbővítő beruházása	14 285 589
5.	Big King Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Technológiai felkészültség és versenyképesség javítása a Big King Kft.-nél	157 786 527
6.	Ribányi Mérnöki Iroda Kft.	Eszközbeszerzés és informatikai fejlesztés a Ribányi Mérnöki Kft.-nél	4 654 500
7.	Szakács Péter és Társa Asztalosipari és Kereskedelmi Bt.	A Szakács Péter és Társa Bt. modern üzleti és technológiai fejlesztése 2021-ben	27 274 000
8.	Kiss Épületgépész Kft.	Fejlődünk, hogy a legjobbak legyünk! - Technológiai fejlesztés a Kiss Épületgépész Kft.-nél	179 000 000
9.	GALVANICA Fémmegmunkáló és Felületvédelmi Bt.	Technológiai korszerűsítés a GALVANICA Bt.-nél.	14 275 806
10.	HANTECH Gépgyártó és Forgalmazó Zrt.	Technológiafejlesztés a Hantech Zrt.-nél	260 000 000

Forrás: Széchenyi Terv Plusz (palyazat.gov.hu)

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Tamási és térségének gazdasági versenyképességét alapjaiban befolyásolják a telepítési tényezők terén érzékelhető hiányosságok. A város és a járás nem rendelkezik közvetlen autópálya kapcsolattal, ami közlekedési és megközelíthetőségi szempontból kedvezőtlen pozíciót eredményez. Bár a várost két főútvonal, a 61-es (Dunaföldvár–Kaposvár–Nagykanizsa) és a 65-ös (Szekszárd–Siófok) keresztezi, így Tamási csomópontként értelmezhető, a vasúti infrastruktúra nem játszik jelentős szerepet a város

gazdaságának fejlesztésében, mivel a 40-es számú, Budapest–Pécs villamosított vasúti fővonal elkerüli Tamásit.

A közlekedési infrastruktúra szempontjából a zsáktelepülések jelenléte (Értény, Fürged, Kalaznó, Kisszékely, Udvari, Újireg, Nagyszékely, Miszla) komoly problémákat okoz, mivel ezekre a településekre naponta csak egy vagy néhány buszjárat jut el. A járás versenyképességének növelése érdekében elengedhetetlen a környező települések infrastrukturális fejlesztése és a zsákfalvak izolációjának enyhítése.

A 2014–2020 között elérhető uniós források esetében a fókusz a turizmus és az agrárium fejlesztésére került, amelyek Tamási és a járás számára elsődleges prioritást élveznek. Ezek a források hozzájárulhatnak a területfejlesztéshez, támogatva a kistermelőket és a mezőgazdasági termelést, valamint javítva a gazdasági mutatókat. A turizmus kiemelkedő szerepet játszik a város gazdaságában, de jelentős beruházásokra van szükség ahhoz, hogy a régióban versenyképes maradjon. A mezőgazdasági termelés is jelentős hangsúlyt kap a járásban, amely tovább fejleszthető.

A gazdasági versenyképesség növeléséhez az infokommunikációs infrastruktúra kiépítettsége is alapvető fontosságú. Bár a város területén biztosított a szélessávú internet elérhetősége, a lakások rákötöttsége alacsony, ami kevésbé innovatív társadalmi közeget feltételez. A jövedelmi viszonyok, iskolázottság és motiváció hiánya mind hozzájárulnak ehhez, ezért a lakosság bevonása a modern technológiák által nyújtott lehetőségek kihasználásába alapvető jelentőségű. Az önkormányzat, infokommunikációs piaci szereplők, vállalatok és a civil szféra összefogásával megvalósítható "okos város" típusú digitalizációs közszolgáltatás-fejlesztések (például köztéri wifi hálózat kiépítése, lakossági applikációfejlesztés) előrelépést jelenthetnek, ösztönözve a lakosság digitális felhasználóvá válását és az életkörülmények javulását. A digitalizáció révén Tamási képes lesz versenyképesebb, magasabb hozzáadott értéket teremtő cégeket vonzani, erősítve a település gazdasági pozícióját.

A helyi innováció erősítése többoldalú partnerség, klaszterszerű gazdasági együttműködés keretében valósítható meg, amelyben közép- és felsőfokú oktatási intézmények, meghatározó vállalatok, önkormányzati szervek és jelentősebb civil szervezetek közösen dolgoznak. Tamási esetében kihívást jelent, hogy nincs helyi felsőfokú oktatási intézmény, így a kaposvári és pécsi egyetemekkel való együttműködésre kell támaszkodni, ami mérsékli a város modernizációs lehetőségeit. Ezért a jövőben kiemelt hangsúlyt kell helyezni ezen egyetemekkel való kooperációra. Pozitív fejlemény, hogy Tamási Város Önkormányzata együttműködési megállapodást kötött a veszprémi Pannon Egyetemmel, amely keretében a klímaváltozás jövőbeni alakulásának gyakorlati kutatásában és megoldások fejlesztésében működnek együtt.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok

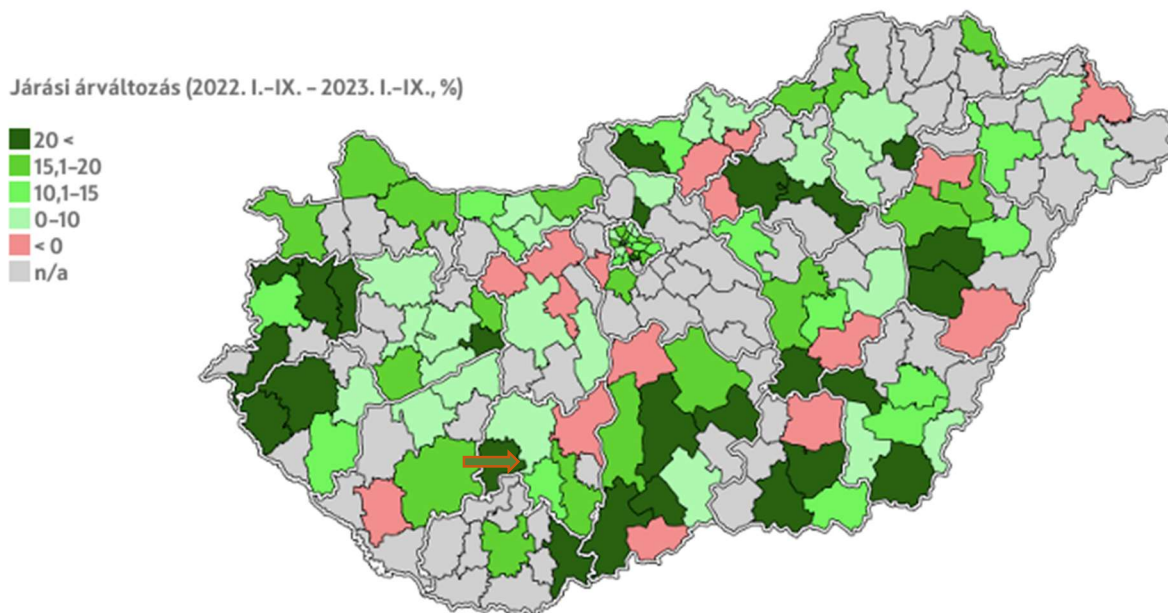
Tamási ingatlanpiaci helyzete egyedi, amit az ingatlanárak egyenlőtlen földrajzi alakulása jól szemléltet. Az OTP 2023-as Lakóingatlan Térképe szerint országos viszonylatban a romló gazdasági környezet, a magas infláció okozta reálbér-csökkenés, a megugró hitelkamatok és az általános bizonytalanság hatására az ingatlanforgalom 2022-es 14 százalékos visszaesését 2023-ban már látványos, 31 százalékos zuhanás követte. Az országos átlagot tekintve a lakóingatlanok 12 százalékos nominális áremelkedést mutatnak, ami az első kilenc havi inflációs adat átlagát figyelembe véve nagyjából 9 százalékos reálár-csökkenést jelent.

Tamásiban és térségében az ingatlanpiaci áremelkedés mérsékeltebb volt, 5-10 százalék körüli, ami még nagyobb reálérték csökkenést eredményezett. Vidéki kitekintésben Tolna vármegye az

ingatlanárak növekedése terén a középmezőnyben található, itt 2023-ban a nominális ingatlanárak 15 százalékkal növekedtek. Ez egyfajta trendfordulásként értelmezhető, mivel a vármegyében 2020-ban az országos átlaghoz képest kiemelkedő, 17 százalékos ingatlanár-drágulás volt tapasztalható, amit részben a Paks II. beruházás által felélénkített ingatlankereslet váltott ki.

Ennek hatására Tolna vármegyében egy lakás négyzetméterének átlagára 290.000 forintról 390.000-400.000 forintra emelkedett, amivel a vármegye továbbra is az országos középmezőny alsó harmadában helyezkedik el.

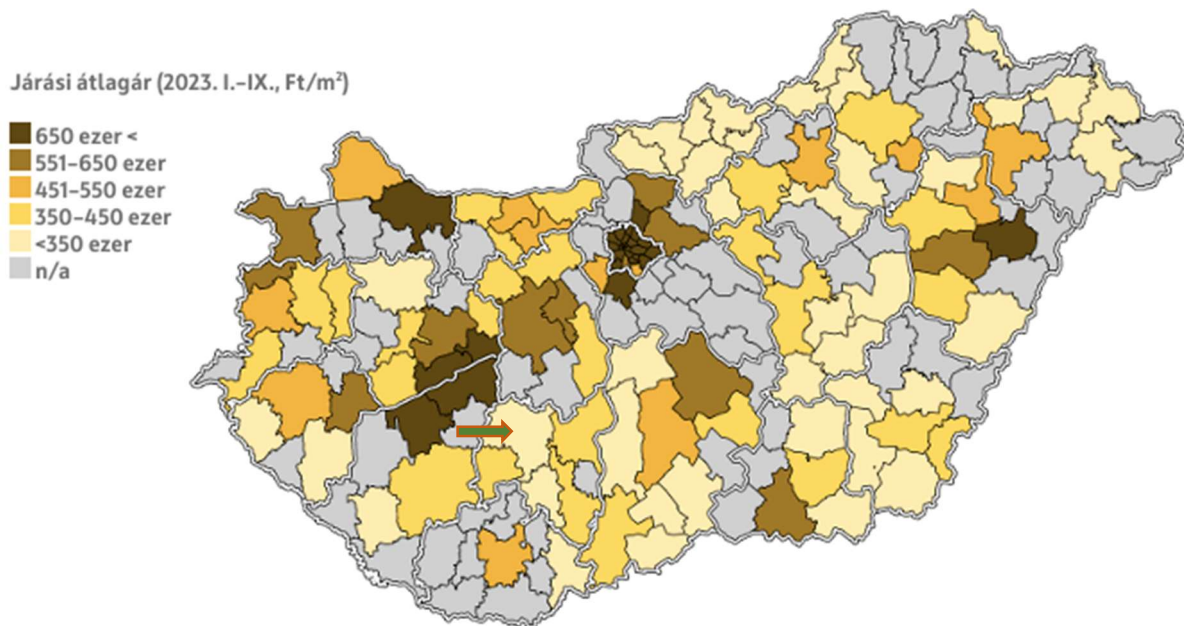
30. ábra: Ingatlanárak változásának mértéke az egyes járások vonatkozásában (2023, %)

Forrás: OTP Lakóingatlan Értéktérkép 2023/2

Az ingatlanárak járási szintű összehasonlításában elmondható, hogy Tamási és térsége továbbra is az alacsonyabb értékű ingatlanok kínálatát képviseli. A kimutatások szerint a Tamási járásban egy négyzetméter lakóingatlan átlagos értéke elhelyezkedéstől és állapottól függően 350 ezer forint alatt mozog. Ezzel szemben a Paksi és Szekszárdi járásokban az átlagár 350-450 ezer forint közötti sávban található.

31. ábra: Lakóingatlanok átlagos értéke járásonként (2023, Ft/m²)

Forrás: OTP Lakóingatlan Értéktérkép 2023/2

Bár a szomszédos Siófoki járásban található a legdrágább vidéki ingatlanok, átlagosan 750.000 forint/négyzetméter áron, a Tamási járás továbbra is a kevésbé frekvenciált vidéki térségek közé sorolható. Ez a helyzet tükrözi a térség, és benne Tamási gazdasági és társadalmi státuszát az országon belül.

Tamási ingatlanpiaci körülményeit jelentősen befolyásolja a településen és a járáson belüli lakásépítési tendencia. Míg a családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK) 2015-ös bevezetését követően országos átlagban az új építésű ingatlanok aránya a teljes lakásállományon belül 0,15 százalékról 0,47 százalékra emelkedett, addig ez a tendencia Tamásiban és a járásban 2018-ig 0,1 százalék alatt stagnált. Ez azt mutatja, hogy az építőipari kereslet a térségben nem volt jelentős.

2018 óta azonban a rugalmasabbá váló támogatási séma hatására Tamásiban és kisebb részben a járásban is növekedett az új építésű lakások aránya. Ez a tendencia a következő években – a támogatási sémával együtt – élénkülő keresletet vetít előre.

1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Tamási városfejlesztésének rövid- és középtávú kilátásait alapvetően meghatározzák az önkormányzat rendelkezésére álló erőforrások és a vagyongazdálkodás hiányosságai, mint például a gazdasági értelemben vett belső periféria, ipari park hiánya, valamint az önkormányzat saját tulajdonú, kiejánlható földterületeinek hiánya. Ennek következtében az önkormányzat a sikeres pályázatok útján megszerzett pénzügyi támogatásokat a település erőforrásainak fenntartható hasznosítására fordítja. Az így megvalósított és a jövőben megvalósuló fejlesztések megkönnyítik a város működését és vonzóvá teszik azt a befektetők és látogatók számára.

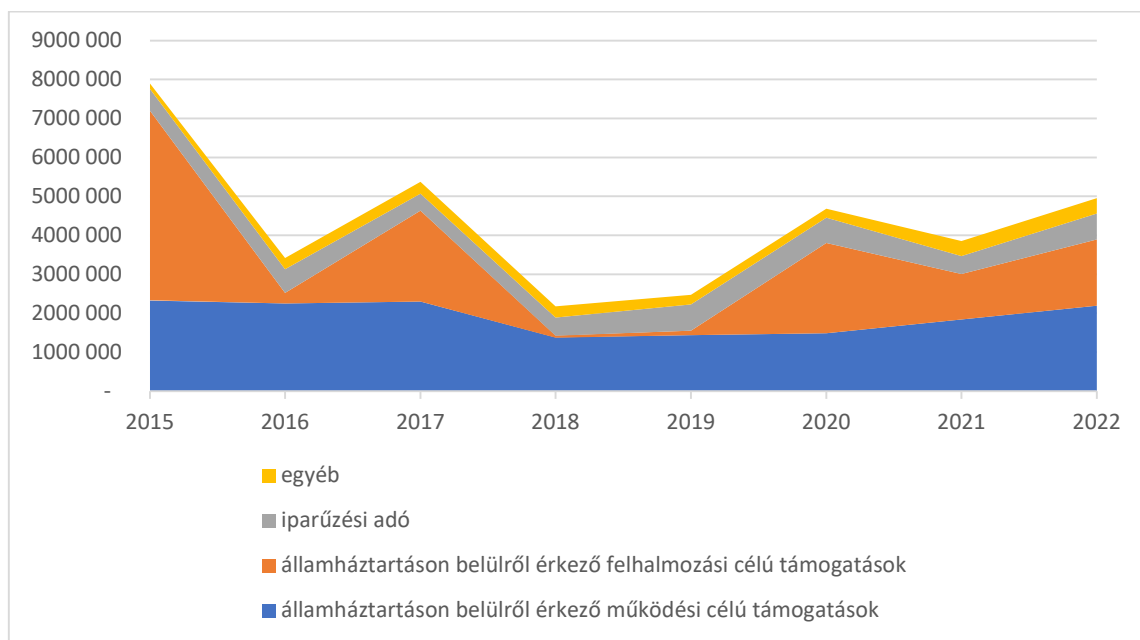
A város vagyongazdálkodásában a legnagyobb sérülékenységet a helyi iparűzési adó összetétele okozza. Tamási iparűzési adóbevételeinek 60-70 százaléka csupán két vállalathoz, a Signify Hungary Kft.-hez és a Tamási Hús Kft.-hez köthető. A világítóeszköz-gyártással foglalkozó Signify Hungary Kft. nagyságrendileg 360 főt foglalkoztat (többnyire alacsonyán képzett munkaerőt), és árbevétele 2022-ben 28 milliárd forintot tett ki. Azonban a vállalat esetében fokozatosan romló helyi tényezőellátottság tapasztalható, ami kedvezőtlen jövőképet vetít előre a vállalat helyben tartása és az általa befizetett adóbevételek fenntarthatósága szempontjából.

Ezzel szemben pozitívként említhető, hogy a 33 milliárd forintos éves árbevétellel és 500 foglalkoztatottal rendelkező Tamási Hús Kft. helyi beágyazottsága és működési kilátása kedvezőnek tekinthető. A vállalat 2004-es alapítása óta összesen 17 milliárd forint értékben hajtott végre fejlesztéseket, és középtávú célja, hogy a jelenlegi 30 százalékos hazai beszállítást 50 százalékra növelje, így helyi elkötelezettsége erős.

Ebben a kiszámíthatatlan adózási helyzetben kulcsfontosságú, hogy az önkormányzat vagyongazdálkodása és fejlesztési törekvései biztos alapokon nyugodjanak. Ez a foglalkoztatásban és a gazdasági tevékenységekben léptékváltást tesz szükségessé, magasabban képzett munkaerő alkalmazásával és versenyképesebb termelési struktúra kialakításával. Ennek érdekében Tamási vezetése olyan megoldásokat keres, amelyekkel nemcsak idevonzani, de itt is tarthatják a befektetőket. Az energiaellátás kedvezőbb feltételeinek biztosítása (pl. geotermián alapuló települési energiaközösség, napenergia szélesebb körű alkalmazása, a paksi atomenergetikai beruházásra alapozó gazdaságélénkítés) kínál kitörési lehetőséget.

Fontos hangsúlyozni, hogy Tamási gazdálkodásában a helyi iparűzési bevételek (2022-ben 666 millió forint), valamint az egyéb helyi adóbevételek (pl. gépjárműadó, idegenforgalmi adó, jövedelemadó, bírságok, értékesítés – 2022-ben 396 millió forint) csak mérsékelt szerepet játszanak. Ezen tételek részaránya Tamási 2014-2019 közötti összes bevételének (az uniós projektfinanszírozást is beleszámítva) csupán 8 százalékát tette ki.

32. ábra: Tamási önkormányzati bevételeinek megoszlása 2014-2019 között (ezer Ft)

Forrás: KSH

Tamási településfejlesztésének és vagyongazdálkodásának sikere nagymértékben függ az államháztartáson belülről érkező felhalmozási célú támogatások, főként hazai és uniós forrásból finanszírozott fejlesztések volumenétől, vagyis a projektfinanszírozás hatékonyságától. Éppen ezért tekinthető kifejezetten pozitív fejleménynek, hogy Tamási a 2014-2020-as fejlesztési ciklus során, az önkormányzat erőfeszítéseinek köszönhetően jelentős mennyiségű uniós forrást tudott a város fejlesztésébe csatornázni. Ennek eredményeként 2014 és 2022 között nagyságrendileg 16 milliárd forint jelent meg az önkormányzat költségvetésében, döntő hányadában uniós finanszírozású fejlesztési projektek formájában.

Tamási gazdaságfejlesztési arculatát jelenleg még a 2014-2020-as uniós fejlesztési ciklus kifutó pályázatai határozzák meg, ugyanakkor a város vezetése tudatos erőfeszítéseket tesz a következő éveket meghatározó fejlesztési alapvetések és keretek koherens lefektetése érdekében. Ezt legmarkánsabban a "Tamási Gazdasági Programja 2020-2025" című szakmai dokumentum jelzi, melynek legfőbb küldetése a telephelyválasztást célzó vállalati döntések befolyásolása, a helyben működő vállalkozások versenyképességének támogatása, illetve a fejlesztési helyszínt kereső vállalkozások döntéseinek befolyásolása a települési tényezőellátottság fejlesztésén keresztül.

A program számba veszi azokat a tényezőket, amelyek hatással vannak a cégek beruházási helyszín kiválasztására, és ezekre építve körvonalazza a következő öt év fejlesztési lehetőségeit. E tényezők a következők:

- Gazdasági infrastruktúra rendelkezésre állása és minősége: fejlesztési helyszínek (városon belüli elhelyezkedés, megközelíthetőség, felszíni adottságok, műszaki paraméterek, fejlesztési igény).
- Tamási és a környező települések humán erőforrás helyzete:
 - o potenciális munkavállalók mennyiségi és minőségi paraméterei,
 - o bölcsődék, óvodák, iskolák, szakiskolák és szakképzés,
 - o települési infrastruktúra, a város kulturális, sport- és társadalmi élete.
- Lakhatási helyzet, települési infrastruktúra és közlekedés.

A program szerint a település hosszútávú, fenntartható fejlődésének záloga a helyi gazdasági tevékenység jövedelemtermelési potenciálja. Ahogy a dokumentum fogalmaz: *„A fentiekből az is következik, hogy a település rendelkezésére álló támogatások felhasználásának központjába közvetlenül vagy közvetve a gazdaság megerősítésének, fejlődésének szempontjai kell, hogy álljanak.”*

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, eszköz- és intézményrendszere (irányítási modell)

Tamási Város Önkormányzatának működését a 19/2014 (XI.28.) önkormányzati rendelet szabályozza, amely lefekteti az önkormányzat szervezeti és működési szabályait. Ennek értelmében az önkormányzat, anyagi lehetőségeitől és a lakossági igényeitől függően, ellátja a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdésében meghatározott feladatokat (lásd. 2.1.9. fejezet). Ezen túlmenően Tamási Város Önkormányzatának Képviselő-testülete az alábbi, önállóan vállalt feladatokkal egészítette ki a település irányítási modelljét:

- A helyi menetrendszerinti személyszállítás biztosítása
- A település infrastrukturális ellátásához szükséges önként vállalt beruházások és felújítások végrehajtása
- A geotermikus fűtési rendszer üzemeltetése
- Közösségi terek biztosítása

- Az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítése
- A Tourinform Iroda működtetése
- Nemzetközi, testvérvárosi kapcsolatok kialakítása és fenntartása
- A civil szervezetek támogatása
- A sport támogatása
- A helyi média működésének elősegítése
- A közösségi, kulturális hagyományok és értékek ápolása, a művelődésre szerveződő közösségek tevékenységének, valamint a helytörténeti emlékek gyűjtésének és gondozásának támogatása
- A polgárőrség működésének támogatásán keresztül a közbiztonság biztosításában történő közreműködés

Az önkormányzat működését a polgármesteri hivatal koordinálja, míg az önkormányzati jogokat a 9 képviselőből álló képviselő-testület gyakorolja. A havi rendszerességgel ülésező testület ellátja a jogszabályokban ráruházott, valamint az önként vállalt feladat- és hatásköröket. A testület önkormányzati rendeletben egyes feladat- és hatásköreit átruházhatja a polgármesterre, bizottságokra, a jegyzőre vagy társulásokra.

A testület döntéshozatali munkáját az alábbi három szakszervezet látja el:

- Pénzügyi, Városfejlesztési és Idegenforgalmi Bizottság:
 - o Véleményezi a gazdasági program, a költségvetés és a zárszámadás tervezetét.
 - o Véleményezi az önkormányzat költségvetését, vagyonát és gazdálkodását érintő előterjesztéseket.
 - o Ellenőrzi a költségvetés végrehajtását, szükség esetén intézkedést kezdeményez.
 - o Véleményezi a helyi adószabályok tervezetét és az éves adóbeszámolót.
 - o Közreműködik a pénzügyi ellenőrzésekben.
 - o Előkészíti, véleményezi a gazdaságpolitikai döntéseket.
 - o Előkészíti, véleményezi az általános rendezési terv tervezetét, intézkedéseket kezdeményez.
 - o Véleményezi az önkormányzati vagyonnal kapcsolatos előterjesztéseket.
 - o Előkészíti, véleményezi a gazdasági szférát érintő személyi kérdéseket (gazdasági társaságok ügyvezetése).
 - o Véleményezi a város környezetvédelmi programját, annak értékelését.
 - o Javaslatot tesz a környezetvédelmi alap felhasználására.
 - o Véleményezi a helyi védett értékek támogatására kiírt pályázatot és annak polgármesteri elbírálását.
 - o Városfejlesztési és idegenforgalmi koncepciókat dolgoz ki és terjeszt a testület elé.
 - o Ellátja a testületi döntésekből eredő egyéb feladatokat.
- Ügyrendi Bizottság:
 - o Előkészíti, véleményezi, felülvizsgálja az SZMSZ tervezetét, ellenőrzi az SZMSZ hatályosulását.
 - o Kezdeményezi, véleményezi az önkormányzati rendelet-tervezeteket.
 - o Véleményezi a testület hatáskörébe tartozó megállapodások, szerződések, közbeszerzési eljárások tervezetét.
 - o Szervezeti kérdésekben véleményez, javaslatot tesz.
 - o A testületi hatáskörbe tartozó javadalmazási ügyekben véleményez, javaslatot tesz.

- Feladatkörébe tartozik a képviselői és polgármesteri vagyonnyilatkozatokkal, valamint az összeférhetetlenséggel kapcsolatos eljárás.
- Véleményezi a polgári peres eljárás, büntetőeljárás kezdeményezését.
- Véleményezi az önkormányzat vagyontárgyának átruházására, megterhelésére vonatkozó előterjesztéseket.
- Ellátja a testületi döntésből adódó egyéb feladatokat.
- Humánpolitikai Bizottság:
 - Előkészíti, véleményezi az oktatási és kulturális tárgyú előterjesztéseket.
 - Figyelemmel kíséri az önkormányzat oktatási és kulturális feladatainak végrehajtását, szükség esetén intézkedést kezdeményez.
 - Előkészíti, véleményezi az oktatási és kulturális intézmények működését, létesítését, átszervezését és megszüntetését.
 - Véleményezi az oktatási és kulturális intézmények vezetésére kiírt pályázatokat.
 - Előkészíti, véleményezi az egészségügyi, szociális, ifjúsági és sporttárgyú előterjesztéseket.
 - Figyelemmel kíséri az illetékességébe tartozó feladatok ellátását, szükség esetén intézkedést kezdeményez.
 - Véleményezi az illetékességi körébe tartozó intézményvezetői pályázatokat.
 - Véleményezi az intézmények szervezeti és működési szabályzatát, valamint házirendjét, amelyet bizottsági egyetértés esetén a polgármester hagy jóvá.
 - Véleményezi az intézmények minőségirányítási programját, nevelési, illetve pedagógiai, továbbképzési programját, amelyet bizottsági egyetértés esetén a polgármester hagy jóvá.
 - Ellátja a testületi döntésekből adódó egyéb feladatokat.

A bizottságok létszáma legalább öt fő, elnöküket és tagjaiknak több mint a felét a képviselők közül választja a testület. A bizottság nem képviselő tagjai a működésük megkezdése előtt esküt tesznek a képviselő-testület előtt és erről okmányt írnak alá.

Az önkormányzat operatív, adminisztratív működését koordináló Polgármesteri Hivatal szervezeti egységei:

- Hatósági Iroda
- Titkársági Iroda
- Pénzügyi Iroda
- Városfejlesztési és Városüzemeltetési Iroda

A város jövőképét meghatározó fejlesztések relevanciájában (beleértve a digitális és zöld városfejlesztés területeit is), a projektmenedzsmenti szaktudás a Városfejlesztési és Városüzemeltetési Irodán belül összpontosul. Az iroda koordinálja a fejlesztési és üzemeltetési feladatokat, amelyek korábban különálló egységek alá tartoztak. Az iroda létrehozásával egy pragmatikusabb szervezeti modell jött létre, amely koherensebb szervezeti alapokra helyezte a fejlesztési projektek előkészítését, megvalósítását és fenntartását, biztosítva a kiszámíthatóbb működési kereteket és átláthatóbb menedzsmentet.

Tamásiban a városüzemeltetés szervezettsége megfelelő színvonalú, és az önkormányzati kompetenciák által lefedett szolgáltatások rendszeresen működnek. A város költségvetését az infrastruktúra fenntartásának költségei jelentős mértékben terhelik, de a szükséges kátyúzási, festési

és táblakihelyezési munkák megvalósulnak. A helyi közlekedési infrastruktúra, közparkok és közterületek kialakítását és folyamatos fenntartását az önkormányzat saját szervezeti hatáskörében látja el. A parkolási rendszer ellenőrzését a Tamási Szolgáltató Kft. keretszerződés alapján biztosítja. Ez a cég felelős továbbá a köztemetők fenntartásáért és a nyilvános WC üzemeltetéséért is. A közvilágítási feladatokat a Tamási Városüzemeltető Kft. látja el.

A hulladékgazdálkodásról a MOHU Zrt. alvállalkozójaként a Vertikál Közszolgáltató Nonprofit Zrt., a kéményseprő-ipari szolgáltatásról a Caminus Tüzeléstechnikai Kft., a víziközmű-szolgáltatásról a Dunántúli Regionális Vízmű Zrt., a helyi autóbuszos közösségi közlekedésről pedig – helyközi járatainak helyben való igénybevételeivel – a Volánbusz Közlekedési Zrt. gondoskodik. Tamásiban jelenleg klasszikus távhőszolgáltatás nem működik, azonban 13 közintézmény geotermikus fűtési hálózattal rendelkezik, összesen 17 hőközponttal.

Az önkormányzat településfejlesztési alapvetése szerint Tamási gazdaságát és szolgáltatásait elsősorban helyi erőforrásokra, és csak másodsorban külső befektetőkre alapozva szükséges megvalósítani. A helyi erőforrások célzottabb és hatékonyabb hasznosítása, valamint a város tényezőellátottságának fejlesztése közvetlenül nyit utat külső befektetők letelepedése előtt. Ezek a befektetők a jövőben már nem elsősorban az olcsó munkaerő, hanem a versenyképes árú energia és az erősödő térségi innovációs ökoszisztéma miatt választják majd Tamásit.

A 2014-2020 közötti időszakban Tamási városvezetése az alábbi projekteket valósította meg:

9. táblázat: Tamási településfejlesztési projektjei 2014-2020 között

Kódszám	A projekt címe	A projekt célja	Támogatás összege (bruttó Ft)
TOP-1.1.1-15-TL1-2016-00005	Tamási város északi iparterületi infrastruktúra fejlesztése	A projekt lehetővé teszi az északi iparterület hosszú távú fejlesztéséhez a jelenleg ott üzemelő vállalkozások, a jelenleg lakóövezetben működő, de telephelyeiket az iparterületre áthelyező helyi vállalkozások és betelepülő vállalkozások telephelyeinek megközelítését, hogy az iparterület műszaki infrastruktúráját fejlesszük.	184.589.467
TOP-1.2.1-15-TL1-2016-00013	Tamási város fenntartható ökoturisztikai fejlesztése	A projekt Tamási meglévő ökoturisztikai adottságaira építő vonzerőinek fenntartható turisztikai hasznosítására, fejlesztésére, valamint új ökoturisztikai attrakció létrehozására irányult.	444.000.000
TOP-1.4.1-19-TL1-2019-00002	Bölcsőde építése hozzáépítéssel - a meglévő városi óvoda-bölcsőde épület bővítése 2 csoportszoba bölcsődei épületrésszel	A fejlesztés keretében új bölcsődei férőhelyek kerültek kialakításra. A meglévő épület átalakítása révén létrejött új bölcsődei épületrész egy csoportszobában 12 (maximum 14) 0-3 éves korú gyermek nevelését teszi lehetővé.	349.603.390
TOP-2.1.1-15-TL1-2016-00003	Sportok háza kialakítása Tamásiban	A fenntartható város szempontjából egyre nagyobb jelentősége van az egyéb, akár belvárosi elhelyezkedésű üres ingatlanok hasznosításának is, ahol a beruházás célja egy új funkció megtalálásával a környezet javítása és adott esetben az ingatlan értékvédelme, megőrzése.	459.581.851
TOP-2.1.1-15-TL1-2018-00006	Zöld pont és civilház kialakítása Tamásiban	A projekt keretében a „Zöld Pont és Civilház” kialakítása valósult meg a Deák Ferenc utca 43. sz. alatti használaton kívüli, leromlott állapotban lévő épületben. Az épület, tekintettel arra, hogy a városi szegregátum szélén helyezkedik el, új funkciót jelent az ott élők számára is.	284.030.420

TOP-2.1.2-15-TL1-2016-00003	Városi zöld területek revitalizációja és épületek megújítása - zöld város	A „Zöld város kialakítása” című projekt révén olyan megújított területek kialakítása, megteremtése volt a cél, mely új kulturális, közösségi tereivel, funkcióival a város kedvelt találkozóhelyévé, a szabadidős tevékenységek helyszínévé és kulturális rendezvények új otthonává vált.	474.912.147
TOP-2.1.3-15-TL1-2016-00031	Tamási termálfürdő és Miklósvár városrész csapadékvíz elvezetése	A projekttel Tamási Város sikeresen biztosította a Tamási Termálfürdőt tartalmazó miklósvári vízgyűjtőterület csapadékvíz elvezetését.	191.138.507
TOP-4.3.1-15-TL1-2016-00001	Tamási „Buda városrész” rehabilitációja	A Tamási városában – Budai városrészen – végrehajtott projekttel, cél a leszakadó vagy leszakadással veszélyeztetett városrészen koncentráltan megnyilvánuló társadalmi-fizikai és gazdasági problémák komplex módon való kezelése volt, a területen élők társadalmi integrációjának elősegítése érdekében. A beavatkozások alapját az érintett városrészek lakófunkciójának erősítése, meglévő funkcióinak bővítése, fejlesztése, szociális, közösségi és közterületi funkciók kialakítása képezte.	250.000.000
TOP-3.1.1-15-TL1-2016-00004	Tamási a kerékpárosbarát város	A fejlesztés elsődleges eredménye a már meglévő kerékpár útvonalak/nyomvonalak összekapcsolása és egy északi külső iparterület becsatolása a kerékpárút-hálózatba, amely több száz munkavállaló munkába járását könnyíti meg, illetve teszi balesetmentessé, mivel nem a viszonylag nagy forgalmú főúton kell haladniuk.	378.979.397
VP6-7.2.1-7.4.1.2-16	Tamási város és Pári község földútjainak stabilizálása	A Tamásira vonatkozó infrastrukturális fejlesztések 4 különböző helyszínen valósultak meg. A Páriban megvalósítani kívánt infrastrukturális fejlesztés egy 693 m hosszúságú külterületi földút szakaszt érintett.	76 421 691
TOP-5.2.1-15-TL1-2016-00004	Tamási - Buda városrész komplex rehabilitációja	A Tamási városában – Budai városrészen – végrehajtott projekttel, cél a leszakadó vagy leszakadással veszélyeztetett városrészen koncentráltan megnyilvánuló társadalmi-fizikai és gazdasági problémák komplex módon való kezelése volt, a területen élők társadalmi integrációjának elősegítése érdekében. A projekt által a szegregátumban szükséges szociális és közösségi beavatkozások valósultak meg.	99 999 989
KÖFOP-1.2.1-VEKOP-16-2017-01159	Tamási Város Önkormányzata ASP központhoz való csatlakozása	A fejlesztésnek köszönhetően Tamási Közös Önkormányzati Hivatala csatlakozott az önkormányzati ASP rendszerhez, amely magába foglalta a csatlakozáshoz szükséges előkészületeket (eszközbeszerzés, szabályozási keretek kialakítása, elektronikus ügyintézés feltételeinek megteremtése), az önkormányzati szakrendszerek adatminőségének javítását és migrációját, az ASP szolgáltatáshoz kapcsolódó oktatásokon való részvételt, valamint a rendszercsatlakozás tesztelését és végső ellenőrzését.	6 997 092

Forrás: Széchenyi 2020 (palyazat.gov.hu)

Tekintettel arra, hogy a helyi tényezőellátottság javítása a továbbiakban is elsődleges stratégiai érdek, Tamási jövőbeli fejlesztéseiben a következő évek során változatlanul a befektetéseket megkönnyítő telepítési tényezők erősítése szolgálja leginkább a város fejlődését. Éppen ezért a közeljövőben elindítandó fejlesztéseken keresztül az alábbi területeken történő beavatkozások nevezhetők célszerűnek:

- Az elmúlt évek fürdőfejlesztése alapján jelentősebb szálláshely- és kapacitásfejlesztés. Ezzel párhuzamosan az öko- és aktív turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése.

- Barnamezős területek reaktiválása, új iparterületek feltárása, ehhez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése (a jelenlegi iparterületek nem alkalmasak 200 főnél több foglalkoztatott befogadására).
- Közműinfrastruktúra fejlesztése (szennyvíz, távfűtés, geotermia).
- Gazdasági háttér szolgáltatások kialakítása, fejlesztése.
- Kulturális és szórakoztató infrastruktúra erősítése.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység, foglalkoztatáspolitikai

Tamási gazdaságfejlesztési tevékenysége kapcsán kijelenthető, hogy a város elsősorban a turizmus és a mezőgazdaság (valamint a rá épülő feldolgozóipar) területeire helyezi a hangsúlyt. A helyi termálforrások nyújtotta lehetőségek miatt a turizmus sokrétű fejlesztése (termál-, gyógy-, aktív szabadidő-, kulturális- és gasztroturizmus) régóta meghatározza Tamási városfejlesztési törekvéseit. A turizmus fellendülésétől a foglalkoztatás és a közvetlen, valamint közvetett bevételek növekedését várják.

Az önkormányzat összehangolt fejlesztési programot szorgalmaz, amely egyszerre épít a turizmus és a helyi ipari termelés potenciáljaira. A turizmus esetében elsődleges cél a programkínálat bővítése, a színvonal emelése és a kiszolgáló létesítmények (szállás, vendéglátás, rekreációs szolgáltatások) megépítése. A mezőgazdaság és élelmiszeripar tekintetében a városvezetés az önellátás irányába kíván elmozdulni, valamint helyi márka kialakítását szorgalmazza a térségben megtermelt jó minőségű alapanyagok felhasználásával.

A mezőgazdaság tekintetében külön hangsúlyt kap a kiváló termőhelyi adottságú vidék, valamint a geotermia által fűthető üvegházi termesztés, amely magasabb hozamot tesz lehetővé. A térségi szempontokat figyelembe vevő, hálózatos fejlesztési koncepció segítségével pedig mind a mezőgazdaság, mind a turizmus terén új lehetőségek tárulhatnak fel. A turizmus esetében a kerékpárút-hálózat révén összekapcsolhatók a környező látványosságok és természeti értékek, bővítve ezzel Tamási programkínálatát. A mezőgazdaság terén a helyi beszállítói láncok kialakításával reálissá válhat egy helyi logisztikai alközpont és élelmiszer-feldolgozó bázis létrehozása, ami növelné a helyben előállított mezőgazdasági termékek hozzáadott értékét és bevételeit.

Az önkormányzat az alábbi gazdaságfejlesztési területek erősítésére fókuszál:

- **Helyi termékek és márka fejlesztése:** Tamási városvezetése kiemelt prioritásként kezeli a helyi termékek és márkák fejlesztését és népszerűsítését. A helyi hasznosításban (elsősorban a közétkeztetésben) akadályokat jelentenek a beszállítókra vonatkozó szigorú szabályozások, de térségi és alföldi termelői csoportok közreműködésével a helyi termelők is könnyebben szervezhetők, ami lehetővé teszi a közétkeztetés és a hazai áruházláncok irányába történő értékesítést. Példaként említhető a "Szedrem" márkanév, amely alatt prémium minőségű levek, dzsemek, szörpök és őrlemények készülnek feketeszederből.
- **Helyi és térségi turizmus fejlesztése:** Az önkormányzat egyik legfontosabb célja a város termálfürdőjének gyógyászati, élmény- és wellness funkcióinak erősítése. A gyógyfürdő minősítés mellett a város 2021 júniusában megszerezte a gyógyhely minősítést is, amely jelentős turisztikai marketinglehetőségeket biztosíthat Tamásinak.
A helyi turizmus másik fejlesztési potenciálját a várost körülölelő természeti környezet, a tolnai erdőségek adják. A terület dámvad állományáról híres, amely miatt európai hírű vadászati desztinációként tartják számon. A termálfürdő közelében található Tamási Parkerdő és

Vadspark, ahol a város fenntartható ökoturisztikai fejlesztése, a Dám Pont Ökoturisztikai Látogatóközpont is helyet kapott.

Az ökoturisztikai potenciálok mellett az egykori vasútvonalak kiváló lehetőséget biztosítanak kerékpárutak létrehozására. A közelmúltban több kerékpáros fejlesztés is megvalósult Tamási területén, például a Tamásit Párral és Regölyvel összekötő kerékpárutak. Ezen fejlesztések továbbvitele a jövőben is új lehetőségeket biztosít a turisztikai fókuszú településfejlesztés számára.

- **Okos fejlesztések megvalósítása:** Tamási mintatelepülésnek nevezhető az okosváros tematikájú fejlesztések előkészítése és megvalósítása terén. A Digitális Jólét Program 2.0-ás szakaszában a város a kormányzat által kiválasztott tíz települési helyszín egyike. Az eddigi fejlesztések közé tartozik a zárt hálózattal működő geotermikus közműrendszer kiépítése, a közvilágítási rendszer megújítása LED technológiával, okos szennyvízszivattyú telepítése, lakáshőmérséklet-mérő minihálózat kialakítása és okos nyilvános WC telepítése a központi buszmegállóban.

Ami a város **foglalkoztatási** törekvéseit illeti, megállapítható, hogy Tamási város önálló foglalkoztatási stratégiával nem rendelkezik, azonban az önkormányzat által kezdeményezett fejlesztések céljai között szerepel a népességmegtartó képesség erősítése, amelyhez a foglalkoztatási helyzet javítása az egyik elsődleges tényező. Jelenleg a Tamási Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya fogadja az álláskeresőket és munkanélkülieket, feladatait pedig a 320/2014. (XII. 13.) Korm. rendelet határozza meg.

A város foglalkoztatási helyzetének aktuális állapotát tekintve kijelenthető, hogy a koronavírus járvány harmadik hullámának szakaszában a helyi vállalkozásoknál a termelés relatíve hamar újraindult, és a termelőüzemek telephelyei már 2021 március közepén teljes kapacitással működtek. Ennek megfelelően a korábbi foglalkoztatási kihívás ismét érvényesül, vagyis a Tamásiban működő vállalatok jelentős mértékű strukturális munkaerőhiánnyal küzdenek. Ennek következményeként a járás – ahogy a legtöbb vidéki terület – kettős munkaerőpiaci inkongruenciával szembesül, vagyis egyrészt a magasabb kvalifikációt igénylő munkahelyek betöltése (a szükséges humán erőforrás hiányában) számos nehézségbe ütközik, másrészt az aktívkorú munkaerő jelentős hányada (nagyságrendileg 1500 fő) a járáson kívül, elsősorban Dunaújvárosban és Székesfehérváron vállal munkát napi ingázással a magasabb bérszínvonal érdekében.

A fentiekből következően a kitörési pontot kizárólag a magasabb hozzáadott értéket előállító és kvalifikáltabb humán erőforrást igénylő munkahelyek teremtése jelentheti, mivel így lehetőség nyílna a képzettebb és versenyképesebb munkaerő megtartására. Éppen ezért a befektetők vonzása stratégiai kulcskérdésnek minősül.

1.10.4 Lakás- és helyiséggazdálkodás

Az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és helyiségek bérletét a 30/2020 (X.1.) önkormányzati rendelet szabályozza. Az önkormányzat a Tamási Vagyongazdálkodó Kft.-t bízta meg a bérbeadói feladatok ellátásával, amelyről az éves szinten tájékoztatást ad a képviselő-testületnek. Szociális helyzet alapján történő bérbeadás esetén a bérlő kiválasztását a képviselő-testület gyakorolja.

Az önkormányzati bérlakást az alábbi jogcímenek lehet bérbe venni:

- pályázat útján,
- szociális helyzet alapján,
- bérlőkiválasztási jog alapján,
- lakásgazdálkodási feladatok keretében,

- közérdekű feladatok megoldása érdekében,
- másik lakás juttatására vállalt kötelezettség alapján,
- törvényi kötelezettség alapján,
- méltányossági okból,
- fiatalok garzonházaként.

1.10.5 Intézményfenntartás, működtetés

Tamási Város Önkormányzata a szervezeti és működési szabályzatát rögzítő 19/2014. (XI.28.) önkormányzati rendelet értelmében a következő intézmények fenntartói és működtetői feladatait látja el, illetve vállal benne szerepet:

- Tamási Polgármesteri Hivatal,
- Városi Művelődési Központ, Könnyű László Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény,
- Tamási Aranyerdő Óvoda és Bölcsőde.

Az önkormányzat továbbá az alábbi intézmények működésében vesz részt:

- Tamási Vagyongazdálkodó Kft. (tulajdoni hányad: 100%),
- Tamási Városüzemeltető Kft. (tulajdoni hányad: 100%),
- Tamási Szolgáltató Kft. (tulajdoni hányad: 100%),
- Tamási Közétkeztetési Nonprofit Kft. (tulajdoni hányad: 100%),
- Dunántúli Regionális Vízmű Zrt. (tulajdoni hányad: 10 eFt névérték).

Ezen kívül a Hivatal ellátja a következő feladatokat:

- a DÁM Önkormányzati Társulás munkaszervezeti feladatai,
- Tamási Város Roma Nemzetiségi Önkormányzatának feladatai,
- Tamási Város Német Nemzetiségi Önkormányzatának feladatai,
- az alábbi önállóan működő intézmények gazdálkodási feladatai:
 - o Városi Művelődési Központ, Könnyű László Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény,
 - o Tamási Aranyerdő Óvoda és Bölcsőde.

1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások

1.11.1 Energiagazdálkodás

Mint ahogy a fentiekből is kiderült, Tamási vezetése elsődleges prioritásként kezeli a felelős energiagazdálkodást, amely nemcsak a stabil energiaellátás és kibocsátáscsökkentés szempontjából fontos, hanem kedvezőbb befektetési környezetet is teremt. Az önkormányzat a rendelkezésre álló hazai és uniós források bevonásával arra törekszik, hogy Tamási területén minél több energetikai beruházás valósuljon meg, különös tekintettel a helyi és megújuló energiaforrások potenciáljára. Különösen a termálvíz által biztosított hőenergia kínál kiváló alkalmazási lehetőséget.

Ennek érdekében az önkormányzat 2010-2013 között a KEOP-4.2.0/B/09-2010-0030 pályázati konstrukcióban geotermikus közműrendszert épített ki, összesen 970,92 millió forint támogatási összeg felhasználásával. Ennek köszönhetően mára 13 közintézmény (óvodák, iskolák, művelődési központ, könyvtár, bíróság) fűtését geotermikus energiával biztosítják, ami lehetővé teszi az önkormányzat számára a környezettudatos energetikai gazdálkodás megvalósítását.

A városi energetikai fejlesztések kiszélesítésével magasabb energiahatékonysági és környezeti fenntarthatósági szint érhető el. Ezen elkötelezettség jegyében az önkormányzat 2014-2020 között több uniós finanszírozású energetikai projektet is megvalósított, amelyek jól mutatják a fejlesztési törekvések irányát. Az alábbi táblázat ezeket a projekteket foglalja össze.

10. táblázat: A 2014-2020-as fejlesztési időszakban megvalósított energetikai relevanciájú projektek Tamásiban

Kódszám	A projekt címe	A projekt célja	Támogatás összege (bruttó Ft)
TOP-3.2.1-15-TL1-2016-00017	Önkormányzati épületek napelemmel való ellátása	Tamási Polgármesteri Hivatalának, továbbá a Művelődési Központjának és a Városi Könyvtárának a villamosenergia igényét fotoelektromos rendszerrel került megtermelésre. A szükséges napelemek Művelődési Központ tetőfelületén helyezték el.	29.964.679
TOP-3.2.2-15-TL1-2016-00003	Középületek fűtési energia igényének kielégítése biomassza alapú megújuló energiával	A projekt célja az önkormányzati épületek, középületek, közcélú létesítmények hőenergia igény egy részének megújuló energiaforrásból – apríték kazán - történő biztosítása. A meglévő épületek jelenlegi energiamérlege indokolja a beruházást, amellyel azok fenntarthatóbbá válnak.	220.345.304
KEHOP-1.2.1-18-2018-00203	Tamási város helyi klímastratégiájának kidolgozása és a település lakosságának klímatudatosságát erősítő szemléletformálás	A projekt célja települési klímastratégia kidolgozása és lakossági szemléletformálás annak érdekében, hogy az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat megelőzése, kezelése helyi szinten javuljon.	5.000.000

Forrás: Miniszterelnökség

1.11.2 Okos város települési szolgáltatások

Tamási város kiemelkedik a magyar kisvárosok között az okosváros fejlesztési projektek megvalósítása terén. Ennek egyik bizonyítéka, hogy a Digitális Jólét program 2.0-ás szakaszában a kormányzat Tamásit választotta ki az ország tíz települési helyszíne egyikeként, amit elsősorban a város eddigi eredményei indokoltak. Az alábbi jelentős fejlesztéseket hajtották végre:

- Geotermikus közműrendszert alakítottak ki közintézmények számára, mely zárt hálózaton működik, ezzel csökkentve az üvegházhatású gázok kibocsátását és biztosítva a fűtést. Később ezt a rendszert kibővítették egy 1,3 MW teljesítményű biomassza fűtőművel, ahol helyi zöldfelületekről származó aprítékot hasznosítanak.
- A közvilágítás korszerűsítése során 1445 LED-es lámpatestet telepítettek, melyek fogyasztása a Philips InterAct világításmenedzsment rendszerével folyamatosan monitorozható, az esetleges meghibásodások pedig azonnal észlelhetők. Ez akár 30 százalékos fogyasztáscsökkenést is eredményezhet.
- Miklósvár csatornarendszerében okos szennyvízszivattyút helyeztek üzembe, mely beavatkozásszámlálással van ellátva.
- Létrehoztak egy lakáshőmérséklet-mérő minihálózatot (LORA rendszer), amely 20 háztartás fogyasztását monitorozza, így értékes adatokat gyűjtve a lakosság fogyasztási szokásairól.
- A városi központi buszmegállóban egy okos nyilvános WC-t telepítettek, amely a szolgáltatás minőségét hivatott javítani.

1.12 A táji és természeti adottságok és örökség, jellemző tájkarakter, zöldinfrastruktúra

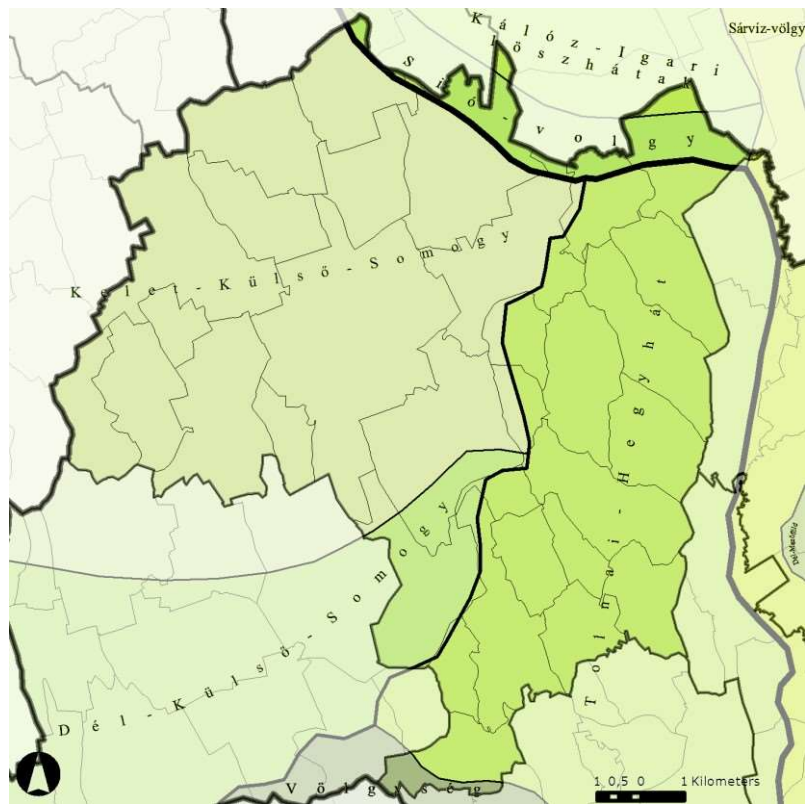
1.12.1 Természeti adottságok

1.12.1.1 Geológia és domborzat, talaj

Tamási város a Somogy–Tolnai dombság területén fekszik. A Kapos folyótól nyugatra fekvő kistájegységet Kelet-külső-somogyi dombságnak nevezik, ettől keletre pedig a Sió– Sárvíz völgyéig a Tolnai-Hegyhát található. A Kelet-külső-somogyi dombság jellemzően enyhén hullámos felszínű, széles és viszonylag egyenes dombhátakkal rendelkező terület, amelyet jellemzően észak–déli irányú kis patakok völgyei tagolnak. A tájegységet egy markáns nyugat-keleti irányú törésvonal, a Nagy-Koppány patak völgye vágja ketté. A NagyKoppány völgyének legmélyebb része Tamásinál +106 mBf tengerszint feletti magasságú, míg a város déli részén a Kis-Likas hegy eléri a +247 m Bf tengerszint feletti magasságot is.

1.12.1.2 Vízrajz

A térség vízhálózatát kisebb patakok jellemzik, melyeket a Nagy-Koppány – amely maga is tulajdonképpen patak – gyűjti össze, és vezeti Regöly külterületén a Kaposba. A Kapos viszont Tamásitól észak-keletre, Tolnanémedinél ömlik a Sióba. Tamási külterületén a vízfolyásokon számos mesterségesen felduzzasztott kisebb-nagyobb halastó található, főként a Gonozdi-patakon, a Szentmártoni patakon és a Cseringáti patakon. A Regöly külterületén található Nagy-Koppány vizén felduzzasztott Pacsmagi tórendszer északi nyúlványa Tamási külterületét is érinti.

1.12-1. ábra: A földrajzi tájak elhelyezkedése Tamási területén

1.12.1.3 Klimatikus viszonyok

A terület éghajlatát

kiegyenlített hőmérsékleti és csapadék-viszonyok jellemzik. Az évi középhőmérséklet 10–11 °C. Az uralkodó szélirány észak-nyugati. Éghajlata mezőgazdasági szempontból is kedvező.

Forrás: TeIR¹ honlapján szereplő térkép alapján saját szerkesztés

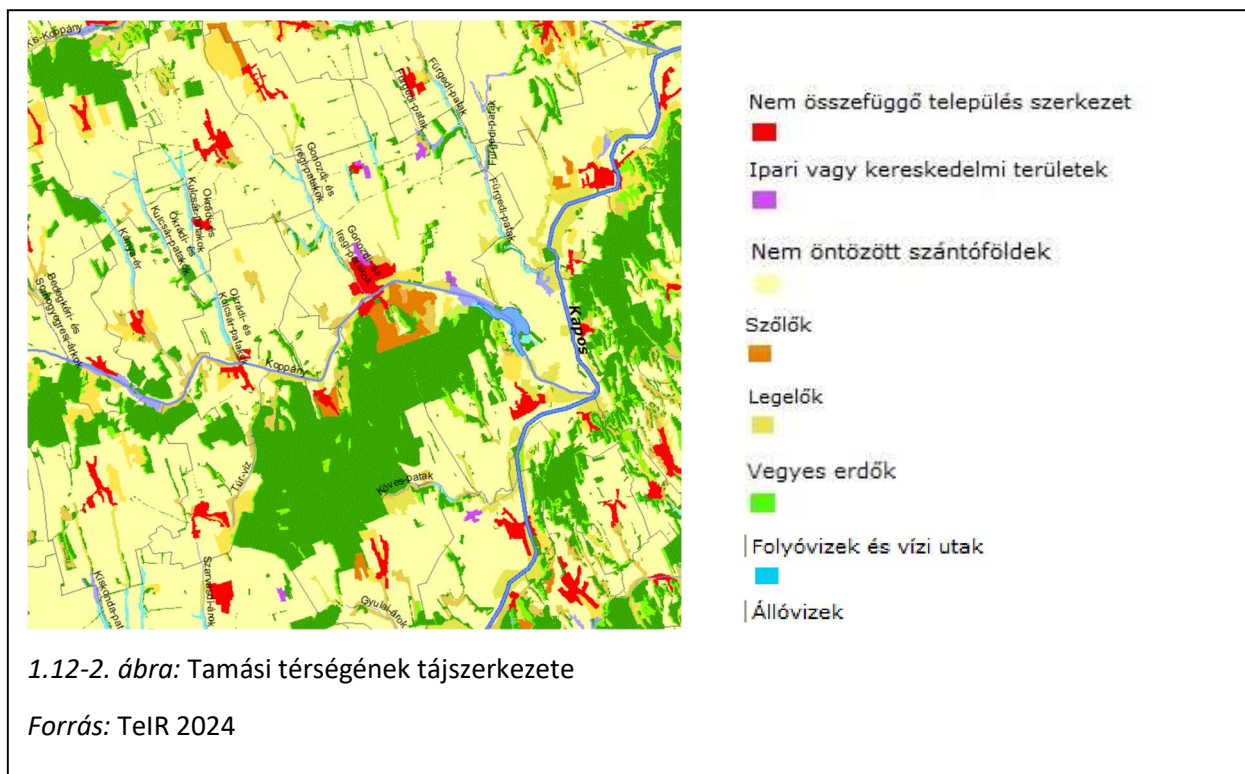
1.12.1.4 Élővilág

A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás (az 1960-as évek erőszakos akácosítása és fenyősitése) miatt a természetes növénytakarások napjainkra visszaszorultak, és csak néhány helyen – reliktszerűen maradtak meg. A közeli Németkér és Bikács között elterülő, egykor futóhomokos területek őrizték meg legérzékenyebbül és leglátnyosabban az árvalányhajás homokpusztákat. A területen olyan ritka fajokat is találunk, amelyek a veszélyeztetett európai növények Vörös Listáján is szerepelnek. A terület

vízháztartása is megváltozott, de helyenként még fellelhetők láp- és mocsárrétek, amelyek legnagyobb látványossága az ott előforduló 17 orchidea faj. A nedves réteken és a láperdőkben sajátos és gazdag rovarvilág, valamint kételtű-, hüllő- és madárfauna található.

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

A település táji környezetét a földrajzi adottságok, illetve az azon kialakult tájhasználat, mezőgazdasági kultúrák határozzák meg. A település északi vidékeire a nagytáblás szántóföldi művelés szinte kizárólagossága jellemző, amelynek monotonitását csak a mélyebben fekvő, a kisebb vízfolyásokat kísérő rétek, fasorok és galériaerdők törik meg.

1.12.2.1 Táj történeti vizsgálat

Tamási tájszerkezetét alapvetően meghatározza a medence jelleg és a város térségben betöltött központi szerepe. A település északi vidékeire a nagytáblás szántóföldi művelés szinte kizárólagossága jellemző, amelynek monotonitását csak a mélyebben fekvő, a kisebb vízfolyásokat kísérő rétek, fasorok és galériaerdők törik meg.

A déli részen található dombvidéken egybefüggő széles sávban szőlőkert-kultúrák találhatók. A közigazgatási terület délnyugati része nagy kiterjedésű egybefüggő, dombvidéki erdőség. E vidék már az őskorban is (bronz- és vaskor) az átlagosnál intenzívebben lakott volt. A régészeti leletek tanúsága alapján a rómaiak korában uradalmi központ jellegű település állhatott erre felé.

A középkorban Tamási főúri birtokközpont volt várral, és az idők során Tolna megye egyik jelentős mezővárosává fejlődött. A város mai közigazgatási területén a középkorban hét falu állt. A török terjeszkedés során az első között pusztította el Tolna megye vidékét. A település a hódoltság alatt kisebb jelentőségű török várral rendelkezett.

A hódoltság után Tamási ismét városias fejlődésnek indult, a környező vidék vásárközpontja lett. A Dél-Dunántúlon a meggyérült lakosság miatt német bevándorlókat telepítettek le, akiknek köszönhetően

a térség mezőgazdasága felvirágzott. A németajkú népesség egy része elmagyarosodott, más része viszont évszázadokon át megőrizte nemzeti kultúráját.

A kapitalista fejlődés csak részlegesen érintette Tamásit, mivel a vasúti fővonalak elkerülték, miközben ekkoriban gyorsult fel pl. Dombóvár és Bátaszék városias fejlődése. Tamásiban csak helyi jellegű, és főként a helyi mezőgazdasághoz kapcsolódó ipar fejlődött ki. A járási székhely szerepkör hatására fontos igazgatási intézmények települtek Tamásiba.

A város fejlődése a két világháború között lelassult, ezt a város építészeti arculata is tükrözi. Az 1960-as évektől a szocialista vidékfejlesztés idején Tamási új közintézményekkel, lakóteleppel és új ipari üzemekkel bővült, melynek következtében városi címet nyert.

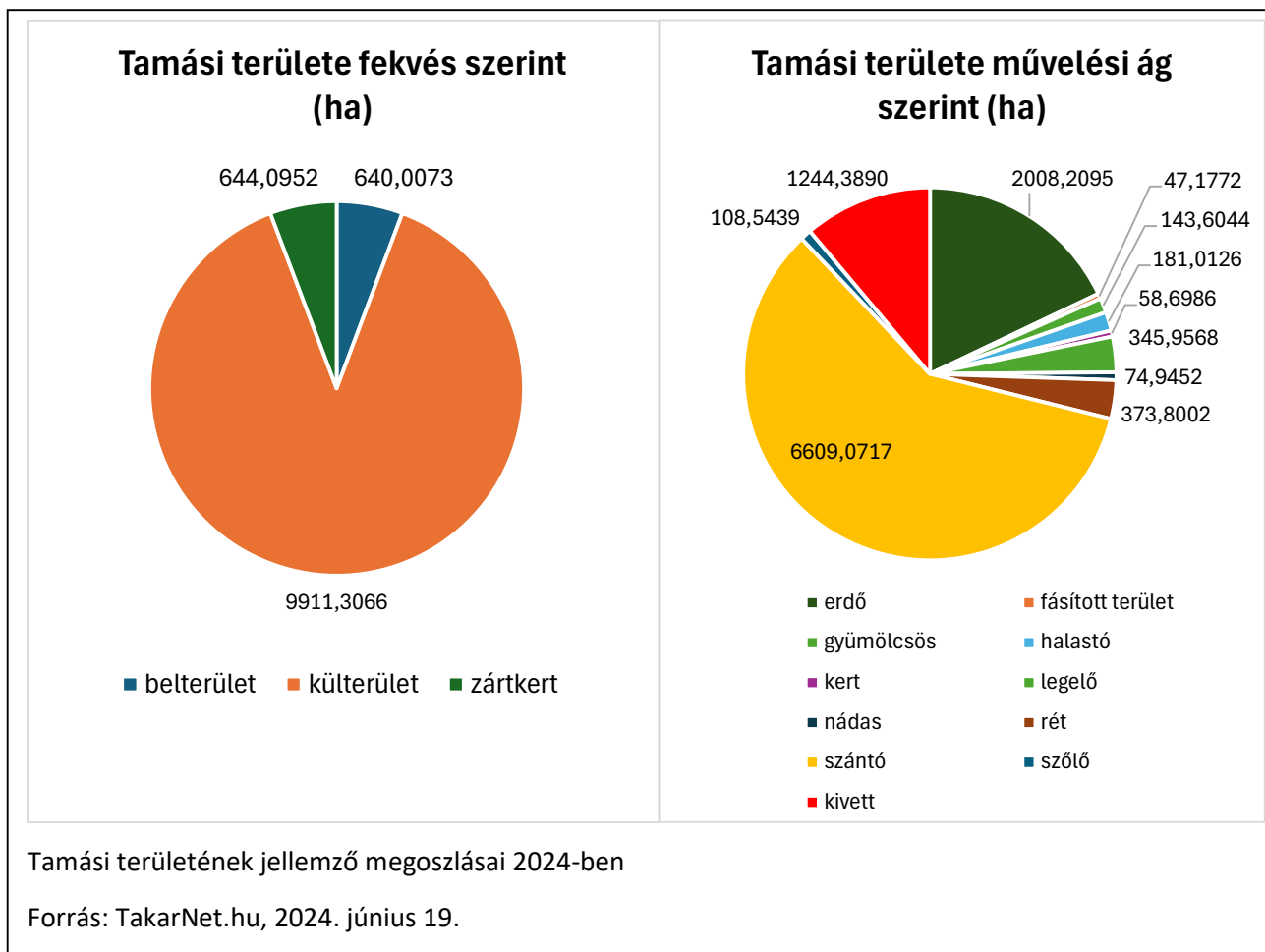
A város zöldterületekkel, közparkokkal való ellátottsága viszonylag szerény, de a kertvárosi jelleg miatt ezekre nincs is túlzottan nagy igény. Más városoktól eltérően Tamásiban nem alakult ki látványos városközponti díszpark. A városközpontban a katolikus templom környékén, valamint a művelődési ház, illetve a gimnázium előtt található kisebb parkosított területek. A Kossuth tér vadgesztenye fasora értékes településképi elem. A belváros északi részén lévő lakótelep fásítottsága figyelemreméltó, ugyanitt kisebb játszóterek is találhatóak. Parkerdő jellegű zöldterület a Várhegy magasabb része a kilátóval, illetve a Miklósvári parkerdő egy kis horgásztóval.³ Tamási területén természetvédelmi terület a közigazgatási terület keleti részén a Pacsmagi TVT Tamásihoz tartozó része.

1.12.2.2 Tájhasználat értékelése

Tamási közigazgatási területének legnagyobb része – 88%-a – külterület, a belterületi földrészletek és a zártkertek egyaránt 6-6%-ot tesznek ki. A nagyobb méretű központi belterület mellett azzal össze nem függő kisebb-nagyobb belterületi részek alkotják a belterületeket.

A közigazgatási terület művelési ágak szerinti megoszlását vizsgálva a legnagyobb részt – 59%-ot – a szántók tesznek ki, amelyeket 17,9%-kal az erdők követnek, a harmadik helyet pedig a kivett területek foglalják el, 11,1%-kal. Kissé meghaladja a 3%-os arányt a rétek és a legelők aránya. 1-2% közötti értékeket képviselnek a gyümölcsösök és a halastavak, míg a kertek, nádasok, szőlők és fásított területek aránya egyenként nem éri el az 1%-ot sem.

³ Forrás: Tamási Településfejlesztési Koncepció

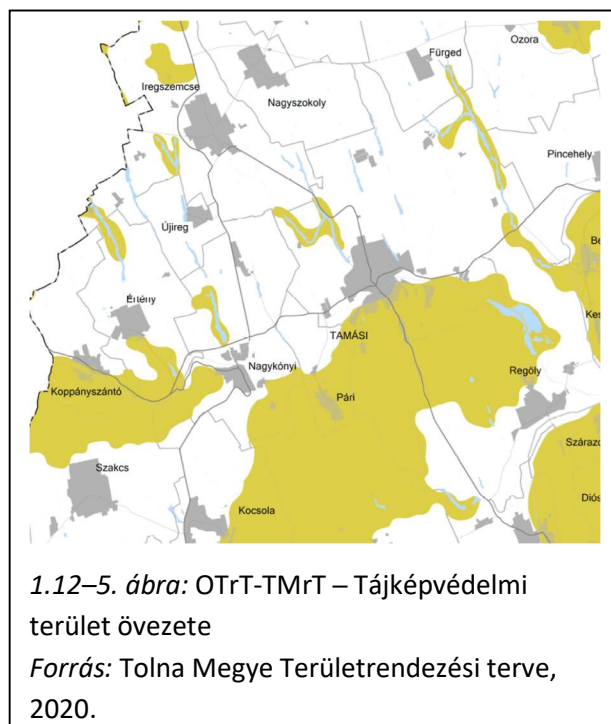

1.12.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

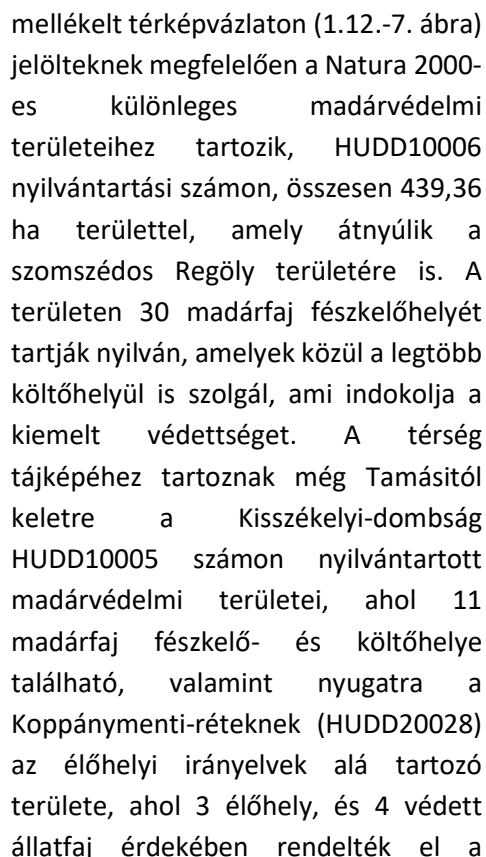
A területrendezési tervek tájképvédelmi övezeteinek rendszere 2015. január 1-től módosult. A korábbi két tájképvédelmi övezet – országos jelentőségű, ill. térségi jelentőségű tájképvédelmi terület – helyett először egyetlen tájképvédelmi övezet, a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete lépett. Ezt az övezetet a 2018-as OTrT-ben átnevezték tájképvédelmi terület övezetére, így vette át azt módosítás nélkül Tolna Megye 2020-ban elfogadott területrendezési terve is.

Az övezet a közigazgatási terület mintegy egynegyedét, és azon belül is főként a külterületi részeket érinti.

Tamási közigazgatási területén nemzetközi, országos és helyi védettségű természeti területek, értékek egyaránt találhatók.

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek (Natura 2000 területek) kijelölésére az Európai Unió csatlakozás kötelezte az országot⁴. A jelenleg hatályos „14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről” szerint Tamási közigazgatási területének egy része, a Pacsmagi halastavak térsége a

Az országos ökológiai hálózathoz tartozó területek

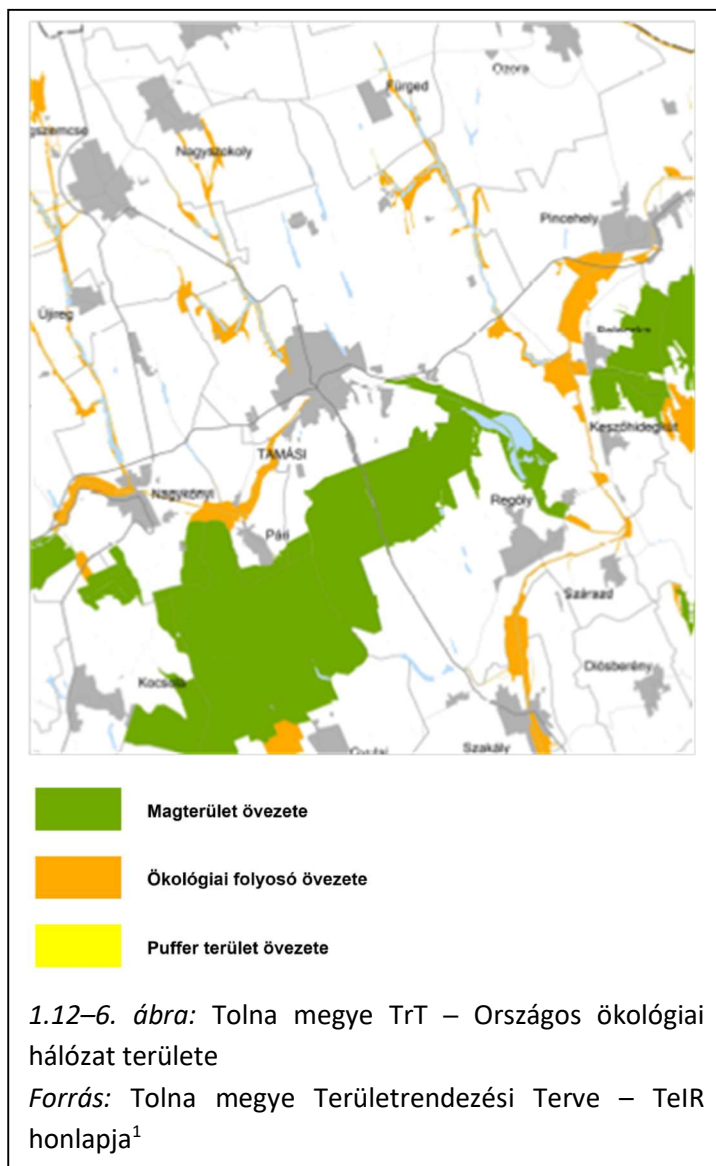
Tamási közigazgatási területének 1.12-6. ábrán feltüntetett részei az országos ökológiai hálózat részét képezik.

4 A területlehatárolást Európai Unió irányelvek (a Természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló irányelv és a Madárvédelmi irányelv) alapján a hazai természetvédelmi hatóságok határozták meg. Az egységes európai ökológiai hálózat kialakításának célja az, hogy biztosítsa bizonyos természetes élőhelytípusok, valamint bizonyos fajok élőhelyei kedvező állapotának fenntartását, vagy adott esetben helyreállítását természetes kiterjedésükön, illetve elterjedési területükön belül.

Az országos ökológiai hálózat egy az területrendezési tervben megállapított övezeti rendszer elemeiből, három különféle övezetből áll össze. Ebben az ökológiai magterület övezetébe olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek, és több védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont.

Az ökológiai folyosók olyan területek – többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok –, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek – magterületek, puffterületek – közötti biológiai kapcsolatok biztosítására. Az ökológiai puffterületekhez olyan rendeltetésű területek tartoznak, amelyek megakadályozzák vagy mérséklék azon tevékenységek negatív hatását, amelyek a magterületek és az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek.

Az országos ökológiai hálózat egyes övezeteihez a törvény övezetenként eltérő, részletes előírásrendszert tartalmaz, amelyeket az egyes területek továbbtervezésénél – például településszerkezeti tervek, helyi építési szabályzatok és szabályozási tervek készítésénél –, illetve egyes tevékenységek engedélyezése során maradéktalanul figyelembe kell venni.

Országosan védett természetvédelmi terület (TT): a Pacsmagi-tavak TT

Az 1990-ben kialakított természetvédelmi terület Tamási határában, a Koppány folyó völgyében helyezkedik el. Itt főleg vizes élőhelyek, illetve kisebb részben erdők és gyepek találhatók. A védett terület kialakítását elsősorban az e térségben meghatározó jelentőségű, gazdag fészkelő és vonuló vízimadár-fauna indokolta. A tórendszer gém- és récefélék fontos költőhelye, többek között rendszeresen fészkel itt a nagy kócsag, a bakcsó, a törpegém, a szürke és vörös gém. A Pacsmagi-tavak az egyik legfontosabb hazai élőhelyét jelentik a fokozottan védett cigányrécének. A megfigyelések szerint a hazánkban észlelt madárfajok több mint fele előfordult már itt. 1997-ben felkerült a

Nemzetközi jelentőségű vadvizek jegyzékébe., és a Natura 200 hálózat részeként további nemzetközi védelmet is élvez.

Helyi természetvédelmi oltalom alatt álló területek, emlékek

A képviselő-testület 2005-ben alkotta meg a 14/2005. (VIII. 7.) számú önkormányzati rendeletét a helyi építési szabályzatról, melynek 25–29.§-ai rendelkeznek a helyi védettségű épületek, építmények, illetőleg a zöldterületek állagának, állapotának megővéséről, az esetleges helyreállításról Ezt követően – a megváltozott jogi környezetnek megfelelően – 2018-ban született meg a településkép védelméről szóló 7/2018. (V.31.) önkormányzati rendelet, amely 59 építmény mellett – sajátos módon – egyetlen természeti környezeti értéket, területet sem helyez helyi védelem alá. Mivel feltételezhető, hogy Tamásiban is vannak olyan, a természeti környezethez sorolható adottságok, elemek – pl. fasorok, zöldfelületek – amelyek lényegesek az itt élők számára, javasolható a továbbiakban a településképvédelmi szabályrendszer kiegészítése a természeti környezeti elemekkel.

1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése

A helyzetfeltárás alapján az látható, hogy az védelem alá tartozó területek főként a külterületen találhatóak, így a rájuk vonatkozó szabályozások általában nem jelentenek konfliktus forrást.

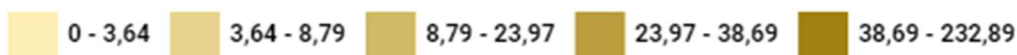
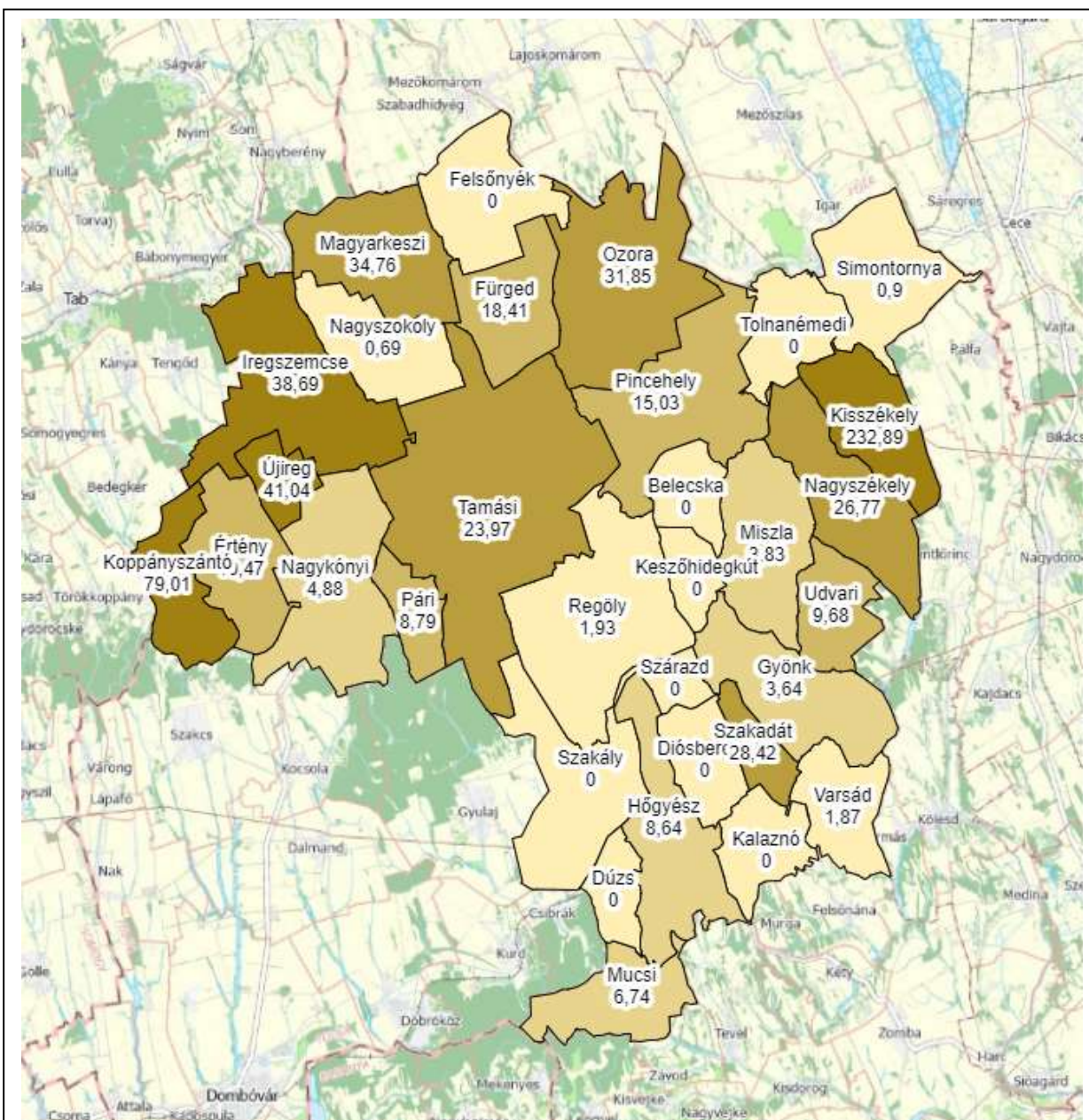
Általában a nem célzottan tájhasználati konfliktusok feloldását célzó fejlesztési beruházások minden erőfeszítés ellenére előbb-utóbb bizonyos fokú konfliktushoz vezetnek, amelyek területhasználati és funkcionális, tájökölógiai vagy tájképi (vizuális) gyökerek lehetnek. A konfliktusok mértéke azonban összehangolt, átgondolt tervezéssel csökkenthető. A leggyakoribb probléma az infrastruktúra fejlesztések, a beépített területek növelése és a természetvédelem, tájvédelem szempontjainak ütközése.

1.13 A zöldfelületi rendszer vizsgálata

A településkép meghatározó eleme a zöldfelületi rendszer, amelyre, mint az élhetőséget és rekreációt biztosító, illetve reprezentációt és rendezvényi háttérrel nyújtó tényezőként kiemelt figyelmet szükséges fordítani.

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

Tamásiban az összes zöldfelület nagysága a KSH adatai szerint 2022-ben 181.990 m², az egy főre jutó önkormányzati zöldterület nagysága ugyanakkor 23,97 fő/m² volt, amely mind Tolna megye más járasszékhelyeihez, mind pedig az országos átlaghoz képest jónak számít (1.13-3.ábra).

1.13.-2. ábra: Egy főre jutó önkormányzati zöldterület Tamásiban és térségében (m²/fő)

Forrás: TeIR, 2024.

Az önkormányzati adatszolgáltatás alapján Tamásiban 29 zöldterületi elem található, amelyek közül az öt legnagyobb területű közpark (1.13.-1. táblázat) teszi ki a teljes zöldterület 78,5 százalékát. A

zöldfelület többi eleme közül egy sem éri el az egy hektárt és csak egy haladja meg a fél hektáros területet.

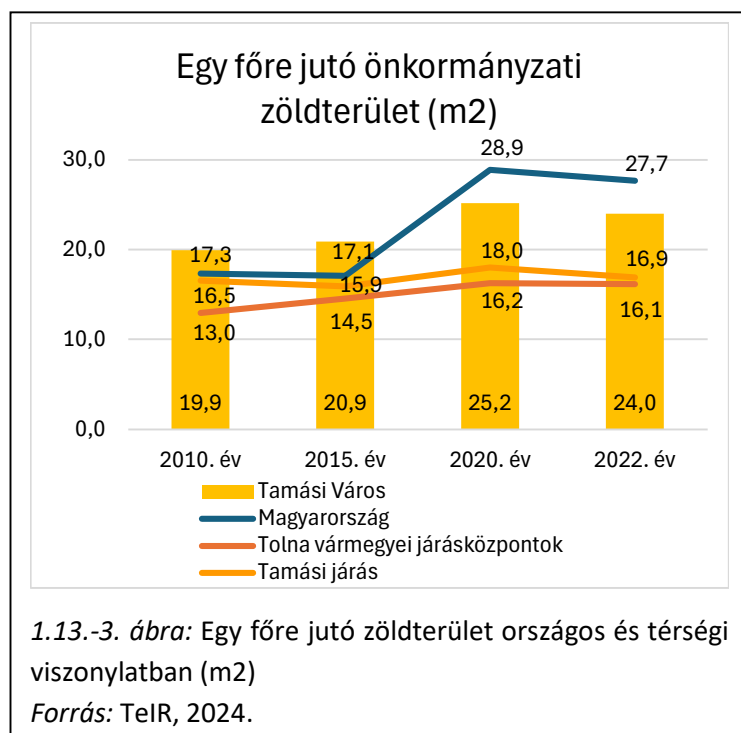
Közpark neve	Területe (m ²)	Aránya a teljes zöldfelületből (%)
Gaudi telek	35 332	19,2
Parkerdő	29 810	16,2
Szabadság u.	29 251	15,9
Új üdülő övezet	25 459	13,8
József Attila ltp.	24 716	13,4

1.13.-1. táblázat: Tamási legnagyobb közparkjainak területe

Forrás: Tamási város adatszolgáltatása alapján, 2015

A zöldterületi rendszer történelmi sajátossága Tamásiban, hogy a városközpontban meglehetősen kevés a zöldterület, a biológiai aktivitást inkább a közutakat kiegészítő kisebb gyepesített felületek képviselik, egyedi fákkal, facsoportokkal, cserjékkel színesítve. Ugyanakkor igen jelentős a városban a kiegészítő zöldfelületek aránya. A közutak menti füves vízelvezető árkok, a sok útmenti fasor-szakasz a város biológiai aktivitásának akkor is igen jelentős összetevői, ha funkcionális értékük nem meghatározó.

A zöldterületi rendszer sajátos elemeit képezik a temetők. Tamásiban a temető a 65. sz. főút északi részén található.

A zöldfelületek legnagyobb részét – más kisebb-nagyobb városokhoz hasonlóan Tamásiban is a családi házas területek kertjei jelentik, ahol a falusias lakóterületek telkeinek is egyre nagyobb része – a háztáji gazdálkodás megszűntével – egyre inkább kertesítetten, zöldfelületként javítják a város környezeti állapotát, jelentősen csökkentve a hősziget-hatást.

A város egyelőre nem rendelkezik zöldfelületi kataszterrel, a közterületi zöldfelületeket a település saját intézményrendszerén belül gondozzák, az önkormányzati

források fokozatos csökkenése miatt egyre inkább a maradék-elv alapján.

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A XXI. század városában a közparkok elsősorban a rekreáció és szabadidős sporttevékenységek helyszínéül szolgálnak. Arra kell törekedni, hogy a város minden korosztálya találja meg a számára megfelelő közeget, és otthonának érezze a városi zöld tereket. A zöldfelületi rendszer elemei egyértelműen fejlesztésre szorulnak annak érdekében, hogy a mai kor igényeit kielégítő városi rekreációs terekként funkcionálhassanak.

A városi temető is jelentős felújításokra szorul (járdák, kerítés), de az urnás temetkezés dominánssá válása következtében a kapacitása még hosszú ideig elegendő lesz, új temető kijelölésére a mai megítélés szerint nincs szükség.

1.14 Az épített környezet vizsgálata

1.14.1 A területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Tamási belső városrészeinek településszerkezete – a Mária Terézia idejében elvégzett első katonai felmérés tanúsága szerint – a mai napig őrzi az újratelepítéskor kialakult településszerkezet sajátosságait. Eszerint a város legrégebben kiépült részei a Deák Ferenc – Csokonai – Vörösmarty – Zrínyi – Szent István – Rákóczi utcák által határolt területen alakultak ki, és a 19. század végéig lényegében ez a terület alkotta Tamási beépített területét, északi határán a temetővel. Korán kialakult a Miklósvári utca házsora is, ugyanakkor a beépített területhez több oldalról mezőgazdasági létesítmények, majorságok csatlakoztak. Érdemi változást a település szerkezetében a 19. század végén fellendülő iparosodás hozott, amikor az előbbi területhez több oldalról is új gazdasági területek, és kertvárosias lakóutca csatlakoztak, helyenként zavarbaejtő vegyességgel, erős spontaneitást tükrözve. Átalakultak a belső területek is, a korábbi lakóterületek egyre sűrűbb beépítésűvé váltak, és ide kerültek a város gyarapodó közintézményei is. Önálló településszerkezeti egységet alkotnak a lakótelepi, többszintes, tömbtelkes beépítésű területek, amelyek ma már kedvezően egészítik ki a város alapvetően családi házas lakásstruktúráját.

Tamási városát a 20 században megvalósított közlekedési hálózatfejlesztés következtében jelenleg két főútvonal (a 61. és 65. számú) szeli át. A 65. számú (Szekszárd – Siófok) közúti hídon megy át a Koppányon. Mindkét út jelentős hosszban halad át a városon, a 65-ös út a városközpontot is keresztezi. A település bel- és külterületi részei a két út mentén, keresztirányban, ill. csápszerűen elnyúlva helyezkednek el.

A központban, a főtérként funkcionáló Kossuth Lajos teret a városháza, a rendőrség, a volt bíróság, az erdőgazdaság, az áruház épülete, valamint a katolikus és az evangélikus templom keretezi. A település jellegzetessége a sok, de jobbára elaprózott zöldfelület.

1.14.1.2 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A HÉSZ szerint a városban a beépítésre szánt területek az alábbi területfelhasználási módokhoz tartoznak:

- lakóterület (kisvárosias; kertvárosias; falusias);
- üdülőterület;
- településközpont vegyes terület;

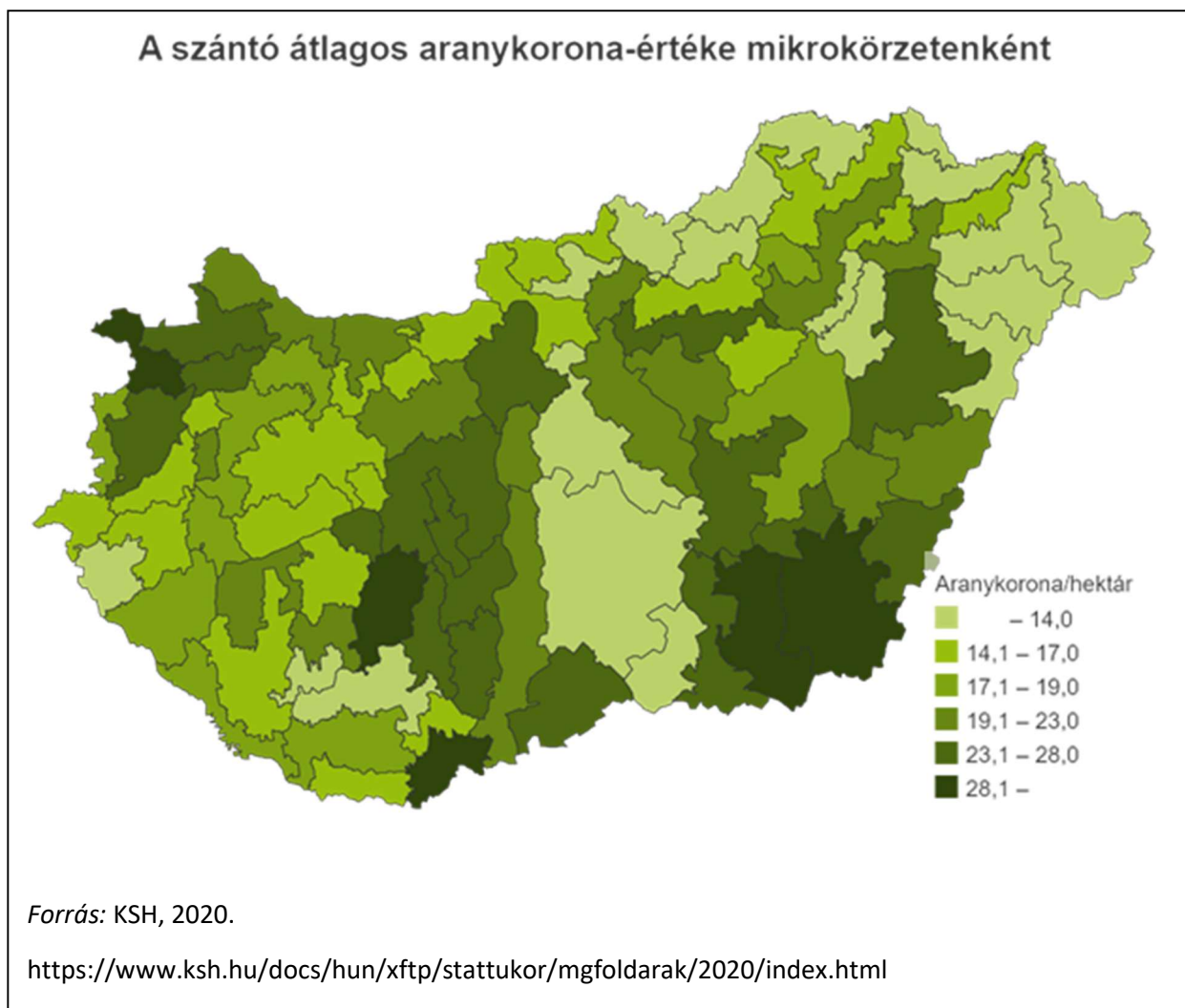
- gazdasági terület (egyéb ipari; jelentős zavaró hatású ipari; kereskedelmi-szolgáltató);
- különleges terület (temető, sportterület, szennyvíztisztító, hulladékudvar, strand, idegenforgalmi, bánya, rekreációs terület, mezőgazdasági üzemi terület).

A HÉSZ szerint a városban a beépítésre nem szánt területek az alábbi övezetekhez tartoznak:

- zöldterület;
- mezőgazdasági terület (általános, kertes);
- erdőterület (védelmi, gazdasági, turisztikai rendeltetésű);
- közlekedési és közmű-elhelyezési terület;
- vízgazdálkodási terület;
- különleges beépítésre nem szánt terület (turisztikai).

1.14.1.3 Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

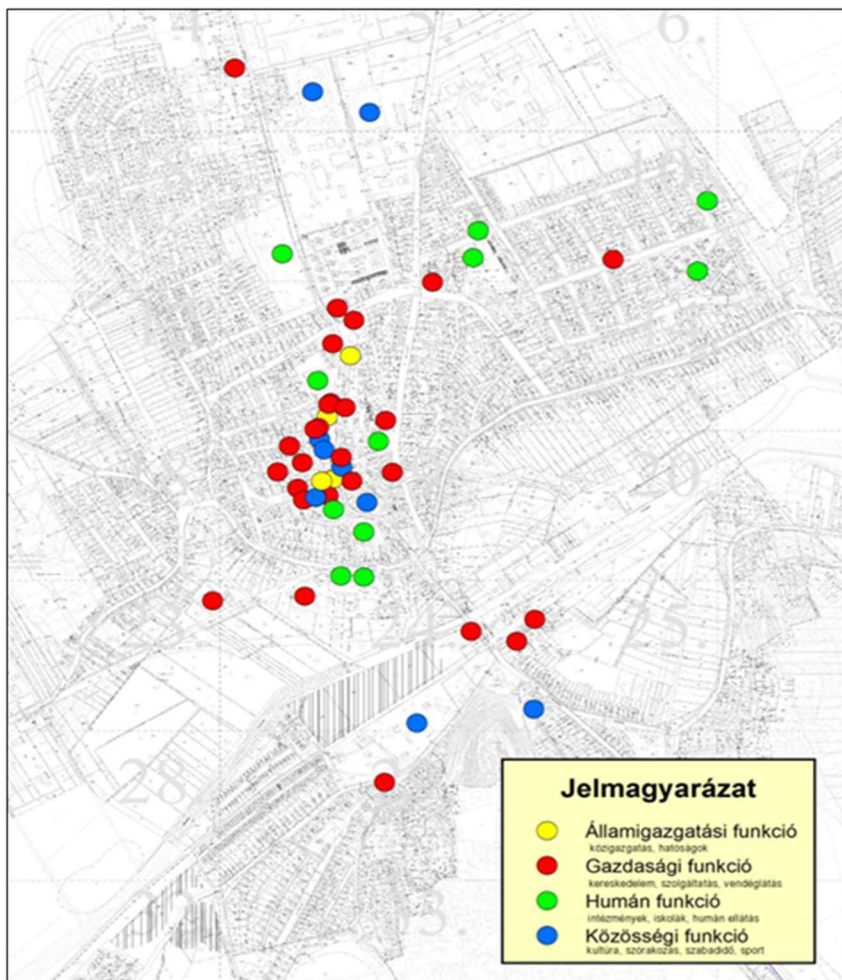
A különféle termőföld nyilvántartások rendszerint az ország legjobb termőhelyi adottságú térségei között említik a Tolnai-dombságot, amelyhez Tamási mezőgazdasági területei is tartoznak. A KSH aktuális nyilvántartásai szerint a térség szántóinak átlagos aranykorona-értéke 29,4, ami a Békési síkság és a Baranyai löszsziget után a harmadik legmagasabb érték az országban, tehát országos szinten is a legmagasabb kategóriába tartozik.

1.14.1.4 Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatok)

Tamási fő intézményi funkciói a tágabban értelmezett városközpontba csoportosulnak (1.14.-1. ábra).

Itt csoportosulnak a város és a járás intézményi ellátásának gerincét biztosító különféle közintézmények, mind az igazgatás, a közoktatás, egészségügy, a kultúra, és más szakterületek esetén

1.-14.-1. ábra: Tamási központi belterületének funkciómegoszlása

Forrás: Saját szerkesztés

is, míg a kiskereskedelem létesítményei nagyobb részben a lakóterületek közelébe települtek. Nagy hiányosságok tapasztalhatók ugyanakkor a minőségi szálláshely, és vendéglátás tekintetében, ami a turizmus fellendülésének komoly gátja, hiszen szálláshelyek nélkül a gyógyfürdő látogatottsága is csak kevéssel múlja fölül a városi strandfürdő szerepét.

A tömegközlekedés terén ugyan fizikailag még megvan a vasútállomás, de a vasúti személyszállítás már 1990. óta nem működik, és annak újraindítása nem várható, így az állomás épületének, területének újrahasznosítása indokolt feladat.

1.14.1.5 Alulhasznosított barnamezős területek

Tamásiban az ipari területek a város nyugati, északi és északkeleti részén terülnek el. A város nyugati részén elterülő ipartelepek azok, amelyek közül egyes telephelyek az alulhasznosított barnamezős területekhez tartoznak.

1.14.1.6 Konfliktussal terhelt (slumosodott, degradálódott) terület

A belváros szélén álló egykori iskola évek óta üresen áll, és néhány, a város épített örökségéhez sorolható kisebb épület kihasználtsága sem mondható optimálisnak. Az épületállomány ennek következtében lassan romlik.

Szintén konfliktusokkal terhelt, leromlott területek találhatók a város hagyományos, falusias lakóterületeinek nyugati peremén, bár itt az elmúlt évek beavatkozásai már éreztetik pozitív hatásait.

1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1 Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A város telekstruktúrája jól tükrözi fejlődésének különböző szakaszait. Az újratelepítéskori, 18. századi szerkezetüket őrző belső területek mellékutcaiban a telekállomány jól mutatja az egykori falusias, hosszúházas a spontán alakulást kísérő kissé szabálytalan telekformát, amibe a 20. század országos útépitésihez – és a belvároson a mai napig áthaladó helyközi forgalomhoz – csatlakozó kisajátítások, telekrendezés kapcsolódik. Ennek a során a belső főutak mellett az ott létrehozott közintézmények számára jóval nagyobb telkeket alakítottak ki, a hagyományos telkek 400-800 m² körüli méreteivel szemben akár 5-10 ezer m²-es területtel. Ezt a trendet követték az 1960-as évek végén, 70-es évek folyamán a város belső területein létrehozott többszintes lakótelepi területek tömbtelkei is, a korábbi egy-kétezer négyzetméteres földrészletek helyett több ezer négyzetméteres tömbtelkekkel, amelyekből a kilencvenes évek második felének privatizációja során hasították ki az épület kontúrjánál rendszerint egy méterrel nagyobb úszótelkeket. Ezt az átalakult belső telekstruktúrát egyrészt a 20. század különböző korszakaiban létrejött családi házas területek különféle nagyságú, szabályos, tervezett telekszerkezetet mutató kertvárosi területek, másrészt a szintén nagyrészt a 20. század során mezőgazdasági telkekből átalakított ipari ingatlanok több ezer négyzetméteres telkei egészítik ki.

Külön szerkezeti egységet alkotnak a szintén a szocializmus évtizedeiben létrejött, több ütemben fejlődő hétvégi házas területek, a miklósvári kastély és a Koppány-patak közötti, a termálfürdő szintén lépésenként bővülő területéhez csatlakozóan. Itt az eredeti, 1500 m² körüli telkeken létrejött falusias Miklósvári utca mellett jól megkülönböztethetők a különféle telekosztási akciók eltérő, akciónként egységesnek mondható területei, területegységenként 250-5-600 m²-es teleknagyság között váltakozva.

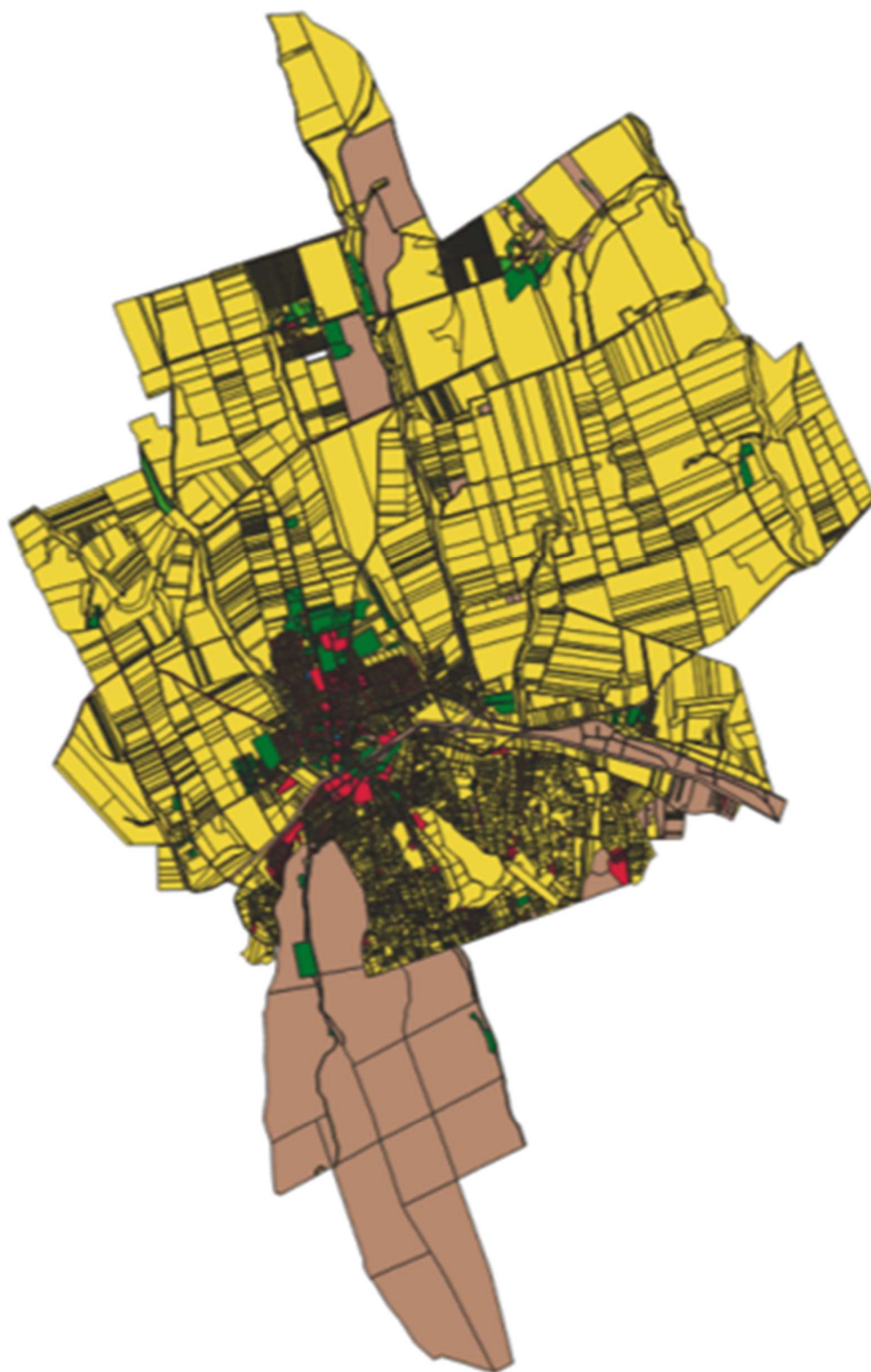
1.14.2.2 Tulajdonjogi vizsgálat

A város földrészleteinek tulajdonos szerinti vizsgálata során a földrészletek hét tulajdonosi kategóriába sorolhatók. Megkülönböztethetők az

- állam,
- egyéb jogi személy,
- egyházak és egyesületek,
- gazdasági társaságok,
- önkormányzat,
- szövetkezetek, valamint
- természetes személyek tulajdonában lévő ingatlanok.

Az ingatlanok szám szerinti megoszlását vizsgálva látható, hogy Tamási összesen 9055 földrészletéből a földhivatali adatok szerint 7291 ingatlan van természetes személyek tulajdonában, ezek jellemzően lakásra, kisebb részben gazdasági, vagy üdülő tevékenységekre szolgálnak

Az önkormányzat tulajdonában összesen 1112 földrészlet található, ezek közül azonban csak mintegy 940-950 földrészlet eleve forgalomképtelen közterület, és csak 170-180 közötti nem közterületi földrészlet van az önkormányzat tulajdonában, amelyek nagyobb része önkormányzati intézményeknek, létesítményeknek, kisebb része pedig lakóházaknak ad területet.

Tamási földrészeinek tulajdonosi szerkezete, 2024.

Forrás: TEIR

A harmadik legnagyobb tulajdonos – a földrészek darabszáma szerint – állam, amelynek a vasúthoz

kapcsolódó, illetve más állami infrastruktúrához csatlakozó ingatlanok mellett főleg az állami intézmények belterületi ingatlanjai, valamint a város északi és déli részén megtalálható erdők képezik a tulajdonát.

A gazdasági társaságok 244 földrészlete jellemzően gazdasági célokat szolgál, hasonlóan a szövetkezetek 95 földrészletéhez.

Az egyházak és egyesületek 19 földrészlete kisebb részben templomok, más, nagyobb részükben pedig iskolák, szociális létesítmények, valamint közösségi funkciók célját szolgálja, továbbá 3 földrészlet van egyéb jogi személyek tulajdonában.

1.14.3 Önkormányzati tulajdon kataszter

A város lakás- és helyiségrendeletének melléklete szerint Tamási önkormányzata összesen mintegy 50 bérlakással rendelkezik, amelyek közül 20 a belvárosi fecskeházban található, a többi 30 vegyes, részben társasházi, részben családi házas ingatlanokban lévő objektum, amelynek felszereltsége, mérete, műszaki állapota meglehetősen széles skálán mozog.

1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

A városban az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése a fakataszter elkészítésével indult meg, a továbbiakban főként a közterületek, közművek, a közszolgáltatások intelligens nyújtásához szükséges adatok felmérése várható. Az épületállománynak a hatósági munka számára szükséges információi az állami adatbázisokból rendelkezésre állnak, a vagyongazdálkodáshoz, épületfenntartáshoz indokolt felmérések elkészítése a továbbiak feladata.

1.14.5 Az építmények vizsgálata

1.14.5.1 Funkció, kapacitás

A város épületállomány túlnyomó többségében az elmúlt 100-120 évben alakult ki, a különféle, változó társadalmi igényeknek és anyagi lehetőségeknek megfelelő funkciókkal és minőséggel. Tény ugyanakkor az is, hogy a változó igényekhez való igazodás módja, üteme – különösen akkor, ha a város közösségének anyagi lehetőségei erősen korlátozottak – több-kevesebb késéssel követi az igények változását, ez indokolja például a demográfiai viszonyok miatt megüresedett iskolaépület üresen állását. Tény az is, hogy az épületállomány folyamatos fizikai és erkölcsi avulása már a relatív szinten tartás érdekében is folyamatos ráfordításokat igényel, és ezek elmaradása jelentősen gátolja a változó igényeknek való megfelelést.

Ennek megfelelően a város épületeinek funkcióvizsgálata alapján az az összegzés vonható le, hogy a város épületállománya alapvetően kielégíti a helyi igényeket, azonban a kedvezőtlen társadalmi folyamatok, és az ezekkel összefüggő anyagi viszonyok miatt az épületállomány fizikai állapotában növekvő mértékű avulás figyelhető meg, elsősorban a magántulajdonú lakásállomány jelentős részén.

1.14.5.2 Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)

A település legnagyobb részét kitevő családi házas lakótelkek, valamint az üdülőingatlanok túlnyomó többsége – talán a falusias hagyományok nyomán – oldalhatáron álló beépítésű. Egyes kertvárosias épülettömbökben előfordulnak szabadonálló, sőt, ikerházas részek is, a viszonylag szabályos elrendezés következtében feltehetően egy a telekosztás alapjául szolgáló korábbi településrendezési terv nyomán.

A település belvárosában – főleg a 20. század elején épült házaknál – előfordulnak zárt sorú beépítésű telkek is, míg a 2. világháború után épült közintézmények jellemzően szabadonálló beépítésűek, éppúgy, mint a gazdasági ingatlanok túlnyomó többsége.

A falusias hagyományokat őrzi a város telkeinek a beépítettsége, mivel a terület nagy részén elterülő kertvárosi jellegű lakóterületeken éppúgy, mint a hosszútelkes falusias telekstruktúrát mutató városrészekben a beépítés meglehetősen alacsony, általában 10-15% között alakul, és csak ritkán, egyes esetekben éri el a 20%-ot. Hasonlóan laza a második világháború után épített lakótelepek és közintézmények beépítettsége is, rendszerint 30% alatt marad. A gazdasági területek beépítettsége – részben a jelentős telken belüli közlekedési, szállítási igények miatt – jellemzően szintén 30% alatt marad, mindez a jelentős mértékben a telkeken belül, és a közterületeken is burjánzó zöldfelületek miatt a helyi klimatikus viszonyok miatt kedvező.

1.14.5.3 Magasság, szintszám, tetőidom

Tamásiban a jellemző szintszám az egy, hiszen a település épületállományának túlnyomó többsége földszintes családi házból áll, amelyekhez még pincszint is csak esetlegesen kapcsolódik. A hetvenes években jelentősen felfutó magánérős lakásépítések során váltak közkedvelté a tetőtér-beépítéses házak, így az ettől kezdve épült lakóépületek jelentős része már ennyivel magasabb szintszámú.

A belváros karakterét, a város arculatát alapvetően befolyásoló, a 20. század egyes korszakait reprezentáló középületeknél, illetve a soklakásos társasházaknál jellemző a többszintes beépítés. Ezen belül a lakótelepi lakóházak általában ötszintesek, míg a köz- és magánintézmények épületei egy és három emelet között változnak.

A városban hagyományosan a magastetős tetőidomok dominálnak, túlnyomó részben a nyeregtető különféle – az építési kor divatjaitól is függő – változataival. A hatvanas évektől kezdve szaporodtak a sátozott lakóházak, majd – főként a középületek és a gazdasági épületek esetében – megjelennek a lapostetős házak is.

1.14.5.4 Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

A város kialakulásától, eredeti mezőgazdasági bázisától fogva karakterével az alföldi mezővárosok dombvidéki változatának tekinthető, ahol a viszonylag bőséges területi kínálat nyomán eredetileg fésűs beépítésű széles utcák jellemezték a térszerkezetet. Az elmúlt másfél-két évszázadban a növekvő lakosság nyomán először a főutcák rendezése valósult meg, ami együtt járt azok szűkebbé válásával, és ebben a térségben a zárt sorú beépítési földszintes, vagy egyemeletes polgárházak megjelenésével. Később az újonnan parcellázott új lakónegyedek mellékutcai kezdték a közterületekkel takarékosabb szemléletet megjeleníteni. Ezzel együtt Tamásit ma is a sok spontán települést növényzetet tartalmazó közterületek jellemzik, ami környezeti szempontból – különösen a klímaváltozás időszakában – nagyon előnyösnek mondható, ugyanakkor az utcaképek jelentős része meglehetősen jellegtelen.

A város ikonikus műemléképületei – a városháza, katolikus templom – mellett viszonylag kevés a helyi sajátosságokat tükröző, karakteres épület. A városközpont körüli lakóutcákban helyenként ma is felfedezhető a nagytelkes, gazdálkodásra berendezett porta-rendszer (Dózsa u., Bezerédj u., Széchenyi u., Petőfi u., Bethlen u., Rákóczi u., stb.), a házak nagyobb része azonban az építés korának divatját tükrözi, magasabb, vagy alacsonyabb színvonalon. Ezek újabb kialakítású, tipikusan kertvárosias városias lakóterületek, családi házas beépítéssel, amelyek jellemzően rendezett utcaképeket mutatnak, különösebb jellegzetesség, helyi sajátosság nélkül. Ide tartozik a város keleti, északnyugati része és a Pillehegy egy része is.

1.14.6 Az épített környezet értékei

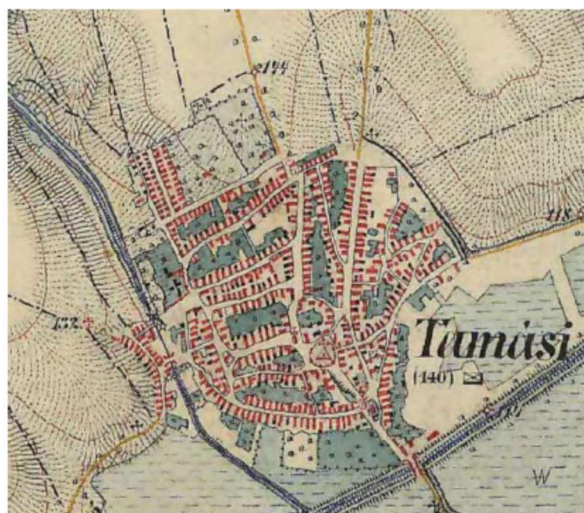
Tamási épített környezetének értékeit a Településképi arculati kézikönyv, illetve az Örökségvédelmi hatástanulmány tárgyalja részletesen, a védett értékekről – az országosan védett elemeken kívül – a hatályos helyi építési szabályzat és a településképvédelmi önkormányzati rendelet rendelkezik.

1.14.6.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

A régészeti feltárások, leletek azt bizonyítják, hogy Tamási területe az őskor óta lakott hely volt, ezt a legelső cserépletektől kezdődően a római korból, a népvándorlás korából, illetve a honfoglalás utáni korszakokból egyaránt megtalált régészeti leletek bizonyítják. Mivel azonban a középkori település térbeli viszonyairól, sajátosságairól semmilyen érdemi információ nem áll rendelkezésre, indokolt a város településszerkezetének történeti kialakulását a török kiűzésétől, a 18. század elejétől vizsgálni. A történeti térképek tanúsága szerint a város belső magja már az 1700-as évek elejétől a mai szerkezetével alakult ki, az első katonai felmérés már mai elrendezésében mutatja a város kialakult utcarendszerét, beépítettségét a mai 61-es út és a temető, valamint a Szent István utcától a Csokonai utcáig, ami a 19. század végéig állandónak mondható volt.

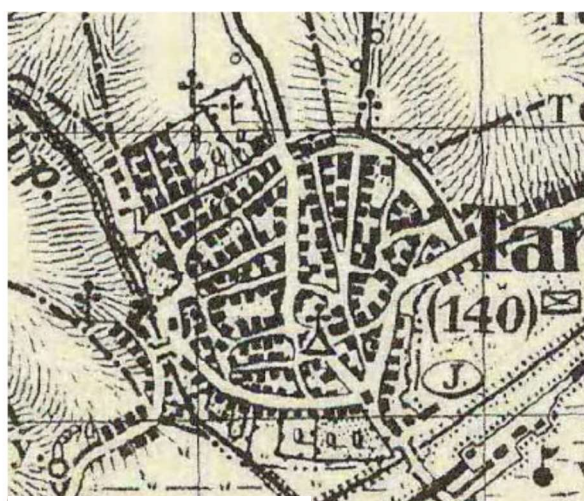
I. katonai felmérés (1763-1787)

II. katonai felmérés (1806-1869)

III. katonai felmérés (1869-1887) Magyar Királyság

Katonai felmérés 1941

Tamási 1960 körül a CORONA kéműhold felvételén Forrás: Arcanum térképtár

Az 1880-as kataszteri térképeken a Várhegy szőlővé alakítása látható, és az 1941-ben a harmadik katonai felmérés korszerűsítésével készült újabb térkép is csak a vasúttal kapcsolatos létesítmények változását mutatja. Az 1960-as években készült műholdfelvételeken a város belterületének határa még az régi, viszont megjelennek a külterületeken a nagyüzemi mezőgazdaság bevezetésével kapcsolatos mezőgazdasági telephelyek, létesítmények.

Ezek szerint a város kertvárosias lakóterületeinek terjeszkedését a hatvanas évektől kezdve számíthatjuk, amikor Tamási a szocialista területfejlesztés módszereinek megfelelően járásközponti-városi jellegű intézményekkel és kisebb lakótelepekkel is gyarapodott, ami együtt járt a Belváros városiasodásával is. Ebben az időszakban került le a 61-es út átkelési szakasza a Deák Ferenc utca – Honvéd utca nyomvonaláról. Ugyanakkor az akkori ipartelepítés, a szaporodó munkahelyek nyomán meglódult a beköltözés is, és az első 15 ével lakásépítési program célkitűzéseinek, az akkori támogatási rendszernek megfelelően jelentős mértékben megindul a város sakktáblaszerű kertvárosias lakóterületi terjeszkedése, elsősorban északi és keleti irányban.

Ugyanebben az időszakban indult meg a Miklósvári területén a fürdő fejlesztésének a megkezdése, és ezzel párhuzamosan több szakaszban a szomszédos területek hétvégi házas üdülőterületeinek a létrehozása. Ennek a folyamatnak a részeként vált a Várhegy kipusztult szőlőskerti területe az akkori szabadidős mezőgazdálkodásnak megfelelő zártkerti területté.

1.14.6.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Tamási közigazgatási területéről jelenleg 128 régészeti lelőhely ismert, amelyek között nincs védett régészeti lelőhely. Ez a szám igen magasnak mondható, de a település gazdag történeti múltja miatt a jövőben még minimálisan emelkedhet. Tamási határának régészeti lelőhelyei különböző jellegű kutatások eredményeképpen, főként helyszínelésekből és terepbejárásokból ismertek. A nyilvántartott régészeti lelőhelyek listáját a helyi építési szabályzat 3. sz. melléklete tartalmazza. A lista első három tétele Regöly területén található, ezeket a HÉSZ következő módosítása nyomán törölni indokolt.

1.14.6.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A védett épített környezetet Tamásiban a műemlékek ex lege műemléki környezete jelenti. Bár alkalmas lehetne a helyi védelemre a Szabadság utca, a Kossuth Lajos tér, vagy akár a teljes 18. századi belváros közterület-szerkezete is, a településkép-védelmi rendelet hatályos változata nem rendelkezik területi védelemről. Ezt a soron következő felülvizsgálat során indokolt mérlegelni.

1.14.6.4 Világörökségi és világörökségi várományos terület

Világörökség, illetve világörökség várományos terület a városban és környékén nem található.

1.14.6.5 Műemlék, műemlékegyüttes

Tamásiban az négy alábbi műemlék élveznek országos védettséget, műemléki környezetüket a hatályostörvény határozza meg, külön erre irányuló hatósági eljárás nélkül.

Törzsszám	Azonosító	Megnevezés	Cím	Hrsz	Védettség
4264	8766	Kálvária kápolna	Kápolna u.	1590	M. II.
22495		Kálvária kápolna ex-lege műemléki környezete		1589/2, 1589/3, 1626, 1660	M. környezet
4265	8768	Római katolikus templom	Szabadság utca	839	M. II.
22501		Római katolikus templom ex-lege műemléki környezete		838, 841, 833, 821/2, 856/9, 856/8, 851, 836, 831, 822, 820, 843/2, 843/5, 844, 3, 2/1, 2/2, 14, 857, 843/3, 59, 843/4, 840	M. környezet
4266	8767	Eszterházy vadászkastély	Hársfa u. 9/a.	1793/1, 1793/4, 1793/3, 1793/2	M. II.
22496		Eszterházy vadászkastély ex-lege műemléki környezete		1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1748, 1790, 1792, 1802, 1801/1, 1753, 1752, 1751, 1750, 1749, 1715, 1747, 1746/1, 1745/1, 1791, 1810	M. környezet

9045	8769	Vízimalom	Cseringát	0661	M. II.
22505		Vízimalom ex-lege műemléki környezete		0657/1, 0657/2, 0659, 0663, 0662, 0665/5, 0665/6, 0665/7, 0721, 0722, 0735/1, 0656	M. környezet

1.14.6.6 Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely
Tamásiban országos védettségre érdemes történeti kert, temető, vagy temetkezési emlékhely nem található. A temetőben helyi védettséget élvez egy kőkereszt és a mauzóleum.

1.14.6.7 Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet
A városban : történeti táj, műemléki jelentőségű terület nem található, az egyes műemlékek ex-lege műemléki környezetéhez tartozó ingatlanokat helyrajzi szám szerint a fenti táblázat tartalmazza.

1.14.6.8 Nemzeti emlékhely
Nemzeti emlékhely Tamásiban nincs.

1.14.6.9 Helyi védelem
A helyi örökségvédelem Tamásiban a településkép védelméről szóló hatályos, 7/2018. (V.31.) önkormányzati rendelet alapján történik. A rendelet védett települési, vagy természeti környezetet nem jelöl ki, 3. melléklete azonban 59 helyi védelem alá tartozó építményt sorol fel. Ezek nagy része – 42 épület – egylakásos lakóház, amelyek a mezőgazdasági létforma fésűs beépítésű ingatlanjaihoz, illetve a polgárosodás felé elmozduló, zárt sorúvá vált beépítésű, L-alaprajzú görbe házakhoz tartoznak, amelyek a belső városrészek mellékutcaiban sok helyen jelenítik meg az utókor számára a város 19. századi, polgárosodó életformáját.

Kiemelkedik a helyi védett objektumok közül néhány ikonikus épület:

- a Városháza, Szabadság u. 46–48.,
- a rendőrkapitányság épülete, Kossuth L. tér 8.,
- az evangélikus templom, Kossuth L. tér 20.,
- a Várady-ház, a 61. és 65. sz. főút kereszteződésénél,
- a régi Nemzeti Bank épülete, ma irodaház, a Szabadság u. 15. alatt,
- a volt bírósági épület, Szabadság u. 29.,
- népi lakóépület és cipésműhely, az Arany J. u. 2., illetve 5. alatt,
- az öreghenyei kápolna, és
- az adorjánpusztai magtár.

Fontos szerepet játszik a helyi identitás és a városkép alakításában is:

- a Mária szobor a templomkertben,
- a Szentháromság szobor, a templom mellett,

- a Kálvária, a Rozália kápolna mellett,
- a Szent Vendel szobor, a Kálvária úton és
- az I. világháború emlékműve, a Szabadság utcában.

valamint a sok helyen látható védett útszéli keresztek is.

1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Tamási épített környezete – az évszázadok alatt folyamatosan, az igényeknek megfelelően kialakított viszonyok következtében – nem rejt jelentősebb konfliktusokat, problémákat. Az elmúlt évtizedek jelentősebb beavatkozásai – mint pl. a Szabadság utca melletti középületek, vagy a lakótelepek – éles váltást jelentettek ugyan a lassan polgárosodó falusias településképben, és nem is mindig képviselnek magas építészeti színvonalat, de mértéktartó tömegformálásukkal, homlokzatképzésükkel, és főként a szellősen méretezett közterületek gazdag, az épített környezet kisebb hibáit jótékonyan elfedő növényzettel ezek sem jelentenek érdemi konfliktust. Az életforma változásaival összefüggő társadalmi igények kapcsán ugyanakkor felvethető, hogy a városnak nincs olyan központi fekvésű, nagyobb kiterjedésű forgalomcsillapított közterülete, amely közösségi térként, találkozóhelyként funkcionálhatna, ugyanakkor a Szabadság utca térbővületei – pl. a Piac térnél – sokszor nem kellően átgondoltak, túlságosan magukon viselik az sok kisebb projekt keretében történt megvalósítás esetlegességeit, és ezért jellegtelene is.

További, az épített környezettel kapcsolatos probléma, hogy a város erősen öregedő, az országos átlagnál alacsonyabb jövedelmű lakossága egyre láthatóbban nem képes saját lakóházainak színvonalas fenntartására, folyamatos korszerűsítésére, ami a várható generációváltások nyomán észrevehetően rontja majd a város életkörülményeit, vonzerejét.

1.15 Közlekedés

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A járást a páneurópai közlekedési hálózat elemei közül közvetlenül érinti az V. folyosó vasúti ága, amit hazánkban a 40-41. jelű vasúti fővonal testesít meg, amely Keszőhidegkút-Gyöngyös állomáson halad át, mivel azonban a szerelvények nem állnak meg az állomáson, ehhez a városnak érdemi kapcsolata nincs, A folyosó közúti ágát hazánkban az M7 autópálya alkotja, amelyet viszont a 65. sz főút köt össze a várossal, mintegy 40 km-es hosszon. Ez az út a Tamásin áthaladó két országos főúthálózati elem egyike, amely Siófok és a megyeszékhely, Szekszárd között teremt közvetlen kapcsolatot, míg a másik, a 61. számú főútvonal Dunaföldvár és Kaposvár, valamint Nagykanizsa között köti össze a településeket. Bár a megye belső, és a szomszédos megyékkel való kapcsolatának szempontjából mindkét útvonal fontos szerepet tölt be, a kiépülő gyorsforgalmi úthálózat korszakában ezek országos jelentősége erősen lecsökkent. Így Tamási számára ezek az utak jó kapcsolatot teremtenek a legfontosabb környező térségi központokhoz, Szekszárdhoz, Kaposvárhoz, az ország jelentősebb, nagyobb centrumaihoz a város csak közvetett közlekedési kapcsolatokkal bír.

Nem javítja a város országos elérhetőségét az sem, hogy az eredetileg is csak térségi szerepű egykori 48. jelű Keszőhidegkút-Gyöngyös–Tamási-vasútvonalon 1990. április 2-án, a 49. jelű Dombóvár–Lepsény-vasútvonalon pedig 1990. április 2. és 1999. június 26. között szakaszosan megszűnt a személyszállítás, jelenleg csak az előbbi, 12,5 km hosszú vasútvonal-szakaszon történik tehervonati forgalom, kiszolgáló vonatokkal vagy eseti megrendelés alapján, Tamási állomáson forgalmi szolgálat nincs, a Tamásiból továbbvezető vágányszakaszt korábban felszedték. A szomszédos Regöly és Pincehely viszont a 40. jelű

(Budapest) – Pusztaszabolcs - Pécs vasúti fővonal mellett fekszik, főleg Pincehelyről viszonylag kedvező vonatközlekedés érhető el a tamásiak számára is.

Légi forgalom szempontjából érdemi szerepe a Liszt Ferenc repülőtérnek lehet, ami a városból több mint kétórás autózással, vagy ennél jóval hosszabban, több átszállással közösségi közlekedési eszközökkel érhető el. Hajózási szempontból pedig a Duna a legközelebbi jelentős közlekedési folyosó, de itt a legközelebbi, dunaföldvári kikötő csak főként szabadidős kishajóforgalmat bonyolít le, a dunaújvárosi kikötő pedig szintén csak közvetetten, hosszabb közúti utazással, szállítással érhető el.

A térségben nagy hagyományai vannak a kerékpározásnak, de az előzőkhöz hasonlóan a nemzetközi, vagy országos jelentőségű kerékpárutak is távolabb haladnak el a várostól.

A fentiek értelmében Tamási közlekedési kapcsolatai túlnyomórésztben közúton biztosítottak, emellett egyre jobban fejlődik a térségi forgalom számára fontos kerékpárút-hálózat is.

A jelenlegi közlekedési hálózati viszonyok mellett a térség egyes fontos központjai személyautóval, illetve közforgalmú autóbuszsal a következők szerint érhetők el:

Különböző szintű térségi központok elérhetősége személygépkocsival				
Térségi központok	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Útvonal
megyeszékhely – Szekszárd	53,3 km	45 perc	71 km/h	65
régióközpont – Pécs	83,0 km	69 perc	72 km/h	61-66
főváros – Budapest	143,0 km	88 perc	98 km/h	M7
Különböző szintű térségi központok elérhetősége távolsági autóbusz járással				
Térségi központok	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
megyeszékhely – Szekszárd	53,9 km	70 perc	46 km/h	9-9 járat
régióközpont - Pécs	86,6 km	101 perc	51 km/h	5-5 járat
főváros - Budapest	155,1 km	200 perc	47 km/h	1-1 járat

1.15-1. táblázat: Különböző szintű térségi központok elérhetősége

1.15.2 Közúti gépkocsi-közlekedés

1.15.2.1 A Tamási járás területén található főbb közutak

A már említett másodrendű országos főutak (61. és 65. sz.) két irányban is átszelik Tamási járás egész területét, kapcsolatot biztosítva Dunaföldvár–Simontornya–Tamási–Nagykanizsa, valamint Szekszárd–

Tamási–Siófok tengely mentén. A járás többi települését 29 db alsóbbrendű országos közút köti össze a főutakon keresztül a járásközponttal és egymással, valamint a távolabbi célpontokkal. Tamási közúti elérhetőségét a járás többi településéről mutatja a következő táblázat.

Járás települései	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség
Pári	8,8 km	10 perc	53 km/h
Nagykónyi	9,8 km	10 perc	59 km/h
Értény	17,4 km	18 perc	58 km/h
Koppányszántó	19,3 km	20 perc	58 km/h
Újireg	15,2 km	14 perc	65 km/h
Iregszemcse	12,7 km	12 perc	64 km/h
Nagyszokoly	16,6 km	16 perc	62 km/h
Magyarkeszi	19,9 km	21 perc	57 km/h
Felsőnyék	28,8 km	30 perc	58 km/h
Fürged	16,3 km	24 perc	41 km/h
Ozora	23,7 km	27 perc	53 km/h
Pincehely	14,5 km	13 perc	67 km/h
Tolnanémedi	19,4 km	17 perc	68 km/h
Simontornya	26,8 km	22 perc	73 km/h
Kisszékely	27,4 km	24 perc	69 km/h
Nagyszékely	24,9 km	25 perc	60 km/h
Miszla	27,3 km	30 perc	55 km/h
Belecska	20,6 km	19 perc	65 km/h
Keszőhidegkút	24,2 km	25 perc	58 km/h
Regöly	18,9 km	20 perc	57 km/h
Udvari	33,6 km	46 perc	44 km/h
Gyöng	29,9 km	34 perc	53 km/h
Szárazd	27,2 km	29 perc	56 km/h
Szakály	15,7 km	13 perc	72 km/h
Hőgyész	20,4 km	18 perc	68 km/h
Diósberény	24,2 km	23 perc	63 km/h
Szakadát	27,6 km	29 perc	57 km/h
Varsád	35,0 km	39 perc	54 km/h
Kalaznó	26,4 km	25 perc	63 km/h
Dúzs	24,7 km	22 perc	67 km/h
Mucsi	30,7 km	29 perc	64 km/h
Átlag	22,2 km	23 perc	60 km/h

1.15-2. táblázat: Tamási járási központ közötti elérhetősége a járás településeiről

1.15.2.2 A településen található főbb közutak

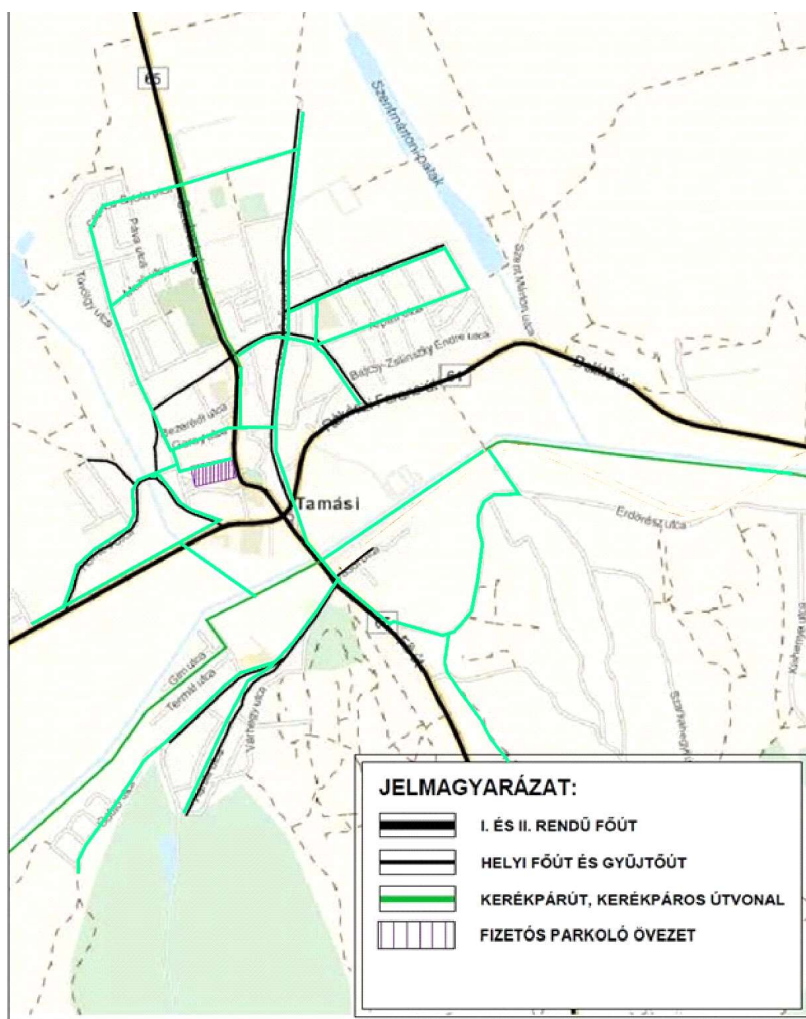
A település területének közötti hálózatát a következő oldalon lévő térkép (1.15-2. ábra) mutatja.

61. sz. II. rendű főút: A település K-Ny irányú főútja, amely település déli részén halad, elkerülve a belvárost, ezért elsősorban (települési és régió szintű) kapcsolati funkcióval rendelkezik, átlagos napi keresztmetszeti forgalma 4128 Ej/nap.

65. sz. II. rendű főút: A település É-D irányú főútja, amely keresztülvezet a településmagon, emiatt a (települési és régió szintű) kapcsolati funkció mellett erős a feltáró funkció is, átlagos napi keresztmetszeti forgalma 6174 Ej/nap. Két jelzőlámpával szabályozott csomópontja a 61. sz. főúttal,

valamint a Zrínyi u. – Szabadság utcával alkotott csomópontok. **Település szempontjából fontosabb helyi gyűjtőutak:**

- Deák F. u. – Csokonai Vitéz M. u. – Széchenyi I. u. – Zrínyi u. – Szt. István u.: belvárost körüljáró település fő gyűjtőútja, mely feltáró és kiszolgáló funkcióval rendelkezik.
- Dózsa Gy. u., Építők útja, Hunyadi u., Honvéd u., Hársfa u. – Miklósvár u.: a település sugár irányú feltáró útjai
- 63321. sz. Tamási állomáshoz vezető út: országos közút, kiszolgáló funkcióval rendelkezik

1.15-2. ábra: Tamási belterületi közlekedési hálózata

1.15.3 A motorizációs mutatók alakulása

A település motorizációs mutatói (2022-ben 490 személygépkocsi/1000 fő) lényegesen az országos (420 szkg/fő), valamint a megyei (445 szkg/fő) és a járási (420 szkg/fő) átlag felett maradnak. A 2010-es évek gazdasági fellendülése dinamikusán megnövelte az évente forgalomba helyezett személygépkocsik számát, ez Tamási viszonylatában azt jelentette, hogy a 2005. évi 217 szkg/évhez képest a 2010. évi mélypontban 43 szkg/évre esett, majd 2020-ra 221 szkg/évre nőtt, és 2022-re 172 szkg/évre csökkent.

Az elmúlt években a településen folyamatosan csökken a benzinüzemű gépkocsik aránya (2005-ben 85 százalékról 2013-ben 77 százalékra majd 203-ban 61%-ra) és emelkedik mind a gázolaj (15 százalékról 22 százalékra, majd 34%-ra), mind az egyéb üzeműeké (0,3 százalékról 0,6 százalékra, majd 5%-ra). Ez a tendencia megegyezik az országos, régiós és megyei tendenciákkal.

1.15.4 A baleseti mutatók alakulása

A közúti balesetek száma országosan és régiós szinten folyamatosan csökkenő tendenciát mutatnak, amit a vezetéskultúra javulásának, közlekedésbiztonsági fejlesztéseknek és a változó jogszabályi környezetnek tudhatunk be. Az imént leírt tendencia nagy ingadozások – évi 4 és évi 34 baleset között – mellett érvényes a Tamási járási, és a települési adatokra is, amit az mutat, hogy a városban a balesetek száma 2013 óta nem érte el a 30-at. A baleset okozója szerint nincs nagy változás az elmúlt évek során (átlagosan a balesetek 50 százalékát személygépkocsik, 10-15 százalékát motorkerékpárok, 10-15 százalékát kerékpárok, 5 százalékát tehergépkocsik, 10-15 százalékát gyalogosok okozták).

1.15.5 Községi közlekedés

1.15.5.1 Közúti községi közlekedés

A járás községi közlekedésében kizárólag a közúti, azaz az autóbuszos közlekedés van jelen.

A helyi és helyközi autóbusz üzemeltető a Gemenc Volán Zrt. volt, 2015. január 1-én létrejött a Dél-Dunántúli Közlekedési Központ Zrt., majd 2021-ben az állami tulajdonú térségi autóbusz-szolgáltatókat egyesítették a Volánbusz Zrt. égisze alatt, amit viszont a szintén állami tulajdonú MÁV Zrt. tulajdonába adtak. Az autóbusz flotta átlag életkora korábban folyamatos növekedett 2013-ban 12,93 év volt, szemben a 2011 évi 11,45 évvel. A Volánbusz Zrt. 2018-ban jármű-fiatalítási programot indított, amelynek keretében eddig több mint 2300 darab új és újszerű autóbust helyezett forgalomba. A járműbeszerzéseknek köszönhetően a teljes flotta szén-dioxid-kibocsátása a 2019-es 338 ezer tonnához képest 2022-ben 13 ezer tonnával csökkent, ami több mint 7200 személyautó éves szén-dioxid-kibocsátásának felelt meg. A magyar kormány a Zöld Busz Programban tíz év alatt 36 milliárd forinttal támogatja a járműállomány minőségi cseréjét a 25 ezer főnél nagyobb lélekszámú településeken elektromos buszok beszerzésével. Mivel Tamási és térsége nem esik ebbe a kategóriába, itt továbbra is a dieselmotoros járművek forgalma várható, egyre korszerűbb konstrukciójú járművekkel.

Az autóbusz közlekedés központja Tamási egykori vasútállomásánál található, mely a 63321 sz. vasútállomási bekötőúton kialakított 5 db kocsállással és több félig kiépített autóbusz parkolóval rendelkezik, felvételi épületként az egykori MÁV felvételi épületet használva. Kerékpártároló nincs az állomás környezetében. A kocsállások akadálymentesen megközelíthetőek, az utastájékoztatás alacsony szintű (csak menetrend van kihelyezve, egyéb információk hiányoznak), esőtől és szélről védő autóbusz váróként az állomás váróterme áll rendelkezésre. A városi megállóhelyek többségén van autóbuszöböl és menetrend, de esőtől, szélről védő autóbuszváró és pad csak a megálló egy kis részén található, kerékpártároló, egyéb utastájékoztató eszköz és akadálymentesítés pedig sehol sincs.

A helyközi közlekedésben szállított utasok száma 2014-ben 1,38 millió utas volt, és folyamatos (átlagosan évente 8 százalékos) csökkenést mutat. Egy átlagos teljesárú menetjegy ára 310–745 Ft, a havi bérlet 11–42 ezer Ft körüli, a járáson belül a távolság függvényében. A helyközi közlekedés szolgáltatási színvonala eltérő. A 1.15-3. táblázat tartalmazza az ezekhez tartozó adatokat, a járatok ezeken felül eljutnak Baja, Kecskemét, Pápa, Siófok, Székesfehérvár, és Veszprém településekre is.

Járás települései	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
Pári	7,0 km	14 perc	30 km/h	9–9 járat
Nagykónyi	9,2 km	18 perc	31 km/h	22–22 járat
Értény	13,8 km	30 perc	28 km/h	8–8 járat
Koppányszántó	17,9 km	43 perc	25 km/h	7–7 járat
Újireg	15,1 km	19 perc	48 km/h	1–3 járat
Iregszemcse	11,7 km	14 perc	50 km/h	25–29 járat
Nagyszokoly	15,5 km	22 perc	42 km/h	12–12 járat
Magyarkeszi	19,7 km	29 perc	41 km/h	12–12 járat
Felsőnyék	28,2 km	42 perc	40 km/h	8–8 járat
Fürged	16,5 km	31 perc	32 km/h	8–8 járat
Ozora	29,4 km	82 perc	22 km/h	8–10 járat (egy átszállással)
Pincehely	14,4 km	21 perc	41 km/h	16–18 járat
Tolnanémedi	20,0 km	30 perc	40 km/h	8–8 járat
Simontornya	27,8 km	42 perc	40 km/h	8–7 járat
Kisszekely	28,4 km	81 perc	21 km/h	5–5 járat (egy átszállással)
Nagyszékely	25,4 km	42 perc	36 km/h	2–1 járat
Miszla	40,1 km	66 perc	36 km/h	3–2 járat (egy átszállással)
Belecska	21,2 km	31 perc	41 km/h	1–2 járat
Keszőhidegkút	23,6 km	33 perc	43 km/h	3–3 járat
Regöly	17,6 km	22 perc	48 km/h	6–5 járat
Udvari	34,7 km	138 perc	15 km/h	1–3 járat (egy átszállással)
Gyönk	30,8 km	47 perc	39 km/h	3–4 járat
Szárazd	26,3 km	40 perc	39 km/h	3–4 járat

Járás települései	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
Szakály	14,7 km	19 perc	46 km/h	16–17 járat
Hőgyész	19,6 km	26 perc	45 km/h	16–16 járat
Diósberény	21,5 km	60 perc	22 km/h	6–9 járat (egy átszállással)
Szakadát	28,4 km	64 perc	27 km/h	6–9 járat (egy átszállással)
Varsád	35,2 km	120 perc	18 km/h	10–12 járat (egy átszállással)
Kalaznó	25,0 km	67 perc	22 km/h	6–4 járat (egy átszállással)
Dúzs	35,1 km	76 perc	28 km/h	14–13 járat (egy átszállással)
Mucsi	16,4 km	77 perc	13 km/h	6–4 járat (egy átszállással)
Átlag	22,3 km	47 perc	34 km/h	8–9 járat

1.15-3. táblázat: Tamási elérhetősége a járás településeiről helyközi autóbusz járatokkal

A városban korábban működő két helyi autóbusz-viszonylat a gazdaságos üzemeltetés körülményeinek a hiánya miatt megszűnt, így a helyi célok elérésére is csak a helyközi járatok vehetők igénybe, ami a városközponttól távolabbi lakóterületeken – Tamási északi és keleti lakóövezetében, valamint a Miklósvár városrészben – gépkocsi vagy kerékpár nélkül, például az idősebbek számára nehézkessé teszi a városközpont szolgáltatásainak igénybe vételét.

1.15.5.2 Kötőtpályás közösségi közlekedés

A járás területén egy vasútvonal vezet át, a 40 sz. Budapest–Pusztaszabolcs–Pécs vonal, ez azonban nem érinti Tamásit. A korábbi 48. sz. vonal felszámolásra került, nyomvonala nagyrészen a vágányokat is felszedték, újraindítására távlati tervek sincsenek. A Budapest–Pécs vasútvonal egyvágányú 21 t engedélyezett tengelyterhelésű, 120 km/h pályasebességű villamosított transzeurópai vasúti áruszállítási hálózatba tartozó vonal. A viszonylaton ütemes közlekedés van, intercity vonatok járnak naponta Pécs–Budapest Keleti pu. között (10 járatpár), Zágráb–Budapest Keleti pu. között (1 járat), melyek három járatpár kivételével csak Simontornyan állnak meg a járásban, három járatpár azonban a Tamásival szomszédos Pincehelyen is megáll. Személyvonatok is közlekednek a vonalon Dombóvár–Pusztaszabolcs (7 járatpár), illetve Sárbogárd–Dombóvár (1 járat) végállomások között, ezek a szerelvények Pincehely mellett több szomszédos faluban is megállnak.

1.15.6 Kerékpáros- és gyalogos közlekedés

Tamási térségét elkerülik a nemzetközi és országos jelentőségű kerékpárutak, azonban a kapcsolat a térségen belül és a szomszédos térségekhez élénk, és folyamatosan fejlődik.

A Tamási járás kerékpárút-hálózata hiányos, de folyamatosan, szakaszonként épül, és az átlagnál jobb kiépítettséget mutat, hossza kb. 16,4 km. A település környékén az alábbi két elemből áll:

- Tamási–Pári kerékpárút: a tervezett Dombóvár–Tamási–Felsőnyék térségi kerékpárút kiépült szakasza, mely a Tamási–Pári egykori vasútvonalra épült 2009-ben, mintegy 6 km-en,
- Tamási–Regöly kerékpárút: a tervezett Törökkoppány–Tamási–Tengelic térségi kerékpárút Tamási környéki kiépült szakasza 10,4 km. hosszon.

Tamási Város Önkormányzata az elmúlt évek során több forrásból is fejlesztette kerékpárút hálózatát, két cél érdekében. Elsődlegesen a munkába járás feltételeinek biztosítása érdekében, másodlagosan a turisztikai jelleg dominált a kialakításban, hogy a városban található turisztikai attrakciók, kiemelten a fürdő elérhető legyen, illetve a környező települések elérése a városon kívüli kisebb-nagyobb kerékpártúrák szervezésével.

A „Tamási a kerékpárosbarát város” TOP-3.1.1 projekt fejlesztésének elsődleges eredménye a már meglévő kerékpáros útvonalak/nyomvonalak összekapcsolása és az északi külső iparterület becsatolása a kerékpárút-hálózatba, amely több száz munkavállaló munkába járását könnyíti meg, illetve teszi balesetmentessé, mivel nem a viszonylag nagy forgalmú főúton kell haladniuk.

A település kerékpárút hálózata 11,3 km hosszú, mely fő eleme a Szabadság út mellett (Zrínyi u. és a belterület hatása között) vezetett kerékpárút.

A város önkormányzata 2021-ben a kerékpáros közlekedés fejlesztéséért a „Kezdő Kerékpárosbarát Település” elismerő oklevélben részesült.

A településen található gyalogos felületek nagysága (2022-ben az összesen 273 km önkormányzati úthoz 45,5 km járda) az országos átlaggal nagyjából megegyező, de az elmúlt 15 évben csak szerény mértékben bővült. A két országos főút négy részre vágja a települést, amelyek közötti átkelés nehézkes.

A város központjában forgalommentes gyalogos köztér nincs.

1.15.7 Parkolás

A szűkebb belváros legfrekvenciáltabb részén – a Kossuth L. téren, a Piac téren és egyes forgalmas üzletek közelében – a túlszűfolttság elkerülése érdekében 192 fizető parkoló működik. A fizető időszak 8-17 óra között tart, díja 240 Ft/óra vagy 6000 Ft/hó, illetve 60.000 Ft/év. A településen összesen 476 parkolóhely található, amely kiszolgálja a helyi igényeket, hiány csak a reggeli és délutáni csúcsidőszakban, főként a gyermekintézmények környékén fordul elő. A családi házas illetve ipari területeken a parkolás telken belül megoldott.

1.15.8 Fenntartható mobilitás

A fenntartható, környezetbarát mobilitás első számú eszköze Tamásiban a korábban már tárgyalt kerékpár. Emellett egyéni tulajdonban számos roller is megtalálható, de ezek közlekedése, mennyisége nem éri el a beavatkozást igénylő mennyiséget.

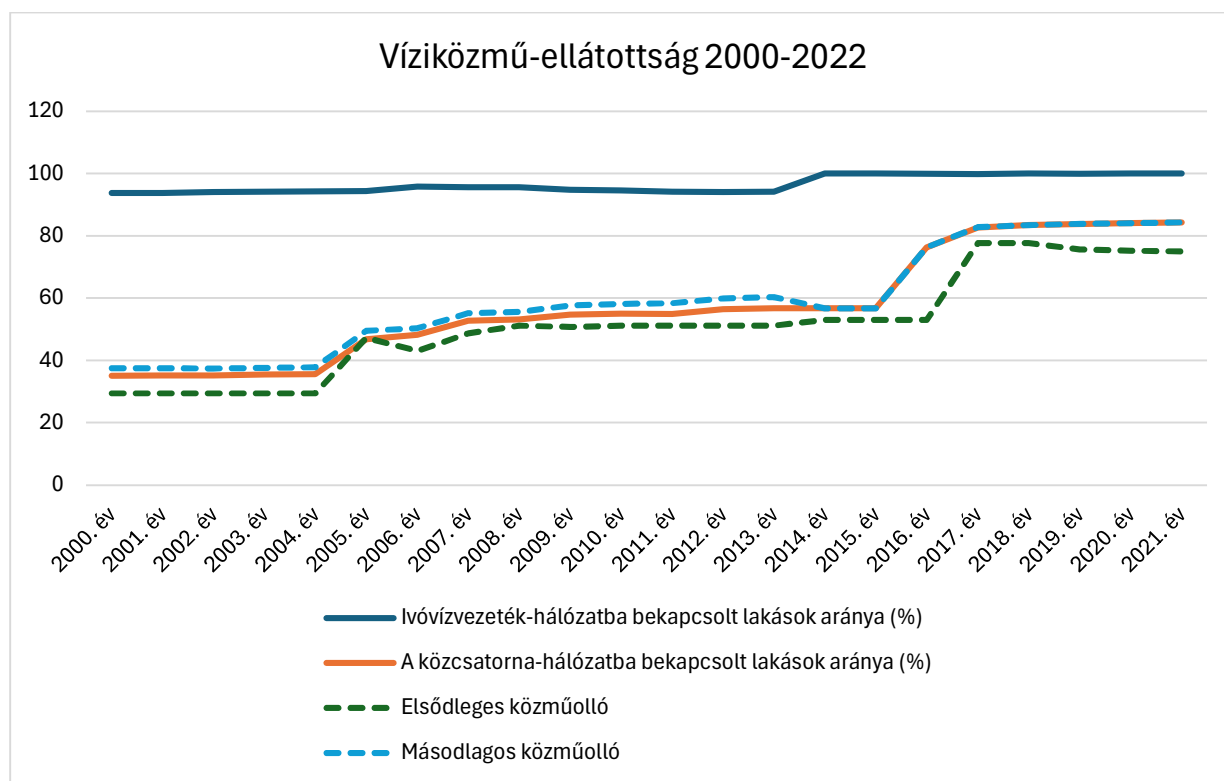
Az elektromobilitás szintén terjed a városban, ami a gépjárművek bemutatásánál az egyéb üzemanyaggal hajtott járművek számának emelkedésében lényeges szerepet játszhat, de az ilyen járművek számáról egyelőre nem állnak rendelkezésre adatok. Tamásiban két elektromosautó-töltőhely működik, az egyik a Széchenyi utcában, a Penny Market, a másik pedig a Honvéd utcában, a Lidl élelmiszeráruház parkolójában.

1.16 Közművesítés

1.16.1 Víziközművek

1.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás

A vezetékes ivóvíz elosztóhálózat a beépített terület utcáiban 65,7 km hosszban épült ki, a vízvezeték kiépítettsége teljes körűnek tekinthető. Az ivóvízzel ellátott lakások száma 3563 volt, ez a település lakásállományának 2013-ban 94 százaléka volt, azaz az ellátottság település-szintű a statisztikai nyilvántartás szerint. A 2015 óta a bekövetkezett további fejlesztések következtében a vízellátás 100% körül alakul. Igen jelentős fejlődés ment végbe az elmúlt két évtizedben a lakások csatornázottsága terén is, hiszen a szennyvízhálózatra rákötött lakások arány 2000. óta először 2004-2006 között 50% fölé, majd a 2016-2018 közötti fejlesztések eredményeképpen 80% fölé emelkedett, 2022-ben 84% volt. Ez – a 100%-os vízellátás miatt – megegyezik az úgynevezett másodlagos közműolló – azaz a csatornázott és vezetékes vízzel ellátott lakások hányadosa – mértékével is. Az elsődleges közműolló – azaz a szennyvízvezeték-hálózat és az ivóvízvezeték-hálózat hányadosa szintén kedvező, kissé alacsonyabb a másodlagos közműolló értékénél, ami azt jelenti, hogy a városban – helyesen – a sűrűbben lakott városrészekben magasabb a csatornázottság aránya.

1.16-1. ábra: A víziközmű-ellátottság legfontosabb mutatóinak alakulása Tamásiban 2000– 2022 között

Forrás: KSH, Tájékoztatói adatbázis, 2024. július

A település közütemi ivóvízhálózatával 239,9 ezer m³ vizet szolgáltatott 2013-ban, a lakosság számára, ez 2022-re 275,5 ezer m³-re nőtt. Ez alapján a vízellátást igénybevevő lakókörnyezetben élőknek az egy főre jutó vízfogyasztása éves átlagban a jelzett időszakban a napi 80 l/fő értékről 100 l/főre növekedett. A tapasztalatok szerint a távlatban elvárható komfortos életvitel hatására, a lakossági, illetve a kommunális szektor napi ivóvíz fogyasztása ennél magasabb érték körül várható. A jelenlegi átlagos vízfogyasztási adatok figyelembe vételével, a meglevő fogyasztóknál a víztakarékosságra való törekvés ellenére is, számolni kell a vízigény növekedésével.

Ugyanebben az időszakban a nem háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége évi 128,8 ezer m³-ról 234,1 l-re, azaz csaknem kétszeresére növekedett, azaz a nem háztartási fogyasztás nagyobb lett, mint a lakossági, ami a nagyobb vízigényű gazdasági fogyasztók térnyerésével függ össze. Várható, hogy további ipari cégek megtelepedése a városban további lényeges fogyasztásnövekedéssel jár majd együtt, az alkalmazott technológia függvényében.

A város vízellátását helyi vízmű biztosítja, melyet korábban a Tamási Víz- és Csatornamű Kft. üzemeltetett. A közelmúltban Magyarországon a víziközmű (víz- és szennyvíz) szolgáltatás rendszereit nagyobb szolgáltatási egységek létrehozására kötelezve, törvényi erővel átszervezték. 2012-ben Tamási Város Önkormányzata az ivóvíz- (és csatornaszolgálat) ellátására a Dunántúli Regionális Vízmű Zrt-vel (DRV) kötött szerződést. Jelenleg a DRV-ben a Tamási Üzemeltetési Üzemvezetőség folytatja a város vízellátásának szolgáltatását.

A város belterületén a vízellátó hálózat kiépítettsége tehát teljeskörűnek mondható. A helyi vízbázis mennyiségileg megfelelő, sőt jelentős tartalékai vannak, a szolgáltatott víz minősége magas vas- és ammónium-tartalmú. Korábban Tolna megyében épp Tamásiban okozta a legnagyobb gondot a viszonylag nagyobb lélekszámú külterületek egészséges ivóvízzel való ellátása. Azóta külső forrás igénybevételével Kosba, Újvárhegy, Tuskós, valamint Adorján-pusztá és, Öreghenye vízellátása megoldódott, folyamatban van Szemcse-pusztá és Szurokhegy vízellátó hálózatba szervezése, kiépítése.

A városi termálfürdőt az önkormányzat saját cégén keresztül üzemelteti.

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés

Tamási város saját szennyvízközmű hálózattal és szennyvíztisztítóval rendelkezik. 2013-ban a közcsona hálózat 34,6 km hosszú gerincvezetéke biztosította Tamási belterületi szennyvíz összegyűjtését és a továbbszállítását, ami 2022-re 54,9 km-re növekedett. A KSH adatainak tanúsága szerint 2013-ban a lakásállomány 56,8 százaléka, 2148 lakás kapcsolódott a közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatra, ez az érték 2022-ben 3199 lakás ellátásával 83,7%-ra nőtt. A szennyvíz közcsonnával összegyűjtött szennyvizeket a helyi városi szennyvíztisztító telepen kezelik.

A városi közcsona-hálózatba be nem kapcsolt ingatlanoknál keletkező szennyvizeket saját egyedi házi szennyvízgyűjtő medencékben gyűjtik, – jobb esetben csak ideiglenesen – tárolják, amelyek a hazai gyakorlatnak megfelelően sajnálatos módon legnagyobb részben még egyedi ülepítő, derítő szikkasztó rendszerként üzemelnek. Ezeknek az emésztőgödröknek a jelentős hányada azonban silány, hiányos kivitelezésük miatt a környezetvédelmi előírásoknak nem tesznek eleget, nem zárt rendszerű tárolóban történik a szennyvíz elhelyezése. Emiatt a tárolt szennyvíz jelentős része a talajba szivárog, és tisztítás nélkül jut az első vízáadó rétegbe. A víz–szennyvíz viszonylatában a közmű olló tehát még nem záródott. Mivel azonban a tapasztalatok szerint a szivárgónyílások az évek alatt eliszaposodnak, eltömődnek, egyre inkább át kell állniuk a szippantásos gyűjtésre, ennek magasabb költsége azonban

hosszabb távon a hálózatos elvezetés felé tereli a még nem csatlakozott háztartásokat, így a közműolló további záródása érdekében a kapacitások növelése lesz szükséges.

A város szennyvíztelepének 10.000 m³/nap csőhálózaton érkező szennyvíz fogadására alkalmas kapacitása nem csak az egész város, hanem szomszédos települések szennyvízeinek fogadására készült. Mivel az elvezetett és megtisztított szennyvíz mennyisége 2022-ben évi 1619,45 volt, a telep kihasználtsági foka mintegy 45 százalék körül alakult. A telep a szippantott szennyvizek fogadását is biztosítja, a szippantott szennyvizek beszállítása az elmúlt években jelentősen növekedett. A vízellátásnál leírtakkal azonosan, a közelmúltban a víziközmű (víz- és szennyvíz) szolgáltatás rendszereit nagyobb szolgáltatási egységekbe átszervezték, amely valamennyi szolgáltatót érintette. A tamási szennyvízcsatorna hálózat üzemeltetését és karbantartását, valamint a szennyvíztelep működtetését az ez irányú törvény teljesítése érdekében kinevezett DRV Tamási Üzemeltetési Üzemvezetőség végzi. Továbbra is folyamatban van a város szennyvízcsatorna-hálózatának jelentős bővítése a belterület további részére kiterjedően. és a szennyvíz telep felújítása, fejlesztése.

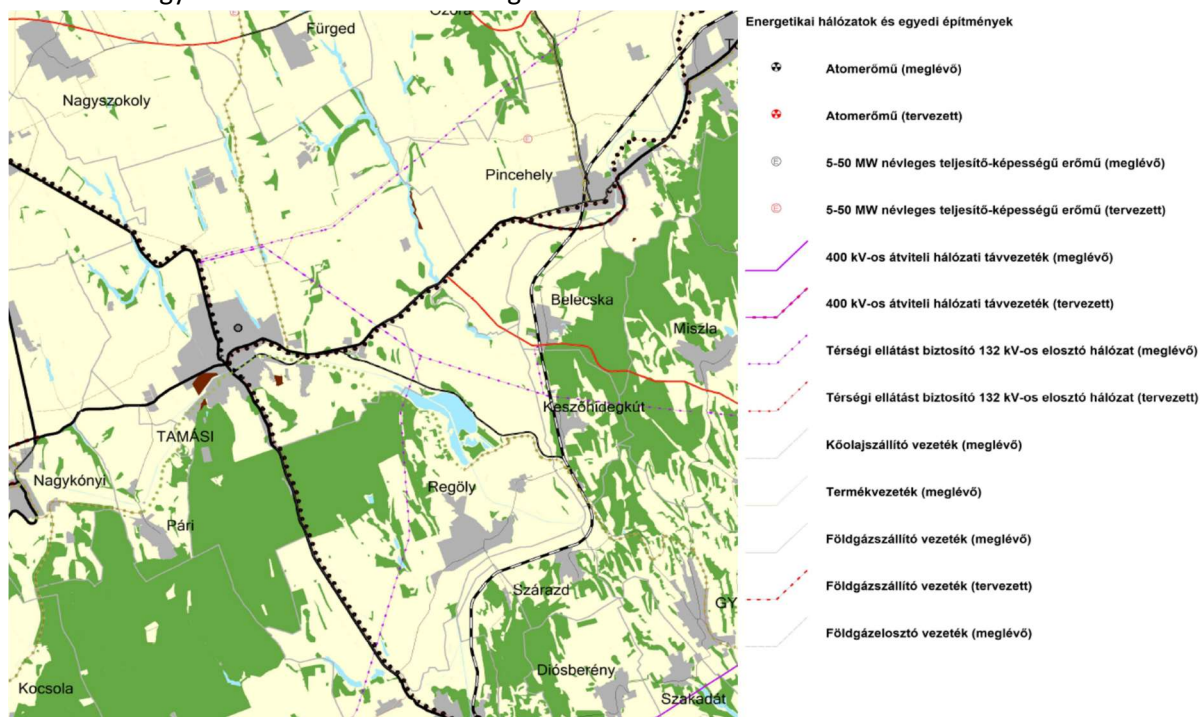
1.16.1.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A városban a vízvezetés jellemzően nyílt árkos rendszerű, csak a városközpontban található zárt rendszer. A csapadékvizek befogadói a Nagy-Koppány és a kisebb patakok. A szőlőhegyek a vízvezetés megoldatlansága miatt erózióknak fokozottan kitéttek.

1.16.2 Energia

1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás, az ellátórendszerek áttekintése

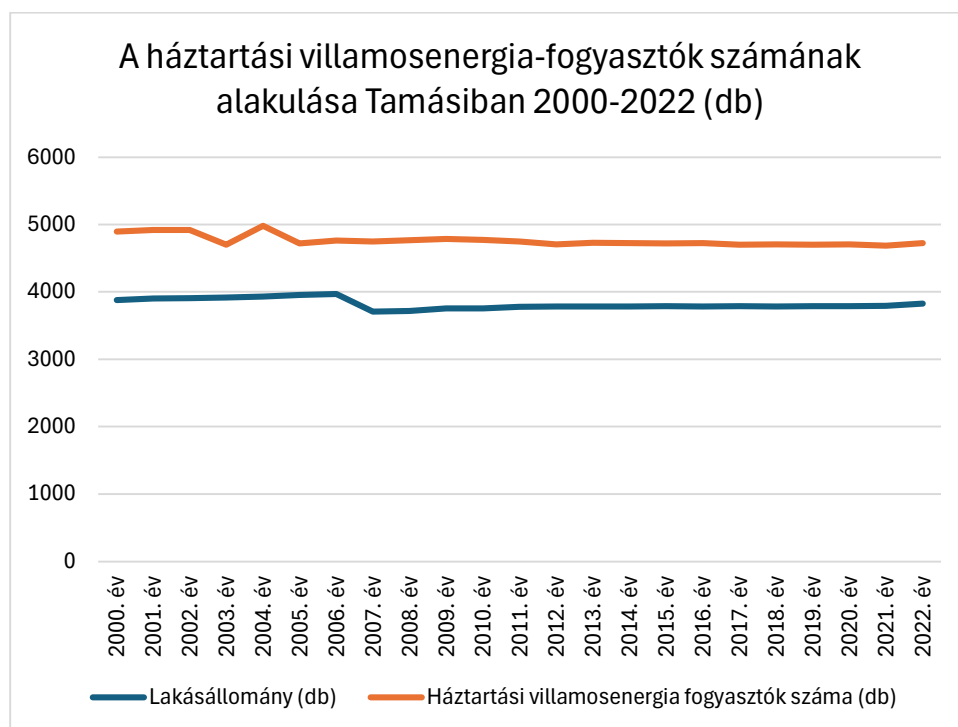
Tamási nem számít az energiaszektor különösebben kiemelt településének. A város kelet felé kapcsolódik a térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó elektromos távvezeték-hálózathoz, amely a város területének keleti részén kettéágazik egy északkeleti és délkeleti irányba. A Tolna Megyei Területrendezési Terv Tamásit a térségi szénhidrogén szállítóvezeték-hálózat egyik csomópontjaként jelöli meg. A belterületről több irányba: Fornádpusztára, Simontornya és Koppányszántó irányába, valamint Magyarakeszire is indul szénhidrogén-vezeték.

1.16-2. ábra: Tamási Tolna Megye Területrendezési Tervében *Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv*

1.16.2.2 Villamosenergia-ellátás

A háztartások részére szolgáltatott villamos energia éves mennyisége 2013-ban 12.380 MWh, 2022-ben pedig 13,117 MWh volt. Az egy lakásra jutó havi átlagos villamos energia fogyasztása 2013-ban 273 kWh volt, ami 2022-re 286 kWh-ra nőtt. A háztartási villamosenergia-fogyasztók számának a lakásállományt meghaladó mértéke az üdülőingatlanok számát jelzi, és ez a jelenség lehet az oka az egy lakásra jutó fogyasztás mértékének is.

1.16-3. ábra: A háztartási villamosenergia-fogyasztók számának alakulása Tamásiban 2000–2022 között, db *Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis, 2024. július*

1.16.2.3 Közvilágítás

A városban a közvilágítás korszerűsítése során 1445 lámpatest került lecserélésre korszerű, LED-technológiával működőre a KEOP-5.5.0/K/14-2014-0005 projekt keretén belül. A kiépült rendszer a „City Touch” felületen vezérelhető, ahol mérni lehet az energiafelhasználást Wattban, és az aktuális CO₂-kibocsátást is, továbbá beállítható a világítás erőssége és a világítási időszak is. Ezzel a megoldással a közvilágítás áramfogyasztása több mint 30%-kal is csökkenthető.

1.16.2.4 Földgázellátás

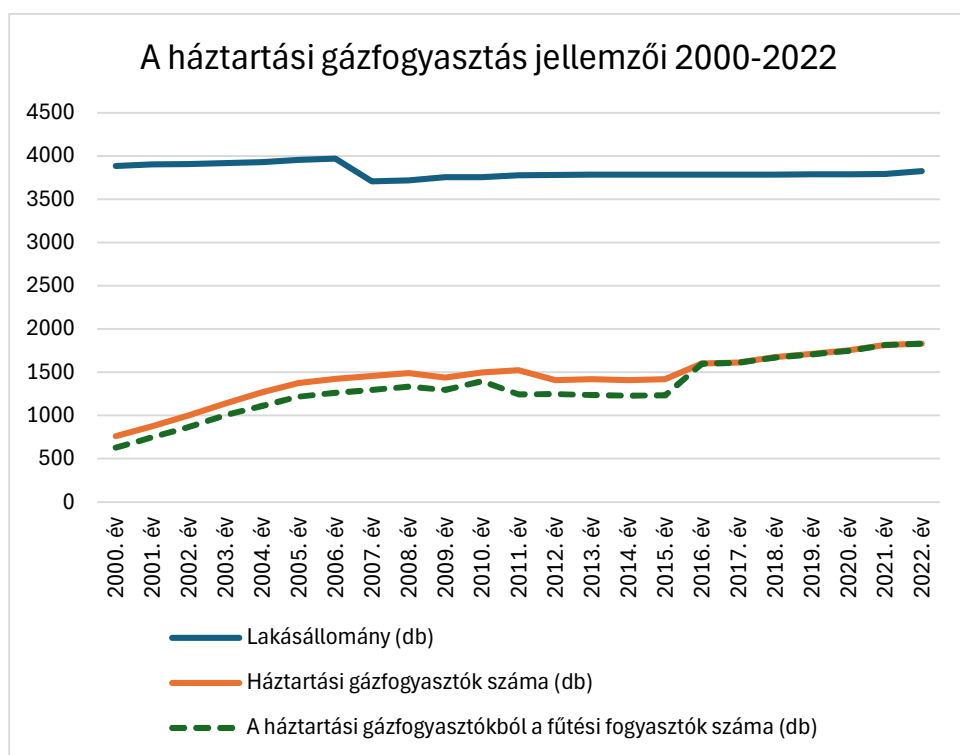
A településen az automatikus üzemvitelre is alkalmas termikus célú energiaellátásra vezetékes energiahordozóként a földgázellátást építették ki.

A település belterületén 80,9 km földgázelosztó hálózat üzemel, amely biztosítja az ingatlanok jelentős részének fűtését. A gázhálózat kiépítettségének eredményeként 2013-ban 1420 lakás, a lakásállomány 37,5%-a, 2022-ben pedig 1832 lakás, a lakásállomány 48%-a vette igénybe a földgázellátást, összesen 2335 ezer m³ földgázt elfogyasztva. A gázellátással rendelkező lakások közül a gázt fűtési célra 2013-ban 1238 lakásban, a lakásállomány 32,7 %-ában, 2022-ben pedig 1637 lakásban, a lakásállomány 43%-ában hasznosították, biztosítva ezzel a komfortos életkörülmény lehetőségét.

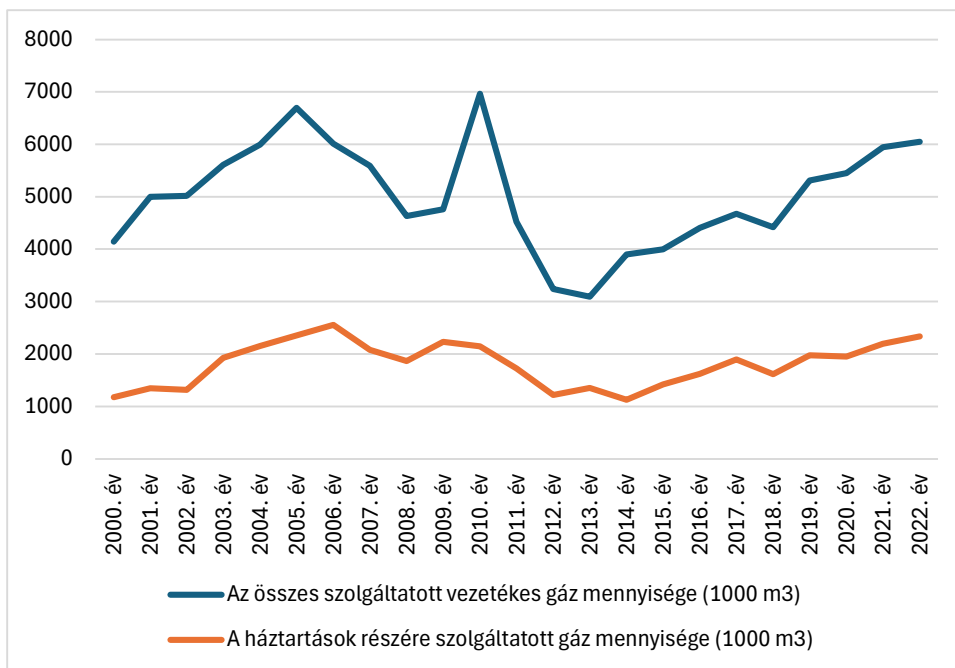
A városban ugyanakkor a 2022-ben háztartási fogyasztókon kívül 2062 gázfogyasztó volt, ami azt jelenti, hogy az előbbieken kívül további 425 fogyasztási helyen használtak vezetékes gázt, és itt a háztartásoknál jóval több, összesen 3713,4 ezer m³ földgázt fogyasztottak el, jelentős részben a város gazdasági szereplői, súlyponti szerepben a termelő létesítményekkel.

Sajátos, hogy a városban mind az összes, mind pedig a háztartási földgázfogyasztás 2000-2022 között – az időjárás függvényében, de – dinamikusan emelkedett.

A 2022-től kezdődő energia-áremelkedések hatása a fogyasztásában az elérhető adatokban még nem jelentkezett.

1.16-4. ábra: A háztartási gázfogyasztás jellemzőinek alakulása Tamásiban 2000-2022 között

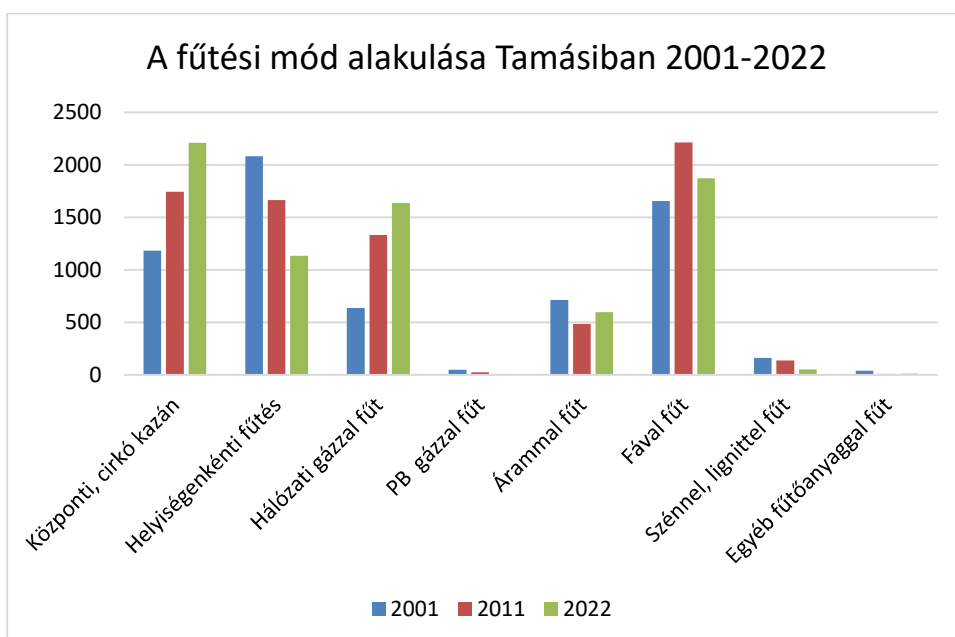
Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis , 2024. július

1.16-5. ábra: Tamási földgázfogyasztásának alakulása 2000-2022 között

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis , 2024. július

1.16.2.5 Fűtési módok

A városban központi hőszolgáltatás, távhőellátás nincs. A fogyasztók termikus célú ellátása vezetékes energiahordozókkal (földgázellátással) csak a lakásállomány egy részében biztosított. A 2022 évi népszámlálás adatai szerint a város 3343 lakásából 2210 rendelkezett egy vagy több lakást fűtő központi, cirkó kazánnal vagy más eszközzel.

1.16-6. ábra: A fűtési mód alakulása Tamásiban 2000-2022 között

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis, 2024. július

1.16.2.6 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

– Szélenergia

Tamási és térsége a szélenergiát viszonylag kedvezően hasznosítható területen fekszik, a hasznosítási lehetősége adott. A szélérőművek létesítését a hazai jogszabályok egyelőre nem teszik lehetővé.

– Napenergia

Tamási területén 2000–2100 a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelynek hasznosíthatóságát célszerű igénybe venni. Hasznosítás lehetősége napkollektorokkal termikus célú energiaellátásra, naperőművel, napelemmel villamosenergia termelésre biztosított, de a hasznosításhoz szükséges beruházás megtérülését gyorsan nem lehet várni.

A 2022. évi népszámlálás adatai szerint 2022-ben Tamásiban 21 lakás rendelkezett napkollektorral, ugyanakkor 130 lakás volt felszerelve napelemmel, ami az összes lakás 3,4%-át jelentette. Ez azt jelzi, hogy a város lakásállományában még bőven van lehetőség a megújuló energiaforrások alkalmazására.

– Geotermikus energia

A föld belső hőjéből hasznosítható a geotermikus energia. Geológiai adottságok befolyásolják előfordulásának mértékét. Hasznosítására részben a termálvíz kitermelésével, részben a földfő hőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség. A földhőből hőszivattyúval kitermelt hőenergia közvetlenül fűtésre, használati melegvíz előállítására hasznosítható, georőmű segítségével villamosenergia termelésre is alkalmas.

Tamásiban 2015-ben építették ki azt a termálvizes fűtési rendszert, amely 47°C hőmérsékletű vízzel látja el a város közintézményeit. A geotermikus forrás 16 ezer GJ fosszilis energiát vált ki, ami a város közintézményeinek fűtéséhez szükséges energiamennyiség 70%-a. A fennmaradó mintegy 7000 GJ energiaigény kielégítésére 2018-ban biomassza alapú energiatermelést alakítottak ki, egy 1,3 MW teljesítményű faaprítékos pellet kazán beállításával, így a középületek teljes fűtési energiaigénye megújuló energiával biztosítható.

Az öröndetes tény mellett azonban a város energiafelhasználásának jóval nagyobb részét adó lakossági fogyasztás terén a megújuló energiaforrások használata még igen kezdeti stádiumban van, amiben a megtakarításból finanszírozott pénzügyi konstrukciók hazai elterjedéséig nem is várható lényeges változás.

1.16.2.7 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzati intézmények energiaellátása vezetékes energiahordozók hasznosításával jelenleg megoldott. Az önkormányzati intézmények közül energetikai tanúsítással a gimnázium, valamint az óvoda épülete rendelkezik. A villamosenergia ellátással az intézmények világítási és technológiai igényeit elégítik ki, a termikus célú energia ellátásuk pedig földgáz hasznosításával biztosított helyi hőbázis segítségével. Az önkormányzatnál, illetve az önkormányzati intézményeknél nincs külön energetikus, valamint ezzel foglalkozó szervezet sincs.

Az energiahatékonyság javítására, energiatakarékos fogyasztást eredményező beruházások, a szigetelések, homlokfali hőleadást csökkentő (falszigetelések, nyílászáró cserék, javítások) beruházások, épületgépészeti felújítások előfordultak. Az egyes intézmények esetén további vállalható

feladat lehet a következő években az épületek teljes fűtési rendszerének karbantartása is, ehhez a szakfeladathoz a geotermikus közműrendszer üzemeltetése miatt felállítandó szakgárda megfelelőnek mondható.

Ezen felül a 2014 utáni fejlesztések megcélazzák az energiahatékonyság jelentősebb javítását szolgáló megújuló energiaforrás hasznosítását. A vezetékes energiaellátás vonatkozásában a 2014–2015. években a geotermikus közműrendszer („Geotermikus közműrendszer kialakítása Tamási városában” elnevezésű projekt) megvalósulásával a helyi fűtési hő ellátás valósul meg az alábbi városi intézmények, középületek esetén. A fűtési hő szolgáltatást az önkormányzat fogja végezni, ez alatt a fenntartást, karbantartást, számlázást, azaz a teljes körű üzemeltetést értve.

sorszám	megnevezés	cím
1.	Volt Általános Iskola	Fő út 1.
2.	Vályi Péter SZKI	Deák F. u. 6–8.
2.1.	Vályi P. SZKI Fiú Kollégium	Deák F. u. 6–8.
2.2.	Vályi P. SZKI Sportcsarnok	Deák F. u. 6–8.
3.	Würtz Ádám Általános Iskola és AMI	Szabadság u. 38–40.
4.	Rendőrség	Kossuth tér 2.
5.	Polgármesteri Hivatal	Szabadság u. 46–48.
6.	Erdőgazdaság	Szabadság u. 27.
7.	Városi Bíróság (volt)	Szabadság u. 29.
8.	Művelődési Központ	Szabadság u. 50.
9.	Városi Könyvtár	Szabadság u. 50.
10.	Rendelőintézet	Dózsa Gy. u. 18–22.
11.	Földhivatal	Szabadság u. 56.
12.	Béri Balogh Ádám Kat. Gimnázium	Bezerédj u. 1.
13.	Tamási Aranyerdő Óvoda és Bölcsőde	Béri Balogh u. 1–3.

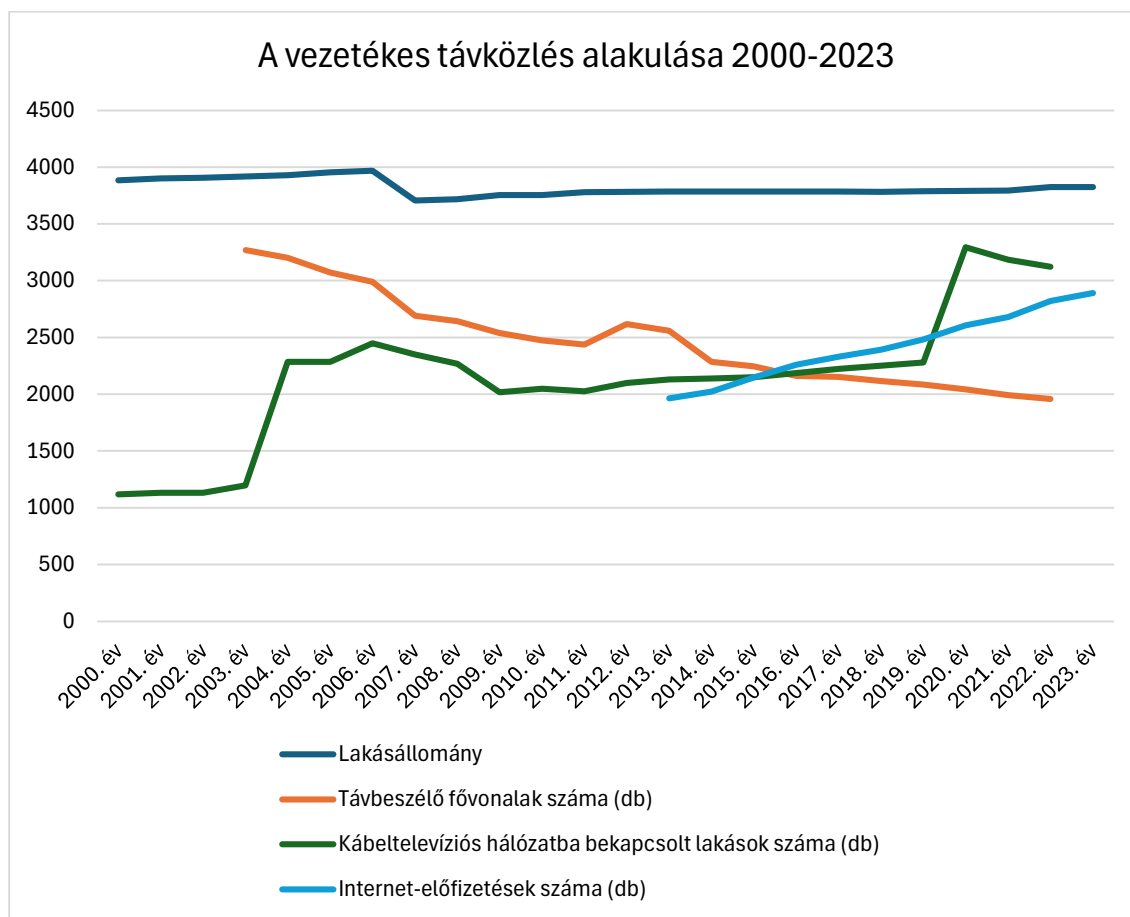
1.16-1. táblázat: Az épületek geotermikus közműrendszerbe történő bekapcsolásának helyszínei
Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

1.16.3 Elektronikus hírközlés

1.16.3.1 Vezetékes hírközlés

Tamási egész belterületének vezetékes távközlési hálózatát az 1990-es évek közepén a Magyar Telekom Távközlési Nyrt. jogelődje építette ki. A pécsi szekunderközpont-hoz tartozó szekszárdi primer körzet alközpontja a település vezetékes távközlési hálózatának bázisa. Tamási a 74-es körzetszámon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz.

Jelenleg 2019 egyéni lakásfővonal üzemel, de ez a jelenlegi lakásállomány figyelembe vételével csak 53,4 százalékos ellátottságot jelent. Az ellátottság teljes körűnek tekinthető, mivel valamennyi vezetékes távközlési igény kielégített. Az ellátottság korábban jelentősebb volt, jelenleg a mobiltelefon rendszerek elterjedésének hatására a vezetékes távközlési igények száma csökkent. A statisztikai nyilvántartás szerint a településen 2000-ben még 39 db, de mára csak 4 db nyilvános távbeszélő állomás üzemel. A településen belüli vezetékes távközlési hálózat föld feletti elhelyezésű, a település nagyobb területi hányadán jellemzően külön oszlopokra szerelten épült.

1.16-5. ábra: A vezetékes távközlésbe bekapcsolt lakások számának alakulása Tamásiban 2000–2023 között, db *Forrás:* KSH, Tájékoztatási adatbázis

A városban a kábel-tv szolgáltatást a múlt század utolsó éveiben építették ki. 2001-ben 1131 lakás, az akkori lakásállomány 29 %-a, 2013-ban 2129 lakás, a lakásállomány 56 %-a, 2022-ben pedig 3129 lakás, azaz a lakásállomány 93 %-a vette igénybe a kábel-tv szolgáltatást. A városban a távközléshez hasonlóan a műsorelosztásra is több kábel-tv rendszer áll rendelkezésre. Az ágazat három szolgáltatásra jogosult vezetékes műsorelosztó szolgáltatót tart nyilván. A keresleti oldal tekintetében 2013-ban az internet előfizetések száma 1964 volt, vagyis a lakásállomány 52%-a vette igénybe. 2022-re az internetelőfizetések száma 2893-ra nőtt, tehát a lakásállomány 84%-a rendelkezett ilyen hálózati kapcsolattal. Azóta ez az arány feltehetően tovább növekedett.

1.16.3.2 Vezeték nélküli hírközlés

A vezetékes szolgáltatást a vezetékek nélküli szolgáltatók egészítik ki. A megfelelő vételi lehetőség biztosításához szükséges antennák – részben településen belül, részben a környező településeken – elhelyezésre kerültek, azokat a Telenor Magyarország Zrt., a Magyar Telekom Távközlési Nyrt. és a

Vodafone Magyarország Mobil Távközlési Zrt. építette, üzemelteti. A mobil telefonok vételi lehetőségei jók a meglévő három átjátszó jóvoltából.

Jelenleg az ágazat által vezeték nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatóként a térségben több szolgáltatót tartanak nyilván. Természetesen ezek bár rendelkezésre állnak, nem biztos, hogy igénybe veszik szolgáltatásukat. Ezek szolgáltatásukat a meglévő antennákon keresztül biztosítják. A vezeték nélküli szolgáltatások is az infokommunikációban széles körűen hasznosíthatóak, jelentős szerepet töltenek be a távközlési szerepén kívül az interneten keresztül nyújtható szolgáltatások igénybevételében.

1.17 Környezetvédelem

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény az ellátandó helyi önkormányzati feladatokként nevesíti a **helyi környezet- és természetvédelmet**, vízgazdálkodást, vízkárelhárítást, környezet-egészségügyi feladatok elvégzését. A helyiek érzékenységet mutatja, hogy az önkormányzatok mellett a térségben számos civil szervezet is feladatának tekinti a helyi természeti értékek védelmét illetve a környezeti elemek szennyeződésének megszüntetését, illetve a szennyezés megelőzését.

Az önkormányzatok **környezetvédelmi** feladatait a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.) határozza meg, amelyben a települési környezetvédelmi program készítése kiemelt szerepet kap. A Városi Önkormányzat 2003. évben elfogadott környezetvédelmi programmal rendelkezik.

A város területén az egyik legnagyobb problémát a külterületi mezőgazdasági üzemek és a szorosan melléjük települt lakóterületek (Adorjánpuszta, Csollányos, Fornád, Kecsege, Leokádipuszt és Szemcsepuszta) megoldatlan környezeti problémái (bűz, por, zajterhelés, fertőzésveszély) jelentik.

1.17.1 Talaj

A település földtani közeg, talajtani adottságai a 1.12.1. fejezetben kerültek ismertetésre. E fejezetben a területfejlesztést, területhasználatot befolyásoló földtani, talajtani adottságok kerülnek bemutatásra.

1.17.-1. ábra: Tamási kiváló és jó termőhelyi adottságú szántóterület övezet

Forrás: Országos Területrendezési Terv (2018) – Térport

A mezőgazdasági művelés számára megtartandó térségben a „kiváló termőhelyi adottságú szántóterületeket” és a „jó termőhelyi adottságú szántóterületeket” a területrendezési tervek határolják le. Az OTTrT kiváló és jó termőhelyi adottságú szántóterületeket is lehatárol Tamási közigazgatási területén. A területrendezési tervek által kiváló jó termőhelyi adottságú területnek nyilvánított földrészek Tamási városának belterületétől délre, illetve nyugatra találhatók. (1.17.-1. ábra)

A Tamásihoz tartozó területeken is vannak

nyilvántartott nitrátérzékeny területi blokkok – 43/2013. (V. 29.) VM rendelet 1. melléklet –, amelyre be kell tartani a vonatkozó rendeletek kötelező előírásait.

Tamásiban a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal Országos Felszínmozgás Katasztere szerint **felszínmozgással érintett terület** található (ld. 1.18.1.fejezet).

1.17.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Magyarország a **felszíni vizeket** illetően jellegzetesen tranzitország, ami azt jelenti, hogy a vízkészletek mind mennyiségileg, mind minőségileg döntő mértékben függenek a szomszédos országokban tett beavatkozásoktól. A magyarországi folyók vízkészlete csaknem teljes egészében (96 százalékban) külföldről származik.

A **felszín alatti vizek** Magyarország stratégiai jelentőségű készletét adják, hiszen az ország vízellátása 95 százalékban a felszín alatti készletekre támaszkodik, és ez az arány magasabb, mint a legtöbb európai ország mutatója.

A felszín alatti vizeket a jelenleg még művelésben tartott területeken mezőgazdasági eredetű terhelések érik. Mezőgazdasággal összefüggésben meghatározó a kertészeti és szántóföldi növénytermesztés.

A felszíni és felszín alatti vizek legfőbb szennyezői a szikkasztott és elszivárgó szennyvizek, a szeméttelep elszivárgó vizei, a mezőgazdaságban használt kémiai anyagok, illetve a nagy állattartó telepek nem megfelelő trágyatárolói.

A termálfürdő magas sótartalmú vize előkezelés nélkül jut a városi szennyvíztelepre.

1.17.2.1 Felszíni vizek állapota

A város legjelentősebb felszíni vízfolyása a Koppány. A patak a Somogy megyei Kisbárapáti határában ered, majd Regöly alatt, Alsómajsnál torkollik a Kapos folyóba. Hossza mintegy 56 km, közepes vízhozama Tamásinál 0,84 m³/s. A vízgyűjtője kelet–nyugati fekvésű, területe ezen a részen 43 ha. A déli oldalon, a patak jobb partján meredek lejtésű, erdős területek találhatók, aránylag rövid, nagy esésű mellékpatakokkal. A bal parti – északi – oldalon, ahol általában szántóföldi művelés folyik, a lankás dombokról fésűszerűen csatlakoznak a hosszabb, enyhe esésű mellékvízfolyások a vízgyűjtő mederbe.

A patak vize közepes szerves-anyagtartalom mellett kedvező oxigénháztartással bír. A foszforformák, valamint a nitrit-N nagy mennyisége a patak felső szakaszán mért szennyező hatásokat jelzi (tápanyagháztartás: V. osztály). A biológiai produkció tűrhető nagyságú, a patak mikrobiológiai mutatók tekintetében szennyezettnek minősül.

A patakot szennyező források a város területén: a települési csapadékvíz, a kommunális szennyvíz, a termálfürdő lefolyó vize és az ipari vizek (61. számú főút benzinkútja). Megjegyzendő, hogy a korábbi évekhez képest az ipari vizek mennyisége csökkent, mivel a tejüzem és a sütőüzem nem működik már.

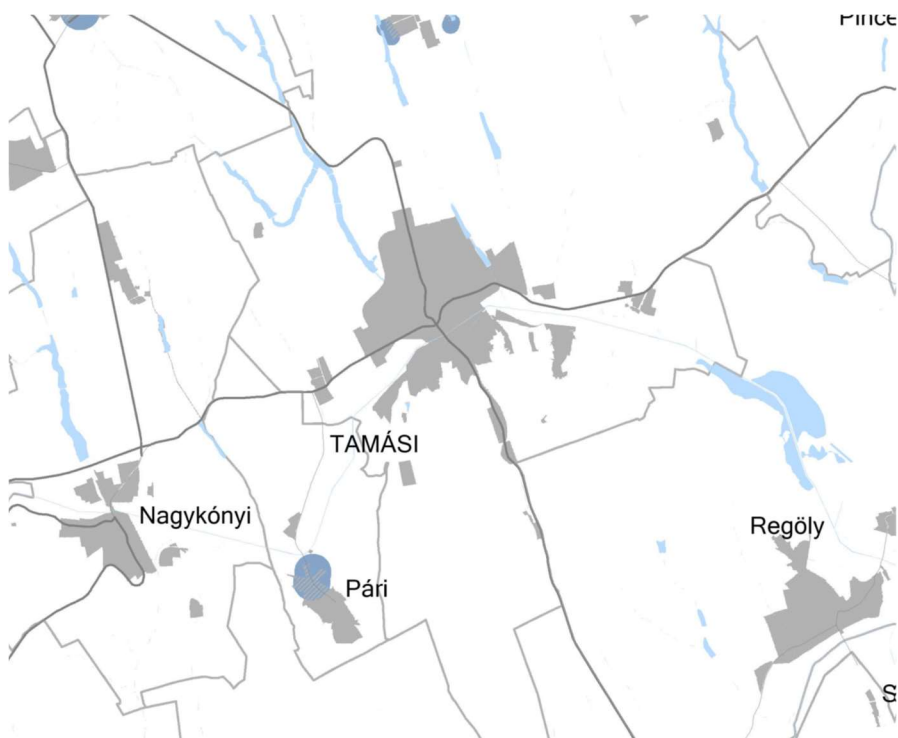
Jelentős mértékben rontotta a Koppány vízminőségét a volt szovjet helyőrségben elkezdett szennyvíz, amely gyakorlatilag tisztítatlanul folyt a patakba. A helyőrség 1991-es megszűnése jótékony hatással volt a víztisztaságra is.

A város közigazgatási területén összesen 190 ha területen több, különböző nagyságú halastó, illetve halastó-rendszer található, amelyek magántulajdonban vannak.

A tavakat a településtől észak–északnyugati irányban eredő felszíni vízfolyások befogadására építették. Túlfolyóvizüket (a Gonozdi-, Szentmártoni- és a Cseringáti-patakokon keresztül) a Koppány fogadja be.

E helyen is kiemelést érdemel a 485 ha kiterjedésű Pacsmagi Tavak Természetvédelmi Terület, ahol a Koppány folyó mentén hat halastó és körülöttük vizes, mocsaras rétek terülnek el, helyet adva és életteret biztosítva az értékes növény- és védett állatvilágnak.

Az OTTrT 2014. január 1-én hatályba lépett módosítása során megszüntette a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezetét és a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetét, helyette bevezette az országos vízminőségvédelmi terület övezetét, ami a „felszíni és felszín alatti vizek, az emberi fogyasztásra, használatra szánt vizek és a vízkivételi művek, továbbá a halak életfeltételeinek biztosítása érdekében kijelölt vizek megóvását szolgáló védelem alatt álló” területeket tartalmazza. Az OTTrT Tamásit egyáltalán nem sorolja be az országos vízminőség-védelmi terület övezetébe (1.17.-3. ábra).

1.17-3. ábra: Kivonat az OTrT (2018) országos vízminőség-védelmi terület övezete tervlapból Forrás: Országos Területrendezési Terv – Térport honlapja

1.17.2.2 Felszín alatti vizek állapota

Tamási a 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet alapján a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területen levő település.

A talajvíz szintje a patakok völgyében 90–120, a kissé magasabb fekvésű hátakon 120– 180 cm, a domboldalak lankáin és a lejtők lábánál 4 méter körüli, a domboldalakon és tetőkön 20–30 méter.

A talajvízminták laboratóriumi vizsgálatai szerint a különböző mélységekben található víz jelentős mennyiségben tartalmaz sót, kedvezőtlen összetételben. Sok, mintegy 25 százalék a nátrium-só, amely NaHCO_3 alakban van jelen, jóval kevesebb a SO_4 és elenyészően kevés a Cl anionok mennyisége.

A település ivóvíz igényét korábban az ásott és az ún. artézi kutak biztosították. Napjainkra egy pozitív artézi kút maradt a Csokonai u. végén. Az ásott kutak használata mára a külterületi lakott helyekre korlátozott, mert a város belterületén az ivóvízhálózat gyakorlatilag teljes körűen kiépített, ami 57 254 folyóméter hálózatot jelent.

A város ivóvíz ellátását 16 db. mélyfuratú kút biztosítja, melyeket a – hét önkormányzat és egy gazdasági társaság tulajdonában álló – Tamási Közös Víz- és Csatornamű Kft. üzemeltet. (Egyes üzemeknek van saját kútjuk is.)

Az ivóvíz-kutak védelmére vonatkozó védőterületeket a hatályos jogszabályok szerint előírt számítási modellek alkalmazásával az illetékes vízügyi hatóságok jelölik ki, azokat a helyi építési szabályzat mellékletét képező szabályozási terven fel kell tüntetni.

Az ivóvíz minőségében problémát jelent a nitrifikáció és a kissé vasas minőség. Bakteriológiai szempontból az I. és II. kúttelep gépházában került kialakításra a klórozó, amelyek az alacsonytartólókra „dolgoznak”, ahol a szükséges „tartózkodási idő” biztosított.

A fürdő vízbázisát az I. számú termálkút jelenti, amely a fürdő előtti parkolóban 1968ban került megfúrásra. A víz alacsony keménységű, alkáli-hidrogénkarbonátos, kloridos jellegű, gázos hévíz. A kút védőterülettel védett, a gáztalanító nem üzemel. A kútban az évek folyamán a vízszint süllyedt, a vízáadó réteg energiája csökkent, bár a kifolyó víz hőmérséklete nem változott. A kút még rendszeres üzemelésre alkalmas, de a víz utánpótlási adottságai korlátozottak, ennek növelésére műszaki beavatkozás szükséges.

A II. számú kút, megfigyelő kút, nem üzemel. 1981-ben létesült, a csövezett mélysége 701 méter. Későbbiekben erősen homokolt a kút, és a vízmennyiség is csökkent.

A II/A. számú termálkút 1996. évben került megfúrásra. A kitermelt víz metános, zárt térben nem alkalmazható.

A Tamási közüzemi ivóvízellátást, szennyvízcsatorna-hálózat üzemeltetését és karbantartását, valamint a szennyvíztelep működtetését a Dunántúli Regionális Vízmű Zrt. Tamási Üzemeltetési Üzemvezetőség biztosítja.

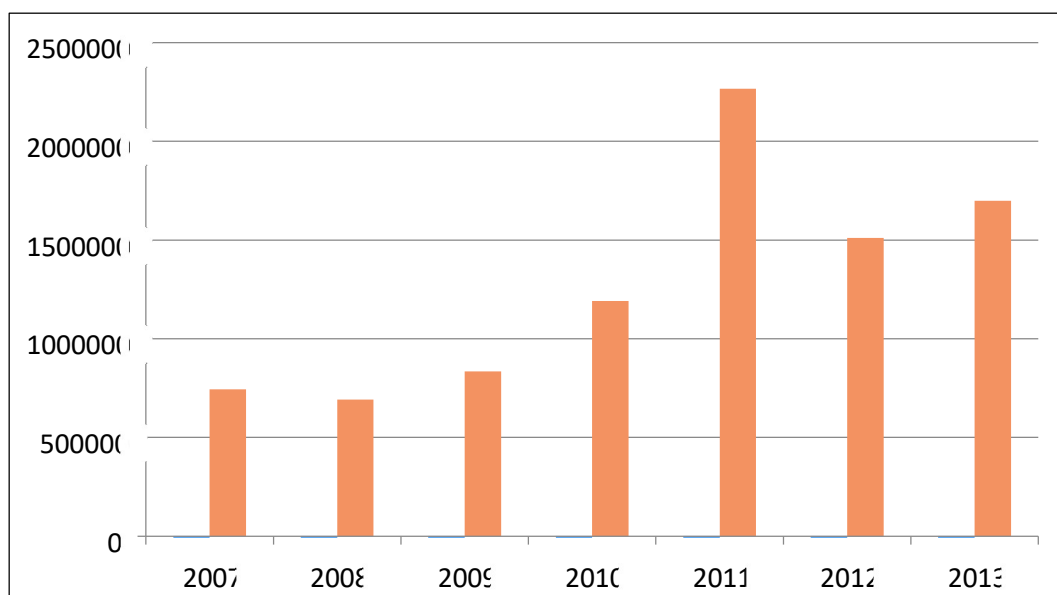
A település 737 567 290 Ft támogatást kapott a város szennyvízcsatorna-hálózatának bővítésére a KEOP-1.2.0/09-11 Szennyvízelvezetés és -tisztítás megvalósítása c. pályázaton. A projekt általános célja Tamási Város csatornahálózatának bővítése, Tamási Város északnyugati és délkeleti városrészének csatornázása 92,46 százalékos rákötési aránnyal (a fenntartási időszak végére), elsődleges célcsoportja Tamási Város fejlesztéssel érintett két településrészének lakossága (1978 fő). A projekt munkálatainak kivitelezője a BK-Tamási Konzorcium, melyben konzorciumvezető a Betonútépítő Zrt. és konzorciumi tag a KözműAlagút Magas- és Mélyépítő Zrt. A fejlesztés révén 13 831 folyóméter gerincvezeték épül ki (11 268 folyóméter gravitációs és 2563 folyóméter nyomóvezeték), 782 db bekötéssel, így az egységnyi belterületi gerincvezeték hossza jutó ellátandó lakosok száma 143 fő/km lesz és kb. 57 db/km lesz a csatlakozó lakások száma. A meglévő tamási szennyvíztelep kapacitásának kiépítettsége 3.150 m³/d, amely megfelelően ki tudja szolgálni az igényeket a fejlesztést követően is. A megnövekedett szennyvízmennyiségének a szennyvíztisztító telepre történő elvezetésére a jelenlegi hálózat is alkalmas. Jelenleg a KEHOP programoknak köszönhetően Pár, Nagykónyi szennyvízhálózat épül ki, amelyet a Tamási szennyvíztelepre vezetnek be a szennyvíz agglomerációval összefüggésben. A telep felújításra, bővítésre kerül, illetve több városon belüli rész, valamint külterületek is.

1.17.3 Levegőtisztaság és védelme

A levegő szennyezettség fő okozói:

- közúti közlekedés
- fűtés
- egyes ipari, szolgáltató és mezőgazdasági üzemek levegőszennyezése
- mezőgazdasági művelés por-terhelése
- egyes állattartó telepek bűz-terhelése

A város légszennyező anyagokra vonatkozó összesített kibocsátási anyagainak alakulását a korábbi évtizedben a 1.17.-4. ábra mutatja. Az adatsorból látható, hogy az összes légszennyezőanyag kibocsátása hullámzik, de alapvetően emelkedik, amit a széndioxid kibocsátás növekedése eredményezett. (Az adatsor változásai a szén-dioxid kibocsátás ingadozásait tükrözik.) 2014 óta az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszerben, vagy más nyilvános internetes adatbázisban a hasonló adatok nem érhetők el.

1.17-4. ábra: Tamási évenkénti légszennyezőanyag kibocsátásának alakulása, kg Adatforrás: Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer honlapja⁵

A város területén ipari és kereskedelmi telephelyek, nagy forgalmú utak, építmények, illetve egyéb légszennyező források találhatók. Tamási a 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet kategorizálása szerint a 10. zónacsoportba tartozik, így az ország olyan területei között szerepel, amelyek nem tartoznak légszennyezettségi agglomerációba.

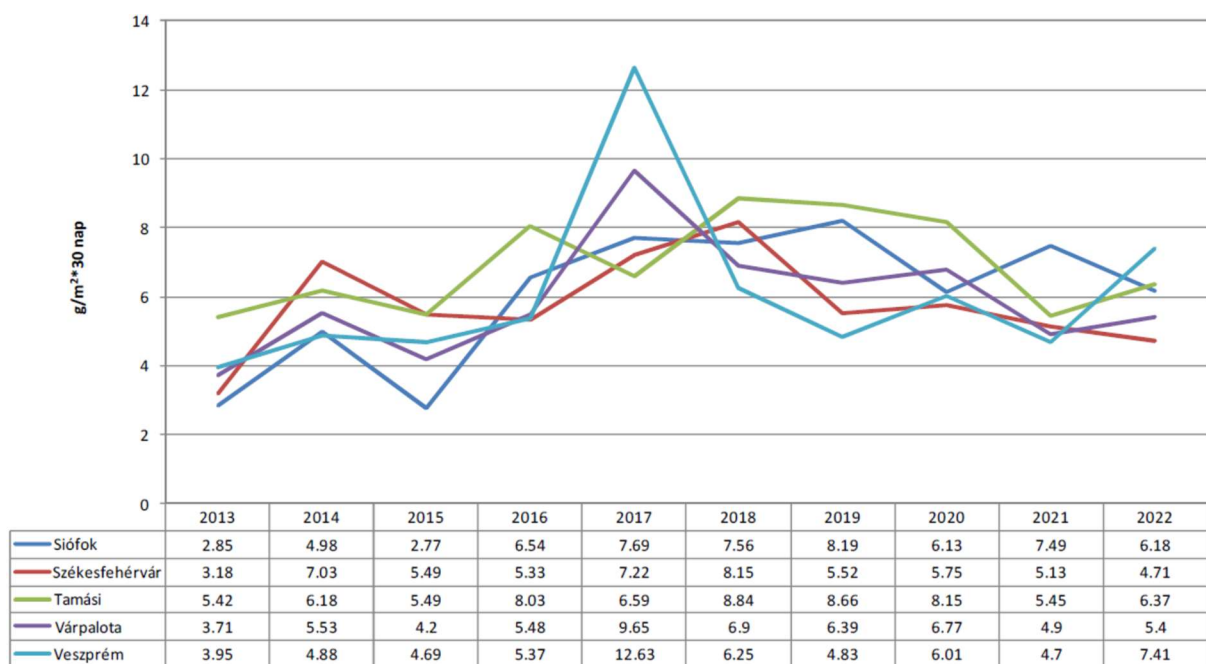
Az egyes légszennyező-anyagok tekintetében a város a következő kategóriákba sorolt:

Kén-dioxid	Nitrogén-dioxid	Szén-monoxid	PM10	Benzol	Talaj-közel-i ózon	PM10 Arzén	PM10 Kadmium	PM10 Nikkel	PM10 Ólon	PM10 benz(a) pirén
F	F	F	F	F	O-I	F	F	F	F	D

Az F kategóriába tartozó területek esetén a légszennyezettség az alsó vizsgálati küszöbértéket nem haladja meg. Az E értékkel jellemezhető területek esetén a légszennyezettség az alsó méréshatár és a légszennyezettségi határérték között helyezkedik el. A D csoportba azok a területek soroltak, ahol a levegőtisztasági szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső vizsgálati küszöb és a levegőtisztasági szintre vonatkozó határérték, célérték között van. Az O-I csoportba azok a területek tartoznak, ahol a talajközel-i ózon koncentrációja meghaladja a célértéket.

Az elmúlt években bekövetkezett változások a város levegőtisztaságában változásokat hozott. Az Országos Meteorológiai Szolgálat „2022. évi összesítő értékelés hazánk levegőtisztaságáról a manuális mérőhálózat adatai alapján” című kiadványa szerint Tamási légszennyezettségi indexe alapján az ülepedő por tekintetében az ott megállapított négy kategóriából a másodikba (jó) tartozik, ugyanakkor a Fejér Vármegyei Kormányhivatal területén működő mérőállomások között a Tamásiban működő meglehetősen változó értékeket mér.

⁵ <http://okir.kvvm.hu/sse/?group=LAIR> 2015. 04. 01.

Az ülepedő por (ÜP) koncentráció alakulása 2013-2022 között a Fejér Megyei Kormányhivatal területén

1.17.4 Zaj- és rezgésterhelés

Közúti közlekedésből eredő zaj- és rezgésbocsátás terheli elsősorban a települési környezetet, illetve lokálisan egyes ipari és mezőgazdasági üzemek is okozói a zajterhelésnek.

A város jelenlegi zajterhelése rendszerint nem haladja meg a jogszabályok szerinti határértékeket. Zajproblémák Tamásiban általában az időszaki zajforrások eseti üzemeléséből erednek, leggyakrabban a két főút mentén, a közlekedési „csúcsidőszakban”. Esetileg zavaró lehet néhány szabadtéri rendezvény vagy egyes vendéglátóegységek – elsősorban nyári – tevékenysége.

1.17.5 Sugárzás védelem

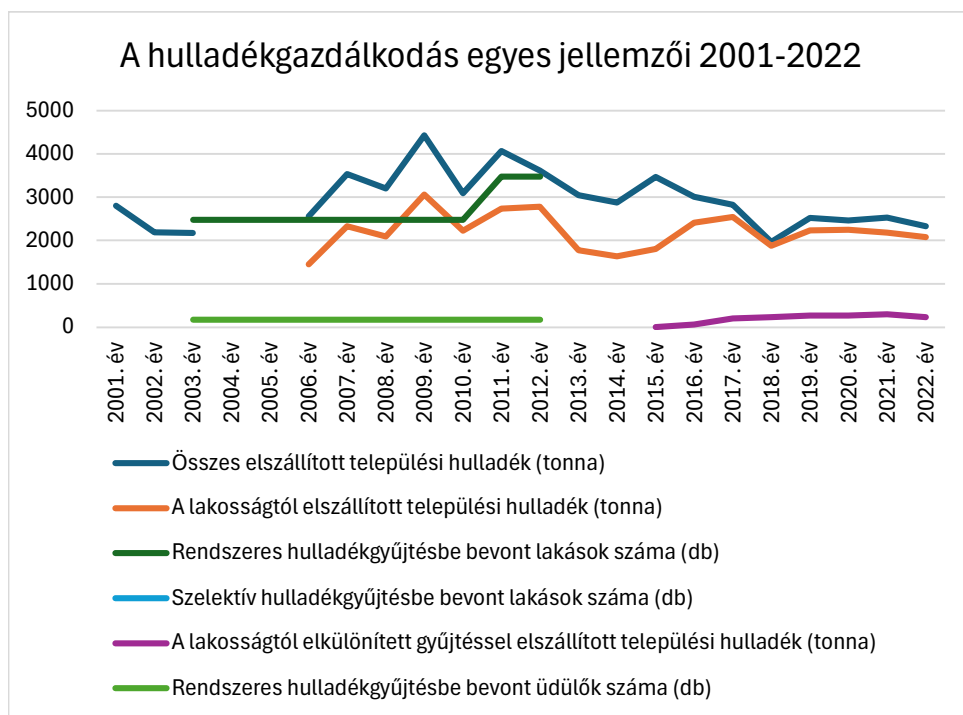
Tamásiban sugárzásvédelmi problémák az elmúlt évtizedekben nem léptek fel.

1.17.6 Hulladékkezelés

A város korábban saját kommunális szilárd hulladéklerakóval rendelkezett, ez azonban korszerűtlen és telített volt, ezért, 2004-ben be kellett zárni, rekultivációjának első üteme 2010-ben megtörtént, a második ütem 2025-ben zárul majd le. A hulladékgazdálkodással az országos jogszabályok változása miatt Tamásiban is a MOL Hulladékgazdálkodási Zrt. foglalkozik, amely a hulladékgazdálkodást korábban is végző Vertikál Nonprofit Zrt. térségi szolgáltató alvállalkozói közreműködésével térségi szerepvállalással látja el szerződésben vállalt feladatait.

A városban működik a háztól történő szelektív hulladékgyűjtés is. A folyékony kommunális hulladékokat a városi szennyvíztelepen ürítik. Az állati hulladékot konténerben gyűjtik, és a solti fehérjefeldolgozó üzembe szállítják.

A kommunális hulladékok begyűjtése heti, a szelektív hulladékok elszállítása kétheti, a zöldhulladékok gyűjtése pedig havi rendszerességgel, előre meghatározott és közzétett napokon történik. A szelektív gyűjtési feladatok támogatására, a rendszeres gyűjtéssel el nem szállítható hulladékok begyűjtésére Tamásiban

A hulladékgazdálkodás egyes jellemzői Tamásiban, 2001-2022.

Forrás: KSH Statinfo 2024. július

lakossági hulladékgyűjtő udvar létesült, melyet szintén a Vertikál Nonprofit Zrt. működtet. A városban a begyűjtött zöldhulladék lerakása, komposztálása a tamási komposztáló telepen történik.

Az elmúlt két évtizedben a lakosságtól begyűjtött hulladék mennyisége erősen hullámzó volt, majd 2018-2022 között évi 2300-2500 t körül stabilizálódott, ezen belül 2022-ben 2309 t volt. Ezen belül a 2015 óta elkülönítve gyűjtött hulladék mennyisége az előbbi értékek 10-12%-át tette ki.

1.17.7 Vizuális környezetterhelés

A vizuális környezetterhelés fogalma még nem nyerte el végleges tartalmát, az ilyen környezetterhelés még ízléstől függően változhat a napi gyakorlatban. A definícióknak közös tulajdonsága, hogy rendszerint az emberek számára jól látható, zavaró, a legtöbbször igénytelenségből, rendetlenségből származó jelenségeket értenek alatta. Tamásiban jelenleg három területen vethető fel a vizuális környezetterhelés kérdése, az óriásplakátok, a légvezetékek, és a közterületek rendezettsége tekintetében.

Az óriásplakátok tekintetében Tamási lényegesen jobb helyzetben van az országos átlagnál, mert a városban ilyenek elvétve láthatók, rendszerint főútvonalak menti családi házak kertjeiben elhelyezve. Több igénytelenség fedezhető fel – főleg a belvároson kívüli főútvonal-szakaszok mellett – az ott működő cégek, telephelyek nagyméretű, összehangolatlan és gyakran igénytelen, de feltűnősködő cégtáblái, nagyméretű reklámtáblái, molinói esetében.

Az elmúlt időszak erőfeszítései nyomán szép eredmény, hogy a város főutcája, a Szabadság utca lényegében légvezeték-mentes, itt nem csúfítja vezeték-erdő a városképet. Nem mondható el ugyanez a város többi területéről, ahol a vezetékcsordák – más magyar városokhoz hasonlóan – továbbra is részei a városképnek.

Némileg hasonló a helyzet közterületek kialakítása, burkolatai tekintetében, ahol a Szabadság utca útteste, járdái összefogott képet mutatnak, viszont már az út mellett gyakori kisebb-nagyobb közterületi bővületek meglehetősen sokszínű – feltehetőleg a szomszédos intézményekkel, létesítményekkel, esetleg a támogatási projektekkel összehozható – képet, túlzott változatosságot mutat. A város mellékutcai – bár szélességüktől függően többé-kevésbé zöldnek mondhatók – már kevésbé mutatnak rendezettséget, ezeken nemegyszer lehet előregedett, tönkrement, vagy éppen hiányzó burkolatokkal, szegélyekkel, illetve túlburjánzó, gondozatlan növényzettel találkozni.

1.17.8 Árvízvédelem

Tamási vízfolyásokban gazdag település, azonban ezek túlnyomó többsége szabályozott vízszintű, árvíz ellen megfelelően védve. Megfelelő árvízvédelemmel rendelkezik a városon átfolyó Koppány-patak is, amely közeli befogadójával, a szintén szabályozott víztükrű Sióba tartó Kapossal együtt csak extrém időjárási helyzetek esetén követel meg rendkívüli intézkedéseket. Ugyanakkor az a tény, hogy a Koppány-patak kotrása évtizedek óta elmaradt, és a patakmeder fenékszintjének a megemelkedéséhez vezetett, növeli az elöntés kockázatát, az elmaradt kotrás pótlása indokolt.

1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

Az egyes emberi tevékenységek és források a környezeti elemekre a következők szerint fejtik ki hatásukat Tamásiban:

- Közlekedés:
 - = a forgalomból eredően a gépkocsik által kibocsátott kipufogógázoknak a levegőminőségre gyakorolt hatása és a zajterhelés a legfontosabb környezeti hatás;
 - = a légszennyező anyagok kibocsátása az utak menti zöldterületekre is kedvezőtlen hatással van, ezért az ide kerülő növények megválasztása is fontos;
 - = a gépjárműveket kiszolgáló töltőállomások üzemanyagtartályai potenciális veszélyt jelentenek a környezetre, valamint az itt és a szervizekben keletkező veszélyes hulladékok terhelik a környezetet;
- Ipar, kereskedelem:
 - = a technológiai és a fűtésből eredő légszennyezőanyag kibocsátások, az ipari és kommunális szennyvizek, a tevékenység jellegétől függő hulladéktermelés és a zaj minősül környezetterhelő hatásúnak;
 - = az ipari és kereskedelmi létesítmények nem megfelelő telepítése esetén a burkolt és beépített felületek a zöldterületek rovására kedvezőtlen mértékűek lehetnek;
- Egészségügy:
 - az egészségügyi intézményekben keletkező veszélyes hulladékok (gyógyszermaradékok, kötőszerek, egyszer használatos tűk stb.) jelentenek környezetterhelő hatást;
- Szennyvízkezelés:
 - = a szennyvíztisztítás során keletkező aeroszolok és a bűz terhelik a környezet levegőjét;
 - = a tisztított szennyvíz a befogadó felszíni élővizet (Koppány patakot) terheli;
 - = a szennyvíztisztítóban keletkező szennyvíziszap elhelyezése is terheli a talajt;
- Mezőgazdaság:
 - = főleg a nagyüzemi növénytermesztés és állattenyésztés légszennyezéssel (bűz, porszennyezés stb.), a felszíni és felszín alatti vizek szennyezésével (gyógyszermaradékok, hígtrágya-kezelés stb.) jár;

- = jelentős a veszélyes hulladékok képződése (növényvédő szer maradékok és göngyölegek, állati tetemek, gépjavítási hulladék);
- Épített környezet: o az ember élőhelye minden környezeti elemre terhelő hatást jelent: fűtési eredetű légszennyezés, szennyvízkeletkezés, talaj és vízszennyezés, zöldterületek igénybevétele, hulladékkezelés és zajkibocsátás;
- = a városszerkezet és a beépítési sajátosságok az átszellőzési viszonyokon keresztül a környezeti levegő minőségét jelentősen befolyásolják, ami az átgondolt és a környezet-egészségügyi szempontokat figyelembe vevő településtervezés fontosságát támasztja alá.

A város egyes környezetvédelmi problémáinak megoldása alapvetően az alábbi kérdéskörökbe sorolhatók:

- források kibocsátásainak csökkentése;
- a területek védelme, a környezetminőség megőrzése;
- a terület-, környezetminőségi célzatú fejlesztések;
- a környezeti problémák menedzselése.

1.18 Katasztrófavédelem

1.18.1 Építésföldtani korlátok

1.18.1.1 Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

Alábányászott területekről, barlangokról, jelentősebb pincékről Tamási közigazgatási területén nincsenek információk.

1.18.1.2 Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

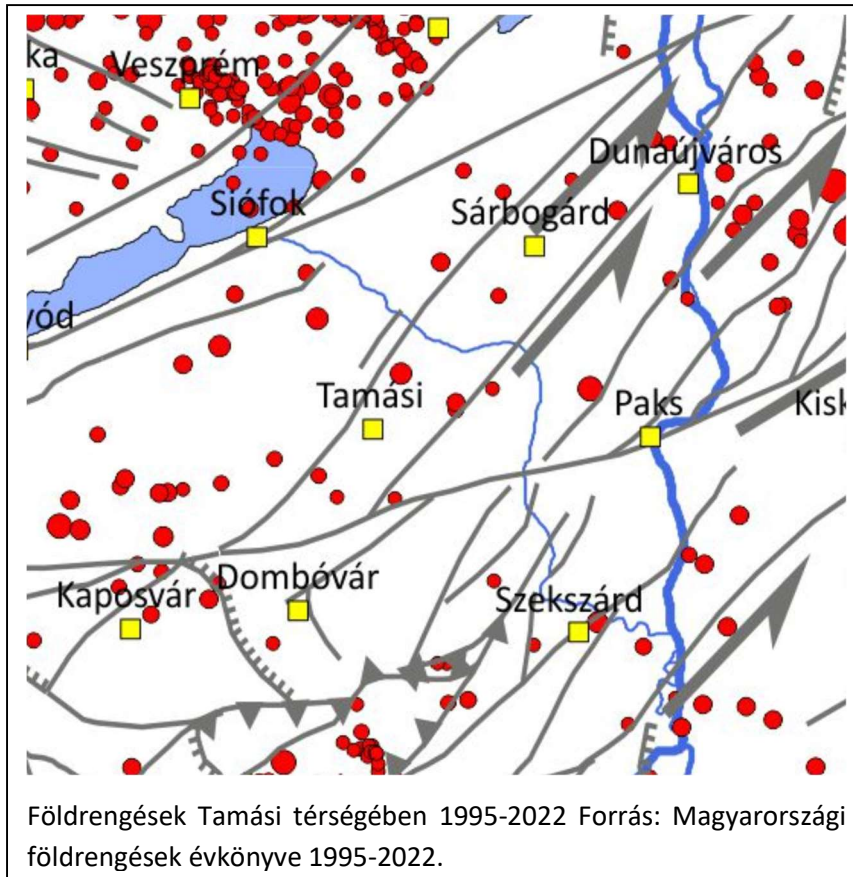
Az OTTrT az egész települést „Földtani veszélyforrás területe” övezetbe sorolja (1.18-1. ábra), így onnan a ténylegesen felszínmozgásos területek nem állapíthatók meg. A Pécsi Bányakapitányság által biztosított adatszolgáltatás, amely az 1980-as évek közepéig vezetett Felszínmozgásos területek kataszterén alapul, Tamási területére vonatkozóan a következő felszínmozgásos és omlásveszélyes helyszíneket jegyzi, amelyeket a helyi szabályozási terv térképen is feltüntet:

- 1705-240-1 (nyil. sorsz-ú): Tamási 65-ös út K-i oldala
- 1705-240-2 (nyil. sorsz-ú) Szurdok-hegy É-i része

Az övezet területén új beépítésre szánt terület csak akkor jelölhető ki, ha ahhoz a bányafelügyelet a településrendezési eszközök egyeztetési eljárása során adott véleményében hozzájárul. A laza, löszös szerkezetű talajjal jellemezhető területeken, az (elvi) építési engedély kiadása előtt be kell szerezni a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal szakmai véleményét.

1.18.1.3 Földrengés veszélyeztetett területei

Tamási környékén az elmúlt évtizedekben néhány kisebb – 2,0-2,5 M nagyságú földrengés fordult elő, amely nem okozott károkat, és ennél nagyobb értékek a történeti földrengések között sem fordultak elő a térségben, így Tamási környéke nem tartozik a földrengés által veszélyeztetett területek közé.

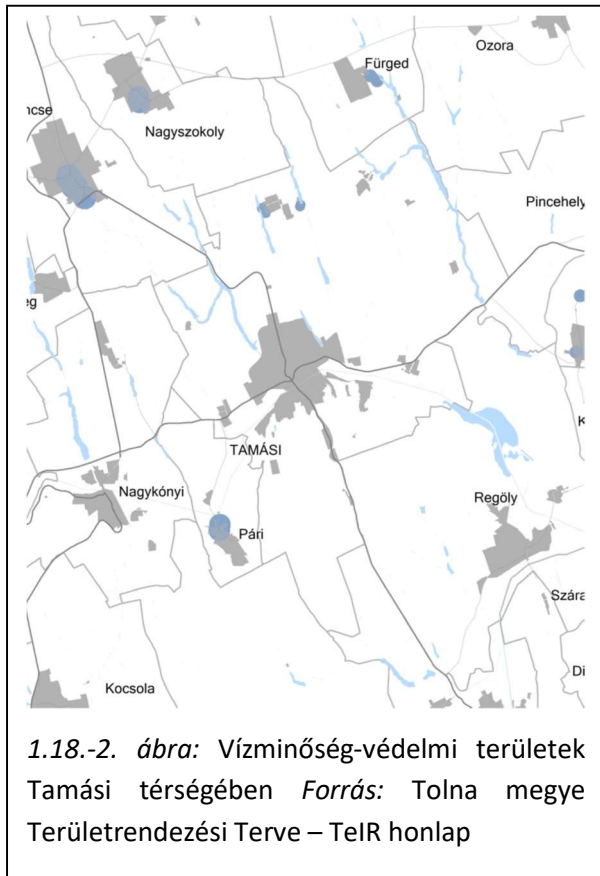

1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

A városon a Koppány-patak folyik át, megfelelő ártérrel. Extrém csapadékviszonyok esetén előfordulnak árvízveszélyes időszakok, amikor kiegészítő védekezésre van szükség az árvízkárok elkerülése érdekében, tényleges károkra azonban az elmúlt évtizedekben nem volt példa.

1.18.2.2 Vízminőség-védelmi területek

1.18.-2. ábra: Vízminőség-védelmi területek Tamási térségében Forrás: Tolna megye Területrendezési Terve – TelR honlap

A területrendezési terv vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni. Tamási területén Tolna Megye Területrendezési Tervének vonatkozó melléklete szerint a Cseringáti-patak és a Szentmártoni-patak egyes területein található (1.18.-2. ábra). kisebb, pontszerű vízminőségvédelmi területek, amelyek pontos helyét a város külterületi szabályozási terve tünteti fel.

1.18.2.3 Vízéróziónak kitett terület

A Tolna Megyei Területrendezési terv vízéróziónak kitett területeket – a hatályos jogszabályok szerint – nem tüntet fel.

1.18.2.1 Belvízveszélyes területek

Tamási közigazgatási határán belül Tolna megyei területrendezési terve a „Rendszeresen belvíz járta terület” övezetben nem jelöl ki területeket.

1.18.2.1 Mély fekvésű területek

Tamásiban az elérhető nyilvántartások szerint nincs mélyfekvésű terület.

1.18.2.2 Árvíz és belvízvédelem

Tamási a települések ár- és belvízveszélyeztetettség alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII.9) KvVM-BM együttes rendelet szerint nem tartozik a veszélyeztetett települések közé, a rendeletben nem szerepel.

A város területére hulló nagy intenzitású csapadék – az egyre gyakoribb heves záporok – ugyanakkor gyakorlatilag a teljes belterületet veszélyeztetik. A hirtelen, időben koncentráltan érkező, nagy mennyiségű csapadék a vízelvezető rendszerek rossz állapota miatt, részben az útburkolatokon folyik le. A meglévő gyűjtő, a víz visszatartására rendes viszonyok között alkalmas levezető árkok jelenős része olyan rossz állapotban van, hogy a nagy mennyiségű vizet nem képes folyamatosan továbbítani, így kisebb-nagyobb elöntések keletkezhetnek, amelyek károkozással is járhatnak.

Amennyiben a Koppány magas vízszintje egybe esik a település területét érintő nagy intenzitású csapadéktevékenységgel, akkor az elöntések súlyosbodhatnak, ugyanis a lefolyó vizek nem képesek a befogadóba jutni és a parttól távolabb eső településrészekben is elöntést okozhatnak.

Tamási a csapadékvíz elvezetés szempontjából több részre osztható. A déli településhatártól a Vágóhíd utcáig a lehulló csapadékok befogadója a Ráczvölgyi-patak, a Vágóhíd utcától a József Attila lakótelepig a csapadékvizek a 65-ös út mentén a Koppányba folynak. A 65-ös úttól nyugatra, a Deák Ferenc utcától északra eső területekre hulló csapadékok a meglévő vízvezető rendszeren keresztül a Gonozdi-patakba jutnak, míg a 65-ös úttól keletre és a Rákóczi utcától északra eső területek csapadékai, a Szent István utca vonaláig a Koppányba, onnan keletre eső területek csapadékai a Szentmártoni-patakba torkollanak.

A belterületre hulló intenzív csapadékok károkozásai elleni védekezés eseti jelleggel nagyon nehezen megvalósítható a településen. A változatos domborzati viszonyok, a vízvezető rendszerek nagyon rossz állapota miatt, gyakorlatilag a teljes belterületen egyidejűleg lenne szükség védekezésre, ami nem megvalósítható, így a megelőzés, a rendszeres karbantartó és tisztántartó munka vezethet eredményre. A közel 100 utca nagy része problémás lehet egy intenzív csapadékhullás esetén.

A belterületet érintő heves csapadéktevékenység esetén a védekezés lehetséges módozatai közül a legfontosabb, a lefolyó víz irányított vezetése, különösen a meredek utcák mélypontjaiban szükséges vízvezetés megoldása.

A másik fontos védekezési feladat a zárt csapadékvíz elvezető rendszerek víznyelő aknáinak, torkolati szakaszainak folyamatos megfigyelése, a víznyelők tisztán tartása, a torkolati szakaszok tisztítása.

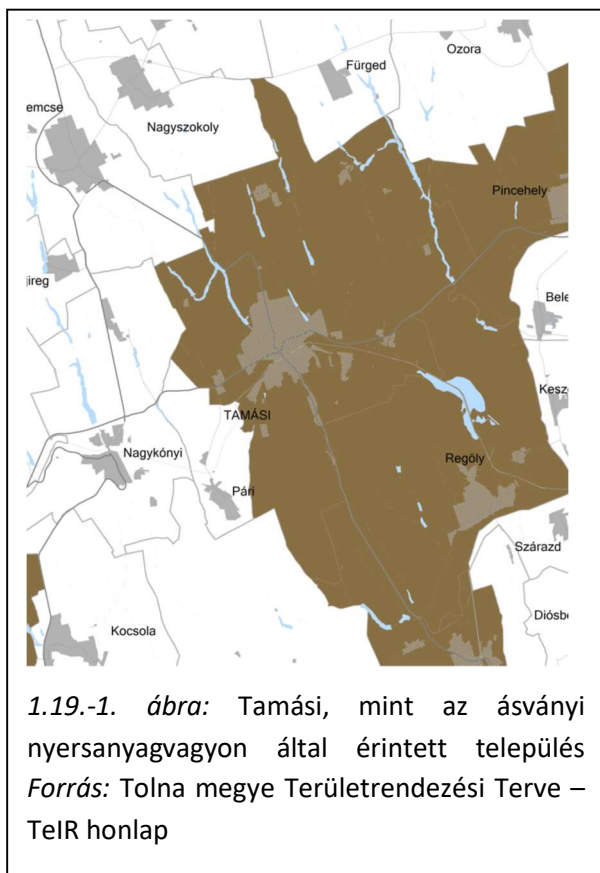
A harmadik fontos feladat a nyílt árkok folyamatos ellenőrzése, a szilárd burkolatú és a füvesített árkok, azok átereszeinek folyamatos és kiszámítható tisztántartása.

1.18.3 Egyéb korlátozó tényezők

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 2. sz. melléklete szerinti jellemzők alapján Tamási katasztrófavédelmi szempontból a II. veszélyességi osztályba sorolt, ahol az elégséges védelmi szint meglétehez a következők szükségesek:

- Riasztás: a lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása feltételeinek biztosítása
- Lakosságvédelmi módszer: a kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően, elsősorban elzárkózás
- Felkészítés:
 - a) a lakosság 3 évente történő aktív tájékoztatása,
 - b) a lakosság passzív tájékoztatása nyomtatott és elektronikusan elérhető információs anyagok biztosításával,
 - c) a lakosság felkészítése a riasztás módszerének és jelének felismerésére, valamint az annak megfelelő magatartási szabályokra

1.19 Ásványi nyersanyag lelőhely

A Tolna Megyei Területrendezési Terv övezeti lehatárolása alapján Tamási az ásványi nyersanyagvagyon által érintett települések közé tartozik. (1.19-1. ábra). A Pécsi Bányakapitányság adatszolgáltatása szerint Tamási közigazgatási területén az alábbi nyersanyag gazdálkodási területek találhatók:

- „Téglagyár-tömör téglagyag” nevű, Tamási Téglagyári Agyagbánya visszamaradó ásványvagyona (Leleőhelykód: 170500001)
- „Tamási I. – Agyag, homok” védnevű bányatelek, a bányatelek jogosultja: Tam-Bau Kft. (7090 Tamási, Nyírfa sor 11.)

1.20 Városi klíma

Korunk egyik legjelentősebb globális kihívása a klímaváltozás, amely minden ember életminőségére hatással van. Az éghajlatváltozás okai és következményei legnagyobb arányban a települési területeken koncentrálódnak. A településeknek a klímaváltozás emberi életminőségre gyakorolt kedvezőtlen, káros és veszélyes hatásainak mérséklésére fel kell készülniük, azokra hatékony válaszlépéseket kell tenniük.

Tamásiban 2020-ban készült olyan klímastratégia, amely országosan egységes módszertan szerint vette számba a város üvegházhatású-gázkibocsátását (ÜHG), és tett javaslatokat a helyzet javítására, olyan módon, hogy a tervezett intézkedések megtétele esetén Tamási megfelelhessen az EU klímacéljainak.

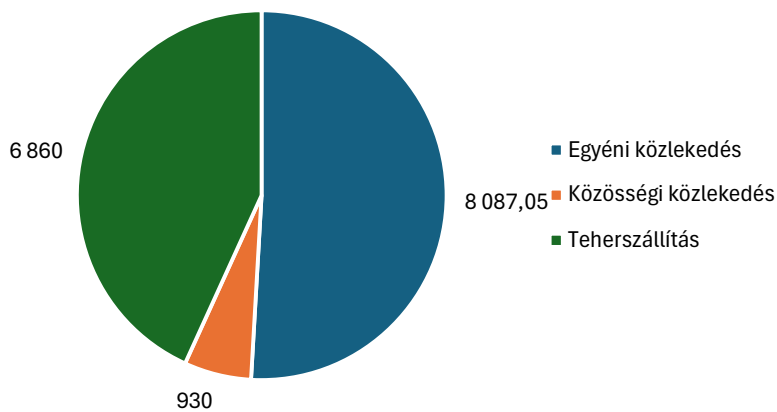
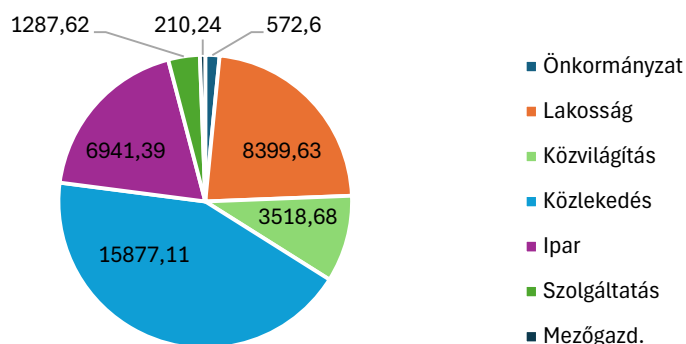
A dokumentum alapján a város energiafelhasználása 2020-ban összesen 36 807,27 t üvegházhatású gáz kibocsátásával járt, amely érték az egyes energiafelhasználási módok szerint az 1.20-1. ábra szerint oszlik meg.

Az ÜHG-kibocsátás legnagyobb szeletét Tamásiban a közlekedés jelentette, aminek a belső közlekedési ágak szerinti megoszlását a 1.20-2. ábra mutatja. Ebből világosan látszik, hogy a közlekedés energiahasználatának és légszennyezettségének, valamint klimatikus hatásainak is több mint felét – 51%-át – a motorizált egyéni közlekedés okozza, amit a teherszállítás követ 43%-kal. A közösségi közlekedés – azaz az autóbusz-forgalom – az ÜHG-kibocsátás tört részéért, mindössze 6%-ért felelős.

A fentiek azt erősítik meg, hogy klimatikus szempontból helyes volt a város vezetésének a kerékpáros forgalom feltételeit lényegesen javító törekvése, ugyanakkor jelentős erőfeszítések lennének szükségesek a lakások energetikai korszerűsítésére.

A klímastratégia – szintén az országos módszertannak megfelelően – a kibocsátáscsökkentési (mitigációs), alkalmazkodási (adaptációs) és szemléletformáló beavatkozási területekre bontva fogalmazza meg Tamási klímagazdálkodási célrendszerét, az alábbiak szerint.

Tamási ÜHG-kibocsátásának megoszlása ágazatonként, 2020 (T/év)

1.20.1 A klímavédelem célrendszere

Tamási Átfogó Klímavédelmi célkitűzése

Városi klímavédelmi – lakossági, gazdasági és intézményi – fejlesztéseket integráló és koordináló struktúra és szerepkörök integrálása az önkormányzati intézményrendszerbe, ennek hosszú távú és fenntartható finanszírozásának megteremtése.

Tamási dekarbonizációs és mitigációs célkitűzései /D/

D-1/ Energiafelhasználás hatékonyságának növelése a kibocsátás csökkentésével

D-2/ Megújuló energiaforrások arányának növelése a helyi energiaszerkezetben

D-3/ A közlekedésből származó CO₂ kibocsátás csökkentése

D-4/ Az erdőterületek növelése

Tamási adaptációs célkitűzései /A/

A-1/ Helyi vízkárok és villámvíz elleni sérülékenységi csökkentése, vízbázisok védelme; Települési zöldterületek és zöldfelületek növelése

A-2/ Természetes és természetközeli területek növelése

A-3/ Hőhullámokkal szembeni védekezés erősítése

A-4/ Épített környezet sérülékenységének csökkentése

A-5/ Aszályval szembeni hatékony védekezésre felkészült mezőgazdasági területek arányának növelése

A-6/ Helyi fenntartható gazdaság, turizmus, ökoturizmus erősítése

Tamási klímatudatossági és szemléletformálási célkitűzései /SZ/

SZ-1/ Klímatudatos fogyasztói magatartás erősítése

SZ-2/ A helyi adaptációs ismeretek és gyakorlati tudás bővítése, ennek alkalmazásának ösztönzése

SZ-3/ ÜHG kibocsátás csökkentését célzó szemléletformálás

SZ-4/ Az önkormányzat klímatudatos lakossági, intézményi és gazdasági szereplőket bevonó kommunikációjának erősítése

1.20.2 A megvalósításhoz szükséges feladatok

1.20.2.1 Átfogó intézkedési javaslat

- Önkormányzati klímareferens munkakör és Klímaalap létrehozása

1.20.2.2 Mitigációs intézkedési javaslatok

- Lakossági energiahatékonysági beruházások és a megújuló energetikai fejlesztések ösztönzése
- Vállalkozások energetikai korszerűsítései, megújuló energetikai fejlesztései
- Közütemények és közvilágítás energetikai korszerűsítései, továbbá a megújuló energia növelése
- Kerékpáros közlekedés szerepének erősítése
- Közösségi közlekedés szerepének erősítése
- Többcélú ökológiai szemléletű haszonerdők kialakítása, fenntartása

1.20.2.3 Adaptációs intézkedési javaslatok

- Rövid helyi beszállítói láncok és ellátási hálózatok kialakítása

- Helyi termék védjegysrendszer fejlesztése
- Helyi gazdák fenntartható vízgazdálkodási tevékenységének ösztönzése
- Települési hőségriadó terv kidolgozása
- Épített környezet és infrastruktúra sérülékenységeinek felmérése
- Települési zöldfelületek növelése és fenntartása
- Klíma-reziliens területrendezési terv
- Termelői közösségek közös ökológiai fókuszterület kijelölése, fenntartása

1.20.2.4 Szemléletformálás

- Klímatudatos helyspecifikus online interaktív felület kialakítása
- Illegális hulladéklerakás felmérés és közösségi felszámolási terv
- Városi Zöld Könyvtár

1.20.3 A megvalósulást lépések

A fenti feladatok közül a jóváhagyás óta eltelt időszakban teljesült a közintézmények és a közvilágítás energetikai korszerűsítése, aminek következtében az összes városi tulajdonú intézmény alkalmas a megújuló energiával való fűtésre, és a közvilágítás áramfogyasztása is az elérhető minimumra csökkent.

Jelentős előrelépés történt a városi és térségi kerékpárút-hálózat kiépítésében is, azonban az autóhasználatot ez mindeddig nem csökkentette érzékelhetően.

Az infrastruktúra sérülékenységeinek csökkentése érdekében elkészült Tamási vízkár-elhárítási terve is.

A klímatudatosság fejlesztését is szolgálja a 2021-ben elkészült Zöld Pont és Civilház nevű létesítmény, ami egyúttal a város egyik korábban szegregációval érintett területének a felértékelését is segíti.

2 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1 A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

A megalapozó vizsgálat a településterv készítése és módosítása esetén a település vagy településrész helyzetelemzése és helyzetértékelése, amely szöveges és - a tervezés szempontjából releváns elemek, területek tekintetében - rajzi, táblázatos vagy grafikonos formában tartalmazza a vizsgálati tényezőkhöz tartozó elemeket, azok elemzését, egymásra hatásuk összevetését és a település adottságainak, lehetőségeinek és a fejlesztés korlátjainak az összefoglalását.

Szöveges elemzés szükséges legalább az alábbi területekre vonatkozóan:

2.1.1 Településhálózat

Az elmúlt évtizedekben Tamási térségének településhálózata a maga fizikai valóságában nem változott, ugyanakkor a társadalmi, gazdasági kapcsolatrendszer a járási rendszer visszaállítása, illetve a város gazdasága termelési potenciálja növekedésének köszönhetően – szorosabbá vált. A mezőgazdaság centralizációs és modernizációs, továbbá termelési strukturális folyamatai következtében az agrárius profilú járás mezőgazdaságának foglalkoztató- és eltartóképessége tovább csökkent, ami a környező települések alacsonyabb képzettségű munkavállalóinak körében a Tamásiban létrejött ipari munkahelyeket jelentősen felértékelte. Továbbra is működik – az országosan jellemző intézményhálózati változásokkal együtt – a város térségi jelentőségű intézményhálózata: a demográfiai és iskolázási változások nyomán a város központi szerepe már az alapfokú ellátás egyes szegmenseiben – pl. általános iskolai, orvosi ellátás, stb. – is egyre jelentősebb. Ugyanakkor az is leszögezhető, hogy a térségi kapcsolatrendszert jelenleg egyrészt a kikerülhetetlen földrajzi meghatározottság, másrészt az intézményhálózati kényszerek alakítják, a kölcsönös előnyökön alapuló önkéntes együttműködések – például a térség látogatott turisztikai célterületeivel – eddig a szándék szintjén maradtak.

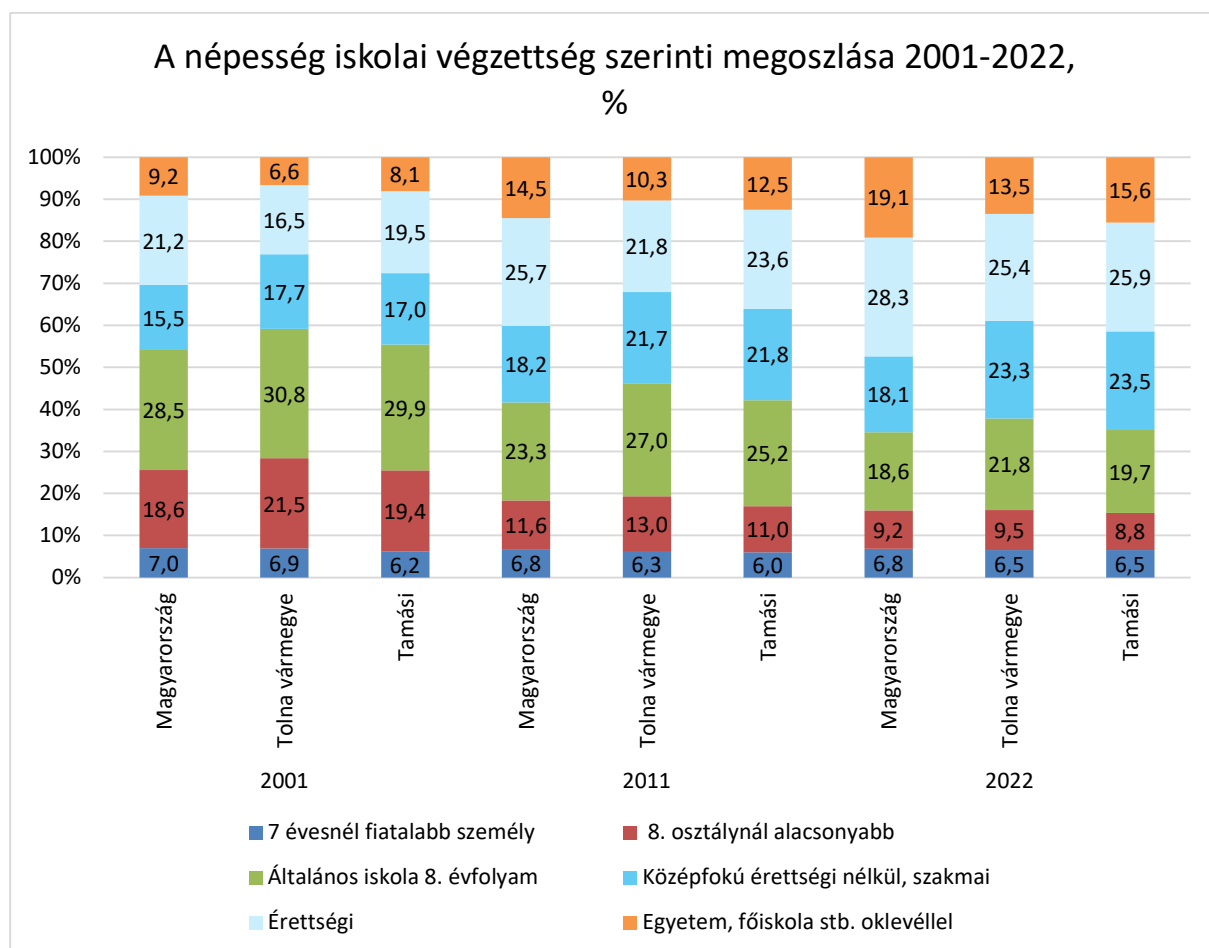
Népszámlálás éve:		2011	2022
Foglalkoztatottak száma		3 492	3 611
ebből:			
	A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma	2 659	2 645
	A más településre dolgozni járó foglalkoztatottak száma	833	966
A helyben foglalkoztatottak száma		3 655	4 671
ebből:			
	A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma	2 659	2 645
	A naponta bejáró foglalkoztatottak száma	996	2 026

Kézzelfogható előnyt jelentenek ugyanakkor a településhálózat alakításában az elmúlt időszakban elkészült térségi kerékpárút-szakaszok, amelyek mind a hivatásforgalom, mint pedig a potenciális kerékpáros turizmus szempontjából jó kiindulási pontot adnak a kapcsolatok fejlesztéséhez.

2.1.2 Társadalom, humán infrastruktúra

A város humán infrastruktúrája nagyrészt az 1970-80-as években épült ki, az akkori tervekben központi szerepet kapott település térségi szerepvállalásával, illetve a kor viszonyai között idetelepített ipari leányvállalatokkal, telephelyekkel együtt. A város fejlődésében ez azt is magával hozta, hogy a központi szerep együtt járt a magasabb képzettséget igénylő és magasabb jövedelmet biztosító köztisztviselői és közalkalmazotti réteg megerősödésével, amelynek tagjai a gazdasági életben is képesek voltak az átlag fölötti eredmények elérésére.

Kiváló adottság, hogy az akkor létrejött intézményeknek a jelentős része ma is képes betölteni eredeti funkcióját, így a város térségi és gazdasági szerepvállalásának egyaránt jó alapot adnak. A külső viszonyok alakulása ugyanakkor azt eredményezte, hogy egyrészt az ismét prosperáló nagyüzemek jelentős mértékben foglalkoztatnak alacsonyan képzett – jórészt betanított – munkaerőt, és ez – a szakképzett rétegek egy részének külföldi munkavállalásával együtt – már nem csak a teljeshez közelítő foglalkoztatottságot biztosítja a városban és térségében, de egyben munkaerőhiányt is okozott az alacsony hozzáadott-értékű – és javadalmazású – fizikai munkakörökben, így a vendégmunkások alkalmazása egyre gyakoribb Tamásiban.

Az alacsonyabb státusú társadalmi csoportok sorsának öröndetes alakulása mellett kevésbé pozitív a magasabb felkészültségű és nagyobb hozzáadott értékek elérésére képes rétegek helyzetének alakulása. A korábban megbecsült köztisztviselői és közalkalmazotti álláshelyeknek az inflációkövetéstől messze elmaradó jövedelmi viszonyai ennek a rétegnek a csökkenését okozta a város társadalmában, ami egyúttal a szellemi potenciál csökkenését, illetve a jövedelmi viszonyok

alacsonyabb szinten való stabilizálódását is magával hozta, ami a gazdasági struktúrától az épített környezet alakulásáig számos módon nyomot hagy Tamási életkörülményeiben.

Ezt jelzi, hogy a statisztikai adatok szerint Tamásiban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya már 2001-ben is alatta volt az országos átlagnak, és amellett, hogy a felsőfokú végzettségűek aránya világszerte – és hazánkban, Tolna vármegyében és Tamásiban is – örvendetesen növekedett, ez a növekedés a városban kissé elmarad az európai átlagban sem kimagasló hazai fejlődési folyamatoktól.

A mindennapokban ez egyrészt abban jelenik meg, hogy a magasabb végzettséget igénylő, a demográfiai folyamatok miatt, vagy más okból megürülő álláshelyeket egyre nehezebb betölteni, másrészt viszont nyomon követhető a demográfiai és a jövedelmi viszonyok alakulásában is. Hangsúlyozni kell, hogy abszolút értelemben a város mutatói – a demográfiától eltekintve – rendszerint javulnak, ugyanakkor ez a javulás a környezet – a megye, az ország – folyamataival összevetve szerényebb mértékű, és a spontán folyamatok a kedvezőtlen változások erősödését mutathatják.

A társadalmi körülmények romlására utal az is, hogy a város rendelkezik olyan kuriózumszámba menő adottságokkal, mint pl. a velodrom, vagy a lovaspálya, azonban ezek társadalmi háttere már csak igen szerényen adott, és így ezek sem tudják kifejteni a kellő hatást a város fejlődése érdekében.

A város humán infrastruktúrája őrzi a járásközponti szereppel járó gazdag választékot, amely a középfokú egészségügyi és oktatási, nevelési ellátás mellett a térség jelentős része számára segít az alapfokú – óvodai, általános iskolai – oktatási, nevelési feladatok ellátásában is.

A város bölcsődéje és óvodái nem csak az itt élők, hanem sok környékbeli szülő számára is biztosítja a munkavállalást, és készíti fel a gyerekeket az iskolára.

Erőssége a városnak az oktatási intézmények széles választéka, ahol az alapfokú oktatásban az állami általános iskolák mellett Waldorf iskola is színesíti a kínálatot, középfokon pedig a katolikus egyház fenntartásában működő gimnázium mellett szakgimnáziumi és szakképzési profilú középiskola is működik Tamásiban.

Igen fontos eleme a városi közszolgáltatásoknak a szakorvosi rendelőintézet, ahol a helyi lakosság mellett a járás település számára is adottak a gyógyulást segítő szolgáltatások.

Az elmúlt évek hazai társadalmi folyamatain belül mindkét intézménytípusban munkaerőhiány lépett fel, ami esetenként nehézséget okoz a színvonalas feladatellátásban.

Lényeges körülmény a város életében a kimagaslóan pezsgő kulturális élet, amelyen belül a Tamási Művelődési Központnak a hozzá tartozó Könnyű László Könyvtárral, a Tamási Galériával és a Tamási Helytörténeti Gyűjteménnyel együtt kimagasló szerepe van, a helyben élők számára főként a művészeti produkciók – színházi előadások, koncertek, kiállítások – és különféle közösségi események, ünnepségek, klubdelutánok, szakkörök szervezésében. Fontos helyszíne a helyi közösségi életnek a Sportok Háza, és a Zöld Pont és Civilház, továbbá a Rácvölgy utcai Közösségi Ház is.

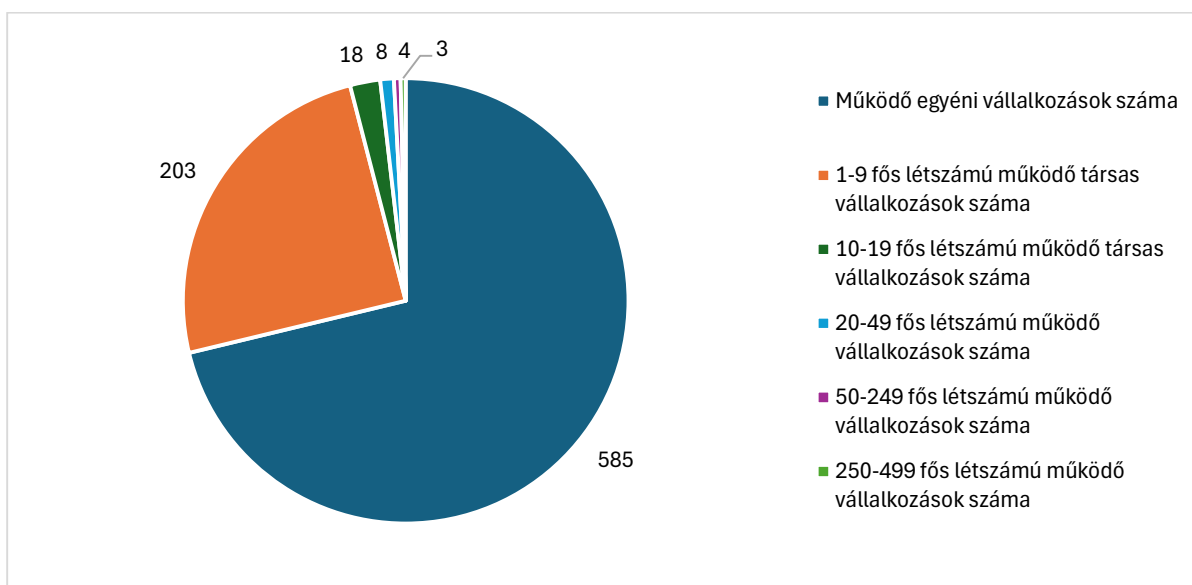
Hiányosságnak mondható ugyanakkor, hogy – bár az idősek nappali ellátására többféle szolgáltatás is elérhető –, a városban nincs bentlakásos időotthon, ami az lakosság elöregedésének mértékét és folyamatát figyelembe véve megoldandó feladat.

2.1.3 Gazdaság

Tamási gazdasági szerkezete hagyományosan – több évtizedre visszatekintve – három pilléren nyugodott. A legelső hagyományos gazdasági profil a mezőgazdaság és az erre épülő

termékfeldolgozás, élelmiszeripar volt, amelyet az 1970-es évek területfejlesztési tervei szerinti elektromos és fémipari telephelyek egészítettek ki, egyúttal megerősítve a közösségi szolgáltatásokat is, amelyek az adott viszonyok között a legfejlettebb ágát adták a helyi gazdaságnak.

A rendszerváltozás után gyökeresen átalakult gazdasági viszonyok között az egyre inkább gabona- és napraforgótermesztésre szakosodó mezőgazdaság ma is fontos összetevője a térségi gazdaságnak, foglalkoztató szerepe azonban drasztikusan lecsökkent. Az élelmiszer-feldolgozás és a fémmegmunkálás hagyományai segítették újraéleszteni – nemzetközi cégek leányvállalataként – a nagyvállalkozói szférát is, így Tamási ismét fontos központtá vált a térség munkahelyi szerkezetében.

Az elmúlt évek hazai folyamatai ugyanakkor leértékelték a korábban gazdasági szempontból is egyértelműen húzóágazatnak számító járásközponti funkciókat, így az ilyen magasabb hozzáadott értéket, szellemi felkészültséget, vásárlóerőt megtestesítő ágazatok ma alacsonyabb részt képviselnek a város és környékének gazdaságában, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Az alacsony képzettséget igénylő feldolgozóipar egyúttal alacsonyabb vásárlóerővel is párosul, ami – a csökkenő és öregedő lakossággal együtt – sok esetben a szolgáltatások iránti kereslet csökkenését, illetve egyes szakterületeken a megfelelően képzett munkaerő hiányát is okozza. Bár a korábban megindított turisztikai fejlesztések megtorpanását rendszerint a fürdőben néhány éve bekövetkezett tűzeset okozta károokra szokták visszavezetni, távolabbról szemlélve úgy tűnik, a turizmus felfuttatásához szükséges turisztikai és marketing szaktudás sem áll a megfelelő mennyiségben rendelkezésre, hiszen a gyógyvízzel rendelkező város még mindig nem közsímszereplője a gyógyturizmusnak, és egyelőre nem állnak rendelkezésre megfelelő tervek sem a célorientált cselekvéshez., ugyanakkor a marketingkommunikáció csak esetenként lép túl a környék határain.

2.1.4 Táji- és természeti adottságok

A város természeti adottságai továbbra is kedvezők. A Somogy-Tolnai-dombság lankái kellemes táji környezetet adtak a városnak, amelynek a déli részén fekvő Várhegy löszös horhosaival, szőlőivel, kertjeivel pedig a változatosabb táji elemeket jeleníti meg. Érdekessége a táji viszonyoknak, hogy a hegyen két kilátó is található, amelyek kiváló kilátást nyújtanak a városra és környékére.

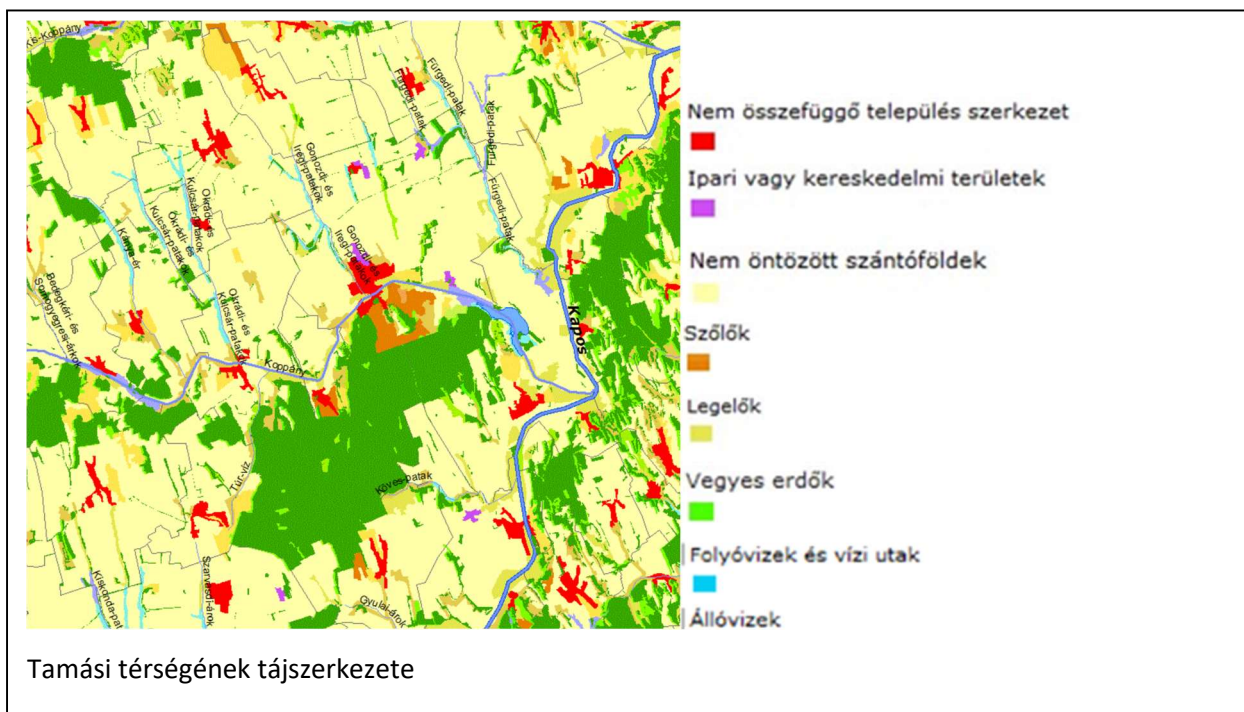
A városban és környékén meglévő erdők, a számos vízfolyás és az azok duzzasztásából létrejött tavak egyaránt fokozzák a természeti adottságok vonzerejét, amit egyebek mellett a Tamási vadspark tesz hangsúlyossá.

A város beépített területein megtalálható gazdag növényzet, a tágasan méretezett közterületek zöldjei a városi táj szempontjából is kedvező adottságot jelentenek, amit azok gondozásának hiányosságai csak kevésbé csökkentenek.

Változatlanul kedvező a természeti környezet szempontjából a védett természeti területek jelenléte, ami egyebek mellett a Pacsmagi-tavak többszörösen védett élővilágában, madárgazdagságában is megtestesül.

A kedvező természeti adottságokhoz tartozik a város geotermikus gazdagsága, amit az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően a város intézményei már hasznosítanak, éppúgy, mint az ezzel összefüggő gyógyvíz jelenléte, amelynek érdemi kihasználása még várat magára.

Természeti adottságok tekintetében kedvező a városban és térségében meglévő kiváló termőföld, amelynek gazdasági hatása azonban egyre inkább áttételesen jelentkezik, a jelenlegi gazdasági szerkezetben a nagyobb közösség számára egyre inkább elvi, identitásalkotó mint gyakorlati jelentőségű.

2.1.5 Zöldfelületek

Tamási mind a természeti környezetében, mind pedig a közterületein gazdagon rendelkezik természetközeli állapotban lévő zöldfelületekkel. Ugyanakkor a városban a használati értékkel bíró zöldterületek aránya, kialakítása, színvonala elmarad a mennyiségi gazdagságtól. Itt elsődlegesen a tájépítészeti színvonal és a fenntartás igényessége nevezhető meg a továbblépés irányaként, ami szorosan összefügg az anyagi eszközök rendelkezésre állásával. Pozitívum, hogy a forrásoldal erősödése esetén ezek a körülmények viszonylag egyszerűen, gyorsan javíthatók, ami különösen a gyermekes családok idevonása, illetve a turizmus fellendítése szempontjából lenne nélkülözhetetlen.

2.1.6 Épített környezet

A település épített környezete több helyen őrzi a korábbi virágzó időszakok lenyomatát, akár a szűken értelmezett belváros, akár a színvonalas kertvárosias lakóterületek vonatkozásában, ugyanakkor a

gazdag növényzet a kevésbé nívós, sematikusabb városrészek arculatát is jótékonyan befolyásolja. A műemlékek mellett különös figyelmet érdemelnek a helyi védettség alá eső kisvárosias, illetve falusias, vagy a kettő közötti átmenetet tükröző polgári, illetve paraszt-polgári házak, amelyek sajátos karaktert adnak a belvároshoz csatlakozó, a háromszáz éves múltra visszatekintő szerkezetű városrészeknek is.

A település lakosságának érzékelhető vásárlóerő-csökkenése az épületek egy részének a takarékosabb fenntartása, a felújítások elmaradása mellett az eladó ingatlanok gyarapodását eredményezte, ami – a viszonylag olcsó ingatlanárak mellett – a fiatal, gyermekes családok idevonzásában érdemi szerepet kaphat. Ez a jövedelmi viszonyok javulása mellett az épített környezet fenntartási színvonalában is kedvező változást hozhat.

2.1.7 Közlekedés

A város belső közlekedési viszonyai alapvetően megfelelőnek mondhatók. A közutak minősége, kialakítása, fenntartása megfelel az országos átlagnak, és kifejezetten pozitívnak mondhatók az elmúlt időszakban beindult kerékpárút-fejlesztések. Problematikusnak mondható ugyanakkor a közösségi közlekedés hiánya, ami a város domborzati viszonyai és távolságai miatt sok esetben a környezetet terhelő autózás felé tereli az idősebb, kevésbé sportos lakossági csoportokat. Megfontolásra érdemes lehet az igény szerinti megoldások számba vétele, akár az egyébként is járó környékbeli iskola- vagy óvodai mikrobuszok alkalmazásával.

A térségi közlekedésben a kihasználatlanság miatt megszüntetett vasúti kapcsolatok újraélesztésére hosszabb időtávlatban sem lehet számítani, viszont a kiépülő térségi kerékpárút-hálózat kedvező körülményeket teremthet a térségi turizmushoz és az ingázáshoz egyaránt.

2.1.8 Közművek, energiaellátás, zöld átállás

A település közműellátása magas színvonalú, az elmúlt évtizedek fejlesztéseinek nyomán gyakorlatilag teljes körűnek mondható, bár a hulladék-ártalmatlanítás létesítményei időről időre bővítésre szorulnak, részben a térségi ellátási körülmények változása miatt.

A vízi közművek tekintetében az ivóvízvezeték minden utcában rendelkezésre áll, és a szennyvízcsatorna-hálózat is csak a Miklósvár egyes üdülőterületeinek néhány utcájában hiányzik.

Az elektromos energia hálózata szintén teljes körű, míg a távhőellátás csak a geotermikus energiával ellátott intézményeket köti hálózatra. A csatornahálózathoz hasonlóan csak néhány üdülőutca maradt ki a vezetékes földgáz-szolgáltatásból is.

Az internethálózat kiépültsége megegyezik a csatorna és a földgáz-hálózatéval: ugyanazon az üdülőterületen hiányzik mindhárom közműfajta elérhetősége.

A zöld átállás tekintetében igen jelentős – szimbolikusnak is tekinthető – lépés volt a városi intézményhálózat geotermikus hőenergiára való átállítása, amely jelentős megtakarításokat is eredményez az önkormányzat számára, és ugyanide sorolható a városi kerékpárút-hálózat egyes szakaszainak megépítése is. Sajnos a város fogyasztásának, ÜHG-kibocsátásának meghatározó részéért felelős lakóterületeken, lakóépületeknél csak nagyon kevés elmozdulás tapasztalható a zöld megoldások felé.

2.1.9 Környezet- és klímavédelem, katasztrófavédelem

Tamási természeti környezete viszonylag jónak mondható: a város gazdag növényzete csökkenti a hősziget-hatást, klimatikus viszonyai így viszonylag kedvezők. Ugyanakkor a közösségi közlekedés szerény mértéke, és a lakossági energiatakarékossági beavatkozások alacsony foka szükségessé teszi e területeken az előrelépést a kedvező viszonyok fenntartása érdekében. A kedvezőtlen társadalmi folyamatok következtében azonban a forrásigényes, sokszereplős megoldások realitása egyelőre nem biztosított.

A katasztrófavédelem tekintetében szintén nincsenek jelentős veszélyforrások: a városban jelentkezhetsz ugyan a földrengésveszély, és helyenként a löszfalak omlása is előfordulhat, és időről időre az árvízveszély is fenyegeti Tamási egyes területeit, a nagyléptékű természeti katasztrófák bekövetkezése csak igen csekély valószínűséggel bír, és egyelőre az árvízveszély is a kézben tartható állapotban van.

2.1.10 Városüzemeltetés, működtetés, okos város, digitális átállás

A város önkormányzati városüzemeltetési feladatait négy saját tulajdonában lévő céggel látja el. Ez a szervezeti struktúra alkalmas a mindennapos feladatoknak az anyagi lehetőségekhez képest színvonalas ellátására, sőt, a működésben fellépő kisebb-nagyobb problémák kiküszöbölésére.

Tamási a hasonló nagyságú városok között éllovasnak számít a digitális átállásra való felkészülésben. A polgármesteri hivatal illetékes munkatársai nem csak nyitottak, hanem tájékozottak, sőt, felkészültek is az „okos város” fogalomkör meglehetősen szerteágazó jelentéstartalmának a szükséges mértékű koncentrálására, és a digitális átálláshoz szükséges külső szakértelem megbízói feladatainak ellátására, a sokféle kezdeményezést tartalmazó csomagok megfelelő keretek között tartására.

2.1.11 A város irányítása és működtetése

Tamási meglehetősen fejlett szervezeti modellben működik, ahol a város működtetésében négy kizárólagos önkormányzati tulajdonú társaság, és több intézmény is segíti az önkormányzati feladatok ellátását.

Értelemszerűen kevésbé fejlett a ritkán jelentkező, hosszútávú strukturális problémák, illetve a kötelező önkormányzati feladatok körébe nem tartozó tevékenységek ellátási rendszere. Ilyennek mondható egyelőre a térségi együttműködés, a szűkebb környezeten kívüli turizmus, illetve a stratégiai menedzsment és a városmarketing feladatkörei, amelyek nélkül a külső körülmények miatt lassan de folyamatosan romló helyzetű város helyzetének stabilizálása, illetve új társadalmi és gazdasági pályára állítása nehezen képzelhető el.

3 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1 A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis

3.1.1 A folyamatok értékelése

Tamási társadalmi és gazdasági folyamatai a település vezetésének folyamatos erőfeszítései ellenére a kedvezőtlen külső körülmények következtében összességében ellentmondásosnak mondhatók. Ennek az oka leginkább a település gazdasági struktúraváltozásából – a feldolgozóipar növekedéséből, a magasabb felkészültséget igénylő járásközponti tevékenységek presztízscsökkenéséből – adódóan a szinte teljes foglalkoztatottság ellenére is a magasán képzett fiatalok arányának erőteljes csökkenését hozták. Ez a folyamat viszonylag szerény jövedelmi viszonyokat eredményez, ami a településen élők, illetve az önkormányzat anyagi lehetőségeinek relatív szűkülését is jelenti, ami viszont negatívan hat ki az épített és a természeti környezet elemeivel való fenntartható gazdálkodás körülményeire is.

3.1.2 A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése – SWOT-analízis

A SWOT-analízis a szakértői megállapítások mellett tartalmazza a részvételi tervezési eseményeken a résztvevők által megfogalmazott, és egyetértést élvező megállapításokat is, az alábbiak szerint.

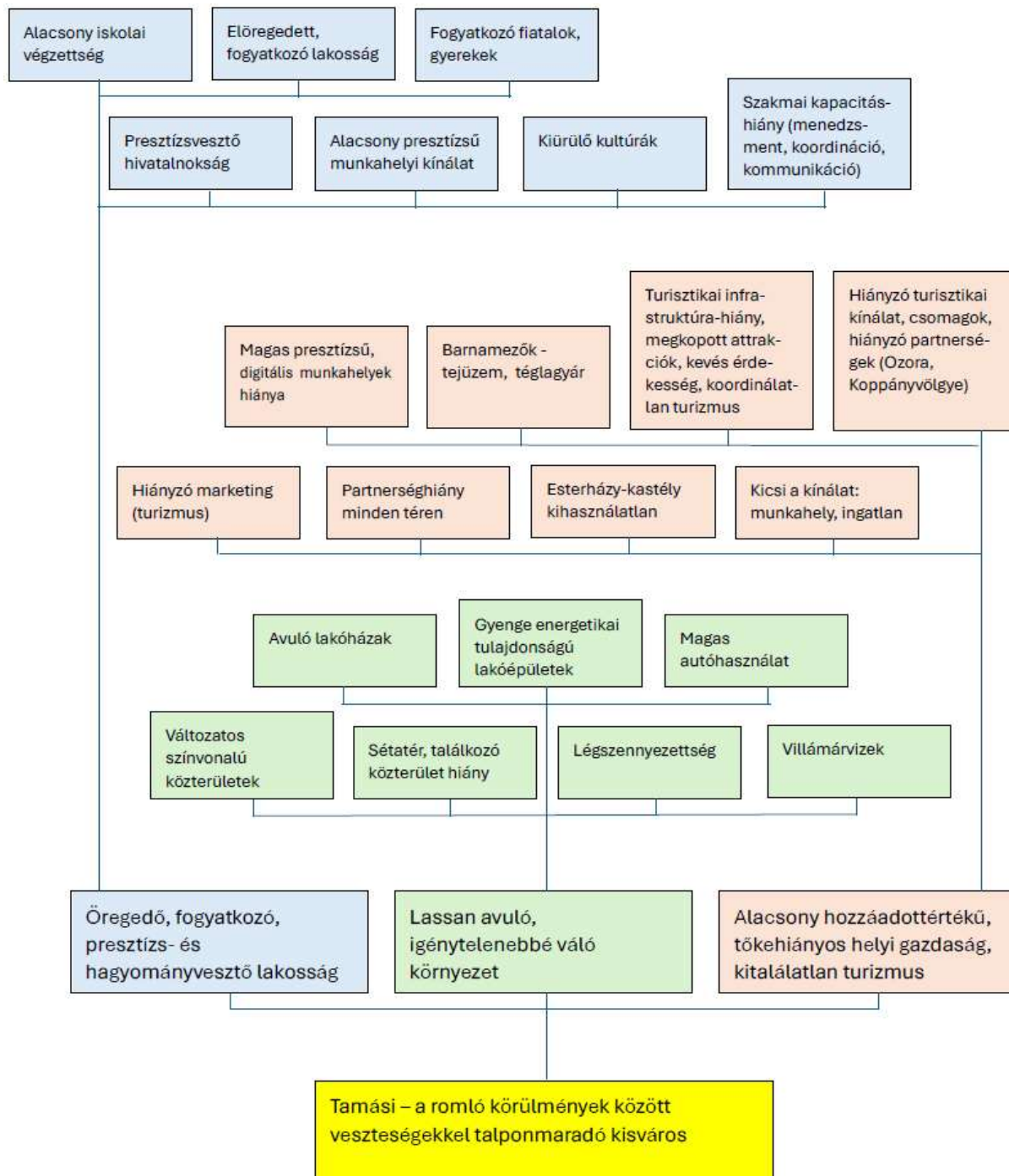
Erősségek (belső tényezők)	Gyengeségek (belső tényezők)
Társadalom: • Térségi gazdasági és közigazgatási központ • Kultúra – művelődési ház, közösségi házak, galéria, fesztiválok, hagyományok • Tradíciók • Civil élet, civil kurázi • Oktatás – általános iskola + szakközép + gimnázium, színes választék • Térségi ellátó bölcsőde, könnyebb munkavállalás • Szakképzés, szabadidős képzés • Sportlétesítmények, sportegyesületek • Klasszikus járásközponti intézményhálózat, kulturális, oktatási, szociális szolgáltatások • Kereskedelmi ellátottság (sok és sokféle üzlet) • Biztonságos város Fejlődési igény, haladó gondolkodás	Társadalom: • Előregedett, fogyatkozó lakosság, elvándorlás • Alacsony iskolai végzettség • Humán erőforrás hiánya • Presztízsvesztő hivatalnokság • Alacsony presztízssú munkahelyi kínálat • Fogyatkozó fiatalok, gyerekek • Kiürülő kultúrák, fogyatkozó sport • Szakmai kapacitáshiány (menedzsment, koordináció, kommunikáció, turizmus, stb.) • A Balaton „messze van” • A térségébe bezárt város, távolság a hálózatoktól • Bentlakásos idősotthon hiánya • Élhető kisváros, messze a kiköltözési kibocsátóhelyektől • Romló orvosi alap- és szakellátás (alapellátás státusainak fele üres, hiányzó röntgengép) • 10 ezer lélek alatt Tamási nem látszik a centralizált döntéseknél (oktatás, támogatások, pályázatok, stb.) • Hiányzó tanuszoda • Középiskolák alacsony vonzereje • Több területen hiányzó koordináció
Gazdaság: • Exportra termelő gazdaság – húszem, autóalkatrész, 6-700 mh., óvoda, bölcsőde, 2 GW áram • Munkalehetőségek a térség számára is • Helyi cégek támogatásfelvevő képessége • Turisztika (gyógyhely, elvi lehetőség) • Egészségturisztikai környezet lehetősége • Gyulaji dámszarvas – vadászati érték • Olcsón elérhető lakások	Gazdaság: • Barnamezők - tejüzem, téglagyár • Hiányzó turisztikai infrastruktúra, megkopott attrakciók, kevés érdekesség, koordinálatlan turizmus, hiányzó szálláshelyek
Környezet:	

Épített: • Két országos főút (másodrendű) • Kerékpárutak • a Balaton közelsége • Élhető lépték • Országos és helyi jelentőségű épített örökség Természeti: • Gyógyvíz, gyógyfürdő, gyógyhely • Geotermia • Biomassza potenciál • Pacsmag – Ramsari terület • Ivóvíz • Erdők • Állatvilág • Kiváló termőföld	• Fürdő helyzete, elhúzódó felújítás • Hiányzó turisztikai kínálat, csomagok, hiányzó partnerségek (Ozora, Koppányvölgye, stb.) • Hiányzó marketing (turizmus) • Partnerség minden téren – nincs kerekasztal, kevés kapcsolat az aktorokkal (belső és külső kapcsolatokban is) • Esterházy-vadász kastély kihasználatlan • Kicsi a magas presztízsű munkahelyi kínálat • Innovatív, digitális munkahelyek hiánya • Munkaerőhiány • Gyenge alkonygazdaság • kukoricakörzet központja – centralizált, szántóföldi gazdálkodás, hiányzó kisgazdaságok, kertészet, stb. Környezet: Épített: • Avuló lakóházak, megkopott lakásállomány, sok eladó ingatlan • Energetikailag gyenge lakóépületek • Magas autóhasználat, nagy közúti forgalom • Vasút hiánya • Változatos színvonalú közterületek • Kerékpárutak nem csatlakoznak a magisztrális hálózatokhoz • Sétatér, találkozó közterület hiány Természeti: • Belvíz • Koppány kotrása évek óta elmaradt
Lehetőségek (külső tényezők)	Veszélyek (külső tényezők)
• Természeti értékek reneszánsza • Belföldi turizmus megélénkülése • Termál- és gyógyturizmus reneszánsza • Digitális nomádság terjedése • Sport, rekreációs igények növekedése • Velodrom • Képzési színvonal növekedése • Körforgás megindítása • Építési lehetőségek megteremtése • Technológiai Park létesítése • Katalizátor önkormányzat, integráció • Paks2 (rekreáció) • Települési és szakmai hálózatok • HR integráció • Hagyományok megélése, integráció • Minőségi kapcsolatok építése • Fürdő sajátos arculattal (pl. ability) • Zöldenergia kihasználása • Egészség- és gasztroturizmus • Felnőttképzés a turizmusban, vendéglátásban • Robotika térnyerése • Energiaközösség	• Folytatódó demográfiai romlás – öregedés, elvándorlás • Romló iskolázottsági mutatók • Nagyvárosi térségek népszerűsödése • Jövedelmi viszonyok romlása • Társadalmi státus romlása • Mezőgazdaság további centralizációja • Befektetői érdeklődés csökkenése • Központosított intézmények, növekvő bürokrácia • Kultúrafinanszírozás csökkenése • A járásközponti kritériumok definiálatlanok • Paks2 konkurencia lesz a munkaerőpiacon • Leghátrányosabb helyzetű kistérségi lét ellentmondásai, bizonytalansága • Robotika térnyerése

3.1.3 A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

Tamásiban a településfejlesztés és a településrendezés szoros kapcsolatban áll egymással. Ez egyrészt a hivatalon belüli kooperáció, az egységek közötti együttműködés, információcsere magasszintű gyakorlásából, másrészt az összeszokott, gyakran mindkét műfajban otthonosan mozgó tervezői gárda összetételéből adódott.

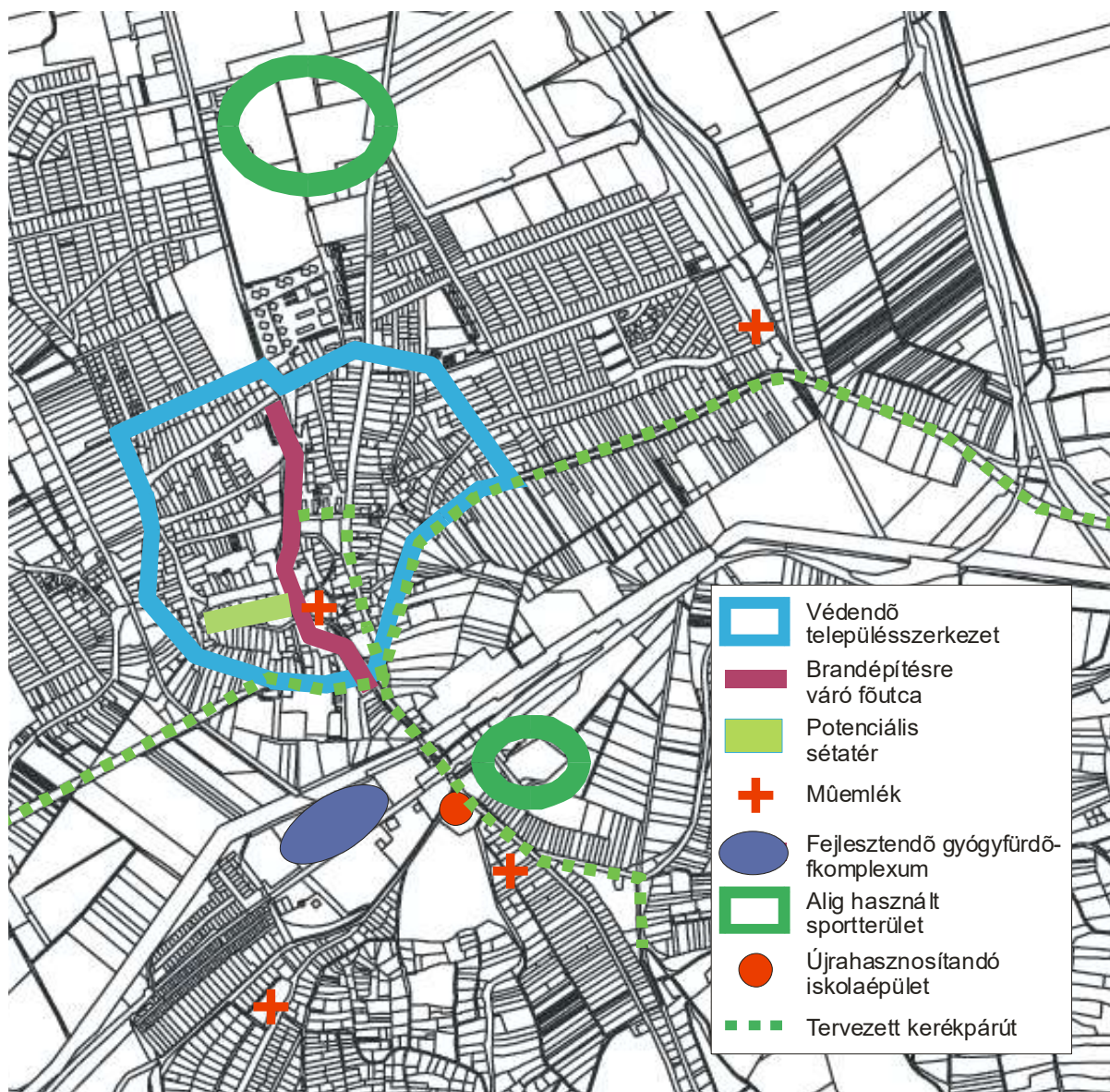
3.1.4 Problémafa

(Megjegyzés: a problémafán jelzett kedvezőtlen körülmények kiküszöbölésére irányuló tevékenységeket tartalmazó célját a középtávú beavatkozásokat tárgyaló Integrált Településfejlesztési Stratégia mutatja be.)

3.2 Vizsgálati térképek: problématérkép/értéktérkép

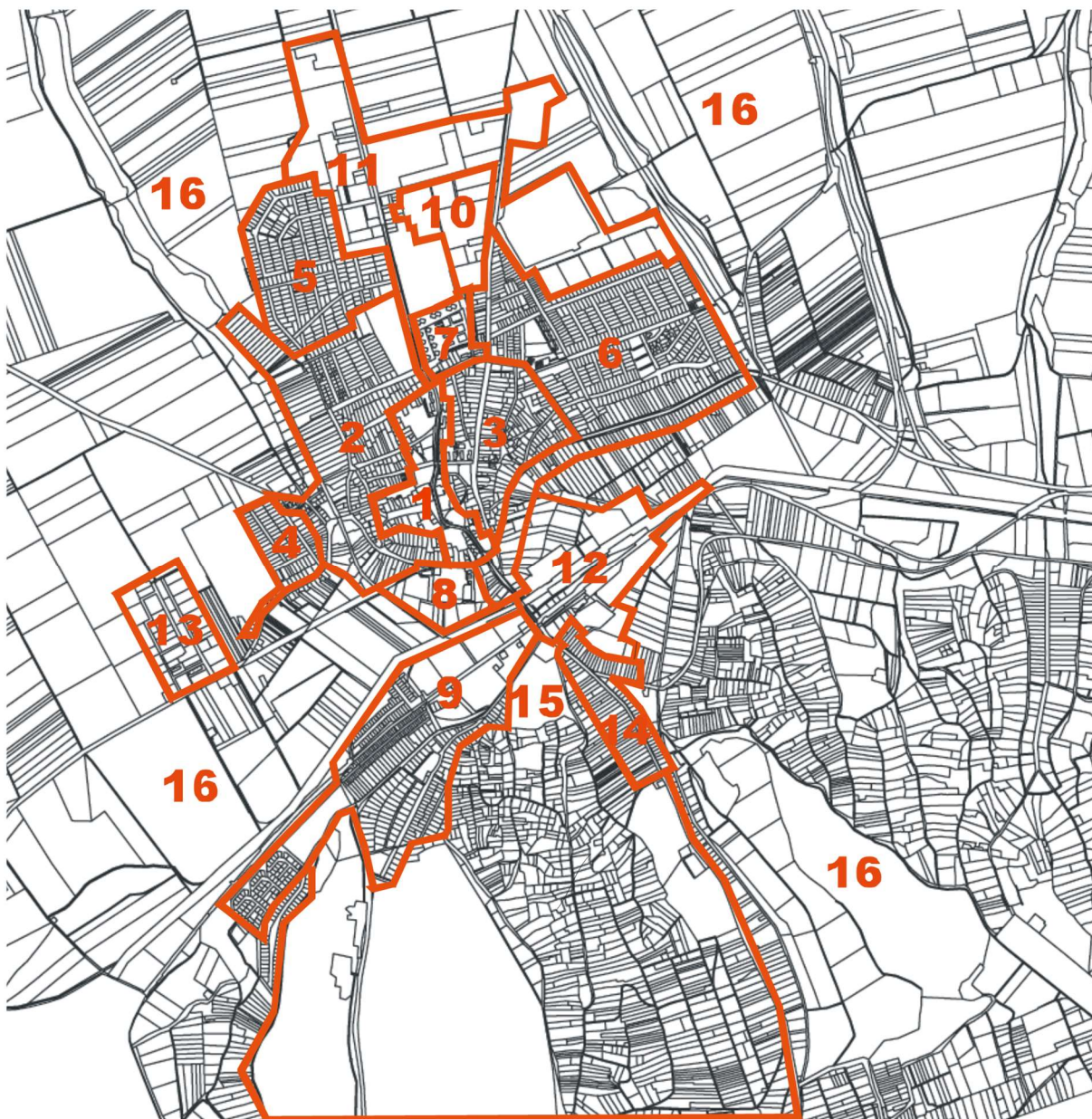
A település problémáinak és értékeinek összefoglalója térképi formában, a területi lehetőségek és korlátok térképi ábrázolása.

3.3 Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

3.3.1 Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

A város területe az alábbi, településfejlesztési szempontból közel homogénnek mondható részekre bontható:

Az egyes városrészek felsorolása, azok legfontosabb tennivalói a következők:

1. Belváros

A Belváros Tamási legjellegzetesebb, ikonikus területrésze, ahol a város két műemléke, és további több helyi védett épülete található. A legfontosabb tennivaló itt a járműforgalom lehetséges csökkentése, a közterületek, különösen a gyalogos felületek egységes színvonalra hozása, sétatér, találkozóhely kialakítása a Kossuth Lajos téren.

2. Óváros-Nyugat

Az elmúlt évtizedekben átépített Belváros által kettéosztott Óváros őrzi Tamási újratelepítéskor, a 17. század végén kialakított településszerkezetét, és itt található a kisvárosias-falusias helyi karaktert megjelenítő, ezért helyi védelem alatt álló lakóházak – földszintes polgárházak, egykori módos parasztporták, és ezek átmeneti változatai – többsége is. Az Óvárosban a legfontosabb feladat a közterületek színvonalának fokozatos és koncepciózus emelése, valamint a lakóépületek klímatudatos felújításának nem pénzügyi támogatása.

3. Óváros-Kelet

Ld. a 2. pontot.

4. Buda

A Budai városrész Tamási korábbi szegregátuma, amely az itt lebonyolított esélyteremtési programok nyomán várhatóan kikerült a hivatalos szegregátum kategóriájából, társadalmi státusa azonban ma is alacsony (a KSH ilyen jellegű újabb népszámlálási adatai még nem állnak rendelkezésre, így ez a minősítés még változhat). A feladat itt a létrehozott közösségi létesítmények – a Zöldpont, a Sportház – olyan étellel való megtöltése, ami vonzó a város magasabb státusú, főként fiatalabb csoportjai számára is, így a nívós rendezvények kapcsán a városrészeiről lekophat a korábbi hátrányos megítélés, és új imázsa építhető, ami a társadalmi integráció újabb fázisát hozhatja magával. Ezt segítheti a helyi közösségi közlekedés igényvezérelt újratervezése is.

5. Kertváros-Nyugat

A kertvárosi városrészek Tamásinak a 20. század második felében beépült negyedeit foglalják magukban. Eltérő életciklusuk és építészeti arculatuk, fizikai állapotuk mellett közös feladat a közterületek színvonalának koncepciózus emelése, főként a gyalogos és környezetbarát közlekedés, a felszíni vízelvezetés összehangolt megoldásának alkalmazásával, továbbá a családi lakóházak klímatudatos felújításának nem pénzbeli támogatása, továbbá a helyi közösségi közlekedés igényvezérelt újratervezése.

6. Kertváros-Kelet

Ld. az 5. pontot.

7. József Attila lakótelep

A József Attila lakótelep nevének megfelelően a városnak a hetvenes-nyolcvanas években épült, négyemeletes középblokkos típusházakból álló tömbtelkes lakónegyedét tartalmazza. Itt a legfontosabb feladat a magánkézben álló többlakásos lakóépületek energiatudatos felújításának nem pénzbeli támogatása mellett a köztulajdonban lévő tömbtelkek, közterületek koncepciózus megújítása, vonzerőnövelése, valamint az igényvezérelt helyi közösségi közlekedés újratervezése.

8. Déli intézményterület

A déli intézményterület az egykori iparterület részben gyökeresen átalakult – többek között a Vályi Péter Szakképző Központ és Kollégium épületeit, továbbá új kiskereskedelmi létesítményeket és lakóházat magában foglaló –, részben azonban még újrakezdeményezésre váró – az egykori tejgyár esetében például fiatal családok számára vonzerőnövelő fészekrakó lakásépítés számára is alkalmas – területekkel is bíró városnegyed, ahol az utóbbi fejlesztés jelenti a tennivalók súlypontját.

9. Miklósvár üdülőnegyed

A Miklósvár üdülőnegyed egyrészt a névadó egykori Esterházy-vadászkastély, mint Tamási egyik ikonikus épülete mellett a gyógyfürdő kialakított és tervezett bővítési területét, valamint a mellette több ütemben létrejött hétvégi házas üdülőterületet tartalmazza. A legfontosabb feladat itt a kastélynak a település gazdaságát és az örökséggazdálkodást egyaránt szolgáló turisztikai újrahasznosításának elősegítése, továbbá az üdülőterületi jelleg megőrzése, a vonzerőnövelő turisztikai beavatkozások koncepciózus, lépésről-lépésre történő, a jelentős értéknövelő tényezőt jelentő gyógyhelyi adottságokat kellő módon kihasználó magas színvonalú megvalósítása, az országos, illetve nemzetközi ismertséghez szükséges brandépítéssel együtt, valamint a helyi közösségi közlekedés igényvezérelt újratervezése.

10. Városi sportterület

A városi sportterület a labdarúgás, az atlétika és a lovassportok létesítményeit tartalmazza, a fogyó és idősödő népesség mellett csökkenő kihasználással. A feladat itt a fizikai állapotukban is változatos színvonalú létesítmények minél pezsgőbb étellel való megtöltése, és az avult építmények megfelelő színvonalra hozása.

11. Északi gazdasági terület

Az északi gazdasági terület Tamási legnagyobb, összességében ezer fő fölötti létszámot foglalkoztató gazdasági egységeit foglalja magában. Az önkormányzati feladat itt a megfelelő környezeti viszonyok folyamatos fenntartása mellett a helyi közösségi közlekedés igényvezérelt újratervezése.

12. Déli gazdasági terület

A déli gazdasági terület Tamásinak a vasút és a vasútállomás közelsége miatt létrejött, jórészt a szállításhoz, logisztikához, raktározáshoz kapcsolódó létesítményeket tartalmazó térsége, amelyben egyúttal a szennyvíztisztító és a velodrom is működik, és itt van a távolsági autóbuszok végállomása is. A sok kisebb egységet és felhagyott létesítményeket is tartalmazó terület legfontosabb feladata a közönségforgalmi területek kulturáltságának lényeges növelése, emellett a terület hasznosításának elősegítése, különösen ideértve a velodrom országos szinten is párját ritkító létesítményét.

13. Ipari park

Az ipari park a volt szovjet laktanya területéből jött létre, az ingatlan az önkormányzat tulajdonában van, amely azt fokról fokra adja bérbe, a jelentkező érdeklődés függvényében. Az ipari parkkal kapcsolatos legfontosabb tennivalók egyrészt a kihasználtság erősítése, lehetőség szerint innovatív, magas szellemi hozzáadott értéket képviselő vállalkozások számára, másrészt – a település központi és lakóterületeitől való nagyobb távolság miatt – a közösségi közlekedés javítása, az egyelőre csak egyéni járművekkel megközelíthető terület környezetkímélőbb működése érdekében.

14. Fő út térsége

A Főút térsége a 654. sz főútvonal déli kivezető szakasza mellett álló két falusias, a növekvő forgalom miatt egyre kedvezőtlenebb életkörülményeket kínáló falusias házsorát, és az azzal közvetlenül szomszédos, szintén csökkenő státusú területrészt jelenti. Tekintettel az ott egyre kedvezőtlenebb lakókörnyezetre, amely az országos főút szomszédsága miatt érdemben nem is csökkenthető, a szegregáció megelőzése érdekében a fokozatosan ürülő épületek más célú, első sorban jó megközelíthetőséget igénylő, a szomszédos lakásokat nem zavaró kiskereskedelmi, vagy környezetkímélő kisipari, kézműves funkcióra való igénybevételének elősegítése indokolt.

15. Várhegy

A Várhegy területe kétféle területhasználatot mutat: egyrészt a turisztikai célokat is szolgáló rekreációs erdőt, benne a két kilátóval, vadasparkkal, illetve a DÁM Ökoturisztikai Központtal, másrészt az egykori szőlőhegyi területeket főként gyümölcsösként magában foglaló kiskertes területet, benne néhány kisebb professzionális szőlőművelési jeleket mutató kisbirtokkal. Az erdős területeken a turisztikai funkciók erősítése, az attrakciók növelése indokolt – pl. kalandparkkal, és más hasonló természetközeli létesítményekkel –, a kiskertes területeken azonban nem várható az üzleti célú szőlőművelés- és feldolgozás erősítése, így ezeken a területeken szintén a rekreációs célú földművelés folytatása, a helyi szőlőművelési hagyományok ilyen jellegű ébrentartása indokolt, a kulturált környezeti viszonyoknak a sajátos földtani képződményeket megőrző javításával.

16. Mező- és erdőgazdasági területek

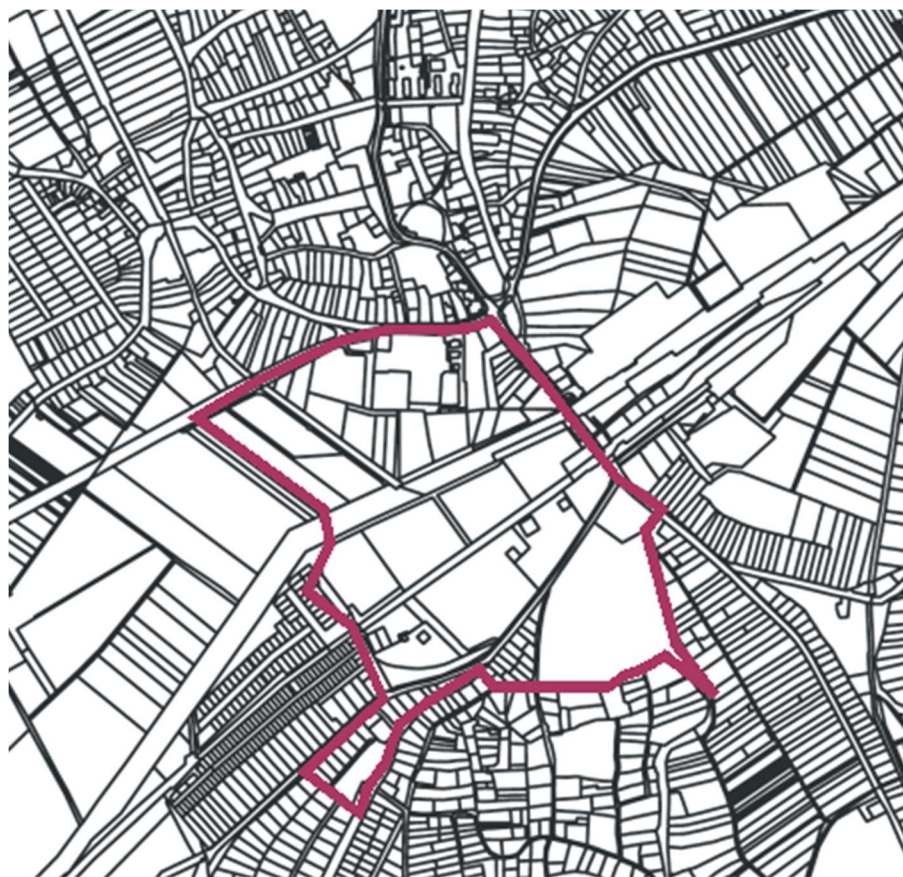
A Tamási belterületeit övező jelentős mező- és erdőgazdasági területek a Mezőföld hagyományait folytatva több helyen tartalmazznak mezőgazdasági majorokat, illetve ehhez csatlakozóan tanyás jellegű lakott helyeket, és zártkert jellegű kiskertes területeket is (pl. a Szarkahegy esetében). Ez önkormányzati feladat ezen a területen a mezőgazdálkodás zavartalan működésének elősegítése mellett a nehéz életkörülmények között élő, a helyzetükön változtatni nem tudó idősebb lakók segítése emberi életkörülményeik fenntartásában, szociális ellátásukban.

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

A település szegregált területein – a Budai városrészben – az elmúlt években két szakaszban is esélyteremtő programok kerültek lebonyolításra, így a statisztikai szempontból szegregátumként számba vehető helyzet vélhetően megszűnt. Mivel az azóta megtartott 2022. évi népszámlálás szegregátumi adatai jelenleg még nem állnak rendelkezésre, a szegregátumok helyzete egyelőre a tényleges folyamatokon alapuló szakértői becslés, amely a KSH adatszolgáltatását követően véglegesíthető. Mindenképpen indokolt ugyanakkor, hogy a korábbi szegregátum az ott működő közösségi létesítményeknek a város életébe való szorosabb bekapcsolódásával tovább stabilizálódjon a terület társadalmi státusa.

3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

A város fejlesztése a fentiek szerint viszonylag kevés, következetesen végrehajtott beruházást igényel, és a kialakult helyzetben a korábbinál nagyobb szerepet kell kapnia a kevés beruházással járó

úgynevezett soft intézkedéseknek, illetve a fizikai beavatkozásokat igénylő olyan zászlóshajó projektek, mint a sétatér kialakítása egyediek, akcióterület kijelölése nélkül is végrehajthatók. Ezek aló kivételt jelent a város déli, a 61-es úttól délre eső területe, amely magában foglalja a déli intézményterület, a Miklósvár negyed egy részét, kiegészítve azokat a Várhegy városrészhez tartozó egykori iskola ingatlanjával. Ezen a

területen, ahol a jól működő, jelentős területet elfoglaló oktatási intézmény, a gyógyfürdő, a kemping meglévő, működő területe mellett megtalálható a volt tejgyár, a fürdő fejlesztési területe, a szebb jövőt váró kastély, és a város kulturális és turisztikai vonterejében potenciálisan kulcsszerepet játszó régi iskola is, olyan sok tevékenység összehangolt végrehajtását igénylő akcióterület kijelölése indokolt, ami Tamási társadalmi, gazdasági szerkezetének, pénzügyi lehetőségeinek harmonizálása szempontjából kulcsfontosságúnak nevezhető.

Indokolt ennek érdekében a turizmusfejlesztési stratégia megtervezése mellett a gyógynegyed koncepciója és a kulturális stratégia elkészítése is, a speciális szakértelmet kívánó területek összehangolt, hatékony fejlesztése érdekében.

A MUNKA KÉSZÍTŐI

Tamási Város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját

Tamási Város Önkormányzatának megbízásából az

OKT-FULL Tanácsadó Kft. által szervezett szakértői munkacsoport készíti

A munkát irányította:

Porga Ferenc polgármester

Megbízói koordinátor:

Hamar Zita irodavezető

Megbízói konzulensek:

Lehr Péter csoportvezető

Mányoki Rita

Projektvezető:

Gergely Péter (OKT-FULL Kft.)

Vezető tervező:

Ongjerth Richárd (DRO Studio Bt.) településrendezési vezető tervező

Tervezői jogosultság: TT/1 01-3032

Szakértők:

Ditzendyné Frank Mariann (HROD Kft.)

Ditzendy Károly Arisztid (HROD Kft.)

